

เพื่อการประยุกต์ศาสนธรรมมาใช้ในสังคมร่วมสมัย

เสด็จธรรม

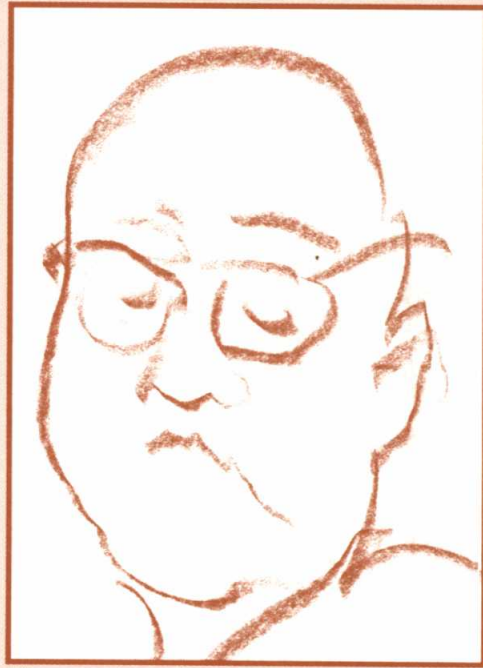

ถนหนังสือ ฉบับที่ ๔๐ ปีที่ ๙ มกราคม-เมษายน ๒๕๔๒

ฉบับอาจารย์นุชา ครบहारอนักฆตร พระธรรมปิฎก

- พระธรรมปิฎกกับการกอบกู้สถาบันสงฆ์ไทย
- วัดคือทุนทางสังคมอันยิ่งใหญ่
- งานวัด

ภาพวาด พระโพธิรังษี วัดพันตอง

ประกาศนียบัตรที่ประเทศลาว มอบให้ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ ในฐานะตัวแทนของท่านปรีดี พนมยงค์
สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว
สันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย เอกภาพ วัฒนาถาวร
เหรียญชัยมิตรภาพ

ประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มอบเหรียญชัยมิตรภาพ ให้แก่ ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์
(เดือนตัวแทนปรีดี พนมยงค์) เพื่อจารึกคุณงามความดีของท่านปรีดี พนมยงค์ ที่ให้การช่วยเหลือการปฏิวัติลาว ในช่วงหนึ่ง
ที่ขบวนการต่อสู้ ของประชาชนลาว ในสภาพคับขัน

สารบัญ

๓	สาราโหมโรง	
๔	ประธานปรารภ	
	หน้าแรก	
๕	พระธรรมปิฎกกับการกอบกู้สถาบันสงฆ์ไทย	สันติสุข โสภณสิริ
๑๒	พุทธศาสนาเพื่อสังคมสำหรับคริสต์ศตวรรษหน้า	ส. ศิวรักษ์
๑๘	จดหมายสหายธรรม	
	ประยুক্তีธรรม	
๒๑	วัดคือทุนทางสังคมอันยิ่งใหญ่	ศ.นพ. ประเวศ วะสี
๒๒	การไกลเกลี่ยแบบพุทธ	พระไพศาล วิสาโล
๓๔	๑๐๐ ปี ชาตกาล ปรีดี พนมยงค์	
	อนุทินเสขิยธรรม	
๔๑	งานวัด	กองสาราณีย์กร
๔๖	(งาน) วัดกับคุณค่าสังคมร่วมสมัย	กองสาราณีย์กร
๔๙	ศาสนทายาทที่สานได้...	รตโน ภิกขุ
๕๒	มีอะไรใน "การสร้างสรรค์ชุมชน"	พระชาย วรรณโม
๕๖	สายธารพระนักพัฒนา จากไทยสู่บังคลาเทศ	สันติกร ภิภพ
๖๑	ปาฐกถาเสมอ พริ้งพวงแก้ว ครั้งที่ ๔	
๖๓	แขงแขวในดงขมื่น	ปรีดา เรืองวิชาธร
๖๖	ปัจฉาวิศิษณา	
๖๗	มองลอดหน้าต่างวัด	
๗๓	จับกระแส	
๗๔	เพื่อเอเชีย...ปลดอดนิวเคลียร์	
	สตรีและเด็ก	
๗๖	บทบาทสตรีกับศาสนาและสังคม	ศ.ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์
๗๙	พ.ร.บ. แมชชีไทย เสี่ยงสะท้อนจากพระสงฆ์และฆราวาส	ขวัญใจ เอมใจ
๘๒	คู่มือหนังสือเสขิยธรรม	

หน้า ๔๐

หน้า ๕๐

- ปกหน้า ภาพวาดพระธรรมปิฎก โดยเทพศิริ สุขโสภา
 ปกหลัง ภาพพระสงฆ์เดินนำขบวนธรรมยาตราในงาน ๒๕ ปี ๑๔ ตุลาคม
 ปกหน้าด้านใน ภาพวาดพระโพธิรังษี และใบประกาศนียบัตรจากประเทศลาว
 ปกหลังด้านใน (๑) คุณอังคาร กัลยาณพงศ์ เปิดอังคารภวัน (๒) คุณไขแสง สุกใส
 (๓) สองปาฐก งานปาฐกถาเสมอ พริ้งพวงแก้ว ครั้งที่ ๔

เสขิยธรรม

เป็นจดหมายข่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ และประสบการณ์
การประยุกต์หลักธรรมมาใช้กับชีวิตและสังคมสมัยใหม่ ทั้งในหมู่ของบรรพชิตและฆราวาส

บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นายธำรง ปัทมภาส

คณะกรรมการ ฝ่ายสงฆ์

พระครูสังฆวิชัย (สมนึก นาโถ)

พระอธิการทับทิม อนาวโร

พระอธิการวิฑูรย์ จิตตธมโม

พระมหาประจวบ ปญญาทีโป

พระมหานรินทร์ สุภธมโม

พระมหาเจิม สุวโจ

พระไพศาล วิสาโล

พระใบฎีกาสัทคุณ์ วชิรญาณโณ

ฝ่ายฆราวาส

นายเชน นคร

นายนิพนธ์ แจ่มดวง

นายปรีดา เรื่องวิชาวธ

นายสมเกียรติ มีธรรม

นายวรพงษ์ เวชมาลีนนท์

นางพูนฉวี เรื่องวิชาวธ

นายพรชัย บริบูรณ์ตระกูล

นางสาวศิริพร ฉัตรศิริมงคล

ผู้จัดทำ

กลุ่มเสขิยธรรมร่วมกับคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.)

การเป็นสมาชิก

เสขิยธรรม ออกเผยแพร่ปีละ ๓ ฉบับ ค่าสมัครสมาชิก ๒๐๐ บาท ต่อ ๑ ปี หรือตามกำลังศรัทธา ประสงค์จะบอกรับเป็นสมาชิก
อุปถัมภ์ให้แก่พระหรือแม่ชี โปรดส่งธนาคัตหรือตัวแลกเงินในนาม
นายวรพงษ์ เวชมาลีนนท์ มายังเลขที่ ๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ
ถนนสมเด็จพระยา คลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐ ปณ.คลองสาน

กลุ่มเสขิยธรรม

เกิดขึ้นจากการรวมตัวของพระภิกษุและฆราวาสผู้ห่วงใยใน
พระพุทธศาสนาและสภาพของสังคมไทย มีความประสงค์จะประยุกต์
ใช้ศาสนธรรมเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างสมสมัย นอก
เหนือจากการประสานงานและเกื้อหนุนกำลังซึ่งกันและกันในการ
การทำงานเพื่อสังคมในด้านต่างๆ แล้ว ลักษณะเฉพาะอีกประการ
หนึ่งของกลุ่มฯ ก็คือ การเพียรพยายามประยุกต์ธรรมะเพื่อเป็นข้อ
วัตรปฏิบัติเพื่อขัดเกลาตนเอง โดยมุ่งประโยชน์สุขของสังคมและเพื่อ
สมดุลของระบบนิเวศน์อาทิ การลดและพยายามงดเว้นจากอบายมุข
สมัยใหม่ เช่น บุหรี่ เครื่องดื่มประเภทยาสูบกำลัง น้ำอัดลม
ภาชนะพลาสติกและโฟม เป็นต้น

ผู้มีความสนใจ ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่ฝ่ายประสาน
งานกลุ่มเสขิยธรรม ๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ ถนนสมเด็จพระยา
เขตคลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐ โทร. ๔๓๗-๔๔๔๕ และ ๔๓๗-
๔๔๕๐

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.)

ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ประสานงานระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่
เกี่ยวข้องกันกับศาสนาและการพัฒนาเพื่อดำเนินงานร่วมกัน
- แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเรื่องศาสนาและ
การพัฒนา พร้อมทั้งศึกษาหาแนวทางร่วมกันในการทำงาน
- ฝึกอบรมและสรรหาทรัพยากรบุคคลและวัสดุอุปกรณ์ เพื่อ
สนับสนุน ส่งเสริมหน่วยงานซึ่งต้องการการเกื้อหนุนดังกล่าว

สภาราโมโรง

ในท่ามกลางกระแสความทุกข์ยากที่ครอบคลุมสังคมในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตศรัทธา และวิกฤตอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดภาวะที่บีบคั้น อึดอัดขัดข้องกันไปทั่วนั้น

อย่างน้อย ในช่วงปลายปีนี้ต่อต้นปีหน้า ก็ยังมีเรื่องอันเป็นมงคล โดยที่มีพระคุณเจ้า ๒ รูปที่เป็นหลักในทางพุทธธรรม จะมีชนมายุครบรอบอันเป็นสิริมงคลแก่พุทธศาสนิก ที่ยังมีหลักชัยและแบบอย่างวิถีชีวิตอันประเสริฐ ซึ่งยืนยันถึงคุณวิเศษแห่งพระสัทธรรม ว่ามิได้เป็นเพียงตัวหนังสือ หากแต่ยังสามารถเป็นไปได้ในสังคมปัจจุบันด้วย

องค์แรกคือพระโพธิรังษี แห่งวัดพันตอง เชียงใหม่ ซึ่งจะมีชนมายุครบ ๘๐ พรรษา ดังประธานของศพ. ได้กล่าวถึงไว้แล้วในบทประราภ (หน้าถัดไป) โดยที่เราได้เคยทำ **เสขียธรรม** ถวายพระคุณท่านโดยเฉพาะไปแต่เมื่อปีที่แล้ว (เล่ม ๓๗) จึงไม่ขอเอ่ยถึงมากในที่นี้

ส่วนองค์ที่ ๒ นั้น เป็นที่รู้จักกันในวงกว้างกว่าองค์แรก ในฐานะของอรรถกถาจารย์แห่งยุคที่สามารถอธิบายพุทธธรรมอย่างสื่อกับคนรุ่นใหม่ จนเป็นที่ยกย่องกันทั่วไปอย่างเป็นสากล คือ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ซึ่งจะมีชนมายุครบ ๕ รอบนักษัตริย์ในวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๔๒ ที่จะถึงนี้

มีคนเป็นจำนวนไม่น้อยที่รู้ว่า **เสขียธรรม** เมื่อแรกพิมพ์นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสนองงานเผยแพร่แนวคิดในการประยุกต์ศาสนาของพระสงฆ์กลุ่มเสขียธรรม แต่คงจะมีคนเพียงจำนวนน้อยเท่านั้นที่รู้ว่า พระธรรมปิฎกนี้แลที่เป็นผู้ให้ชื่อ **เสขียธรรม** แต่เมื่อคราวที่มูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีปได้จัดงานถวายเนื่องในโอกาสที่ท่านมีชนมายุครบ ๕ ทศวรรษ ณ หมู่บ้านเด็ก เพื่อให้กลุ่ม

ดังกล่าวซึ่งมิได้หมายถึงเฉพาะบรรพชิตเท่านั้น หากรวมถึงฆราวาสด้วย สร้างความเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกันในการมุ่งศึกษาพระธรรมวินัย เพื่อประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสมัย และนำคนออกจากลัทธิบริโภคนิยม โดยที่กลุ่มดังกล่าวบัดนี้ได้แตกหน่อกระจายไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อนำความคิดของพระคุณท่านเข้าสู่ชุมชน ดังพระครูสุภาจาจารย์วัฒน์ ที่อ.กุดชุม ชยไชย ซึ่งส่งเสริมให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้ทั้งในทางเศรษฐกิจ และทางภูมิปัญญาอย่างน่าศึกษานั้น ในปี ๒๕๔๒ นี้ ก็ได้รับเชิญให้เป็นองค์ปาฐกของมูลนิธิโกมลคีมทอง ดังเช่นที่พระคุณท่านเคยได้รับมาเมื่อครั้งอดีต

พระคุณท่านจึงเป็นผู้ให้กำเนิด **เสขียธรรม** ทั้งยังเกื้อหนุนกิจกรรมของเราโดยตลอด อันเราขอน้อมน้อมน้อมการด้วยการทำหน้าที่สื่อฉบับนี้เพื่อถวายเป็นอาจารย์บูชา ให้ความคิดที่ท่านได้เพียงแสดงเพื่อประโยชน์แก่พหุชน ได้บังเกิดผลในวงกว้างยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกระแสแห่งมิชชันนารีที่ครอบคลุมไปทั่วไม่แต่ในแวดวงฆราวาส หากในทางพระศาสนาอีกด้วย เมื่อท่านได้ทำมาให้ถึงเพียงนี้แล้ว ก็ควรที่พวกเราจะช่วยนำความคิดของท่านมาสานต่อให้เป็นรูปธรรมและให้บังเกิดผลเป็นจริงในที่สุด นี่จึงจะเป็นอาจารย์บูชาที่สมควรที่สุด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่า เราจะตั้งใจทำ **เสขียธรรม** ฉบับนี้อ่างดีที่สุดเพื่อให้ทันงานที่ มจร. จัดถวายแก่ท่านในวันที่ ๙ - ๑๑ มกราคม ๒๕๔๒ หาก **เสขียธรรม** ก็ยังมีความไม่ลงตัวหลายอย่าง ทั้งความไม่แน่นอนของคอลัมน์ต่าง ๆ ที่เคยมีในฉบับก่อน ๆ ซึ่งขาดหายไปบ้าง อาทิ พุทธศาสนาในโลกกว้าง เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่เราจะพยายามปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในฉบับต่อไป

ท้ายสุดนี้ ขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ได้ตอบแบบประเมินผลกลับมา ข้อคิดต่าง ๆ ที่ท่านเสนอแนะมานั้น เราจะนำไปพิจารณาเพื่อทำให้ **เสขียธรรม** เกิดประโยชน์มากที่สุดต่อไป ●

สภาราโมโรง

ประธานปรารภ

(๑) ขอแสดงความดีใจที่แด่พระสุธีวราญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ ปธ.๘) ที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๑ พระคุณท่านเป็นประธานคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาแต่แรกตั้งเมื่อพ.ศ. ๒๕๒๓ และเกื้อหนุนกิจกรรมของศพพ.ตลอดมา อย่างดีห่างแล้วแต่กรณีนี้ หนังสือเรื่อง **เจ้าคุณโคโรราช** โดยพระเทพศรีमारภรณ์ (โสภาส นิลุตติเมธี) ที่คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมาจัดพิมพ์ในโอกาสดังกล่าว นับว่าเหมาะสม แต่ที่น่าสังเกตก็คือ ท่านเจ้าคุณซึ่งเป็นราชาคณะรูปแรกจากจังหวัดนั้น มี**เนกขัมมปฏิบัติ**ทายน่าสังเกต แต่หลังจากนั้นมา เจ้าคุณแต่ละรูปดูจะมีผลงานทางด้านวัตถุและหน้าที่การงานในทางโลก ๆ ยิ่ง ๆ ขึ้นทุกที จะมียกเว้นก็แต่เจ้าคุณสมเด็จจิรัญ ที่มีความเป็นปราชญ์รวมอยู่ด้วย

(๒) ขอถวายคารวะสักการพระโพธิรังษี แห่งวัดพันตอง เชียงใหม่ ในโอกาสที่ชนมาอายุเจริญมาครบ ๘๐ ปี ในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๑ พระคุณท่านเป็นแบบอย่างของพระมหาเถระทางเหนือ ที่เอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัยและวัฒนธรรมล้านนา โดยไม่เห็นแก่อาภิสหรือสยบยอมกับลาภ ยศ ทั้งยังเป็นกำลังใจให้พระหนุ่มเฒ่าน้อยตลอดจนฆราวาส ที่ต้องการอารามที่งดงามและร่มรื่น ชนิดที่ไม่หันเหไปกับการพัฒนาในทางวัตถุ จนลานวัดกลายเป็นลานจอดรถ ที่สำคัญคือพระคุณท่านสามารถนำคณะสงฆ์เชียงใหม่ต่อต้านการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพได้สำเร็จ โดยไม่จำต้องเอ่ยถึงคุณูปการอื่น ๆ อย่างปิดทองหลังพระอีกเป็นอันมาก หากพระคุณท่านมีความไหวตัวตามหนทางของสถาบันสงฆ์ เพียงไม่ถึงกับต้องทะเลาะกัน ก็ย่อมดำรงสมณฐานันดรและตำแหน่งในทางพระสังฆาธิการสูงส่งยิ่งกว่านี้เป็นไหน ๆ แต่พวกเราพากันมาใคร่กราบไหว้บูชาสาธุคุณที่มีศีลาจารวัตรและสุปฏิบัตินี้ ยิ่งกว่าพวกที่เห่อเหิมไปกับยศศักดิ์อิฐฐาน และอาการรอดไต่ทางด้านการช่วยชาติหรือทางด้านการประกาศตนเป็นพระอริยบุคคล

(๓) ขอน้อมน้อมน้อมการพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ในโอกาสที่พระคุณท่านมีชนมวารครบ ๕ รอบ นักษัตร ณ วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๔๒ โดยจะไม่ขอพรรณานากิตติคุณของพระคุณท่านในที่นี้ ดั่งมีพระวิจนะขององค์สกลมหาสังฆปริณายกถึงพระคุณท่านตีพิมพ์อยู่ในเล่มแล้ว นอกเหนือไปจากเล่มอื่น ๆ ที่ทางศพพ.มีส่วนร่วมจัดถวาย เช่น *Socially Engaged Buddhism for the New Millennium* และ **ความเข้าใจในเรื่องพระรัตนตรัย จากมุมมองของ ส.ศิวรักษ์** เป็นต้น รวมถึง *Seeds of Peace* ฉบับล่าสุด ซึ่งมีรูปเจ้าคุณโพธิรังษีรวมอยู่ด้วย

สำหรับภาพปกฉบับนี้ ที่ลรูปพระคุณเจ้าทั้งสองนี้ เป็นฝีมือของเทพศิริ สุขโสภา ซึ่งเคารพนับถือพระคุณท่านทั้งคู่นี้เป็นอย่างยิ่ง รูปหนึ่งในทางสาธุปฏิบัติ และในทางภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกรูปหนึ่งในทางภูมิปัญญาสากล และจริยสมบัติอันเป็นเลิศ

(๔) พร้อมกันนี้ ก็มีความเสียใจที่จะต้องกล่าวถึงอุบิโทภยจากการบินไทย ที่ต้องสูญเสียเครื่องบินคนขับ พนักงาน และผู้โดยสารไปมิใช่น้อย ณ อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๑ โดยเฉพาะกิจการเสียชีวิตของอาจารย์ธีรนาถ กาญจนอักษร ดั่งมีคำไว้อาลัยถึงเธอลงไว้ในฉบับนี้ด้วยแล้ว

(๕) ศพพ.ร่วมกับอาสาสมัครสังฆนิเทศและเสมสิกขาลัยจัดกิจกรรมอะไร ๆ ในรอบไตรมาสที่แล้วมานี้ มีเอ่ยถึงไว้บ้างแล้วในเล่มนี้ สำหรับกิจกรรมต่อไปที่สำคัญของเรา คือการต้อนรับพระภิกษุและรูปที่ตลอดจนฆราวาสจากสหภาพมา ดังเราเคยกระทำมาก่อนแล้วในทำนองนี้กับพระลาว พระเขมร พระลังกา ตลอดจนพระธิเบตและพระภูฐาน โดยที่ต่อแต่นี้ไป เราจะมีกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ ชาวคริสต์ อิสลาม ฮินดู และ ลิกซ์ ฯลฯ ให้ยิ่ง ๆ ขึ้นกว่าที่แล้ว ๆ มา แม้ในเดือนธันวาคม ๒๕๔๐ เพื่อนศาสนิกต่าง ๆ เหล่านี้ ทั้งไทยและเทศ ได้ร่วมกุศลกรรมกับเรามาอย่างเป็นมหรรมเอาเลยก็ว่าได้ ณ บริเวณพุทธมณฑลเพื่อถวายคารวะสักการเป็นอย่างสูงในวโรกาสพระชนมายุครบ ๗ รอบนักษัตรขององค์สกลมหาสังฆปริณายก ผู้ซึ่งทรงเป็นที่เคารพนับถือของศาสนิกแทบทุกหมู่เหล่า

พระธรรมปิฎก

กับการกอบกู้

สถาบันสงฆ์ไทย

สันติสุข โสภณสิริ

ความแปลกแยกท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง

สังคมไทยผสมกลมกลืนกับพุทธศาสนามาช้านานหลายศตวรรษ จนคนไทยทั่วไปเกือบลืมไปแล้วว่า พุทธศาสนาเป็นภูมิปัญญาที่มาจากต่างแดน การที่ระบบความคิดอันลึกซึ้งของพุทธศาสนาสามารถเข้ามาแสดงบทบาทนำทางภูมิปัญญา และเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมของสังคมที่เคยหนาแน่นด้วยความเชื่อทางไสยศาสตร์และผีลางเทวดา ไม่เพียงเป็นความสำเร็จของพุทธศาสนาเท่านั้น แต่เป็นอัจฉริยภาพของบรรพชนไทยที่สามารถนำเอาภูมิปัญญาออก มารับใช้เติมเต็มส่วนที่ขาดหายไป ในวัฒนธรรมดั้งเดิมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ด้วยท่าทีของการเดินตามแนวทางสายกลางและท่าทีแห่งกัลยาณมิตร ทำให้พุทธศาสนากลายเป็นภูมิปัญญาสำคัญในทางเชื่อมร้อยผลงานชุมชนท้องถิ่นของไทยที่มีความแตกต่างหลากหลายทางภาษา ชาติพันธุ์ วรรณะ และขนบธรรมเนียมประเพณี ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขตามสมควร บนพื้นฐานของเอกลักษณ์ทางจิตใจคล้ายคลึงกัน นั่นคือความมีน้ำใจ เมตตากรุณา รักสันโดษ รักสงบ ชอบที่จะประนีประนอม ประสานประโยชน์กับผู้อื่นและรักอิสระเสรี

การสร้างสรรค์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้เช่นนี้ ก็ด้วยศักยภาพทางสติปัญญา และแบบอย่างการดำรงชีวิตอันประเสริฐของบุคคลประเภทหนึ่ง บุคคลประเภทนั้นคือ พระสงฆ์

พระสงฆ์เป็นสมาชิกของชุมชนอุดมคติที่ พระพุทธเจ้าทรงก่อตั้งขึ้นเมื่อกว่า ๒๕๐๐ ปีล่วงมาแล้ว และเป็นพยานบุคคลผู้พิสูจน์ให้เห็นว่า **มีฆเณธรรม** หรือการดำเนินชีวิตตามกฎธรรมชาติด้านนี้เป็นทางสายกลางของพระพุทธเจ้า เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้และให้ผลได้ในทุกยุคทุกสมัย

สำหรับสังคมไทยในอดีต พระสงฆ์ประสบความสำเร็จในฐานะเป็นสถาบันบุคคล ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นผู้นำกิจกรรมชีวิตของชุมชนในแทบทุกด้าน

จนเมื่อลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตกได้แผ่แสนยานุภาพเข้ามาในคาบสมุทรอินโดจีนอีกครั้งราวต้นยุครัตนโกสินทร์ คราวนี้มาพร้อมกับอารยธรรมทางวัตถุที่เจริญก้าวหน้า ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมในภูมิภาคนี้อย่างใหญ่หลวง รวมทั้งสังคมไทยด้วย

ขณะที่พระสงฆ์ไทยส่วนใหญ่ ยังไม่เข้าใจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเท่าที่ควร คงทำหน้าที่ในการรักษาแบบแผนประเพณีพิธีกรรม และลักษณะการสอนแบบเก่าไว้ สถาบันสงฆ์จึงเริ่มอยู่อย่างแปลกแยกจากสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่โลกยุคใหม่ และสูญเสียบทบาทผู้นำทางสังคมให้แก่สถาบันแบบใหม่ที่เข้ามาแทนที่ในทุกด้าน

ความเคลื่อนไหวของชนชั้นปกครอง

ความเคลื่อนไหวของชนชั้นนำในสังคมไทยเมื่อมีกระแสความเปลี่ยนแปลงภายนอกมาเคาะประตู มีอยู่ ๒ ระดับ คือ ระดับชนชั้นปกครอง และระดับชนชั้นล่าง

ความเคลื่อนไหวในระดับบนนั้นเริ่มมาตั้งแต่แผ่นดินพระนั่งเกล้า เมื่อจวนเสด็จสวรรคตทรงรับสั่งว่า “ศึกข้างญวน ข้างพม่า ไม่มีแล้ว ให้ระวังแต่ศึกข้างฝรั่ง” ทั้งทรงเห็นว่าพุทธศาสนาเป็นปราการทางวัฒนธรรมสำคัญในการสกัดกั้นกระแสจักรวรรดินิยมตะวันตก โดยทรงยกพระราชทรัพย์ก้อนใหญ่ของพระองค์ให้พระเจ้าแผ่นดินองค์ต่อไปทรงใช้บำรุงวัดวา ศาสนาและพระสงฆ์ รัชกาลที่ ๔ ทรงสืบทอดพระราชปณิธานดังกล่าว หากทรงเริ่มรับ

วิทยาการตะวันตกมาใช้ในการพัฒนาประเทศ และเริ่มอธิบายพุทธศาสนาตามแนวเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ทรงริ่หรือฟื้นฟูปรับปรุงพระราชพิธีซึ่งแต่เดิมเป็นพราหมณ์พิธีให้เป็นพุทธพิธีมากขึ้น

ปัญญาชนขุนนางเด่น ๆ ผู้มีความคิดสอดคล้องต้องกับกระแสพระราชดำริของรัชกาลที่ ๔ คือ **เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค)** ท่านผู้นี้เคยดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงต่างประเทศและเป็นผู้ร่วมเจรจาสัญญาบาวริง เมื่อพ.ศ.๒๓๙๘ ถือเป็นผู้ที่ยืนอยู่ตรงประตูที่กระแสใหม่กำลังเข้ามา ท่านจึงแลเห็นพิษภัยของลัทธิจักรวรรดินิยมที่เข้ามาพร้อมกับความทันสมัย และยังเห็นว่าภูมิปัญญาของพุทธศาสนาเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญของสังคมไทยในยุคเปลี่ยนแปลง

“เมื่อคณะสงฆ์หวังพึ่งพึ่งรัฐมาก...คณะสงฆ์ก็จะห่างประชาชน...ไม่นานเท่าใดคณะสงฆ์ก็จะหมดความหมายต่อประชาชน แล้วก็หมดความหมายต่อรัฐไปเอง”

ท่านได้แต่ง **“หนังสือแสดงกิจจานุกิจ”** ขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๔๑๐ เพื่อแสดงหลักจักรวาลวิทยาและหลักการของพุทธศาสนาตามแนววิทยาศาสตร์ ตอบโต้พวกหมอศาสนาฝรั่งที่โจมตีพุทธศาสนาว่าเป็นศาสนาอ้าหลัง เหมาะสำหรับชนชาติด้อยพัฒนา นัยว่าแนวคิดพุทธศาสนาแบบเหตุผลนิยมของท่านผู้นี้ เป็นที่ฮือฮาพอสมควรในหมู่ชนชั้นนำทั้งไทยและเทศสมัยนั้น ถึงขนาดโรงพิมพ์ของหมอศาสนาไม่ยอมรับพิมพ์หนังสือเล่มนี้ เพราะเห็นเป็นคู่มือปักษ์ที่แหลมคม ท่านเจ้าพระยาจึงต้องพิมพ์หนังสือเล่มนี้ด้วยตัวของท่านเองโดยใช้วิธีพิมพ์หิน แต่หลังจากนั้นไม่นาน ความคิดของท่านก็ได้รับการยอมรับในต่างประเทศ โดยได้รับการแปลบางตอนลงพิมพ์ในหนังสือ *The wheel of the Law* ของอังกฤษ ต่อมามีการแปลเรียบเรียงเป็นเล่มต่างหากชื่อว่า *The Modern Buddhist*

ครั้งเข้าสู่สมัยรัชกาลที่ ๕ ความเคลื่อนไหว

ของชนชั้นปกครองเป็นไปในทางปฏิรูปสถาบันสงฆ์ เพื่อจุดประสงค์ในการรวมอำนาจการปกครองเข้าสู่ ศูนย์กลาง ดังได้มีการตราพระราชบัญญัติการ ปกครองคณะสงฆ์ขึ้นเป็นครั้งแรกชื่อว่า พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ โดยพระมหากษัตริย์ทรงดำรง พระสถานะเป็นองค์พระสังฆราชาควบคุมไปด้วย

อย่างไรก็ตาม ในรัชกาลนี้ยังทรงเห็นความ สำคัญของสถาบันสงฆ์ในบทบาทการศึกษา ดัง จะเห็นว่าในพ.ร.บ.คณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ ระบุไว้ ชัดเจนให้พระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทร่วมในการ จัดการศึกษาของชาติ และเจ้านายผู้ทรงเป็นเรี่ยว แรงสำคัญ ในการนี้คือ **สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส**

แม้บทบาทของสถาบันสงฆ์ในด้านจัดการ ศึกษาในสมัยรัชกาลที่ ๕ จะเป็นไปเพื่อสนอง นโยบายรัฐาธิปัตย์ แต่ก็ทรงมีพระราชประสงค์ให้ สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันชั้นนำทางปัญญาของสังคม ไทย เห็นได้จากแนวพระราชดำริที่จะทรงก่อตั้ง **รัตนโกสินทร์สกลมหาวิทยาลัย (Ratanakosin University) หรือมหาวิทยาลัยแห่งกรุงรัตน-โกสินทร์** ขึ้นที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์และวัด บวรนิเวศ เพื่อให้พระอารามหลวงทั้ง ๒ แห่งเป็น มหาวิทยาลัยชั้นนำของสังคมไทย เชกเช่นเดียวกับ มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด-เคมบริดจ์ ของสหราชอาณาจักร

สถาบันสงฆ์ไม่สิ้นพระดี

น่าเสียดายที่ในรัชกาลต่อ ๆ มามิได้มีวิสัยทัศน์ อันก้าวหน้าในหมู่ชนชั้นปกครอง ที่จะอาศัยสถาบัน สงฆ์เป็นสถาบันชั้นนำในทางสติปัญญาอีกเลย

บทบาทสำคัญในการฟื้นฟูภูมิปัญญาของ พุทธศาสนา ช่วงหลังสมัยระบอบสมบูรณาญา-สิทธิราชย์ จึงตกอยู่กับบรรดาพระสงฆ์ผู้มาจาก สามัญชนและอยู่นอกศูนย์กลางระบอบราชการสงฆ์ ท่านผู้มีบทบาทโดดเด่นที่สุดคือ**พระธรรมโกศา-จารย์ (เงื่อม อินทปญฺญ)** หรือที่คนทั่วไปรู้จัก ท่านในนาม **“พุทธทาส”**

ท่านผู้นี้ได้เจริญรอยตามแนวทางของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ในแง่การอธิบายพุทธศาสนา

แบบวิทยาศาสตร์ หากไม่หยุดอยู่ เพียงแค่สอนพุทธศาสนาในระดับ ศีลธรรมจรรยาเท่านั้น ตรง กันข้าม ท่านได้อุทิศชีวิตใน สมณเพศกว่า ๒ ทศวรรษ เผยแพร่คำสอนพุทธศาสนาขึ้น

โลกุตระ ไม่เฉพาะในหมู่สังฆมสงฆ์เท่านั้น แต่ใน ท่ามกลางสังคมโลกีย์วิสัย ทวนกระแสวัตถุนิยม ของทั้งระบบทุนนิยมและระบบคอมมิวนิสต์ในยุคนั้น โดยอธิบายพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นวิทยา-ศาสตร์ทางจิตวิญญาณ กลับไปหาแก่นคำสอน จากพระโอษฐ์ของพระพุทธเจ้า หาญกล้าท้าทาย ประเพณีการตีความพุทธศาสนาตามแนวคัมภีร์ **วิสุทธิมรรค**ของอรรถกถาจารย์ยุคโบราณ ซึ่งเจือปนด้วยคติพราหมณ์ และคัมภีร์วิสุทธิมรรคนี้เอง ที่ครอบงำแนวคิดพุทธศาสนาเถรวาทในสังคมไทย มานานหลายศตวรรษตราบนานนับพันปี

ดูเหมือนท่านพุทธทาสจะปฏิเสธการยึดถือ พุทธศาสนาในรูปของสถาบัน และประเพณีพิธีกรรม เอาเลยด้วยซ้ำ เมื่อท่านเป็นพระสงฆ์ไทยรูปแรกที่ ประกาศว่า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อาจเป็น ภูเขาหิมาลัยขวางกั้นวิถีไปสู่พุทธธรรม อย่างไรก็ตาม ทั้งสวนโมกขพลารามและชีวิตพรหมจรรย์ ของท่านเองเป็นรูปแบบของวนาราม และชีวิตสงฆ์ ที่ย้อนกลับไปสู่ต้นแบบสมัยพุทธกาล โดยมีการ ประสานเชื่อมโยงแนวปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธเข้า ด้วยกัน หรืออีกนัยหนึ่งคือการกลับไปหาสถาบัน สงฆ์แบบดั้งเดิม ซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นสถาบัน สงฆ์แบบทางเลือก ในขณะที่สถาบันสงฆ์ที่ผิดเพี้ยนไปจากสมัยพุทธกาลกลับกลายเป็นสถาบัน สงฆ์กระแสหลัก ดังนั้น ไม่ว่าจะท่านพุทธทาสจะ ตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ย่อมถือได้ว่าท่านได้นำเสนอ สถาบันสงฆ์ (หรืออีกนัยหนึ่งสถาบันพุทธทาส) และ พุทธประเพณีแบบทางเลือกแก่สังคมและคณะสงฆ์ ไทยในอนาคต

เมื่อสิ้นท่านพุทธทาสแล้ว พระเถระจารย์สาย เถรวาทของไทย ผู้มีความสามารถในการอธิบาย คำสอนของพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง มีชีวิตชีวาใน บริบทสังคมยุคโลกาภิวัตน์นั้นเป็นที่ยอมรับในเวที

ทางภูมิปัญญาทั้งในระดับประเทศและระดับสากล คือ **พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)** นั่นเอง

แม้พระธรรมปิฎกจะมีใช้เป็นศิษย์สายสวนโมกข์โดยตรง แต่ท่านก็มีปณิธานในการทำงานเพื่อพระศาสนาคล้ายคลึงกับท่านพุทธทาส ตรงที่พยายามปลุกตัวออกห่างจากศูนย์กลางระบบราชการสงฆ์ เพื่อทำงานอย่างอิสระ ทั้งที่ตัวท่านเองเคยมีตำแหน่งหน้าที่สำคัญในการบริหารจัดการแบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ หรือแม้กระทั่งสามารถก้าวสู่ตำแหน่งสังฆาธิการระดับสูงเพื่อร่วมในการปกครองคณะสงฆ์ แต่ท่านก็ละทิ้งโอกาสเหล่านั้นและพึงพอใจกับการเป็นเพียงสมภารวัดราษฎร์เล็ก ๆ เพื่อทำงานสร้างสรรค์ทางสติปัญญาตามปณิธานของท่าน

พระธรรมปิฎกก็เหมือนกับท่านพุทธทาส ตรงที่ไม่หยุดอยู่เพียงแต่การเผยแพร่คำสอนพุทธศาสนาในระดับศีลธรรมจรรยาเท่านั้น หนังสือ **พุทธธรรม** ซึ่งปรากฏโฉมครั้งแรกในพ.ศ.๒๕๑๔ เป็นพยานได้เป็นอย่างดี ที่แสดงถึงเจตจำนงและความสามารถของท่านในการอธิบายเชื่อมโยงปรมัตถธรรมที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก ให้มาสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพื่อตอบปัญหาชีวิตให้แก่คนร่วมสมัย

แม้มองจากภายนอก ท่านจะเป็นพระนักวิชาการ แต่ในทางทัศนะและการดำรงชีวิตพรหมจรรย์ของท่าน ได้แสดงออกอย่างชัดเจนว่า พระสงฆ์ทุกรูปจะต้องทำหน้าที่ทั้งทางคันถธุระและวิปัสสนาธุระควบคู่กันไป สำหรับท่านไม่มีการแบ่งแยกที่เรียกว่าพระสายปริยัติ และพระสายปฏิบัติ

พระธรรมปิฎกมิได้ตั้งสำนักเพื่อสร้างชุมชนสงฆ์อุดมคติอย่างเป็นรูปธรรมเหมือนสวนโมกข์ แต่ท่านให้ความสำคัญกับพุทธศาสนาในแง่สถาบันเกือบจะมากเท่า ๆ กับในแง่ศาสนธรรมเลยทีเดียว บ่อยครั้งท่านแสดงความห่วงใยในวิกฤตศรัทธา

ที่ประชาชนมีต่อสถาบันสงฆ์ เช่นคราวหนึ่งในช่วงหลังยุค ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ใหม่ ๆ ท่านเคยกล่าวว่

“ปัจจุบันมีผู้วิพากษ์วิจารณ์พระพุทศาสนาและสถาบันสงฆ์กันมาก คำวิจารณ์จำนวนมากเป็นไปในรูปการติเตียนและโจมตี มีไม่น้อยที่กล่าวทำนองว่า พระสงฆ์เอาเปรียบสังคม ที่ถึงกับว่าควรทำลายสถาบันพระพุทศาสนาเสียทั้งหมดก็มี จึงเห็นว่ถึงเวลาอันสมควรที่ต้องชี้แจงทำความเข้าใจในเรื่องนี้กันไว้บ้าง เพื่อช่วยให้ปฏิบัติการต่างๆ มีพื้นฐานทางสติปัญญามากขึ้น รู้จักแก้ปัญหากันด้วยความเข้าใจมากขึ้น

เมื่อมองอย่างทีเห็น ๆ กัน หรือเรียกได้ว่ มองอย่างผิวเผิน พระสงฆ์ไม่ได้ทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่สังคม บางทียังทำการและมีพฤติกรรมที่เป็นโทษแก่สังคม ชักนำประชาชนไปในทางไขว้เขวอีกด้วย คำตำหนิเหล่านี้มีส่วนที่จะต้องยอมรับอยู่ไม่น้อย แต่ถ้าเป็นคนใฝ่แสวงปัญญา เป็นนักศึกษาแท้จริง มองให้ลึกซึ้งลงไปอีก จะเห็นว่ทั้งที่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมอย่างมาก เช่นนี้ สถาบันสงฆ์ก็ยังมีคุณค่าต่อสังคมอย่างมาก ในทีนี้จะชี้เสนอสักข้อหนึ่ง คือในแง่การศึกษา ซึ่งคุณค่าด้านนี้เพียงอย่างเดียว ก็คุ้มกับการที่จะธำรงรักษาสถาบันสงฆ์เอาไว้”

อันที่จริงบทบาทด้านการศึกษาที่ว่านี้ ก็เป็นบทบาทที่สถาบันสงฆ์มิได้มีหน้าที่อย่างเป็นทางการแล้ว นับตั้งแต่ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติถูกตราขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๖ แต่แล้วจนบัดนี้สถาบันสงฆ์ต้องรับภาระดูแลเรื่องความเป็นอยู่และให้การศึกษาแก่เยาวชนคนยากจนจากชนบทที่ตกหล่นจากความรับผิดชอบของรัฐ

ท่านวิจารณ์ไว้เมื่อ ๑๕ ปีก่อน ว่ “การศึกษากลายเป็นเครื่องมือแบ่งแยกชนชั้นของคนให้ห่างกันยิ่งขึ้น กลายเป็นว่ตั้งแต่มีระบบประชาธิปไตย คนจนยังมีโอกาสได้รับการศึกษาน้อยลงโดยลำดับ และทำให้คนมีฐานะดีได้รับการศึกษามากขึ้น” ท่านยกสถิติว่ “ทั้งที่จำนวนประชากรส่วนใหญ่อยู่ในชนบทและเป็นชาวไร่ชาวนาประมาณร้อยละ ๗๕-๘๐ แต่สถิตินี้สนับสนุนักศึกษา

ในมหาวิทยาลัยมีลูกชาวไร่ชาวนาอยู่ไม่เก็ยร้อยละ ๖ นิสิตนักศึกษาส่วนมากกลับเป็นคนในเมืองและอยู่ในตระกูลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี กลายเป็นว่ารัฐให้เงินมาซื้ออาหารของประชาชนส่วนใหญ่มาบำรุงเอาใจคนส่วนน้อยที่ได้เปรียบทางสังคมอยู่แล้ว และทอดทิ้งการศึกษาของชาวไร่ชาวนาในชนบทซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ เงินที่รัฐใช้จ่ายเพื่อผลิตนักศึกษาให้สำเร็จปริญญาตรีประมาณ ๕๐ คน ยิ่งมากกว่าเงินที่รัฐลงทุนเพื่อการศึกษาของพลเมืองที่เป็นพระภิกษุสามเณรทั่วประเทศจำนวน ๒ - ๓ แสนรูปด้วยซ้ำไป”

ท่านยังกล่าวต่อไป “เด็กและเยาวชนชาวนาชาวชนบทประมาณ ๒ แสนคน ที่หลุดออกจากระบบการศึกษาของรัฐ เข้าไปรับการศึกษาอยู่ในสถาบันสงฆ์ในรูปแบบของภิกษุหนุ่มและสามเณร และในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ (ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๙๕) หลังจากศึกษาอยู่ชั่วระยะหนึ่ง ก็กลับเข้ามาสู่ระบบสังคมคฤหัสถ์ของรัฐตามเดิม” และผู้ที่ได้รับประโยชน์จากบุคลากรเหล่านี้ก็คือรัฐนั่นเอง ทั้งที่ลงทุนตรงนี้น้อยมาก เข้าทำนองเกลียดตัวกินไข่

กรณีตัวอย่างที่ท่านยกมานี้ เป็นบทบาทของสถาบันสงฆ์ที่ถูกปล่อยปละละเลยจากรัฐและสังคมไทยด้วยซ้ำ ท่านทำนายว่า “สำหรับผู้ที่คิดจะทำลายสถาบันสงฆ์ลงนั้น มีวิธีที่เสนอให้ทำได้ง่าย ๆ คือให้รัฐจัดการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงทุกถิ่น แล้วจำนวนพระภิกษุสามเณรจะลดลงทันตา”

ถิ่นสู่รากเหง้า

สำหรับพระธรรมปิฎก สถาบันสงฆ์ในอุดมคติของท่านต้องย้อนกลับไปหาพุทธประสงค์ที่ทรงก่อตั้งคณะสงฆ์หรือสถาบันสงฆ์ขึ้น ซึ่งมีอยู่ ๒ ประการคือ

๑. เพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาอย่างเต็มที่แก่ชนทุกชั้นวรรณะ เพราะในสมัยพุทธกาลและก่อนหน้านั้น วรรณะพราหมณ์เป็นผู้ผูกขาดการศึกษาพูดง่าย ๆ ว่าชนชั้นสูงผูกขาดการเข้าถึงพระเจ้าไว้ในหมู่พวกตน คนวรรณะต่ำอย่างพวกศูทรจะเรียนคัมภีร์พระเวทไม่ได้ เมื่อพระพุทธเจ้าทรงตั้งคณะ

สงฆ์ขึ้นเปิดรับคนจากทุกวรรณะและทุกเพศทุกวัยเข้าสู่ความเสมอภาคกันในการศึกษาปฏิบัติพระธรรมวินัยได้สูงสุดเท่ากัน เหมือนทะเลที่รองรับแม่น้ำทุกสายกลมกลืนเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทำให้เกิดสถาบันวัดและสถาบันสงฆ์ ซึ่งเป็นสถาบันสถานและสถาบันบุคคลที่เป็นศูนย์กลางเผยแพร่การศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่สำคัญยิ่ง

๒. เพื่อจัดตั้งกลุ่มชนอิสระที่มีสถานชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งเอื้อต่อการปฏิบัติตามอุดมคติอย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันกลุ่มชนอิสระนี้ต้องมีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างเหมาะสม กล่าวคือ มีพุทธบัญญัติให้ชีวิตพระขึ้นอยู่กับการประชาชน โดยพระสงฆ์ทำหน้าที่เกื้อกูลสังคมด้วยการจาริกเผยแผ่ธรรมเพื่อประโยชน์และความสุขของชนเป็นอันมาก ทั้งยังมีพุทธพจน์กำกับให้พระสงฆ์มีความสำนึกในความเป็นผู้นำผู้ทรงศีลอยู่เสมอว่า

“กินก่อนเหล็กเผาไฟ ที่ลูกใหม่เป็นเปลว
ดีกว่าเป็นผู้ทศโลวี่สังวร บริโภคก่อนข้าวของราชา”

แม้จะมีท่าทีปกป้องสถาบันสงฆ์เพียงไร แต่พระธรรมปิฎกก็มีได้แยกสถาบันสงฆ์ที่ “ควรจะเป็น” กับสถาบันสงฆ์ที่ “ต้องเป็น” ไว้ห่างกันเท่าใดนิกท่านเห็นว่าหากจะให้สถาบันสงฆ์ดำรงอยู่ต่อไปอย่างมีความหมายในยุคโลกาภิวัตน์แล้ว จะต้องย้อนไปดูบริบททางสังคมที่สถาบันสงฆ์อุบัติขึ้นในครั้งพุทธกาล พระธรรมปิฎกเคยตั้งคำถามทำนองว่า สถาบันสงฆ์จะเป็นผู้นำทางหรือเป็นผู้ขัดขวางความเปลี่ยนแปลง ท่านกล่าวถึงพลวัตของพุทธศาสนาว่า

“พระพุทธเจ้าทรงตั้งคณะสงฆ์ ประกาศหลักธรรมในท่ามกลางสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ก็เพื่อแก้ปัญหาของสังคมในสมัยนั้น แต่สังคมมีลักษณะธรรมดาคืออยู่อย่างหนึ่ง คือเมื่อมันเปลี่ยนแปลงไประยะหนึ่งแล้ว มันจะปรับตัวเข้าเป็นรูปอย่างหนึ่ง เมื่อปรับตัวเข้ารูปเป็นอย่างหนึ่งแล้ว สถาบันต่าง ๆ ที่อยู่ในสังคมนั้น ก็มักจะดำรงอยู่ในรูปที่เกาะกุมตัวเพื่อที่จะรักษารูปแบบเดิมไว้ เป็นแบบรักษารูปแบบซึ่งสถาบันคณะสงฆ์ก็ไม่แตกต่างไปจากสภาพเช่นนั้น คือเมื่อสังคมปรับตัวเข้ารูปอย่างหนึ่งแล้ว สถาบันคณะสงฆ์ก็เปลี่ยนหน้าที่จากผู้ช่วยสังคมใน

ระยะเปลี่ยนแปลง กลับมาเป็นสถาบันที่จะช่วยรักษาสภาพสังคมที่เป็นอยู่ให้คงที่ คือกลายเป็นตัวรักษารูปแบบไป"

ในกรณีเช่นนี้ ท่านกลับเป็นห่วงสถาบันสงฆ์ น้อยกว่าห่วงสังคมนอกกำแพงวัดเสียอีก ถ้า

หาก "สถาบันนั้น แทนที่จะมาคิดช่วยว่า เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป เราจะช่วยเขาอย่างไรให้เขาเปลี่ยนแปลงไปได้ ก็กลับไปเป็นห่วงตัวเอง เป็นห่วงสถาบันของตัวเองว่า ทำอย่างไรจึงจะรักษารูปแบบคงสภาพเดิมไว้ได้"

ฐานของสถาบันสงฆ์อยู่ที่ประชาชน

พระธรรมปิฎกไม่เห็นด้วย ที่คนทั่วไปที่กักเอาสภาพสถาบันสงฆ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นภาพของสถาบันสงฆ์ที่เคยเป็นมาในสังคมไทยในสมัยอดีต อย่างน้อยก็ก่อนมีพ.ร.บ.คณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ สถาบันสงฆ์มิได้ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐในด้านการบริหาร ทั้งสายปกครองพระ สายสมณศักดิ์หนาแน่นมากเหมือนกับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ท่านกล่าวถึงอันตรายที่คณะสงฆ์เข้าไปแอบอิงรัฐมากเกินไปว่า

"การที่รัฐควบคุมคณะสงฆ์ไว้มากเกินไป เช่นในระบบอุปถัมภ์เป็นต้น ต่อมาคณะสงฆ์จะหวังพึ่งพิงรัฐ เมื่อคณะสงฆ์หวังพึ่งพิงรัฐมาก อะไร ๆ ก็ขึ้นกับรัฐ คณะสงฆ์ก็จะห่างประชาชน รากฐานทางประชาชนก็ไม่มี ไม่นานเท่าใดคณะสงฆ์ก็จะหมดความหมายต่อประชาชน แล้วก็หมดความหมายต่อรัฐไปเอง"

ท่านเชื่อว่าสถาบันสงฆ์ในอดีตมีความใกล้ชิดกับประชาชน และคุ้มครองประชาชนส่วนใหญ่ไว้ได้ สถาบันสงฆ์จึงมีความเข้มแข็งมากพอที่จะเข้ามาเป็นฝ่ายควบคุมทศพิธราชธรรม หรือจริยธรรมของชนชั้นปกครองด้วย ท่านมิได้มองว่าพระมหากษัตริย์ในอดีตหรือรัฐเข้ามาให้การอุปถัมภ์สถาบันสงฆ์ด้วยเจตนาบริสุทธิ์เสมอไป หากมีเรื่องของผล

ประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย กล่าวคือต้องการฐานเสียงของประชาชนซึ่งอยู่ภายใต้อาณัติของสถาบันสงฆ์เป็นเครื่องค้ำจุนความมั่นคงของรัฐ

ท่านเตือนว่า สมัยใดที่สถาบันสงฆ์ขาดภาวะผู้นำทางปัญญาเห็นห่างจากประชาชน และเข้ามาพึ่งพิงรัฐมากเกินไป สมัยนั้นเป็นคราวเสื่อมของสถาบันสงฆ์และของรัฐด้วย ดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ทวิลักษณ์ของสถาบันสงฆ์

เมื่อเอ่ยถึงคำว่า "สถาบันสงฆ์" คนทั่วไปมักรู้สึกว่กำลังพูดถึงอะไรที่เป็นนามธรรม เห็นห่างจากประชาชน หรือเป็นสถาบันของรัฐสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการปกครอง สำหรับพระธรรมปิฎก "สถาบันสงฆ์" เป็นสถาบันที่อยู่ภายใต้ชุมชน ในหมู่บ้านทั่วทุกหัวระแหง เป็นสถาบันของประชาชนโดยประชาชน เพื่อประชาชน และโดยข้อนี้เองที่สถาบันสงฆ์ในอดีตประสบความสำเร็จในการทำให้พุทธศาสนาเป็นรากฐานทางภูมิปัญญาและศูนยกลางวัฒนธรรมของสังคมไทย ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นเล็ก ๆ จนถึงระดับประเทศ

หากเป็นไปได้ พระธรรมปิฎกประสงค์จะให้ การปกครองคณะสงฆ์กลับไปใช้ระบบประชาธิปไตยแบบสามัคคีธรรมดังสมัยพุทธกาล คือให้ภิกษุทั้งหลายร่วมกันปกครองโดยกระจายอำนาจอยู่ภายใต้การดูแลของอุปัชฌาย์อาจารย์ ซึ่งมีการถือนิสัยกันอย่างจริงจัง โดยคณะสงฆ์ทั้งหมดนี้มีพระธรรมและวินัยเป็นศาสนา

ถ้าพระธรรมปิฎกจะไม่เห็นด้วยกับพ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ก็ตรงที่พ.ร.บ. ฉบับนี้มีข้อบัญญัติที่เป็นไปในลักษณะการควบคุมปกครอง การลงโทษมากเกินไป ตรงกันข้ามท่านจะเห็นด้วยกับพ.ร.บ. คณะสงฆ์ฉบับใดก็ตามที่เป็นไปเพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดบรรยากาศทางด้านการศึกษาระบบไตรสิกขาขึ้นภายในคณะสงฆ์ และช่วยสนับสนุนภาวะความเป็นผู้นำทางจิตใจและปัญญาให้แก่สถาบันสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์

ในฐานะที่เป็นพระนักวิชาการผู้นำเสนอ "พุทธธรรม" สูสังคมไทย กลับมิใช่เป็นอุปสรรคต่อ

การที่ท่านจะเข้าใจบทบาทของสถาบันสงฆ์ ในการ นำแก่นคำสอนของพุทธศาสนาไปสู่ผู้คนและชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างกัน ท่านมิได้คาดหวังให้สถาบัน สงฆ์นำเอา“พุทธธรรม”ล้วน ๆ ไปเทศน์สอน ประชาชน หรือขจัดปัดเป่าเดรัจฉานวิชาและไสย- ศาสตร์ให้หมดไป ตรงกันข้ามท่านกลับเห็นว่า

“แต่เมื่อศาสนาอยู่ในสังคมมนุษย์ที่ใด มันก็ ต้องเอาตัวตัวเองไปให้กับที่นั่น และการที่เขาจะ ยอมรับนั้น ก็ต้องเอาตัวแท้ผสมผสานกับของเขา ของเขา และเขาจะรับเท่าที่รับได้ มีประโยชน์แก่ เขาแค่ไหนเพียงใด...เพราะฉะนั้น เราต้องใจกว้าง ขึ้น เราจะไม่ไปช่วยเฉพาะแต่คนที่เลิศลอยแล้ว เท่านั้น แต่เราต้องช่วยคนที่แย่ที่สุดด้วย จึงมี พุทธศาสนาที่เรียกว่าไม่บริสุทธิ มีเรื่องผีสิง ไสยศาสตร์เข้ามาปะปน

แต่ที่นั่นมันมีปัญหาอยู่ว่า เราไปสัมพันธ์กับเขา จนไม่รู้จุดมุ่งหมายของเราเอง แต่ถ้าจุดของเราที่ เรียกตามแบบของคุณว่า “จุดยืน” เราก็จะดึงเขามา สัมพันธ์กับเราได้โดยเราไม่ต้องเสียจุดยืนหรือจุด มุ่งหมายของเรา ถ้าเราไม่รู้จุดก็กลายเป็นเราถูก เขาจุดออกไป ถ้าเข้าใจจุดหมายดีและมั่นคงใน ปฏิปทา สิ่งที่เราเรียกว่าไม่บริสุทธิ ก็เป็นเพียงบันได หรือขั้นตอนก้าวไปสู่ความบริสุทธิ แต่ถ้าไม่เข้าใจ และมั่นใจในจุดหมายแล้ว แม้แต่สิ่งที่บริสุทธิ ก็ จะถูกทำให้ไม่บริสุทธิ”

พระธรรมปิฎกน่าจะทราบดีกว่าใคร ๆ ว่า การ จะให้สถาบันสงฆ์กลับมามีบทบาทเป็นผู้นำใน กิจกรรมทางสังคมอย่างกว้างขวางดังที่เป็นมาใน อดีต คงเป็นไปได้ยากแล้ว แต่ท่านไม่เคยสิ้นหวัง ที่จะให้สถาบันสงฆ์ยังคงดำรงภาวะความเป็นผู้นำ ทางด้านจิตใจและสติปัญญา นั่นคือการแสดง บทบาททางด้านการศึกษา สื่อ ศิล สมาธิ ปัญญา สัมมาทิฎฐิ สูสังคม

เพราะถ้าหากสถาบันสงฆ์ทำหน้าที่ให้การ ศึกษาตามแนวไตรสิกขาไม่ได้แล้ว สถาบันนั้นก็มิ ใช่สถาบันสงฆ์ตามความหมายของพุทธศาสนาอีก ต่อไป หากเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่เป็นเจวีตทาง พิธีกรรม และไสยศาสตร์ไปวัน ๆ เท่านั้น

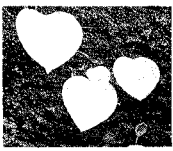
กอบกู้สถาบันสงฆ์ ทวนกระแสลัทธิบริโภคนิยม

บทบาทด้านการศึกษาที่เป็นรูปธรรม ซึ่งพระ ธรรมปิฎกเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญในขณะนี้คือ สถาบันสงฆ์ต้องนำประชาชนถอนตัวออกมาจาก ลัทธิบริโภคนิยมสมัยใหม่ ซึ่งมีอันตรายร้ายแรง กว่าลัทธิปรับปวาทะใด ๆ ในอดีตเสียอีก เพราะ ลัทธิบริโภคนิยมไม่เพียงลดทอนคุณค่าชีวิตครอบครัวและชุมชน ให้เหลือเพียงวัตถุเสพบริโภคที่สร้าง ความตื่นเต้นให้แก่ประสาทสัมผัสทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจอย่างเกินพอดีแล้ว ยังนำหายนภัย ใหญ่หลวงมาสู่ระบบนิเวศน์ซึ่งเป็นรากฐานทาง กายภาพของสิ่งมีชีวิตทั้งหมดด้วย

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อลัทธิบริโภคนิยมจาก ยุคใหม่มาสังเวยเสวนากับลัทธิไสยศาสตร์จากยุค เก่า ภายใต้การนำของเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูล ทำให้ลัทธิบริโภคนิยมสามารถแผ่ขยายอิทธิพล ครอบงำสังคมไทยอย่างเบ็ดเสร็จ สังคมไทยต้อง สูญเสียคุณค่าชีวิต คุณค่าทางวัฒนธรรม ประสพ หายนภัยทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ยิ่งกว่าได้รับผลกระทบจากลัทธิจักรวรรดินิยมใด ๆ ในอดีตเสียอีก

สถาบันสงฆ์ไทยแม้จะอยู่ในสภาพอ่อนแอ กระทบกระทั่งเปลี่ยนแปลง แต่ก็ยังมีสมาชิกผู้มี คุณภาพหลายท่าน ทั้งที่เป็นพระนักปฏิบัติธรรม พระนักพัฒนา พระนักเทศน์ โดยเฉพาะพระผู้มีความ เป็นเลิศทางสติปัญญาเท่าทันการเปลี่ยนแปลงในโลกสมัยใหม่อย่างท่านพุทธทาสและพระ ธรรมปิฎก เป็นต้น

หากสถาบันสงฆ์ไทยไม่หยุดอยู่แค่เพียงความ พอใจในผลผลิตคุณภาพที่เกิดขึ้นโดยมิได้ตั้งใจ แต่ใช้โอกาสในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อนี้เป็นเหตุกระตุ้น ให้เกิดการปฏิรูปภายในคณะสงฆ์เอง เพื่อสร้าง กระบวนการผลิตบุคลากรคุณภาพ เช่นพระธรรม ปิฎกเป็นจำนวนมากขึ้นในคณะสงฆ์ เมื่อนั้นความ คาดหวังที่จะให้พุทธศาสนาสร้างวัฒนธรรมไทยไปสู่ ความเป็นผู้นำและผู้ให้แก่เพื่อนชาวโลกร่วมสมัย ย่อมจะเป็นไปได้ ☺

หน้าแรก

บทความนี้แปลมาจากหนังสือภาษาอังกฤษ *Socially Engaged Buddhism for the New Millennium* ซึ่งรวบรวมข้อเขียนจากพุทธศาสนิกชนทั่วโลก เพื่อตีพิมพ์เป็นเล่มถวายท่านเจ้าคุณ**พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต)** ในมงคลวารที่ท่านมีอายุครบรอบห้ารอบนักษัตร

พุทธศาสนาเพื่อสังคม สำหรับคริสต์ศตวรรษหน้า

ส. ศิวรักษ์

ประเพณีตีพิมพ์หนังสือเพื่อเป็นเกียรติแก่นักปราชญ์ราชบัณฑิตที่เจริญวัยวุฒิและคุณวุฒิอย่างเป็นที่เคารพนับถือกันในแวดวงของนักวิชาการนั้น ฝรั่งเศสเริ่มทำขึ้นก่อน

ที่บ้านเราเอาอย่างเขามาทำ ดูเหมือนจะถวาย**พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์** เป็นครั้งแรกเมื่อพระชนม์ครบ ๖ รอบนักษัตร หากยังไม่จัดเป็นงานวิชาการแท้ ๆ เพราะมีข้อเขียนชนิดสรรเสริญเยินยออย่างไทย ๆ นอกเหนือออกไปด้วย

พระยาอนุমানราชชนปรารภกับข้าพเจ้าว่า น่าจะมีหนังสือรวบรวมบทความทางวิชาการเป็นภาษาไทยชนิดที่ไม่มีมีธุรสวาจาเจือปน ข้าพเจ้าจึงรับทำให้ท่านเป็นประเดิมเมื่อท่านมีอายุครบค่อนศตวรรษ วารสาร**สังคมศาสตร์ปริทัศน์** เป็นเจ้าภาพจัดพิมพ์

ผู้เขียนล้วนเป็นศิษย์ของท่าน และเขียนตามสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ท่านสนใจ รวมเป็น

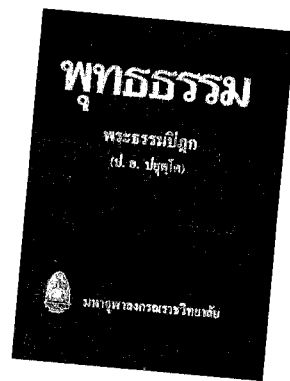
สารวิทยา ซึ่งในการพิมพ์ครั้งต่อ ๆ มา ท่านเปลี่ยนชื่อให้ว่า **พรมแดนแห่งความรู้**

ข้าพเจ้าเองก็จะรวบรวมบทความภาษาอังกฤษจากผู้รู้ในนานาประเทศที่นับถือท่านเพื่อตีพิมพ์เนื่องในวันชาติกาลของท่านครบ ๘๐ ปี หากทำได้ไม่ทัน และท่านก็ถึงอนิจกรรมในปีนั้น จึงรวมบทความภาษาอังกฤษที่ตระเตรียม

ไว้เป็นหนังสืออนุสรณ์ถึงท่าน โดยสยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นผู้จัดพิมพ์

สำหรับกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์นั้น เนื่องใน

งานฉลองพระชนม์ครบ ๘๐ พรรษา นายป่วย อังภาภรณ์ ได้ชักชวนนักวิชาการไทยทั้งหมดแล้วคัดเลือกเอาบุคคลที่เห็นว่าเป็นเลิศ สาขาวิชาละไม่เกิน ๓ คน รวบรวมตีพิมพ์ถวาย โดย

ขอประทานพระนามก่อนทรงกรมมาเป็นชื่อหนังสือว่า **วรรณไวทยาการ** ซึ่งแปลว่าบ่อเกิดแห่ง**วิชาความรู้** และในบรรดาบทความทั้งหมดนี้ ที่เด่นสุดได้แก่ เรื่อง **พุทธธรรม** ของ**พระ**

ศรัวิสุทธิโมลี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ซึ่งต่อมา พระคุณท่านได้ปรับปรุงอย่างกว้างขวางและ ลุ่มลึก จนกลายเป็นงานพิมพ์ที่ดีที่สุดแห่ง ยุคสมัย ไม่แต่ในเมืองไทย หากในแวดวงของ พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาททั้งหมดเอาเลยก็ว่าได้ แม้ฉบับที่พระคุณท่านรจนาดวายในกรมพระราช จะมีแปลเป็นภาษาอังกฤษ และตีพิมพ์โดย สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนิวยอร์กแล้ว เชื่อว่า ถ้าฉบับภาษาไทยที่สมบูรณ์ได้แปลและตีพิมพ์ ออกเป็นภาษาอังกฤษเมื่อไร วงวิชาการด้าน พุทธศาสนาและพุทธปรัชญาคงเกิดความ สันตะเทือนดุจดั่งแผ่นดินไหวเอาเลยก็ว่าได้

หนังสือรวมบทความทางวิชาการเป็นภาษา อังกฤษชนิดที่จัดพิมพ์เพื่อยกย่องนักปราชญ์ ในเมืองไทยเป็นครั้งแรก เห็นจะได้แก่เล่มที่ สยามสมาคมจัดพิมพ์ถวายในคราวที่พระ วรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร มีพระชนม์ครบ ๗๒ พรรษา ซึ่งนับว่ายังมี คุณค่าสืบมาจนทุกวันนี้

ที่ว่ามาทั้งหมดนี้ ดูจะเป็นเรื่องของผลงาน ที่จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแก่ขรราวาสทั้งสิ้น ในแวดวงบรรพชิตในบ้านเรา ที่มีบทความจาก ผู้รู้ในวงการพุทธศาสนาจากนานาประเทศนั้น ตีพิมพ์ขึ้นครั้งแรกในโอกาสที่ท่านอาจารย์พุทธทาส อินทปัญโญ มีชนมายุครบ ๘๔ ในปีพ.ศ. ๒๕๓๓ เล่มนี้มีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า *Radical Conservatism : Buddhism in the Contemporary World*

ท่านอาจารย์พอใจชื่อภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะก็คือ Radical นั้น หมายถึงการถอนราก ถอนโคนออกจากความสกปรกโสมม หรือ ความหมักหมมที่พอกพูนเข้ามาในพระศาสนา ซึ่งจำต้องมี Conservatism ด้วย คือพระศาสนา จะดำรงคงอยู่ได้ ต้องอนุรักษ์เนื้อหาสาระของ พระสังฆธรรมไว้อย่างบริสุทธิ์และบริบูรณ์

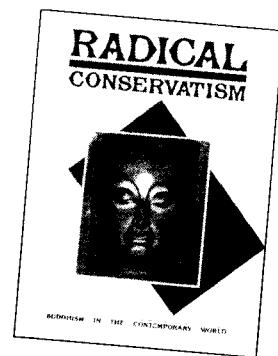
สำหรับเล่มล่าสุด ที่นำมาตั้งชื่อเป็นบท

ความเรื่องนี้นั้น แทบทุกรูปนามคงเห็นพ้อง ต้องกันว่า ต่อจากท่านอาจารย์พุทธทาสลงมา ก็มีท่านพระธรรมปิฎก (ปยุตฺโต) นี้แล ที่สืบทอด เนื้อหาสาระของพระสังฆธรรม โดยที่ท่านอาจนำ มาถ่ายทอดให้บุคคลร่วมสมัยได้เข้าใจ ทั้ง ง่ายอย่างง่าย อย่างกว้างขวาง และอย่างลึกซึ้ง โดยท่านอาจโยงคติโลกมาสู่คตินิธรรม และใช้ คตินิธรรมนำชาวโลกให้เกิดสติ ให้เกิดปัญญา จากแง่มุมมองวิทยาการแขนงต่าง ๆ อย่างน่า สนใจยิ่งนัก

จะขอเอ่ยย่อ ๆ พอให้ทราบว่าเป็นบทความ ภาษาอังกฤษในเล่มนี้แบ่งออกเป็นภาค ๆ ดังนี้คือ

(๑) ว่าด้วยคุณค่าของท่านเจ้าคุณพระธรรม ปิฎกที่มีต่อพระพุทธศาสนาและสังคม โดย บรูซ เอวีน ซึ่งเคยแปลงานของพระคุณท่านเป็น ภาษาอังกฤษมามากขึ้น และรับใช้ใกล้ชิดกับ พระคุณท่านมานาน

(๒) ว่าด้วยพุทธศาสนาเพื่อสังคม แม้คำนี้ ท่านนันทสันท์จากเวียดนามจะผูกคำขึ้นในภาษา อังกฤษ หากบัดนี้เป็นที่ยอมรับกันแพร่หลาย ว่าพุทธศาสนิกกร่วมสมัยต้องปรับศีลสิกขา

ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสังคมสมัยใหม่ ซึ่ง มีโครงสร้างอย่างอยู่ติธรรมและรุนแรง ถ้าตี ประเด็นนี้ไม่แตก สิกขาบทต่าง ๆ จักเป็นเพียง เรื่องความประพฤติปฏิบัติในทางส่วนตัวไป เท่านั้นเอง ภาคนี้มีผู้รู้และนักกิจกรรมสังคม

เสนอทัศนะต่าง ๆ มากมาย สมกับชื่อของหนังสือ (๓) ว่าด้วยพุทธศาสนากับบอหิงสวิธี ซึ่งมีแง่มุมแปลก ๆ ในเรื่องของสันติภาพ ทั้งการแก้ไขความขัดแย้ง ทั้งการมองประเด็นไปที่ความเป็นชาตินิยม แล้วอาจนำไปสู่ความไม่สันติ โดยจะใช้พุทธวิธีแก้ไขได้อย่างไร ในภาคนี้ก็มีผู้รู้จากหลายประเทศเสนอแนวความคิดอย่างหลากหลาย

(๔) ว่าด้วยพุทธศาสนากับสถานการณ์ในปัจจุบันของโลก ทั้งจากแง่ของการศึกษา ทั้งจากแง่ของการเกษตรและจากแง่ของพระป่า กับสถานภาพของป่าดงพงไพรที่กลายเป็นป่าคอนกรีตไป โดยตีประเด็นในเรื่องของทานบารมีกับธนาคารโลกด้วย นำเสียดายที่ยังขาดหายไปในเรื่องของเศรษฐกิจเชิงพุทธและรัฐศาสตร์เชิงพุทธ

(๕) ว่าด้วยพุทธศาสนากับปัญหาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งแม้จะมีบทความเพียง ๒ ชิ้น หากแต่ละชิ้นมีความสำคัญอันล้ำลึก ควรแก่การศึกษาหาความรู้จากข้อเขียนทั้งสองนี้อย่างจริงจัง

นอกไปจากนี้แล้วยังมีภาคเบ็ดเตล็ดปลีกย่อยอีกบ้าง รวมแล้ว เล่มนี้ดูจะไม่ค่อยหน้าไปกว่าเล่มที่จัดทำถวายท่านอาจารย์พุทธทาสเมื่อเก้าปีมาแล้วนั่นเอาเลยก็ว่าได้ แม้ปริมาณและคุณภาพจะต่างไป แต่ก็คงมีเนื้อหาสาระอันเหมาะที่จะจัดพิมพ์ถวายพระคุณเจ้า ผู้ซึ่งเป็นสดมภ์หลักของพระพุทธศาสนาในเมืองไทยในบัดนี้

ไหน ๆ ฝ่ายโยมก็รวบรวมบทความต่าง ๆ และหาทุนทรัพย์มาจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นถวายศิษย์เอกของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ถึงเพียงนี้แล้ว มหาวิทยาลัยสงฆ์เองน่าจะระดมศิษย์ หรือบัณฑิตปริญญาโท แปลทุก ๆ บทความออกเป็นภาษาไทย ไม่ใช่เพียงเพื่อถวายท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก (ปยุตฺโต) เท่านั้น หากนั่นจะเป็นบรรณาการแก่พระมหาเถรานุเถระ

ตลอดจนอุบาสกอุบาสิกาที่ไม่ถนัดภาษาอังกฤษ ให้ได้รับรู้ว่าพุทธศาสนาเพื่อสังคมนั้น งอกงามมากขึ้นเพียงไร และอาจนำมาเป็นประทีปส่องโลกได้ แม้ชาวโลกเขาจะขึ้นคริสต์ศตวรรษใหม่ พุทธศาสนาของเราก็มีอะไร ๆ ที่จะช่วยให้ศาสนิกเหล่าอื่นได้รับคุณประโยชน์จากเนื้อหาสาระทางด้านพุทธธรรมได้ไม่น้อยเลยทีเดียว

ก็ *วิมุตติมรรค* คณาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ยังช่วยกันแปลเป็นภาษาไทยได้ แม้จะไม่ถึงขั้นของความเป็นเลิศ ก็นับว่าเริ่มต้นได้ดี ภาษาอังกฤษที่จัดพิมพ์ถวายท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎกเล่มนี้ ไม่มีอะไรลึกซึ้งถึงขนาด *วิมุตติมรรค* ดอก แต่ก็เป็นการแผ้วถางทางของพุทธธรรมจากบุคคลสำคัญร่วมสมัยมากหน้าหลายตา ถ้านักแปลของไทยมาร่วมจิตร่วมใจกันด้วยธรรมฉันทะ นำเนื้อหาสาระจากภาษาอังกฤษเล่มนี้ออกมาแพร่หลายให้กว้างขวางออกสู่อุสสุชนคนไทยในวงกว้างได้ ก็จะเป็นมหากุศล ◉

คืนความเป็นไท

รอยยิ้มของคุณแสดงว่าคุณไม่ได้ตกอยู่ใต้อาณัติของใคร คุณเป็นไทเหนือตัวคุณเอง เป็นการกระทำที่ดีที่สุด พระพุทธเจ้าเคยกล่าวว่า “ปัจเจกบุคคลผู้มีความเป็นไทเหนือตัวของเขา หรือเหนือตัวของเธอ” เหตุการณ์ทั้งหลายชักพาเราไป แล้วเราจะสูญเสียตัวเราเอง การเดินสมาธิช่วยให้กลับคืนมาสู่ความเป็นไท สุขอิสรภาพที่มนุษยชาติจะพึงมี เราเดินอย่างงดงามและองอาจเปรียบประดุจพระยาจักรพรรดิ ดุจดั่งราชสีห์ แต่ละก้าวคือชีวิต

The Long Road Turns To Joy
A Guide To Walking Meditation
บาทวิถีสู่ความเบิกบาน : คู่มือภาวนาในการเดินสมาธิ
ดิช นัท ฮันท์

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) มีชื่อเสียงลือไกล ในความมีกตัญญูทศเวทิต่อพระพุทธศาสนา ตลอดมา อย่างงดงาม จึงเป็นแสงสว่างที่ไพจิตรเจิดจ้าจุดหนึ่ง ในท่ามกลางความมืดที่ครองโลกอยู่ทุกวันนี้ จึงเป็นที่ชื่นใจในยามเศร้าหมองของผู้เห็นโลกมืด เป็นความหวังของผู้หวังใยในบรรดาผู้แวดล้อมพระพุทธศาสนาทุกวันนี้

การเจริญชนมายุมาครบ ๖๐ พรรษาของพระสงฆ์สำคัญองค์นี้ อย่างไม่เป็นจุดหนึ่งให้พระพุทธศาสนา ถูกแวดล้อมด้วยความเศร้าหมอง ต้องขอขอบคุณอย่างยิ่ง ที่พลอยได้สบายใจ ได้มีความหวัง ได้เห็นแสงสว่างเจิดจ้าจุดนี้ ร่วมกับเพื่อนร่วมทุกข์ทั้งหลายทั้งปวงด้วย ขออนุโมทนา และขอขอบคุณอย่างยิ่ง

วัดบวรนิเวศวิหาร กทม.

๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๑

วันเกิดครบรอบ ๖๐ ปี

ตามรอยบาทพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต)

๐ มนุษย์แท้ลึกลงกว่าอากาศ
เวียนอมตสุนทรีย์นิรพาน

๑ มุณินิทธิพิภยกว้างทางข้างเผือก
พลั้งขลังมโนมัยไทวมหัตถ์ศรัทธ

๒ สละชีวิตนฤมิตสังคมโลก
อนุรักษ์ค่าสติปัญญาจักรวาล

๓ มนุษยธรรมมนิธรรมเกียรติยศแก่ง
ธรรมทิพย์สถิตยทุกแห่งดองใจ

๔ เพียรเรียนบูรพมครเปรี๊ยะปราถณ
เพ่งอดตาอันตาดาววิหขามิ

๕ เพียรเห็นอดตารักในแบบอุษณ
หมายวิมตติโหมกข์เพื่อโลกกาสนาน

๖ เกียรติยศยิ่งแก่งพามหาบุรุษ
เพ่งธรรมครุแก่งทุกกลมหายใจ

๗ พลชีวิตอุทิศไอยทานโลก
ตามรอยบาทพระธรรมปิฎกนี้

เลิศเลอธาทิพิภยฟ้าวิเศษวิศาล
สติปัญญาญาณอยู่คู่ขั้วโลกแปดปี

ให้เลื่อฤกษ์มคติตาดาธาธรรม
ญาณวิเศษหนึ่งรุ่งเรืองวิถีธรรม

สร้างทุกข์ใคร่สุขเกษมศานต์
วิญญาณโพธิ์สติปัญญาอันเดชะย

อันเลิศแล้วนี้หาเหนือสมัย
วิสุทธิโสมเมตตากรุณาปรานี

สรรพศาสตรศิลป์เลิศประเสริฐศรี
ที่ลึกลึ่วจะเล็ดถนทานาวาร

อุปาทานหนึ่งรู้อ่างอย่างกล้าหาญ
เกษมศานต์สุขทุกวิญญาณไป

ตั้งฉวยมนุษย์นำทางสว่างใส
เจียรระไนภิกษุเลิศมโนษย์มณี

ฉบับทุกขโคกประลัยกัลป์วิญหนี
พระดีศรีสยามงามเลิศโลกเอย ฯ๕๐๐

อังคาร กัญญาณพงศ์

วันอังคารที่ ๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๑. ๓๖๑ ปีชาต.

นวนาลันทามหาวิหาร

นาลันทา

สารแสดงความยินดีต้อนรับและสวัสดี

วันนี้ มวลอาจารย์และนิสิตขบวนนาลันทามหาวิหาร ตำบลนาลันทา อันเป็นอุบัติภูมิของท่านพระสารีบุตร องค์ธรรมเสนาบดี ผู้เลิศสุดบรรดาอัครสาวกผู้มีปัญญาของพระผู้มีพระภาคพระพุทธเจ้า ต่างเกิดความปลาบปลื้ม ยินดีอย่างยิ่ง เมื่อได้ถวายการเคารพนับถือแด่ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก (ประยูร ปรยุตโต) พระเถระชาวไทย ผู้มีสติปัญญาลึกซึ้ง ทั้งในพระบาลีพุทธพจน์และในศาสตร์อื่น ๆ อันว่าด้วยหลักการแห่งพระพุทธศาสนา

พระอัครสาวกองค์ที่ ๑ ของพระพุทธเจ้า นามว่า สารีบุตร ท่านใด ผู้เป็นธรรมเสนาบดี ได้มีมาแล้ว สถานที่นี้เป็นอุดมอุบิสถานอันประเสริฐ ของพระเถระผู้มีปัญญาเลิศล้ำองค์นั้น ฯ๑ฯ

ดีจริง วันนี้มีพระคุณท่านนักปราชญ์ ผู้มีปัญญามาก ได้มาเยี่ยมเยียนมหาวิหารที่งดงามของพวกเรา พระคุณท่านจบพระพุทธพจน์พระไตรปิฎก มีความแจ่มล้าในหลักปริยัติและปฏิบัติ ฯ๒ฯ

วันนี้ พวกเราทั้งหลาย ต่างชื่นชมพระเถระรูปนี้ ผู้รุ่งเรืองด้วยแสงสว่างแห่งปัญญา

ผู้ทรงไว้ซึ่งนวัจนวาทศาสตร์ ผู้ทำนาลันทาให้เจริญรุ่งเรืองด้วยสิริมงคล ฯ๓ฯ

พระสารีบุตรเถระ มีชื่อเสียงโด่งดังในครั้งพุทธกาลฉันใด พระเถระชาวไทยรูปนี้

ก็มีชื่อเสียงโด่งดังในพระศาสนาของพระชินสีห์ในบัดนี้ ฉะนั้น ฯ๔ฯ

อนึ่ง พระมหาเถระจากประเทศจีนผู้เป็นบัณฑิต นามว่า ยวนฉาง (พระถังซำจั๋ง)

เป็นที่ยอมรับว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในพระไตรปิฎก ณ นาลันทานี้ ฉันทใด ฯ๕ฯ

ในวันนี้พวกเราทั้งหลายในที่ประชุมนี้ ก็ขอสักการะพระเถระผู้เป็นบัณฑิต นามว่า

"พระธรรมปิฎก" (ประยูร ปรยุตโต) ยกย่องไว้ในฐานะ ตรีปิฎกาจารย์ ฉันทนั้น ฯ๖ฯ

พระคุณท่านอาจารย์ผู้ประเสริฐรูปนี้ ได้เพียรพยายาม เพื่อความเจริญรุ่งเรืองไพบูรณ์แห่งสันติภาพของโลก องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) โดยความยอมรับในผลงานของท่านนั้น ได้ยกย่องด้วยการถวายรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๗ แม้มหาวิทยาลัยในประเทศไทยจำนวน ๘ แห่ง ก็ได้ยกย่องพระมหาเถระรูปนี้ด้วยการถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

พระเถระรูปนี้ มิใช่เป็นเพียงบัณฑิต ผู้รู้วิชาการพระพุทธศาสนาเท่านั้น ที่แท้ ท่านยังเป็นผู้ปฏิบัติสมควรแก่ พระธรรมวินัยเปรียบด้วยธงชัยที่ยกชูขึ้นแล้วในหมู่พุทธสาวก ยิ่งกว่านั้น เมื่อประกาศว่าปริยัติกับปฏิบัติจะแยกออกจากกันมิได้ ท่านยังได้เป็นบุคคลผู้เพียรพยายามในการเผยแผ่วิปัสสนากัมมัฏฐาน อันเป็นที่สนใจของผู้คนทั่วโลก ทั้งในประเทศตะวันออกและตะวันตก

พระคุณท่านเชื่อว่า บุคคลสามารถประกาศความมีประโยชน์แห่งศีลที่ไ้รักษา ทำแสงสว่างแห่งสัทธรรม ให้สอดส่องไปในโลกโดยบูรณาการเป็นรสนหนึ่งเดียวของการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม

พระคุณท่านตามประทีปคือพุทธพจน์ในแง่มุมต่างๆ ด้วยการอธิบายความในพระคัมภีร์ และการรจนาคัมภีร์ ใหม่ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขจัดความมืดคืออวิชชาของโลกให้หมดไป

ด้วยประการฉะนี้ พระเถระรูปนี้ผู้มีนามว่า "พระธรรมปิฎก (ประยูร ปรยุตโต) จึงเป็นพระมหาเถระผู้ทรง วิปัสสนารูระและคันถุระในโลกอย่างไม่เคยมีมาก่อน

ดังนั้น มวลอาจารย์และนิสิตแห่งนวนาลันทามหาวิหาร ประสงค์จะถวายความสักการะนับถือความเป็นพระ ธรรมทูตและความเป็นผู้ทรงปัญญาของพระคุณท่าน จึงได้ถวายเกียรติยศยกย่องท่านให้เป็น ตรีปิฎกาจารย์"

นี่เป็นคำประกาศสวัสดีแห่งมวลอาจารย์และนิสิตแห่งนวนาลันทามหาวิหาร
ปีพุทธศักราช ๒๕๓๘ . มาฆมาส สุกกปักร์ ขึ้น ๑๓ ค่ำ วันจันทร์ที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ.๑๙๙๕

ดร.สมศีล ฆานวงษ์ สะ ถอดจากอักษรเทวนาครีเป็นอักษรไทย

พระศรีปริยัติโมลี แปลจากภาษาบาลีเป็นภาษาไทย

การประชุมทางวิชาการเรื่อง “การศึกษาพุทธศาสนาเพื่อสันติภาพ”
จัดโดย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร่วมกับเลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ
๙ - ๑๑ มกราคม ๒๕๔๒

วันเสาร์ที่ ๙ (ที่พุทธมณฑล)

- ๑๓.๐๐ น. ปาฐกถาเรื่อง “The World in Peace” โดย นายเชา นานาจา
๑๔.๓๐ น. ปาฐกถาเรื่อง “พระพุทธศาสนาเพื่อสันติภาพของโลก”
โดย พระธรรมปิฎก

วันอาทิตย์ที่ ๑๐ (ที่หอประชุมวชิราวุธานุสรณ์)

- ๙.๐๐ น. อภิปรายเรื่อง “พุทธธรรม ในแง่มุมที่น่าสนใจ”
โดย พระราชวรมุนี, พระไพศาล วิสาโล, อ.บุรุษ อีแวน
ดร.ร.ท.บรรจบ บรรณรุจิ ดำเนินรายการ
๑๓.๐๐ น. อภิปรายเรื่อง “พระธรรมปิฎก กับศาสตร์ต่าง ๆ”
โดย อ.ชัชวาลย์ บุญปิ่น, ศ.ดร.อภิชาติ พันธเสน, ดร.วีระ สมบูรณ์, ศ.สุมน อมรวิวัฒน์
ผศ.จิตรกร ตั้งเกษมสุข ดำเนินรายการ

วันจันทร์ที่ ๑๑ (ที่หอประชุมวชิราวุธานุสรณ์)

- ๙.๐๐ น. อภิปรายเรื่อง “พุทธศาสนากับสถานการณ์ปัจจุบัน”
โดย รศ.เสฐียรพงษ์ วรรณปก, อธิบดีกรมศาสนา, พระราชกวี, พระศรีปริยัติโมลี
นายจักรภพ เพ็ญแข ดำเนินรายการ
๑๓.๐๐ น. อภิปรายทั่วไป สรุปความคิดเห็นการประชุมทั้ง ๓ วัน
โดย พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ), ดร.นิเชต สุนทรพิทักษ์, ดร.ทองคุณ หงษ์พันธุ์

โครงการสัมมนา “พระธรรมปิฎกกับสังคมไทย”

๓๐ - ๓๑ มกราคม ๒๕๔๒

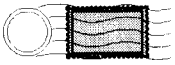
ณ ห้อง LT 1 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันเสาร์ที่ ๓๐

- ๙.๓๐-๑๐.๓๐ น. ปาฐกถานำเรื่อง “พระธรรมปิฎกกับพัฒนาการของพุทธศาสนาในประเทศไทย”
โดย พระไพศาล วิสาโล
๑๐.๓๐-๑๒.๐๐ น. เสวนาโดย ดร.จ้านงค์ ทองประเสริฐ
๑๓.๐๐-๑๔.๐๐ น. ปาฐกถานำเรื่อง “พุทธธรรมกับอุดมการณ์สำหรับศตวรรษที่ ๒๑”
โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี
๑๔.๑๕-๑๕.๔๕ น. เสวนาโดย ดร.สมภาร พรมทา, ดร.สมศีล ฌานวงค์

วันอาทิตย์ที่ ๓๑

- ๙.๓๐-๑๐.๓๐ น. ปาฐกถานำเรื่อง “อริยวินัยกับศาสตร์ร่วมสมัย”
โดย ดร.วีระ สมบูรณ์
๑๐.๓๐-๑๒.๐๐ น. เสวนาโดย คุณพิภพ ธงไชย (การศึกษา), ดร.สุริชัย หวันแก้ว (สังคมศาสตร์),
๑๓.๐๐-๑๔.๐๐ น. ปาฐกถานำเรื่อง “การฟื้นฟูคุณธรรมสังคมไทย : ภารกิจของชาวพุทธร่วมสมัย”
โดย อ.สุลักษณ์ ศิวรักษ์
๑๔.๑๕-๑๕.๔๕ น. เสวนาโดย ดร.ชาย โพธิ์สิตา, พระศรีปริยัติโมลี (พระมหาสมชาย กุศลจิตโต),
ดร.ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, คุณสันติสุข โสภณศิริ

☐ เจริญพรคุณประชา หุตานุวัตร อ้วน และน้อง

ที่หลวงพี่เขียนมานี้ เพราะต้องการตั้งข้อสังเกตและเสนอแนะบางอย่างเกี่ยวกับการอบรม
สร้างสรรคฺ์ชุมชนที่ผ่าน

ประการแรก เห็นจะเป็นเรื่องผู้เข้าอบรม ซึ่งมีทั้งพระ แม่ชีและฆราวาส นักศึกษา
หลวงพี่มองว่ามีทั้งข้อดีและข้อเสีย **ข้อดี**ก็คือ เราได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน นักบวชได้รู้จัก
วิถีคิดของฆราวาส ฆราวาสก็ได้รู้จักวิถีคิดของนักบวช อีกทั้งระยะเวลาของการอบรม ต่างฝ่าย
ต่างก็ได้ควบคุมดูแลกันและกัน ซึ่งเป็นรากเหง้าของธรรมวินัยดั้งเดิมเมื่อครั้งพุทธกาล ส่วน
ข้อเสียก็คือว่า มีกิจกรรมบางช่วงบางอย่างค่อนข้างจะไม่เหมาะสมแก่สมณเพศ แต่หลวงพี่
ก็เข้าใจในเจตนาดีของศพพ.และเสมสิกขาลัย ตลอดทั้งคณะวิทยากร

ประการที่ ๒ ค่อนข้างจะเห็นด้วยที่ในการอบรม วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้แสดงออก
ซึ่งความเชื่อเพื่อเผื่อแผ่ และความกตัญญูต่อสถานที่พัก ช่วยกันทำความสะอาด โดยที่เรา
ไม่ได้แบ่งว่า คนนั้นคนนี้จะต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ อยากจะให้มองไปที่สถาบันโรงเรียนที่มี
ทั้งภารโรงและนักเรียนมากมาย แต่จะช่วยให้สถาบันดังกล่าวมีความสะอาดก็หาไม่ แล้วลอง
มองย้อนกลับไปที่อาศรมฯ เมื่อวันที่ ๖-๑๐ กันยายนที่ผ่านมา เราอาจจะคิดว่าทำอย่างนี้
ไม่ได้ผล เพราะมีคนทำบ้างไม่ทำบ้าง แต่หลวงพี่มองว่าทำอย่างนี้ มันจะเชื่อมโยงกับหลัก
ธรรมทั้งหมดและหัวข้อที่ว่าสร้างสรรคฺ์ชุมชน เพียงแต่ว่าช่วงอบรมที่อาศรมฯ เทคนิควิธีการ
ของวิทยากรยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมอยากจะเสียสละ อยากจะทำความดี ตอบ
แทนสถานที่

ประการที่ ๓ ประทับใจนักศึกษาที่หลายคนสนใจเกี่ยวกับพุทธศาสนาเพื่อสังคม และ
การมาเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ หลวงพี่ได้ฝึกสมองหลายอย่าง ก็เพราะมีนักศึกษาร่วมด้วย
ซึ่งต่างจากที่อยู่ชนบทนาน ๆ จะมีครั้งหนึ่ง

พระอุทัย จารุธมฺโม
สำนักกุฎคำพระ จ.ร้อยเอ็ด

วัดร่ำเปิง ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

☐ สวัสดิ์ค๊ะ คณะศพพ.ทุกท่าน

แม่ชีตอนนี้น่าสบายดี แต่เคยอยู่อย่างอิสระมานานจะไปไหน ๆ ก็ได้ พอมาอยู่ใต้กฎระเบียบ
ของวัด ของผู้ใหญ่แล้วก็อึดอัดเหมือนกัน อยากทำงานอยากไปไหน ๆ ตามใจชอบก็ลำบาก
บางทีการได้ไป การได้ทำงานก็ทำให้ไม่คิดมากเหมือนกัน

ตกลงแม่ชีเข้ารับการอบรมวิทยากรขั้นที่ ๓-๔ คนเดียวค๊ะ ส่วนขั้นที่ ๑-๒ จะแนะนำ
แม่ชีท่านอื่นให้ ในนี้ได้ส่งรายชื่อพระและแม่ชีมาให้ด้วย ให้เลือกดูเอาเองว่าใครพอมีแวว
ดูจากอายุ พรรษา การศึกษา ก็พอจะรู้

ไม่ทราบว่าจะทางศพพ.ประเมินผลจากการอบรมอย่างไร รู้ได้อย่างไรว่าแม่ชี-พระที่ผ่าน
การอบรมแล้วมีคุณภาพแค่ไหน สำหรับแม่ชีพอมีบทนาในกลุ่มบ้างแล้ว คือเป็นประธาน

กลุ่มอบรมครูปริยัติธรรม ผลระยะสั้นหลังจบการอบรม รู้สึกว่าจะได้ผลดี ทุกคนมีไฟ แต่พอนานๆ ไปก็จืดจางหมด ผู้ที่เห็นว่าทำงานต่อเนื่องดีมีอยู่ไม่กี่ท่าน พอประเมินได้แบบนี้ ผู้เข้าร่วมอบรม ๖๔ ที่มีผลงานต่อเนื่องแค่ ๑๕-๒๐ ท่าน นอกนั้นเป็นเพียงตัวเลขและรายชื่อ แม่ชีได้รับรู้ถึงรายรับ-รายจ่ายในการจัดงานแต่ละครั้งแล้ว เสียตายบประมาณเป็นที่สุด

บอกไว้ก่อน หนังสือ*เสขิยธรรมกับอนุรักษ* ส่งมาที่รำเบ็งให้แม่ชีคนเดียวก็พอ เพราะอ่านแล้วแม่ชีจะเอาไปไว้ห้องสมุดให้ทุกคนได้อ่าน “แม่ชีเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลห้องสมุดอยู่” และจะบอกอีกว่า เรากำลังทำวารสารในกลุ่มแม่ชี “ครูปริยัติ” อ่านภายในกลุ่มก่อน พอมีทุนค่อยจำหน่ายแจก ส่วนเรื่องสั้นหรือเรื่องราวต่าง ๆ แม่ชีกำลังฝึกเขียน แต่ไม่กล้าส่งไปลง *เสขิยธรรม* “มือไม่ถึง” แต่จะส่งมาให้อ่านกันเล่นสักเรื่อง

ด้วยระลึกถึง

แม่ชีอสมภรณ์ วังอ่อน

๒๐๓

☐ ประเมินผล *เสขิยธรรม*

ขออนุญาตวิจารณ์แนวทางบทความหรือการอบรมที่ปรากฏใน*เสขิยธรรม* รู้สึกมีลักษณะน่าเข้ามา แม้แต่เรื่องพุทธศาสนาเอง ก็ยังเป็นชาวตะวันตกเสียส่วนใหญ่ ทำให้คิดว่า คนไทยด้วยกันไม่มีคุณภาพ-คุณค่าในเรื่องเหล่านั้นเลยหรือ หรือทางผู้จัดทำสิ่ง“ตื่น”หรือ“เห่อ”ของนอก เพียงต่างกับชาวบ้านตรงที่ไม่ใช่วัตถุ(หรือผู้วิจารณ์ตีตีความเป็นชาตินิยมกันแน่) เพราะจากประสบการณ์ คนเรียนหนังสือมาก คนที่ครุ่นคิดมาก สามารถพูดแจกแจงได้พิสดาร สมเหตุผล อาจไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องเป็นจริงเสมอไปไม่ หรืออาจไม่สอดคล้องไม่เข้ากันได้กับความเป็นอยู่แบบไทย ๆ ก็ได้

แต่ที่ว่าไปนี้ ก็ไม่ได้ติไปทั้งหมด เพียงแต่อยากให้บททวนสักนิดหนึ่ง อย่างน้อยลองเทียบสัดส่วนดูก็ได้ อาจจะเห็นแนวโน้ม ส่วนที่ให้ประสบการณ์เชิงความรู้ก็มีที่น่าสนใจ จะขอยกข้อบทความที่รู้สึกประทับใจ เช่น บุรุษแห่งสมัย (พ.ศ.-ส.ศ. ๔๑) สภาพพุทธศาสนาในไต้หวัน (ต.ศ.-ธ.ศ. ๔๐), เมื่อชาวพุทธตกเป็นชนส่วนน้อย (ก.ย.-ธ.ศ. ๔๑)

แต่มางมาก ๆ อีกครั้ง เมื่อ*เสขิยธรรม* มีส่วนสนับสนุนในการสร้างพระไพรีพินาศ ๑,๐๐๐ องค์ และ ๖๕๐ องค์ ดูจะสวนทางกับแนวทางของวารสารยิ่งงักไม่รู้ ก็เลยขอฝาก “ปฐจา วิสัชนา” ให้ช่วยแก้ข้อสงสัยว่า “พระไพรีพินาศ ๑,๖๕๐ องค์ ที่*เสขิยธรรม* ลงประกาศชวนสร้างนั้น ต่างจากธรรมกายเจดีย์ของวัดพระธรรมกายอย่างไร”

ธมฺมวโร ภิกขุ

ความจริงผมได้ตอบจดหมายของพระคุณเจ้าไปแล้วโดยตรง แต่เห็นว่าบางเรื่องควรได้ชี้แจงให้ผู้อ่านท่านอื่น ๆ ทราบด้วย เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยจะขอชี้แจงข้อสังเกตต่าง ๆ เป็นข้อ ๆ ดังนี้

๑. ผมลองกลับไปอ่าน*เสขิยธรรม*ฉบับเก่า ๆ ดูแล้ว แม้จะเห็นด้วยว่าเรานำเข้าความคิดจากนอกรวมสมควร แต่ก็เน้นไปที่ภูมิปัญญาของชาวตะวันออกเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะเราเชื่อว่าการศึกษาพุทธศาสนาจากหลายมุมมอง โดยเฉพาะที่ต่างออกไปด้วยแล้ว ย่อมมีส่วนช่วยต่อการเข้าใจเนื้อแท้ของพระธรรมวินัยได้แตกฉานยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อเทียบสัดส่วน

แล้ว ผมยังไม่เห็นว่าจะถึงขั้นที่เรียกว่า “เหอ” หรือ “ตื่น” แต่อย่างใด จริง ๆ แล้ว ประเด็น มีได้อยู่ที่ในหรือนอก หรือว่าเป็นพุทธหรือไม่ แต่อยู่ที่ว่าเราจะสามารถดึงเอาความคิดเหล่านั้นมาเชื่อมโยงกับพุทธศาสนา อย่างนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับปัจจุบันได้อย่างไร ต่างหาก

๒. เรื่องสร้างพระพุทธรูปไฟริพินาศที่เสขิยธรรม สนับสนุนนั้น (อ่านฉบับที่ ๓๗ หน้า ๗๘) ต่างจากมหาธรรมกายเจดีย์ของวัดพระธรรมกายอย่างแน่นอน เพราะ

๒.๑ เรามีได้สร้างโดยมุ่งหวังกำไรหรืออามิสใด ๆ ตอบแทน ทั้งยังมีการทำบุญชื้อยงไปรงไล ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถตรวจสอบได้

๒.๒ พระพุทธรูปเหล่านี้ มิได้สร้างขึ้นเพื่อทำให้คนหลงผิดในทางแสวงหาความร่ำรวย หรือให้หลงมกยในทางอิทธิปาฏิหาริย์ หากเราใช้เป็นสื่อหรือเป็นในทางสัญลักษณ์แห่งพระพุทธรูคุณ ที่จะให้กำลังใจแก่ชาวธิเบตซึ่งถูกเบียดเบียนบีฑาจนไร้ประเทศอยู่ เพื่อให้เขายืนหยัดต่อสู้กับการกดขี่ด้วยอหิงสธรรมซึ่งเขาได้ทำมาโดยตลอดต่างหาก

ถ้าติดตามเสขิยธรรมมา จะเห็นว่าเราต่อต้านพุทธพาณิชย์ทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นพระเครื่อง สะเดาะเคราะห์ สวดภาณยักษ์ หรือไสยศาสตร์ต่าง ๆ ที่เป็นไปเพื่อการแสวงหาลาภยศเงินทองหรือมอมเมาผู้คนให้หลงมกยอย่างขาดสติปัญญา แต่พร้อมกันนี้ ก็ต้องแยกแยะด้วยว่า เรามีได้คัดค้านอย่างดีขลุุมเหมารวมหมดทุกกรณี เพราะเราเชื่อว่าหากนำมาใช้อย่างเป็นกุศโลบาย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตั้งให้เข้าหาธรรมะที่สูงขึ้นของพระพุทธรูองค์แล้ว นั่นคือ ภูมิปัญญาที่บรรพชนไทยใช้กันมาหลายร้อยปีแล้วมิใช่หรือ

ประเด็นนี้ มีบางช่วงของหลายบทความในเสขิยธรรมฉบับนี้ที่เขียนถึง ขณะเดียวกันเรื่องนี้อาจโยงเข้าได้ในเรื่อง พุทธกับไสย ซึ่งก็เป็นประเด็นใหญ่ที่ควรจะต้องศึกษาและตีความให้ชัด (ศพพ.เคยจัดเสวนาเรื่องนี้ขึ้น ณ วัดทองนพคุณ เมื่อปี ๒๕๓๖ และพิมพ์หนังสือเรื่อง พุทธกับไสย ออกมาเผยแพร่แล้ว) ซึ่งคงยังไม่กล่าวในที่นี้

☐ หลากความเห็นเกี่ยวกับเสขิยธรรม

“ควรเอาธรรมะของพระธรรมปิฎกมาลงบ้าง เพราะท่านเป็นพระนักวิชาการที่แตกฉาน”

“ควรตรวจตราอักษร วรรณยุกต์ สระ ประโยค ให้เป็นวรรคเป็นตอนให้ดี ระยะเวลาหลังรู้สึกว่ามีผิดเยอะมาก”

“คอลัมน์ ปุจฉา-วิสัชนา ควรมีย่าให้ขาด และควรตอบให้ละเอียด ลุ่มลึก อย่าตอบแบบห้วน ๆ ควรแสดงผลให้แจ่มแจ้ง”

“ไม่พอใจคอลัมน์ ปุจฉา-วิสัชนา (บางตอน) จะยังไม่ขอวิจารณ์อะไรมาก ขอศึกษาไปก่อน”

ต้องขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่เขียนจดหมายและตอบแบบประเมินผลเข้ามาพอสมควร แม้ไม่มากเท่าที่เราคาดหวังไว้ แต่ข้อสังเกตที่แนะนำเข้ามานั้น ก็เป็นไปในทางสร้างสรรค์ นับเป็นกำลังใจอย่างดีสำหรับเรา ซึ่งเราจะนำข้อเสนอแนะเหล่านี้มาพิจารณาและปรับปรุงให้หนังสือดียิ่ง ๆ ขึ้น หากแต่จะทำได้เร็ว-ช้าหรือดี-เลวแค่ไหน คงต้องขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย แต่เราจะพยายามเต็มที่เพื่อให้เสขิยธรรมสนองประโยชน์แก่ผู้อ่านให้มากที่สุด

ศ.นพ. ประเวศ วะสี

วัดคือ

ทุนทางสังคมอันยิ่งใหญ่

ท่านสาธุชนทุกท่าน ผมมีความยินดีที่ศพพ. และกลุ่มกัลยาณมิตร ซึ่งประกอบด้วยคนหนุ่มสาวที่มาจัดงานวัดขึ้นในวันนี้ ผมเองมองเห็นความสำคัญ ของเรื่อง งานวัดกับการแก้วิกฤตในสังคมไทย เพราะขณะนี้สังคมไทยกำลังมีวิกฤตการณ์ในทุก ๆ ด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม จิตวิญญาณ และสุขภาพ ที่จริงเรื่องวิกฤตสังคมไทยมีคนเห็นมาก่อนนานแล้ว ท่านอ.พุทธทาสที่ไปตั้งสวนโมกข์ ตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๗๕ ท่านพยายามเตือนคนไทย ว่าที่กำลังคิด กำลังทำกันอยู่อย่างนี้ กำลังเข้าไปสู่วิกฤต อ.สุลักษณ์เองเริ่มตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๐๔ ก็พยายามจะบอกคนไทยว่าที่คิด ที่ทำอยู่อย่างนี้เป็นมิจฉาภิภูริ และจะต้องเข้าไปสู่วิกฤตแน่นอน

ที่จริงวิกฤตการณ์ที่แท้จริงนี้ไม่ใช่วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ แต่มักพูดกันว่าเป็นวิกฤต-

การณ์ทางเศรษฐกิจ วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เป็นอาการอย่างหนึ่งของโรค ซึ่งโรคนี้เป็น โรควิกฤตการณ์ทางปัญญา ที่เกิดขึ้นในรอบ ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา ที่นี้ในวิกฤตการณ์อย่างนี้ คนไทยขณะนี้กำลังคิดไปพึ่ง IMF นายกรัฐมนตรีไทยเดินทางไปอเมริกา ถึงกับไปขอพบ จอร์จ โซรอส* ซึ่งเป็นเรื่องที่แปลกมาก

วัด แหล่งทุน ๗ ประการ

แท้ที่จริงวัดที่เรา มีอยู่ ๓๐,๐๐๐ กว่าวัดนี้เป็นทุนทางสังคมที่มากกว่า IMF มากมาย แต่ถ้าคนไทยที่มองแคบซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิกฤตการณ์ทางปัญญา เห็นทุนแต่ที่เป็นเงินเท่านั้น คิดว่าทุนคือเงิน ถ้าเราไม่มีเงิน เราทำอะไรไม่ได้ แท้ที่จริง เรายังมีทุนในรูปอื่นอีกมากมาย และวัดเป็นทุนทางสังคมที่ใหญ่หึมา ที่เราเห็นได้อย่างน้อยถึง ๗ ประการด้วยกัน คือ

*จอร์จ โซรอส นักเก็งกำไรจากการค้าเงินชาวอเมริกันซึ่งเป็นผู้ดำเนินการโจมตีค่าเงินบาทของไทย จนทำให้เกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในขณะนี้

ประการที่ ๑ ทูทางปัญญา ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากมหาบุรุษในโลกคือพระพุทธรูปที่สร้างไว้ให้ว่า ชีวิตคืออะไร โลกคืออะไร และมนุษย์ควรทำอย่างไร นั่นเป็นสุดยอดปัญหาที่สร้างขึ้นโดยมหาบุรุษ ซึ่งใหญ่กว่านักเศรษฐศาสตร์สำนักนั้น สำนักนี้ ที่ได้รางวัลโนเบลต่าง ๆ มากมาย

ประการที่ ๒ ทูทางศรัทธา ทูทางศรัทธาเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก ดังจะเห็นได้ว่าคนไทยขณะนี้ ไม่มีใครเชื่อใคร นักการเมืองไม่มีใครเชื่อ ข้าราชการไม่มีใครเชื่อ ไม่มีใครมีศรัทธาในใครทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นศรัทธาเป็นเรื่องที่สร้างได้ยาก แต่เมื่อเกิดขึ้นมันจะเป็นทุน

“จัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวัดให้มีความหลากหลาย ถ้าเป็นไปได้จัดให้มีกลุ่มพบปะกันทุกวัน อาจจะคุยกันเรื่องธรรมะ อาจจะคุยกันเรื่องผู้สูงอายุ เรื่องบทบาทสตรี เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องวัฒนธรรม เรื่องสุขภาพ หรืออาจคุยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง”

ที่ยิ่งใหญ่ คนไทยยังมีศรัทธาในวัด ในพระพุทธรูปศาสนาอยู่ ถึงมันเสื่อมไปก็ฟื้นได้ไม่ยาก เพราะยังมีต้นทุนเดิมที่ใหญ่มาก

ประการที่ ๓ ทูทางวัตถุ ก็มีบริเวณมีพื้นที่ มีอาคาร สถานที่ต่าง ๆ มากมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่เอาทำให้เป็นประโยชน์ได้มาก

ประการที่ ๔ ทูทางบุคลากร ถ้านับเฉพาะพระ-เณร ยังไม่นับพุทธศาสนิกที่เป็นฆราวาส ทั้งหมด ๓๐๐,๐๐๐ กว่ารูป เป็นทุนทางบุคลากรที่ยิ่งใหญ่และมีคุณภาพ ถ้าท่านทั้งหลายไปมองคุณภาพว่าได้ด็อกเตอร์หรือเปล่า ก็จะมองไปอีกด้านหนึ่ง แต่อย่างน้อยบุคลากรที่เป็นพระเป็นเณรนี้ ผมคิดว่า ขอประทานโทษ คงไม่โกงเท่าพวกด็อกเตอร์

นักธุรกิจ ข้าราชการต่าง ๆ คงจะมีพระที่โกงบ้าง แต่คนที่แต่งเหลืองโกงน้อยกว่าพวกด็อกเตอร์ ชาวบ้านก็มีการโกงกันบ้าง แต่การโกงแบบชาวบ้านก็ยิ่งน้อยกว่าพวกด็อกเตอร์ ซึ่งโกงกันที่เป็นหมิ่นเป็นแสนล้าน

หลายท่านคงไม่ทราบที่ประเทศไทยหมดตัวลงไปนี้ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๐ วันเดียว เงินไหลออกนอกประเทศไทย ๕๐๐,๐๐๐ ล้านบาท จะเห็นว่าถ้าขาดความซื่อสัตย์สุจริต แล้วไปเกี่ยวข้องกับเงินทอง ซึ่งเดินทางด้วยความเร็วของแสง มันอันตรายมาก ที่นี้มาดูบุคลากรทางพระทางเณร ก็มีศีล ถือศีลอยู่ การทำไม่ดีคงน้อยกว่า เพราะฉะนั้น ยังคงเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพในความซื่อสัตย์สุจริต

ประการที่ ๕ ทูที่เป็นเงินทอง วัดเป็นที่เคลื่อนย้ายเงินทองให้เป็นประโยชน์กับสังคม ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก ใช้คำว่า **เป็นการเกลี้ยในสังคม** สังคมซึ่งมีคนรวยคนจน ให้วัดนั้นช่วยเกลี้ย ช่วยหมุนเวียนทรัพยากรให้ประโยชน์ต่อคนที่มีย่อยมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว ก็พอมันบ้างที่พระเรียไรจากชาวบ้านเพื่อไปช่วยคนที่มีย่อยมา อย่างที่เราเห็นอยู่ แต่จริง ๆ แล้วในอุดมคติที่เรายึดปฏิบัติมานั้น วัดเป็นที่เกลี้ยทรัพยากร เพราะคนคิดถึงพระพุทธรูปเจ้า คิดถึงความดีของพระสงฆ์ คิดถึงการได้บุญ

ประการที่ ๖ ทูทางจิตวิญญาณ ซึ่งมนุษย์ขาดไม่ได้ เป็นมิติหนึ่งของมนุษย์ซึ่งต่างจากสัตว์ สัตว์อาจจะไม่มีตัวนี้ สัตว์มีจิต แต่มนุษย์เลยไปอีก มีจิตวิญญาณ ซึ่งหมายถึงคุณค่า หมายถึงความดีต่าง ๆ และเห็นชัดเจนว่ามนุษย์นี้ขาดมิติจิตวิญญาณไม่ได้ ถ้าขาดไปความเป็นมนุษย์ก็ไม่สมบูรณ์ พอความเป็นมนุษย์ไม่สมบูรณ์ในตัวเอง ก็จะไปแสวงหาสิ่งข้างนอกมาเติม

ที่นี้การพัฒนาในช่วง ๔๐๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งก็เป็นช่วงสั้นในประวัติศาสตร์ของมนุษย์

มนุษย์ได้หลงไปกับแนวคิดทางวิทยาศาสตร์
ผมเองเป็นนักวิทยาศาสตร์ และเห็นว่าวิทยา-
ศาสตร์มีความดีอยู่มาก แต่ว่าจุดจรรยาจรของ
วิทยาศาสตร์ คือไปเน้นเฉพาะสิ่งที่วัดได้แม่น-
ยำ ก็ไปเกี่ยวข้องกับวัตถุ เพราะวัดได้แม่นยำ
ส่วนจิตวัดไม่ได้แม่นยำ และเมื่อเอาวิทยา-
ศาสตร์เป็นตัวตั้ง ก็ทำเหมือนจิตไม่มี ดังนั้น
โลกจึงเอียงไปเป็นวัตถุนิยม วัตถุนิยม
ก็ขาดไป แต่ในธรรมชาติมันขาดไม่ได้ ผมเป็น
นักวิทยาศาสตร์ สามารถอธิบายได้ว่า เรื่อง

คุณค่า เรื่องจิตวิญญาณ
เรื่องศาสนา มันถ่ายทอด
ทาง DNA เป็นธรรมชาติของ
มนุษย์ อะไรที่จำเป็นสำหรับ
มนุษย์ สำหรับการอยู่รอดนี้
ธรรมชาติจะไปใส่ไว้ใน DNA
ที่นี้เมื่อขาดไป มนุษย์ก็ต้อง
หาอย่างอื่นจากข้างนอกมา
เติม หาพิกษาเสฟติดมา
เติม หาความชุ่มเพื่อยพวก
เวอร์ซาเซ หลุยส์วิตตอง กุชชี
ต่าง ๆ มาเติม เป็นโรคเดียว
กันกับโรคยาเสฟติด คือเป็น
โรคที่ขาดความสมบูรณ์ใน

ตัวเอง เพราะฉะนั้น วัดไม่มีที่ IMF ไม่มี คือ
มิติจิตวิญญาณ ซึ่งจะหาได้จากสัญลักษณ์
จากคำสอน จากการศึกษาต่าง ๆ

ประการที่ ๗ เป็นทุนทางวัฒนธรรม
วัฒนธรรมเป็นเรื่องสำคัญ เพราะวัฒนธรรมคือ
วิถีชีวิตของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่ง ซึ่งถือเป็นทั้ง
หมดของการดำรงชีวิตร่วมกัน มีความเชื่อมั่น
กัน มีคุณค่าร่วมกัน มีการปฏิบัติร่วมกัน เพราะ
ฉะนั้นวัฒนธรรมเป็นทั้งหมด แต่ว่าขณะนี้เรา
คิดแยกส่วน เราไปเอาเศรษฐกิจมาเป็นตัวตั้ง
มันก็แยกส่วน ถ้าเราคิดและทำแบบแยกส่วน
เมื่อไหร่ เราจะเข้าสู่วิกฤตทุกครั้งไป เหมือน

ร่างกายของเราประกอบด้วยอะตอม อนุ เซลล์
ประกอบด้วยอวัยวะมากมายเต็มไปหมด แต่
ว่าทั้งหมดเชื่อมโยงกันเป็นบูรณาการ จึงมี
ความมั่นคงมาก จะหาอะตอมอะไรที่มั่นคง
เหมือนระบบร่างกายมนุษย์นี้หายากมาก มี
ความสลับซับซ้อนเท่าไรก็ตาม แต่ว่ามีบูร-
ณาการเป็นหนึ่งเดียวกัน การที่เราไม่มีความเป็น
ปกติหรือมีสุขภาพดี ก็เพราะระบบมีดุลยภาพ
เวลาเราเจ็บป่วยเป็นอะไรก็แล้วแต่ แปลว่าเรา
เสียสมดุลไปแล้ว

ถ้าเราไปพัฒนาร่าง
กายอย่างใดอย่างเดียว
บอกฉันจะพัฒนาแต่ปอด
อย่างเดียว ฉันจะพัฒนาแต่
ตับอย่างเดียว ฉันจะพัฒนา
แต่ไตอย่างเดียว ก็จะทำให้เกิด
การเสียดุลขึ้น เกิดการเจ็บ
ป่วยและเกิดวิกฤตการณ์ขึ้น
การพัฒนาโดยเอาเศรษฐกิจ
เป็นตัวตั้ง ก็ชัดเจนว่าเป็น
การพัฒนาแบบแยกส่วน ไม่
ได้แปลว่าเศรษฐกิจไม่สำคัญ
แต่สำคัญในบริบทของทั้ง
หมด ต้องเชื่อมโยงทั้งหมด

ตรงนั้นคือวัฒนธรรม

วัดเองนั้น แต่โบราณเป็นศูนย์กลางทาง
วัฒนธรรมที่เชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดในวิถีชีวิต
ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ
การเรียนรู้ทั้งหมดเลย นั่นคือบทบาทของวัดที่
มีมา เพราะฉะนั้นที่กระผมกราบเรียนมาโดย
ย่อ ๆ ที่มองเห็นชัดเจนว่า วัดเป็นทุนอันมหึมา
อย่างน้อยก็ ๗ อย่างด้วยกัน และถ้าเราต้อง
การฟื้นตัว เราต้องฟื้นจากตรงจุดนี้ ปัญหามัน
ยากเกิน IMF มันฟื้นไม่ได้ แต่ว่าผู้นำไทยเรา
ไม่เข้าใจตรงนี้ เขาไปหา IMF เขาไปหานาย
จอร์จ โซรอส เขาเคยมาหา มามองหรือเคยให้

ทิศทางการกับสังคมไทยบ้างหรือเปล่า ว่าแท้ที่จริงต้องไปหาวัด ถ้าคนไทยคิดพึ่งรัฐบาลซึ่งพึ่งไม่ได้อีกต่อไป คนไทยจะต้องไปผูกคอตายอีกเป็นจำนวนมาก คนไทยควรจะคิดพึ่งวัด พึ่งตัวเอง เพราะวัดเป็นทุนมัทมา

วัดกับการเปิดพื้นที่ทางสังคม

การกระทำก็ง่ายมาก เรามีวัดอยู่ ๓๐, ๐๐๐ กว่าวัด จัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวัดให้มีความหลากหลาย ถ้าเป็นไปได้จัดให้มีกลุ่มพบปะกันทุกวัน มีกิจกรรมต่าง ๆ อาจจะคุยกันเรื่องธรรมะ อาจจะคุยกันเรื่องผู้สูงอายุ เรื่องบทบาทสตรี เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องวัฒนธรรม เรื่องสุขภาพ หรืออาจคุยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ขอให้มีความกิจกรรมแบบนี้ มีการรวมกลุ่มแล้วพูดคุยกันให้เป็นพื้นที่ ผมใช้คำว่า **เปิดพื้นที่ทางสังคม** ใช้คำนี้เข้าไป คณะกรรมการนโยบายแห่งชาติด้านสังคม เขาไม่เข้าใจว่าแปลว่าอะไร ให้มีการเปิดพื้นที่ทางสังคมให้เต็มประเทศ ให้ประชาชนเข้ามาได้มาคุยกัน ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เสร็จแล้วมีการขายอาหารราคาถูก ใครที่มาร่วมกิจกรรมก็กินอาหารราคาถูก ใครไม่มีสตางค์ก็กินไปด้วยในตัว ช่วยทำงานเป็นอาสาสมัคร ช่วยล้างจาน เสริฟอาหาร ช่วยกันต่าง ๆ เพราะคนที่ตกงาน ๒ ล้านคนในขณะนี้ รัฐบาลไม่มีทางจะช่วย มาร้องเรียนก็ไม่รู้จะช่วยอะไร เพราะไปติดโครงสร้างที่บีบคั้น เอาเปรียบคนยากคนจน ก็จะไปผูกคอตาย

จึงอยากจะฝากท่านทั้งหลายไปถึงคนไทยว่า อย่าไปคิดพึ่งรัฐบาล ถ้าไปพึ่งแล้วจะผิดหวัง พอผิดหวังแล้วจะน้อยใจ น้อยใจแล้วก็จะฆ่าตัวตาย ถ้าเราไม่คิดพึ่งเขา เราก็ไม่น้อยใจ เราก็ไม่ฆ่าตัวตาย แต่ถ้าคิดพึ่งวัด มาร่วมกันทำกิจกรรมในวัดต่าง ๆ อย่างที่ว่า เรามีทรัพยากรมากพอที่จะดูดซับความทุกข์ยากทั้งหมด

ผมไปปารีสเมื่อ ๒ สัปดาห์ก่อน เจอเพื่อนเก่าคนอเมริกันซึ่งเคยเป็นประธานมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ เขาถามว่าเมืองไทยเป็นอย่างไรบ้างขณะนี้กำลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ผมบอกวาก็ลำบาก แต่เราคงไม่เกิดจลาจล เพราะเรามีทุนทางสังคมอยู่มาก ถ้าคนไทยจับตรงนี้ได้มีทางออกสบาย คนไทยทิ้งวัดไป ๑๐๐ ปี ตั้งแต่เรามีการพัฒนาสมัยใหม่ เพราะเราคิดว่าวัดคร่ำครึ ไม่ทันสมัย แล้วเราก็โลดไปต่าง ๆ ไปเจอวิกฤต ไปเจอพิษภัยอันตรายต่าง ๆ

ผมเองเขียนหนังสือชื่อ **พุทธธรรมกับสังคม** เมื่อพ.ศ. ๒๕๒๔ มีการตีพิมพ์ไว้เวลานั้น ว่ารัฐนาวาไทยที่กำลังแล่นไปนี้ต้องชนหินโสโครกแน่ ทิศทางที่ไป หนีไม่พ้นต้องเกิดเรือแตก ต้องเกิดวิกฤต เพราะเราเห็นแล้วว่าบ้าน

“แท้ที่จริงพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุด คือ ให้วิธีคิด เห็นชัดเลยว่า วิธีคิดในพระไตรปิฎกไม่เหมือนที่คิดกันในสังคมทั่วไป...แต่เรามักไม่เอาวิธีคิดมาพูดกัน เรายึดเนื้อหามาพูด”

เมืองไปโลดไปแบบนั้น มันไปไม่รอดแล้ว เพราะมันทิ้งฐานทางวัฒนธรรมเดิมของเราเอง ผมถึงเรียนว่าเรามาจัดงานมหกรรมงานวัดนี้เป็นสัญลักษณ์ เป็นการกระตุ้นคนให้คิดว่าที่แท้คำตอบของคนไทยอยู่ที่วัด เพราะเป็นทุนมัทมาที่เรามีอยู่ ซึ่งใหญ่โตจนไม่รู้ว่าจะเรียกว่าอะไรดี

เพราะฉะนั้น เราอย่าหมดหวัง เราอย่าไปฝากความหวังไว้กับมิชฉาติฐิ เรายังมีทุนอยู่มากในคนไทย ในสังคมไทย เราไม่เป็นไรหรอก ขอให้วิกฤตนี้เป็นโอกาสให้คนไทยได้คิดใหม่ที่จริงเรื่องการคิดใหม่นี้ **ไอไนสตัน** ได้พูดไว้นานแล้วว่าเราต้องการความคิดใหม่โดยสิ้นเชิง ถ้ามนุษยชาติจะอยู่รอดได้ ถ้าเราคิดไปแบบ

เดิม จะแก้ปัญหาไม่ได้ เพราะวิกฤตเกิด เพราะคิดอย่างนั้น ต้องคิดใหม่คิดแบบเดิมคือ คิดแยกส่วน คิดใหม่คือคิดตามหลักธรรมชาติ ธรรมชาตินั้นเชื่อมโยง เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง จุดสำคัญคือความเชื่อมโยง และสิ่งนี้มีอยู่ใน พระพุทธศาสนา คือ **หลักอหิंपัจจตา** หรือ การเชื่อมโยงกันอย่างเป็นพลวัตไม่มีที่สิ้นสุด

ตัวพลังความคิดนั้นสำคัญ ถ้าเราคิด อย่างไร เราจะเป็นอย่างนั้น แท้ที่จริงพุทธ ศาสนาที่สำคัญที่สุด คือให้วิธีคิด ผมเองชอบ อ่านพระไตรปิฎก เมื่ออ่านไปแล้วก็สะดุดและ เห็นชัดเลย ว่าวิธีคิดในพระไตรปิฎกไม่เหมือน ที่คิดกัน ในสังคมทั่วไป ทั้งในสังคมไทยด้วย สังคมทั่วโลกด้วย แต่ที่เรามักไม่เอาวิธีคิดมา พูตกัน เรายึดเนื้อหามาพูด ที่จริงเนื้อหาบาง อย่างจะล้าสมัย แต่ถ้าเป็นวิธีคิดที่ถูกต้องจะ เชื่อมโยงกันไปได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ผมอยากเปรียบเทียบอย่างนี้ครับ เกี่ยวกับ วิธีคิดด้วยความเป็นกลาง การคิดด้วยความ

เป็นกลางคือ**มัชฌิมาปฏิปทา** คนเข้าใจน้อย ว่าคืออะไร ผมเปรียบเทียบว่า ถ้าประจุไฟฟ้า เป็นประจุบวก เป็นโปรตรอน เคลื่อนไปไม่ได้ ไกลหรือก นิดเดียวจะถูกประจุลบตัด ถ้าประจุ เป็นประจุลบ ก็เคลื่อนไปไม่ได้ไกล จะถูกประจุ บวกตัด แต่ถ้าเป็นนิวตรอน ซึ่งมีความเป็น กลาง มันทะลุทะลวงถึงไหนถึงกัน เพราะ ฉะนั้นการคิดนี้ก็เช่นกัน มนุษย์คิดแล้วติด ไป ได้ไม่ไกล เพราะขาดการคิดด้วยความเป็น กลาง คือคิดแบบมัชฌิมาปฏิปทา อยากจะ ฝากตรงนี้ไว้ เพราะนี่จะเป็นพลังทางปัญญา อันยิ่งใหญ่ที่เข้ามาช่วยให้เรารอดพ้นวิกฤต

เรียบเรียงจากสัมมนาพิเศษในการจัดงาน
มหกรรมงานวัด
เมื่อวันที่ ๓ พ.ย. ๒๕๔๑ ณ อุโบสถวัดทองนพคุณ
ศิริพร จักรพิรุณมงคล ถอดเทป
วรพงษ์ เวชมาลีพันธ์ เรียบเรียง

ตามที่สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน ฟอรัมเอเชีย และนักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งอดีตผู้ต้องหา ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ และ ผู้ต้องหาคดีที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พร้อมมิตรสหาย ได้ประกาศ มอบรางวัล **นายความสิทธิมนุษยชนดีเด่น** ในปี ๒๕๔๑ ให้แก่ **นายวสันต์ พานิช** (อ่านรายละเอียดได้ใน **เสขิยธรรม** ฉบับที่ ๓๙ หน้า ๔) ไปแล้วนั้น

บัดนี้ คณะนักธุรกิจจากยุโรป-อเมริกา ซึ่งตระหนักถึง ภาวะรับผิดชอบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่เรียกตนเองว่า **เครือข่ายธุรกิจเพื่อสังคม (Social Venture Network : SVN)** ซึ่งเดินทาง มาประชุมและแสวงหาพันธมิตรในประเทศไทยเมื่อวันที่ ๒๕ - ๒๙ ตุลาคม ๒๕๔๑ ที่ผ่านมา โดยนาย Josh Mailman ผู้ก่อตั้ง SVN เห็นว่า การประกาศยกย่องเกียรติคุณวสันต์ พานิช แต่เพียงประการเดียว ยังไม่เพียงพอ เนื่องจากคุณวสันต์ ทำงานอย่างปิดทองหลังพระ โดยไม่ได้รับผลตอบแทนใด ๆ เอาเลย ก็ว่าได้ จึงใคร่แสดงน้ำใจด้วยการมอบเงินจำนวน ๕,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐ เพื่อเป็นกำลังใจและทุนรอน ให้คุณวสันต์ทำหน้าที่เกื้อกูลผู้ยากไร้ ให้ได้รับความบริสุทธิ์และยุติธรรมต่อไป

การไกล่เกลี่ยแบบพุทธ

พระไพศาล วิสาโล

ขอเจริญพรท่านเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ และท่านผู้ทรงคุณวุฒิ

อาตมาคิดว่าเป็นนิมิตดี ที่ได้จะมีการพยายามโยงแนวคิดเรื่องการแก้ไขความขัดแย้ง ซึ่งเป็นศาสตร์ที่มีการพัฒนามากในตะวันตก ให้มาเชื่อมกับแนวคิดหรือภูมิธรรมดั้งเดิม คือแนวคิดทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย เพราะฉะนั้นอาตมาคิดว่าสิ่งที่จะพูดต่อไป คงมีส่วนช่วยเสริมให้เกิดความผสมผสาน หรือการกลมกลืนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้วิธีนี้หยั่งรากลึกในสังคมไทย มิใช่เป็นเพียงแค่ของแปลกปลอม

ถึงเวลาเปลี่ยนวิธีคิดใหม่

อาตมาอยากจะเริ่มต้นอย่างนี้ว่า ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในสังคมไทยมาก ในอัตราที่ถี่เร็วและรุนแรงมากขึ้น การประท้วงเฉพาะภาคอีสาน ช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา มีมากกว่า ๙๐๐ ครั้งในหนึ่งปี ก็คือ ๓ ครั้งต่อ ๑ วัน ยังไม่นับถึงการเดินประท้วงในที่ต่าง ๆ ในภาคอื่น ๆ คงปฏิเสธไม่ได้ว่า ความขัดแย้งในแง่เศรษฐกิจก็ตีเนืองแน่นแวดล้อม หรือทรัพยากรธรรมชาติก็ตีเกิดขึ้นมาก รวมทั้งความขัดแย้งยังเกี่ยวกับแบบแผนทางการเมืองการปกครอง อาตมาคิดว่า เหตุการณ์หลาย ๆ อย่างเป็นบทเรียนให้เราได้ว่า วิธีการเดิมหรือแนวคิดเดิม ๆ นั้น เห็นที่จะใช้ไม่ได้เต็มที่หรือว่าไม่มีประสิทธิภาพเท่าไรแล้ว อาตมาขอยกตัวอย่างกรณีชยะเชียงใหม่ ซึ่งเป็นกรณีง่าย ๆ และเห็นชัดไม่ซับซ้อน ปี ๒๕๓๗ เกิดเหตุการณ์ชยะทวมเมืองเชียงใหม่ ปี ๒๕๓๙ มีการประท้วงคัดค้านโรงไฟฟ้าพลังชยะที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะนำเข้ามา

ในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อแก้ปัญหาชยะ มีการประท้วงจนไม่สามารถจะสร้างได้ ปี ๒๕๓๙-๔๐ เจียบไป ที่จริงมีเหตุการณ์คุกรุ่นอยู่แต่ไม่เป็นข่าว ปี ๒๕๔๑ ก็เกิดปัญหาชยะอีก ภายในเวลา ๕ ปี

จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งไม่ใช่จังหวัดใหญ่เท่าไร มีปัญหาเรื่องชยะ ๓ ปีอย่างต่อเนื่อง และจนบัดนี้ก็ยังไม่รู้เลยว่าจะลงเอยอย่างไร

ในความเห็นของอาตมา เหตุการณ์เหล่านี้สะท้อนถึงความล้มเหลวหรือความไม่เพียงพอของวิธีการแก้ไขปัญหาที่ใช้อยู่

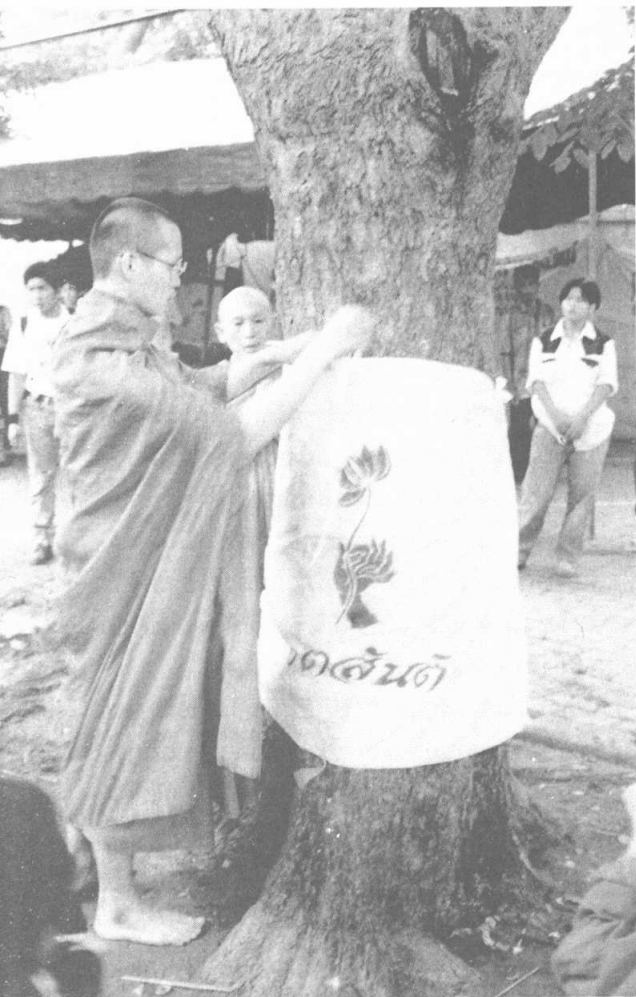
วิธีการที่ใช้อยู่เป็นอย่างไร วิธีแรก เน้นเรื่องการใช้อำนาจ ที่ผ่านมารวมักใช้อำนาจแก้ปัญหา คือสั่งการลงมาจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง พอมีโครงการอะไรขึ้นมาก็ประกาศให้ชาวบ้านรับรู้ แล้วก็มาสร้าง ซึ่งเดี๋ยวนี้ก็สร้างไม่ได้หลายแห่ง ไม่ใช่เฉพาะโรงไฟฟ้าชยะเท่านั้นที่สร้างไม่ได้ โรงกำจัดกากพิษเจนโก้ที่จังหวัดระยองก็สร้างไม่ได้ และเขื่อนแก่งเสือเต้นที่จังหวัดแพร่ก็ยังคงคาราคาซังอยู่ ศูนย์นิวเคลียร์อครักษ์ก็เริ่มจะมีปัญหา การใช้อำนาจโดยการสั่งการจากบนลงล่างเพื่อให้ประชาชนรับ เริ่มจะถูกต่อต้านแล้ว วิธีนี้ไม่เพียงพอที่จะแก้ปัญหาได้ มีบางครั้งใช้อำนาจที่แรงกว่านั้นคือการใช้ความรุนแรง กรณีโรงไฟฟ้าหางดงก็มีการลอบยิงผู้นำ โชคดีที่ไม่ตาย แต่กรณีเจนโก้ที่ระยอง ผู้นำถูกยิงตาย แม้กระนั้นก็สร้างไม่ได้ แม้จะใช้ความรุนแรงแบบดิบ ๆ

วิธีที่สอง คือการใช้เงินแก้ปัญหา เช่น สั่งซื้อเทคโนโลยีมาแก้ปัญหา เช่น ซื้อคอมพิวเตอร์มาแก้ปัญหาจรรยา ร่มเงินสร้างเขื่อนแก้ปัญหาน้ำท่วม หรือบางทีก็ซื้อตัวผู้นำเพื่อระงับการประท้วง วิธีนี้ชักจะใช้ไม่ได้แล้ว เพราะไม่สามารถยุติการประท้วงของชาวบ้านได้

ขอให้ดูโครงการต่อไปนี้ โรงงานแทนทาลัมที่ภูเก็ต โรงกำจัดกากพิษที่ระยอง โรงไฟฟ้าพลังชยะที่เชียงใหม่และโครงการท่อส่งก๊าซเมืองกาญจน์ ทุกโครงการใช้เงินมหาศาล ใช้เทคโนโลยีทันสมัย และเสนอผลประโยชน์แก่ผู้นำชาวบ้านมากมาย แต่ทุกโครงการ ยกเว้นโครงการท่อส่งก๊าซ ถูกต่อต้าน

จนต้องยกเลิกในที่สุด ทั้งหมดนี้ชี้ว่าลำพังเงินอย่างเดียว ยังไม่ใช่หลักประกันว่าโครงการต่าง ๆ จะสร้างได้

ถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องให้ความสนใจกับวิธีที่ ๓ นั่นคือการแสวงหาความร่วมมือจากสังคมจากประชาชน โดยเฉพาะคนท้องถิ่น ปัญหาทุกวันนี้ ไม่ว่าจะที่ไหน แก่ไม่ได้ถ้าสังคมไม่ร่วมมือ ถึงจะ

มีเตาเผาขยะล้ำยุค แต่ถ้าประชาชนไม่ช่วยแยกแยะหรือลดการทิ้งขยะ ขยะก็จะยังเป็นปัญหาทุกเมื่อ
ความร่วมมือจากสังคม ไม่ได้หมายถึงการร่วมมือกับรัฐเท่านั้น รัฐเองก็ต้องลงมาหาชาวบ้านด้วย ก่อนที่จะริเริ่มโครงการอะไร ควรสอบถามหรือปรึกษาชาวบ้านก่อน เช่น จัดประชาพิจารณ์ หรือ

จัดประชุมโต๊ะกลมโดยมีชาวบ้านเข้าร่วม หรือมีตัวแทนประชาชนไปเป็นกรรมการร่วม วิธีนี้จะช่วยลดความขัดแย้งไปได้มาก และเป็นหลักประกันอย่างแท้จริงว่า โครงการต่าง ๆ จะสร้างได้สำเร็จ วิธีนี้อาจจะใช้เวลา แต่บ่อยครั้งกลับใช้เวลาน้อยกว่าโครงการต่าง ๆ ที่ยึดถือการราคาซึ่งเพราะถูกประชาชนต่อต้าน

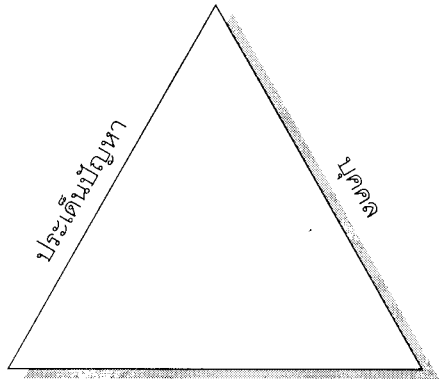
หลักการใกล้เคียงแบบพุทธ

คราวนี้อาตมาจะพูดถึงเรื่องการใกล้เคียงแบบพุทธ บางท่านอาจจะสงสัยว่าพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับอะไรกับการใกล้เคียง เพราะว่าตามความเข้าใจของเรา เรามักจะเข้าใจว่าพุทธศาสนาเน้นเรื่องอุเบกขาหรือความวางเฉย แต่ที่จริงไม่ใช่ ที่จริงแล้วพุทธศาสนาส่งเสริมให้คนดีกัน ไม่ใช่แค่วางเฉยเวลาที่มีความขัดแย้ง ถึงแม้ว่าเราจะมีคำพึ่งเพียงไทยหลายอย่าง เช่น เอาหูไปนา เอาตาไปไร่ หรือว่าพูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทองอะไรทำนองนั้น คำพึ่งเพียงเหล่านี้ไม่สอดคล้องกับหลักพุทธศาสนา พุทธศาสนาเห็นว่าเมื่อมีความขัดแย้งต้องหาทางทำให้คืนดี พระพุทธเจ้าตรัสไว้ "เมื่อคนเหล่าอื่นขัดแย้งกันอยู่ ผู้ใดพยายามประสานให้เขาคืนดีกัน ผู้นั้นชื่อว่าเป็นผู้มีความรับผิดชอบ เป็นผู้จัดระเบียบยอดเยี่ยม" ทรงสรรเสริญคนที่จะพยายามให้ความคืนดีกัน ถ้ามีความขัดแย้งแล้ว ถืออุเบกขาอันนั้นถือว่าไม่สอดคล้องกับหลักพุทธศาสนา

ในพุทธประวัติมีหลายครั้งที่พระพุทธองค์ได้ทรงเป็นผู้ไกล่เกลี่ย หลายท่านคงทราบดีว่าสมัยหนึ่ง พวกศากยะกับโกลิยะเคยจะทำสงครามกันเพื่อแย่งน้ำ พระองค์ก็ไปห้าม รายละเอียดเดี๋ยวอาตมาจะเล่าอีกที อีกคราวหนึ่ง พระเจ้าวิฑูชกะโอรสพระเจ้าปเสนทิโกศลเคยคิดจะยกทัพไปทำลายพวกศากยะที่กรุงกบิลพัสดุ์ ซึ่งเป็นพระญาติของพระพุทธองค์ พระองค์ก็เข้าไปห้ามเช่นกัน เข้าไปเตือน ซึ่งเดี๋ยวอาตมาที่จะพูด บางครั้งพระองค์ถึงกับตรัสตำหนิพระอานนท์ที่วางเฉย มีคราวหนึ่ง พระอุทายีได้จ้วงจาบพระสารีบุตร แล้วพระอานนท์นิ่งเฉย พระองค์ก็เลยตรัส ออย่าลืมนะว่าตอนนั้นพระอานนท์เป็นโสดาบันแล้ว พระพุทธองค์ตรัสว่า

"ดูกร อานนท์ ไฉนพวกเธอจึงวางเฉยต่อภิกษุผู้เถระ ซึ่งถูกเบียดเบียนอยู่ (คือถูกจ้วงจาบ) เพราะความ การุณย์หรือความกรุณาย่อมไม่เกิดขึ้นจากการ ปล່อยให้ภิกษุผู้เถระถูกเบียดเบียน" พระพุทธองค์ ทรงเห็นว่าเรื่องแบบนี้วางเฉยไม่ได้ พุทธศาสนาไม่ วางเฉยเมื่อมีความขัดแย้ง ต้องเข้าไปแก้ไข เพราะ ถือเป็นกิจส่วนรวม เป็นประโยชน์ท่าน นี้ประการ ที่หนึ่ง ประการที่สอง หลักการของพุทธให้ความ สำคัญกับสิ่งที่เราเรียกว่า **อกุศลมูล**แต่ก่อนที่จะพูด ต่อไป ขอให้มาดูเรื่องของความขัดแย้งในภาพรวม

ความขัดแย้งและการแก้ไขความขัดแย้งนั้นมี ๓ องค์ประกอบ **องค์ประกอบที่หนึ่ง** คือ ประเด็น หรือข้อเรียกร้องเช่นเรื่องเขื่อน โรงไฟฟ้า ค่าชดเชย รัฐธรรมนุญ เป็นต้น นี่เป็นเรื่องเกี่ยวกับประเด็น ปัญหา **องค์ประกอบที่สอง** ก็คือ บุคคลหรือคู่ ขัดแย้ง **องค์ประกอบที่สาม** ก็คือกระบวนการหรือ ปฏิสัมพันธ์ เช่น การตอบโต้กัน การเผชิญหน้ากัน การใช้ความรุนแรงต่อกัน หรือการเจรจาต่อกัน อัน นี้เป็นเรื่องของปฏิสัมพันธ์

(๓ องค์ประกอบของความขัดแย้ง)

คราวนี้ในเรื่องประเด็นปัญหามันมีหลายแง่ เช่นอาจจะเป็นเรื่องผลประโยชน์ทางวัตถุ เช่น เงิน ชดเชย อาจเป็นเรื่องอำนาจหรือศักดิ์ศรี เช่น ๒-๓ ปีก่อน **พจนานุกรม LONGMAN** พูดถึงกรุงเทพฯ เป็นแหล่งโสเภณี ก็มีการประท้วงกัน มีการขัดแย้ง กันขึ้นมา อันนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับศักดิ์ศรีของประเท ชาติ ประเด็นปัญหาในบางแง่อาจจะเป็นเรื่องเกี่ยว

กับความคิดเห็นความเชื่อ เช่นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา เมื่อปีที่แล้วก็มีการจุดประเด็นว่า ควรจะให้พุทธ ศาสนาเป็นศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติหรือไม่ นี่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิดเห็นหรือความเชื่อ หรืออาจมีกรณีได้เพียงกันว่านักศึกษาควรแต่งกาย อย่างไรดี ที่จุฬาฯอาจารย์บอกว่านักศึกษาควรจะ อนุรักษ์ประเพณีให้ยาว ๆ หน่อย นักศึกษาบอกว่าไม่ ยอม ถือว่าขัดสิทธิเสรีภาพ นี่เป็นเรื่องเกี่ยวกับ ความเห็นความเชื่อ ในทางพุทธศาสนาเรามีคำ สำนัสำหรับพวกนี้ ถ้าเป็นเรื่องผลประโยชน์ทางวัตถุ มันเป็นเรื่องเกี่ยวกับ**ตัณหา** อำนาจศักดิ์ศรีจะเกี่ยว ข้องกับเรื่อง**มานะ** ความเชื่อเป็นเรื่องของ **ทิฐิ** ตัณหา มานะ ทิฐิ คือปัญหา เราจะเรียกว่าเป็น กิเลสก็ได้ เวลาคนมีความขัดแย้งกันขึ้นมา ถ้าไป เกี่ยวข้องกับปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น โดยอาศัยแรงจูง ใจ ๓ ประการที่ว่า ก็มักจะเกิดความขัดแย้งรุนแรง ขึ้นและแก้ไขลำบาก

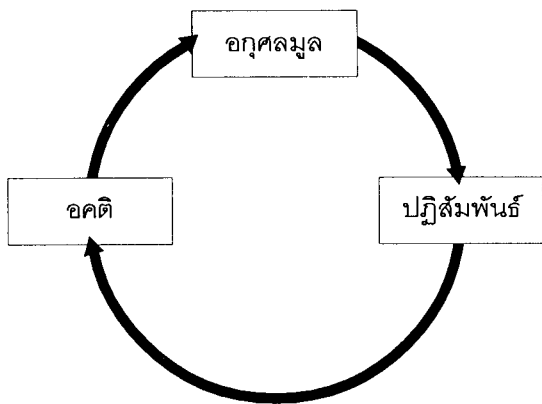
อันที่สองเรื่องบุคคล เรื่องบุคคลมักจะหนีไม่ พ้น เรื่อง โลกะ โทสะ โมหะ คนไทยเราคุ้นกับคำว่า **อคติ** เช่น **โทสาคติ** ความลำเอียงเพราะโกรธ **โมหาคติ** ความลำเอียงเพราะหลง **ภยากติ** ความ ลำเอียงเพราะกลัว จริง ๆ มีความลำเอียงเพราะ ชอบหรือ **ฉันทาคติ** แต่ว่าฉันทาคติมักจะไม่ใช่ค่อย เกี่ยวข้องโดยตรงกับความขัดแย้งเท่าไร

ส่วนกระบวนการหรือปฏิสัมพันธ์ก็เช่นว่า แต่ ละฝ่ายเกี่ยวข้องกันอย่างไร เจรจาด้วยอารมณ์โกรธ ใช้ถ้อยที่ที่ไม่สุภาพวิธีการไปรังใสหรือเปลา หรือคิด แต่จะเอาชนะ กระบวนการเหล่านี้ มันก็ปรุงแต่งไป ด้วย โลกะ โทสะ โมหะ

อกุศลมูลคือตัวการ

ถ้าดูแล้วจะเห็นว่า ทั้ง ๓ ส่วนนี้มีความ สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันมาก ยกตัวอย่างเช่น กรณีชยะเชียงใหม่ ปฏิสัมพันธ์ที่ผ่านมาในอดีต ก็คือว่าเทศบาลเคยรับปากกับชาวบ้านว่า ถ้าจะเอา ชยะไปทิ้งต้องมีวัสดุรองพื้นหลุมชยะเสียก่อน เช่น พลาสติกหรือว่าปูนซิเมนต์ เพื่อที่จะไม่ให้ชยะนั้น ซึมไปทำให้น้ำใต้ดินสกปรก ปรากฏว่าเทศบาลไม่ ได้ทำ เมื่อเทศบาลไม่ได้ทำ อคติก็เกิดขึ้นในหมู่

ชาวบ้าน พอเกิดอคติขึ้นมาแล้วมันก็นำไปสู่ความโกรธได้ง่าย และเกิดความไม่ไว้วางใจ นี่เป็นเรื่องเมื่อ ๒ ปีที่แล้ว ที่นี้พอเทศบาลหรือบริษัทเอกชนที่ได้สัมปทานจะไปขอที่ชาวบ้าน เพื่อทำที่รองรับขยะ ก็มีปัญหามาทันที หลายท่านอาจจะบอกว่ากรณีขยะเชียงใหม่ มีเรื่องการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ผลประโยชน์ท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้อง อันนี้เอาตามไม่ปฏิเสธ แต่ว่าเป็นเพียงปัจจัยหนุน ถ้าหากว่าชาวบ้านเขามีความไว้นเชื่อถือบริษัทหรือเทศบาลแล้ว ปัญหาพวกนี้จะไม่เกิดขึ้นยึดเยื้อเป็นเดือน เพราะฉะนั้น ตัวปฏิสัมพันธ์ อคติ อकुศลมูล ทำให้ความขัดแย้งลุกลาม แล้วทำให้ปัญหาแก้ยาก

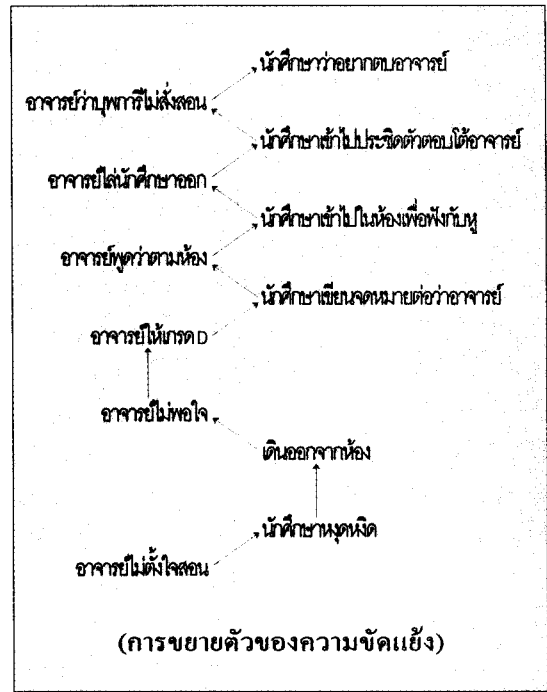

(วัฏจักรของปัจจัยแห่งความขัดแย้ง)

อกุศลมูล เปรียบเสมือนกับตัวที่ทำให้ประเด็นหรือความขัดแย้งมีความขุ่นมัวมีนทีม ทำให้ทุกอย่างยึดเยื้อไปหมด ขอให้นึกถึงเขื่อนปากมูล นึกถึงกรณีแก่งเสือเต้น นึกถึงกรณีท่อก๊าซพม่า กรณีเหล่านี้ยึดเยื้อเพราะบุคคลมีอคติต่อกัน อกุศลมูลหรือ โกรธ หลง ยังทำให้ประเด็นปัญหาบานปลาย จำกรณีไทยซัมมิทได้ไหม เดิมเป็นการประท้วงเรื่องค่าแรง ประท้วงไปประท้วงมาเกิดตีกันพอดีกันเกิดอะไรขึ้นมา ประเด็นก็เปลี่ยน กลายเป็นเรื่องเจ้าหน้าที่รัฐรังแกชาวบ้าน ประเด็นมันเปลี่ยนไปเลย มีหลายครั้งที่ประเด็นเปลี่ยนไปสู่เรื่องอื่น

พูดในแง่พุทธศาสนา ความขัดแย้งแก้ยาก เพราะว่า ความโลภ โกรธ หลง กรณีล่าสุด กรณี

นักศึกษาเชียงใหม่อยากจะตอบอาจารย์ หลายท่านคงได้ยินข่าวนักศึกษาเชียงใหม่อยากจะตอบอาจารย์ มันสะท้อนถึงอิทธิพลของอกุศลมูลได้ไม่น้อย เรื่องของนักศึกษาเชียงใหม่เริ่มต้นเมื่อนักศึกษาพบว่าอาจารย์ไม่ตั้งใจสอน อาจารย์เวลามาพูดหน้าชั้นก็มักจะพูดถึงประวัติของตัวเอง พูดถึงเรื่องลูก พูดถึงเรื่องสามี ไม่ค่อยได้สอน แลผมมีการลอกเอาตำราของอาจารย์บางท่านมาสอน นักศึกษาคนหนึ่งก็เกิดความหงุดหงิดไม่พอใจ เดินออกนอกห้องเป็นการประท้วง พอเดินออกมา เกิดอะไรขึ้นมา อาจารย์ก็ไม่พอใจ พอมีการประกาศผลสอบปรากฏว่านักศึกษาคณันนั้นได้เกรด D (เกรดต่ำสุด)

ไม่แน่ชัดว่าการที่อาจารย์ให้เกรด D แก่นักศึกษาคณันนั้น เกี่ยวกับการที่อาจารย์ไม่พอใจนักศึกษาที่เดินออกนอกห้องหรือไม่ อาจจะไม่เกี่ยวข้องกันก็ได้ แต่นักศึกษาคณันนั้นคิดว่าเกี่ยวข้อง ก็เลยทำเรื่องประท้วง เขียนจดหมายเปิดผนึกถึงอาจารย์ทุกคนในขณะนั้น แล้วก็ลงชื่อตัวเอง แต่ไม่เอ่ยชื่ออาจารย์คนนั้น อาจารย์คนนั้นก็ยังไม่พอใจ เลยพูดต่าว่านักศึกษาคณันนั้นตามห้อง ตามชั้นเรียนต่างๆ จะเห็นได้ว่าความขัดแย้งมันเริ่มขึ้น อันนี้โทษจะเป็น

ตัวหลักเลย รวมทั้งโมหะด้วย นักศึกษาได้ยื่นก็ต้องการไปฟังกับหู เข้าไปในห้องอาจารย์กำลังสอนก็เกิดการเผชิญหน้า อาจารย์ก็ไม่พอใจ เลยบอกให้นักศึกษาคนนั้นออกจากห้อง พุดไปพุดมา นักศึกษาก็เข้าไปประชิดตัวอาจารย์เพราะไม่พอใจที่อาจารย์จะไล่ตัวเองออกนอกห้อง ถือว่าไม่มีเหตุผล มีหน้าซ้ำอาจารย์บอกว่าจะเรียกเจ้าหน้าที่ ร.ป.ภ. มาจัดการ นักศึกษาก็เลยเข้าไปประชิดตัว เกิดการเผชิญหน้าทางกายภาพไม่ใช่เฉพาะทางถ้อยคำ อาจารย์ก็เลยพุดถึงบุพการีของนักศึกษาผู้นั้นว่าไม่สั่งสอน นักศึกษาคนนั้นเลยบอกว่าอยากจะตบอาจารย์สักหน่อย แต่ว่าไม่ทำ

เห็นได้ชัดว่าอภุศลมูลมันทำให้ความขัดแย้ง ลูกกลม จะเรียกว่ามันเป็นเกลียวที่พุ่งสูงขึ้นเรื่อย ๆ อาตมาพุดยาวเพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่า ทางพุทธศาสนา เราเน้นให้ความสำคัญกับเรื่องอภุศลมูลคือ โทสะ โทสะ โมหะ มาก เพราะว่ามันเป็นตัวทำให้เกิดความขัดแย้งลูกกลมขึ้นมา คราวนี้หลักการของพุทธคืออะไร ก็คือว่าต้องจัดการกับอภุศลมูลให้ได้ เพราะถ้าอภุศลมูลแก้มันหมด มันจะทำให้แก้ปัญหาครั้ง ๆ กลาง ๆ ยกตัวอย่างเช่นในหลายกรณี แม้ว่าในที่สุดรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะตั้งต้นจนได้ตามที่ต้องการ เช่น สร้างเขื่อนขึ้นมาได้ สร้างท่อก๊าซขึ้นมาได้ แต่ว่าเมื่อไม่จัดการกับอภุศลมูล ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกันอยู่ยังมีอคติต่อกันอยู่ ผลก็คือเรื่องยืดเยื้อ เขื่อนปากมูลสร้างขึ้นมาได้เสร็จ ๔-๕ ปีแล้ว ก็ยังยืดเยื้อต่อมาอีกนาน ประชุมกันที่ทำเนียบนายกกฯ ก็หลายครั้ง แต่ทุกวันนี้ก็ยังระแวงกันอยู่ ปัญหายังไม่จบง่าย ๆ เรื่องท่อก๊าซ ป.ต.ท. ก็เหมือนกัน แม้ว่าสร้างท่อก๊าซได้ แต่เมื่อไม่ได้จัดการกับตัวอภุศลมูล โดยเฉพาะความโกรธ ยิ่งคุกรุ่นอยู่ ปัญหา ก็จะตามมาอีก นี่เรียกว่าเป็นการแก้ปัญหาแบบครั้ง ๆ กลาง ๆ เพราะไม่

“พุทธวิธี ไม่ได้เน้นเฉพาะ
เรื่องธรรมะอย่างเดียว วิธีการ
หรือกระบวนการก็มีความสำคัญ”

ได้จัดการกับอภุศลมูล เพียงแต่พยายามผลักดันให้ได้ข้อเรียกร้องที่ตัวเองต้องการ ซึ่งไม่พอ พุทธศาสนาเห็นว่า ต้องจัดการกับอภุศลมูลด้วย ทีนี้ จะจัดการอย่างไร ก็ต้องใช้กุศลเอาชนะอภุศล ก็คือเอาชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ มีพุทธพจน์ พุดไว้หลายครั้งหลายหนหลายที่ เช่น เอาชนะความชั่วด้วยความดี เอาชนะความตระหนี่ด้วยการให้ เอาชนะความเท็จด้วยสัจจะ ก็คือการใช้กุศลเอาชนะอภุศล

บทบาทของผู้ไกลเกลี่ย

ที่นำมาพุดถึงเรื่องบทบาทของผู้ไกลเกลี่ย พุทธศาสนาก็มีความเห็นว่า ผู้ไกลเกลี่ยจะต้องช่วยหาทางขจัดอคติหรืออภุศลมูลในใจคู่ขัดแย้งให้ได้ เช่น ผู้ไกลเกลี่ยต้องช่วยทำให้คู่กรณีตระหนักว่า สิ่งที่ตนเองเรียกร้องอาจจะเรียกร้องมากเกินไป หรือทำให้เขาเห็นว่า ข้อเรียกร้องที่เขาต้องการ ที่จริงแล้วมันไม่คุ้มค่างับสิ่งที่เขาพยายามลงทุนลงแรงไปเลย พระพุทธองค์เคยเตือนพวกโกถิยะและศากยะที่จะทำสงครามเพื่อแย่งน้ำ พระพุทธองค์ถามว่าน้ำกับกษัตริย์ อะไรมีค่ามากกว่ากัน ทุกคนก็บอกว่ากษัตริย์มีค่ามากกว่า ก็เมื่อกษัตริย์มีค่ามากกว่า จะทำสงครามแย่งน้ำกันไปทำไม ทุกคนก็ได้สติ โทสะมันหายไปเลย ผู้ไกลเกลี่ยทำให้โทสะลดลงไป โดยทำให้คู่กรณีตระหนักว่า มีสิ่งอื่นที่มีค่ามากกว่าผลประโยชน์ทางวัตถุ นี่เป็นการทำให้โทสะลดลง

คราวนี้ในแง่โทสะ จะลดโทสะอย่างไร เราลดโทสะได้โดยทำให้คู่ขัดแย้งเห็นโทษของความโกรธ เช่นว่า ทำให้เกิดความสูญเสียมากขึ้น อย่างกรณีตัวอย่างนักศึกษาเชียงใหม่ เมื่อต่างคนต่างโกรธใส่กันแล้ว มันบานปลายแล้ว ทุกฝ่ายสูญเสีย ผลปรากฏอาจารย์คนนั้นก็เสียสติไป ร้องให้พุ่มพวยเรียกว่าสติแตก ส่วนนักศึกษาก็เสียใจ และเสียการเรียน เพราะถูกลงโทษให้พักการเรียน นักศึกษาบอกว่า คิดเพียงจะให้อาจารย์สำนักตัวต่อไปจะได้สอนดี ๆ ปรากฏว่าผลที่ออกมาคนละเรื่องไปเลย โทษของความรุนแรง ถ้าเราตระหนักแล้ว เราจะพบว่าการระงับยับยั้งชั่งใจ ให้ผลดีกว่า

“ผู้ไกลเกลี่ยจะต้องช่วยหา ทางขจัดอคติหรือออกอุศลมูล ในใจคู่ขัดแย้งให้ได้”

มันให้ผลตามเป้าหมายมากกว่า ผู้ไกลเกลี่ยสามารถลด โทสะด้วยการทำให้เกิดเมตตาต่อกัน เห็นความทุกข์ความยากลำบาก หรือเจตนาของอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วเราต้องมองให้ลึกกลงไปด้วยว่า เพราะการกระทำของเราทำให้คู่กรณีมีส่วนแข็งกร้าวต่อเราหรือเปล่า บางครั้งความขัดแย้งลุกลามไปได้เพราะตัวเราเอง การกระทำของเราเอง โดยที่เราเองไม่รู้ตัว ผู้ไกลเกลี่ยควรทำหน้าที่นี้ ควรจะทำให้คู่กรณีตระหนักว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นถ้าหากไม่ยอมเจรจากัน ให้นึกถึงสถานการณ์เลวร้ายที่สุดสิว่ามันจะเป็นอย่างไรถ้าไม่มีการเจรจากัน นี่คือการช่วยทำให้เขาเห็นภาพว่า ถ้าความขัดแย้งลุกลามต่อไปจะเกิดอะไรขึ้นมา อันนี้ก็จะช่วยทำให้เกิดสติและลด โทสะลงไปได้เหมือนกัน

อันหนึ่งที่สำคัญคือการลดโมหะหรือลดโมหาคติ เมื่อมีความขัดแย้ง เช่นระหว่างชาวบ้านกับผู้ว่าราชการ มักจะมีอคติทั้ง ๒ ฝ่าย ฝ่ายชาวบ้านเมื่อถึงมักจะคิดว่า ฝ่ายชาวบ้านมีผู้หนุนหลังได้แก่มีการเมืองท้องถิ่น ส่วนชาวบ้านก็มักจะคิดว่า ข้าราชการกับนายทุนฮั้วกัน นี่คือนิสัยที่บางครั้งเป็นโมหาคติ ที่ควรจะแก้ไข ผู้ไกลเกลี่ยจะช่วยให้ในการทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน ที่สำคัญคือการทำให้เห็นมุมมองที่ต่างกัน สถานการณ์เดียวกัน พฤติการณ์อย่างเดียวกัน แต่มองคนละแง่คนละมุมก็ทำให้เกิดอคติต่อกันได้ อันนี้ผู้ไกลเกลี่ยควรจะช่วยทำให้เขาได้ตระหนักว่า จริงๆ แล้วทั้ง ๒ ฝ่ายไม่ได้มีเจตนาหรือมีอคติต่อกัน หรือการทำให้คู่กรณีได้ซึ่งใจระหว่างประโยชน์ระยะสั้นระยะยาว บางครั้งจะคิดแต่ประโยชน์ระยะสั้นจนลืมประโยชน์ระยะยาวไปเสีย

บทสรุปก็คือว่า บทบาทสำคัญของผู้ไกลเกลี่ยก็คือการลดอคติในคู่กรณี ไม่ว่าจะเห็น โทสะ โลกะ หรือโมหะ และวิธีกระตุ้น และวิธีที่จะช่วยลดอคติได้ดีที่สุดคือ การกระตุ้นให้คิด เทศนาสั่งสอน บางครั้งก็ไม่ช่วย การกระตุ้นให้เขาถูกคิดขึ้นมาได้มีประโยชน์มากกว่า อย่างที่อาตมายกกรณีพระพุทธองค์ห้ามสงครามระหว่างพระเจ้าวิฑูทกะที่จะยาดราทัพไปถล่มกรุงกบิลพัสดุ์ของเจ้าศากยะ วิฑูทกะนี้มีแม่เป็นศูทร เป็นนางทาสเนื่องจากพวก

ศากยะหลอกให้พระเจ้าปเสนทิโกศลแต่งงานกับนางทาส วิฑูทกะก็เลยเป็นลูกของนางทาส จึงถูกรังเกียจเหยียดหยามจากพวกศากยะซึ่งเป็นพวกถือวรรณะ วิฑูทกะเกลียดชังพวกศากยะมาก เมื่อได้เป็นเจ้าของดินก็จะยาดราทัพไปทำลายกรุงกบิลพัสดุ์ พระพุทธองค์เข้าไปห้าม ห้ามอย่างไร ทรงเข้าไปห้ามโดยพระองค์ไปนั่งอยู่กลางแดด วิฑูทกะเมื่อยาดราทัพผ่านมาก็ถามว่า ทำไมพระพุทธองค์ไม่ไปนั่งใต้ร่มไม้ พระพุทธองค์ก็ตรัสว่า “เงาของหมู่ญาติร่มเย็นกว่าร่มไม้” พูดอย่างนี้เข้า วิฑูทกะก็สำนึกขึ้นมาได้ว่า พระญาติเป็นสิ่งสำคัญ ก็เลยยกทัพกลับ แต่ตอนหลังพระพุทธองค์ก็ห้ามไม่ได้

กรณีแม่น้ำโรหิตินี้ว่าแย่งน้ำกันระหว่างพวกศากยะกับพวกโกลิยะ พระพุทธองค์ที่แรกก็ถามว่า น้ำกับกษัตริย์อะไรมีค่ามากกว่ากัน พอถามเช่นนี้ ทั้ง ๒ ฝ่ายก็ระลึกขึ้นได้ว่า ไม่สมควรฆ่ากันเพื่อแย่งน้ำ

กรณีร่วมสมัยกรณีหนึ่ง อาตมาคิดว่าน่าสนใจ เมื่อประมาณปี ๒๕๑๐ เกิดสงคราม ๖ วันระหว่างอียิปต์กับอิสราเอล อิสราเอลก็ยึดบางส่วนของประเทศอียิปต์ ได้ที่ราบสูงโกลานและแหลมไซนาย ทางอียิปต์ก็เรียกร้องขอให้อิสราเอลถอนกำลังทหารออกจากดินแดนซึ่งเป็นของอียิปต์ ก็ยื้อกันทั้ง ๒ ฝ่าย เพราะว่าอิสราเอลไม่ยอม อียิปต์ก็ยื่นกระต่ายขาวเดียวให้อิสราเอลถอนทหารออกไปจากดินแดนของตนเอง มีคราวหนึ่งนักข่าวก็ไปถามนัสนเซอร์ (ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีอียิปต์เวลานั้น) ว่า “ท่านต้องการเรียกร้องอะไรจากอิสราเอล” นัสนเซอร์ก็บอกว่า ขอเรียกร้องให้อิสราเอลถอนกำลังทหารออกจากพื้นที่ของอียิปต์ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็แหลมไซนายหรือที่ราบสูงโกลานอย่างไม่มีเงื่อนไขใด ๆ นักข่าวคนนั้นก็ถามว่า อะไรจะเกิดขึ้นกับ โกลด้า เมร์

นายกรัฐมนตรีอิสราเอล ถ้าหากวันพรุ่งนี้เธอไปปรากฏตัวต่อหน้าสภานิติบัญญัติแล้วบอกกับประชาชนว่า “ต่อไปนี่ เราจะถอนทหารอิสราเอลทั้งหมดออกจากที่ราบสูงโกลานและแหลมไซนายออกไปให้หมดเลย นอกจากนี้ข้าพเจ้ายังมีข่าวบอกอีกว่า เราจะถอนไปโดยที่เราไม่ได้อะไรเลย” นักข่าวคนนั้นถามว่า ถ้าโกลด้า แมร์พูดอย่างนี้กับประชาชนอิสราเอล ท่านคิดว่าอะไรจะเกิดขึ้น นัลเซอร์ก็บอกว่า ถ้าพูดอย่างนี้ โกลด้า แมร์ ก็แย่นะ ๗ เลย

ผู้ใกล้ชิดควรทำหน้าที่เหมือนนักข่าวคนนั้น คือตั้งคำถามให้คู่กรณีตระหนักว่า ข้อเรียกร้องของตนเองนั้นบางครั้งก็มากเกินไป ขอให้สังเกตว่าผู้ใกล้ชิดจะสามารถระงับความขัดแย้งได้เพราะการตั้งคำถาม การตั้งคำถามเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากสำหรับผู้ใกล้ชิด การเทศน์ช่วยได้บ้าง แต่การตั้งคำถามให้คู่กรณีคิดขึ้นมาเองจะช่วยมากกว่า และคำถามควรจะเป็นคำถามเปิด ไม่ใช่คำถามปิด ทุกวันนี้คนไทยเราทะเลาะกัน เพราะเราใช้คำถามปิดกัน เช่น จะเอาเชือกแกงเสือดั้นหรือไม่ จะเอาเชื่อน้ำจืดหรือปลา จะเอาโรงไฟฟ้าขยะหรือไม่ มีแต่คำถามที่ต้องตอบว่า ใช่หรือไม่ใช่ทั้งนั้นนี้เรียกว่าคำถามปิด ตั้งคำถามผิด ความคิดเราก็เลยติดตัน เพราะเราถามกันแต่เพียงว่า จะเอาเชือกหรือไม่เอาเชือก ถ้าเราถามอย่างนี้นั้นมันจะมี ๒ พวก พวกหนึ่งเอา พวกหนึ่งไม่เอา แบ่งเป็น ๒ ขั้วขัดแย้งกัน เราควรจะถามใหม่ว่าเราเรียกเรื่องเชือกแกงเสือดั้นไปเพื่ออะไร เพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วมใช่ไหม ถ้าเป็นเช่นนั้นเราควรจะถามคำถามใหม่ว่าเราจะแก้ปัญหาหน้าท่วมได้อย่างไร? คำถามว่า “อย่างไร” นี้ตอบได้เยอะเลย นี้เรียกว่าคำถามเปิด ถ้าเราใช้คำถามว่า “เอาหรือไม่เอา” “ใช่หรือไม่ใช่” นี้เป็นคำถามปิด มันเกิด ๒ พวกขึ้นมา แต่ถ้าเราตั้งคำถามเปิดเช่น จะแก้ปัญหาอย่างไร คำถามเปิดอย่างนี้นั้นทำให้จินตนาการกว้างไกลคิดได้ร้อยแปดว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร โดยที่ไม่ติดกับเชือกหรือไม่เชือก กรณีเชือกแกงเสือดั้นเป็นกรณีหนึ่งที่อาตมาคิดว่าเราควรตั้งคำถามใหม่ควรตั้งคำถามเปิด และผู้ใกล้ชิดควรทำหน้าที่นี้

“เรามักจะเข้าใจว่า

พุทธศาสนาเน้นเรื่องอุเบกขา หรือความวางเฉย แต่ที่จริงไม่ใช่ ที่จริงแล้วพุทธศาสนาส่งเสริมให้คนดีกัน ไม่ใช่แค่วางเฉยเวลาที่มีความขัดแย้ง”

คือตั้งคำถามเปิดเป็นหลัก ไม่ใช่ตั้งคำถามปิด นอกจากนั้น การพูดด้วยสัจจะ เมตตา และสติเป็นสิ่งสำคัญ แต่อาตมาไม่มีเวลาจะลงรายละเอียด

ธรรมะและวินัย : สิ่งจำเป็นสำหรับการไกล่เกลี่ย

อาตมาคงจะไม่ใช้เวลามาก แต่คิดว่ามีอีก ๒-๓ ประเด็นอยากจะเน้น คือการพยายามที่จะช่วยให้คู่ขัดแย้งพยายามคิดในกรอบใหม่คือ ไม่ใช่คิดแต่ในแง่แพ้หรือชนะ แต่คิดในกรอบที่เรียกว่าได้ประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่าย จะเรียกว่าประสานประโยชน์ก็ได้ เพราะการคิดแบบแพ้ชนะ ในที่สุดแล้ว มักจะลงเอยด้วยการแพ้ ทั้ง ๒ ฝ่าย กรณีเชือกปากมูลถึงแม้จะสร้างได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า กฟผ. หรือ ปตท. ชนะ เพราะเราเสียชื่อเสียงหลายอย่าง เสียเงินอีกด้วยเพราะโครงการยึดเยื่อ และบางกรณีก็ยับเยินไปเลย กรณีแทนทาลัมที่ภูเก็ต ปี ๒๕๒๙ ยับเยินทั้ง ๒ ฝ่าย โรงงานสร้างไม่ได้ เพราะถูกเผาคณภูก็เกิดก็เสียหาย ไม่มีโครงการอะไรที่จะมาลงที่ภูเก็ตต่อไปเพราะเขากลัว ในสหรัฐอเมริกามีกรณีผิวเมียแบ่งสมบัติหลังจากหย่ากัน พอศาลบอกว่าให้แบ่งสมบัติกันคนละครึ่ง สามิชายอะไรก็ต้องแบ่งให้ภรรยาครึ่งหนึ่ง สามิก็ไม่ว่า สามิทำอะไรทราบไหม เอาจริงๆ คำนับหมั้นไปชายด้วยราคา ๑ เหรียญ เพราะไม่ยอมให้ภรรยาได้เงินมาก ผลคืออะไร สามิก็ได้แค่ครึ่งเหรียญ นี้เรียกว่าวิธีคิดแบบแพ้ทั้ง ๒ ฝ่าย เพื่อที่ต้องการแก้แค้นอีกฝ่ายหนึ่งให้มันสะใจ ไม่ยอมให้อีกฝ่ายหนึ่งได้เงินมากก็เลยแกล้งเขา ผลคือตัวเองก็เดือดร้อนด้วย จะสังเกตว่าบาง

ที่เราแก้ปัญหากันอย่างนี้ทั้งนั้น เพื่อความละเอียด เพราะชาติสติ ตรงนี้ผู้ใกล้ชิดต้องเตือนสติตรงนี้

ที่อาตมาพูดมาทั้งหมดนี้เน้นเรื่องธรรมะหรือปรับทัศนคติปรับจิตปรับใจ แต่อย่าเพิ่งเข้าใจว่า พุทธศาสนา เน้นเฉพาะเรื่องธรรมะ หรือเน้นเฉพาะเรื่องการทำใจให้มีขันติ ให้มีเมตตา ให้ลดโทสะ โลภะ โมหะ เท่านั้น ที่จริงพุทธศาสนามีมากกว่านั้น พุทธวิธีไม่ได้เน้นเฉพาะเรื่องธรรมะอย่างเดียว วิธีการหรือกระบวนการก็มีความสำคัญ จริง ๆ แล้วใน พุทธศาสนามีกระบวนการแก้ไขความขัดแย้งอยู่มาก แต่ว่ากระบวนการเหล่านั้น เป็นกระบวนการที่มักจะใช้ในคณะสงฆ์ เวลาพระมีความขัดแย้ง เราเรียกว่า **อธิกรณ์** พระวินัยที่เกี่ยวกับอธิกรณ์มีเยอะมาก ระเบียบขั้นตอนต่างที่เรียกว่า กระบวนการนี้มีเยอะ วิธีการแก้ไขความขัดแย้งทำได้หลายอย่าง เช่น วิธีการตัดสินโดยใช้เสียงส่วนใหญ่ เรียกว่า **เขภุยยสิกา** วิธีการยอมรับผิดโดยที่ไม่จำเป็นต้องให้มีการพิจารณา ก็มี เรียกว่า **ปฏินญาตกรณะ** วิธีการให้ประนีประนอมกันทั้ง ๒ ฝ่ายเรียกว่า **ติณวัตถารกวินัย** ไม่ต้องชี้ถูกชี้ผิดก็มี **อธิกรณสมถะ** หรือวิธีการระงับความขัดแย้งในคณะสงฆ์มีถึง ๗ วิธี ที่อาตมาพูดมาเมื่อก็มีแค่ ๓ วิธี เท่านั้น พุทธศาสนา

ให้ความสำคัญกับกระบวนการมาก ไม่ใช่เน้นให้ทุกคนมีเมตตาอย่างเดียว แต่ยังคิดค้นกระบวนการวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือ**อธิกรณ์** อย่างมีประสิทธิภาพ พุทธศาสนาบางที่มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า **ธรรมวินัย** ธรรมะเป็นเรื่องในใจ วินัยเป็นเรื่องเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับ กฎเกณฑ์ภายนอก ทั้ง ๒ อย่างต้องไปด้วยกัน จะขาดอันใดอันหนึ่งไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ทั้งธรรมะและวินัย เป็นสิ่งที่เราควร จะติดต่อ และทำให้เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะวินัย ส่วนที่เป็นกระบวนการใกล้เคียงนั้น ที่พูดมาข้างต้นเป็นวิธีการที่ใช้สำหรับคณะสงฆ์เท่านั้น ควรที่เราจะพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้เหมาะแก่สังคมฆราวาสด้วย อาตมาเชื่อว่าในพุทธศาสนามีขุมทรัพย์อีกมากมายที่เราสามารถใช้เพื่อการใกล้เคียง คืบคลานในสังคมไทยได้อย่างผสมกลมกลืน ประเด็นอยู่ที่ว่า เราให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เพียงใด ๑

ปรับปรุงจากการบรรยายในการประชุมปฏิบัติการเรื่อง "รัฐธรรมนุญกับการระงับความขัดแย้งในสังคมไทย" จัดโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติและสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๔๑

รายการบรรยายของ ส.ศิริรักษ์

- ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ มหกรรมงานวัด สันทนา "ตายรอยศิลปกรรมวัดทองนพคุณและประวัติศาสตร์ ย่านคลองสาน" ร่วมกับท่านผู้หญิงพูนสุข พนมยงค์ ณ วัดทองนพคุณ คลองสาน บันทึกเทปออกรายการลานบ้าน ลานเมือง ช่อง ๑๑ เรื่อง "วัดกับคุณค่าสังคมร่วมสมัย" สัมมนาเรื่อง "อนาคตการเมืองไทยในทศวรรษ ๒๐๐๐ ในทัศนะของนักคิดไทย" ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ ปาฐกถา "หนึ่งปีรัฐบาลชวน" ณ โรงแรมรัตนโกสินทร์
- ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ กล่าวปิดงาน ปาฐกถา เสริมพลังพวงแก้ว ครั้งที่ ๕ "วิถีชีวิตแห่งคุณภาพท่ามกลางยุคสมัยปัจจุบัน" ณ โรงแรมเล็ก โรงแรมแห่งชาติ สันทนา เรื่อง "อุดมศึกษาในอนาคต ตามทัศนะ ส.ศิริรักษ์" มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จ.นครศรีธรรมราช
- ๒ ธันวาคม ๒๕๔๑ บรรยาย "ทัศนะเกี่ยวกับคุณธรรมและสมรรถภาพ" ณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ๑๓-๑๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ งานรำลึกครบรอบ ๓ ทศวรรษ มูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป ณ อาคารวงศ์สนิท จ.นครนายก เสวนาทิศทางองค์กรเครือข่ายมูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป ปี ๒๕๔๓"

(ต่อหน้า ๕๑)

เคยมีผู้กล่าวไว้ว่า ประวัติศาสตร์ไทยนั้นถูกบิดเบือนมาโดยตลอด เพราะเราไม่สนใจหรือกลัวพอที่จะยอมรับและค้นหาว่าความจริงเป็นอย่างไร ดังเราจะเห็นได้จากกรณี ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ กิติ์ กรณี ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ กิติ์ หรือกรณีนายปรีดี พนมยงค์ กิติ์ที่จับบัดนี้ ยังไม่ต้องกล่าวถึงความแตกต่างในทางความคิดเห็น เพราะแม้เพียงในระดับของข้อเท็จจริงก็ยังมีคลาดเคลื่อนอยู่มาก จะด้วยการจงใจปกปิด บิดเบือน เพื่อให้ร้ายป้ายสีประการใดก็แล้วแต่ ถึงที่สุดแล้ว ความจริงย่อมเป็นความจริง และจะค่อยๆ เปิดเผยออกมา เมื่อมีเหตุปัจจัยที่เหมาะสมประการหนึ่งนั่นคือ ความกล้าและความใส่ใจที่จะค้นหาว่าความจริงเป็นอย่างไร จากเอกสารหลักฐานที่มีอยู่อย่างพอเพียงให้เราวินิจฉัยได้ด้วยตนเอง

นายปรีดี พนมยงค์ลอบปลง
พระชนม์รัชกาลที่ ๙ จริงหรือ?

วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๑

เรียน บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ “มติเสรี”

อนุสนธิจากการได้อ่านบทความในหนังสือพิมพ์ของท่าน ประจำวันศุกร์ที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๕๑ หน้า ๕ บทความเรื่อง “อนันตริัฐบุรุษอาวุโส” เขียนโดย ส.ศิริรักษ์

บทความต่าง ๆ ของผู้เขียนคนนี้ได้เคยอ่านหลายครั้งในประเทศไทย มักจะเขียนในลักษณะยกย่องตนเองและพรรคพวก แล้วใส่ความเท็จแก่ผู้อื่น ขอบเหน็บแนมสถาบันกษัตริย์และสถาบันทหารอยู่เนือง ๆ คราวนี้ได้พบการกล่าวเท็จของบุคคลผู้นี้อีก จึงขอเรียนชี้แจงเป็นข้อ ๆ ดังนี้

๑. ข้อความที่ว่า “ท่านผู้นี้(คือนายปรีดี) เป็นผู้อุทิศชีวิตเพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญมาโดยตลอด...” ความจริงก็คือ

นายปรีดีและพรรคพวกเป็นนักปฏิวัติ (คงติดเชื้อมาจากฝรั่งเศส) มิใช่รักประชาธิปไตย มีพฤติกรรมที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของไทยไปสู่สังคมนิยม แจกเช่นนายซุนยัตเซ็นของจีน มีคดีอยู่ในเมืองไทย สมคบกับพรรคพวกลอบปลงพระชนม์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ร.๘ แห่งราชวงศ์จักรี แล้วหนีไปอยู่ต่างประเทศ ต่อมาได้ลักลอบกลับเข้ามาประเทศไทย รวบรวมพรรคพวกทำการปฏิวัติ เข้ายึดพระบรมมหาราชวัง เรียกว่า “กบฏวังหลวง” ต่อสู้กับฝ่ายรัฐบาล แต่สู้ไม่ได้ ลี้ภัยไปอยู่เมืองจีน และย้ายไปถึงแก่กรรมที่ฝรั่งเศส ความมักใหญ่ใฝ่สูงของนายปรีดี คนไทยต้องสูญเสียพระมหากษัตริย์ไปพระองค์หนึ่ง มิได้อุทิศชีวิตเพื่อ ๓ สถาบัน ดังกล่าว แท้จริงต้องการอำนาจรัฐ เพื่อกรุยทางไปสู่ประธานาธิบดี

๒. ข้อความที่ว่า “โดยที่ท่านเป็นบุคคลสำคัญที่เสนอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในรัชกาลปัจจุบัน และพระบรมเชษฐาธิราชได้เสวยราชสมบัติอีกด้วย...” ข้อความที่ทวงบุญทวงคุณกันเช่นนี้เป็นความเท็จทั้งสิ้น ขอเล่าให้ฟังว่า

เมื่อ ร.๗ สวรรคตแล้ว ข้าราชกรชั้นผู้ใหญ่ในสมัยนั้นได้ประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อสืบหาองค์รัชทายาท มีการเสนอชื่อกันมาหลายพระองค์ พระองค์ที่สืบสายโลหิตที่ใกล้ชิด ร.๗ มากที่สุดคือ “สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงวงษ์วรางคณาธิบดี” พระราชบิดาของพระเจ้าอยู่หัว ร.๘ และ ร.๙ และสมเด็จพระราชบิดาท่านสวรรคตไปแล้ว จึงอัญเชิญราชบุรุษองค์โตขึ้นครองราชย์ ทรงพระนามว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล” สืบต่อจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

แม้เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร.๘ ถูกลอบปลงพระชนม์สวรรคตไปแล้ว ก็ยังมีขบวนการปลอบยั่ววไลย ร.๙ อยู่เนือง ๆ ผู้เขียนได้ผ่านเหตุการณ์ต่าง ๆ มาจนทุกวันนี้ ได้เคยเห็นคนไทยทั่วประเทศหลังน้ำตาอาลัยพระเจ้าอยู่หัว ร.๘ อันเป็นที่รักยิ่งของพวกเขา จึงได้ส่งเอกสารมาให้คณะกองบรรณาธิการและคนไทยในสหรัฐได้อ่านดูบ้าง โดยถ่ายสำเนาคำพิพากษากรณีสวรรคตบางส่วนมาให้

๓. “แต่พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นต้นมา ซึ่งมักเป็นรัฐบาลทหารที่แย่งอำนาจจากขบวนการประชาธิปไตยและได้เบียดเบียนนิทราราษฎรมาทุกยุคทุกสมัย จนนายปรีดีต้องลี้ภัยไปตาย ณ ต่างแดน” ขอเรียนว่า

พวกที่อ้างตัวเป็นขบวนการประชาธิปไตยทั้งหลายในประเทศไทยนั้น แท้จริงแล้วเป็นพวก “เผด็จการเบ็ดเสร็จ” อ้างแต่ประชาธิปไตยบังหน้า ใครที่โผล่หน้าออกมาคัดค้านหรือไม่เห็นด้วยก็จะถูกโจมตีว่าเป็นพวก “โคโนเสาร์เต่าล้านปี” ผู้เขียนคนหนึ่งละที่ย่อมเป็น เพราะยังดีกว่า “พวก ห.ห.ง.ต.ง.” ที่ไม่มีประโยชน์เท่าไร ขึ้นบ้านใคร เขาก็ว่าชวยบ้านนั้น อยู่ในประเทศใดก็เป็นตัวอับมั่งคั่งแก่ประเทศนั้น ๆ เพราะก่อก่อดความวุ่นวาย ทำลายความสงบสุขของประชาชน อ้างแต่สิทธิแต่ไม่รู้จักหน้าที่ของตน

คนไทยจริง ๆ แล้ว ไม่ได้ต่อต้านอะไรเลยกับสถาบันทหาร เพราะทหารไม่เคยมาเผด็จการหรือรังแกประชาชนธรรมดาคนจนเลย ยกเว้นแต่พวกที่เสียผลประโยชน์และอำนาจรัฐ อำนาจการเมืองเท่านั้น

ยุคปัจจุบันที่ว่า “ประชาธิปไตยครองเมือง” นั้น ช่างมีขบวนการโกงกิน รีดไถคอร์ปชั่น อาชญากรรมและยาเสพติด มากมายเสียยิ่งกว่าในยุคที่โจมตีว่า “เผด็จการครองเมือง” เสียอีก

๔. ข้อความว่า “ทั้ง ๆ ที่ไม่มีท่าน จะมีรัฐบาลสืบต่อมาจากวันนี้หรือ” และ “ในร้อยปีมานี้ มีใครได้ทำบุญคุณให้บ้านนี้เมืองนี้ยิ่งกว่านายปรีดี และมีใครได้รับการเนรคุณยิ่งกว่าท่านผู้นี้”

นาย ส.ศิวัช ด้วงคุณคนไทยทั่วประเทศ คนเก่งมืออยู่คนเดียวคือนายปรีดี ซึ่งมีชื่อเสียงในทางลบ สำหรับคนไทยแล้ว ตอบแทนให้เลยก็ได้ จะจระไนให้ทั้งพองเป็นตัวอย่าง อาทิ

- สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล มหาราช
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี (ได้รับรางวัลแมกไซไซด้วย)
- สมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ (คนทั่วโลกรู้จัก)
- ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ฯลฯ
- มีทุกสาขาอาชีพที่ทำประโยชน์แก่ประเทศชาติ

๕. “ในขณะที่สยามรัฐนาวากำลังจะจมลงไปทุกที โดยกองทัพเรือก็พร้อมจะฉลวงวันเกิดहारอบนักษัตริ์ให้นาสกรัฐมนตรีกับการแสดงแสนยานุภาพอย่างรั้น้ำยา”

ในความคิดของ ส.ศิริรักษ์ กองทัพเรือคงจะมีน้ำยา เฉพาะเมื่อนายปรีดี เป็นนายกรัฐมนตรีและมีทส.คู่มือที่ชื่อ ร.อ.วัชรชัย ชัยสิทธิเวช ร.น. เท่านั้น

ในวงการศึกษายุคของไทยรังเกียจ ส.ศิริรักษ์ มาก ไม่มีใครเชิญไปบรรยายนอกจากพวกเดียวกัน เพราะตั้งหัวข้อไว้อย่างหนึ่งแต่ไปพูดอีกอย่างหนึ่ง เหน็บแนมโจมตีรัฐบาลและบุคคลที่ตนไม่ชอบ หมิ่นพระบรมเดชานุภาพบ่อย ๆ ทำให้ผู้จัดดำเนินการเดือดร้อนเสมอ ๆ เพราะความทรนงและกำเริบเสิบสานของบุคคลผู้นี้ มีหน้าซ้ำ วันดีคืนดียังทำเรื่องขอเสนอรางวัลโนเบลให้กับตนเองเสียอีก ซึ่งคนไทยเขาไม่ทำกัน เขามีความละเอียดใจ ส่วนเรื่องการเสนอให้พิมพ์ธนบัตรนั้น เป็นสิทธิของนายสุลักษณ์จะคิดจะเขียนได้ แต่ว่ามรกจะกินกบาลหรือเปล่านั้น

จึงขี้แจงมาให้ทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นางไกรนุช ศิริพูล)

ท่านผู้อ่านหนังสือพิมพ์ **มติเสรี** (สหรัฐอเมริกา) ที่ได้อ่านพบข้อเขียนของ ส.ศิริรักษ์ เรื่อง **ธนบัตรรัฐบุรุษอาวุโส** แล้วจึงมีจดหมายไปยังบรรณาธิการ **มติเสรี** แสดงความคิดเห็นเชิงปฏิกริยาตอบทบาทของนายปรีดี พนมยงค์ ปะปนไปกับวิพากษ์วิจารณ์ผู้เขียนบทความอย่างค่อนข้างรุนแรง นับเป็นการแสดงความคิดเห็นที่น่าสนใจ ช่วยสะท้อนถึงทัศนคติและท่าทีต่อประวัติศาสตร์ของคนไทยจำนวนมิใช่น้อยที่มีต่อเรื่องราวดังกล่าว **เสขียธรรม** พิจารณาแล้วเห็นว่า หากได้นำเอาจดหมายนี้มาลงพิมพ์ประกอบคำไขข้อข้องใจของท่านผู้เป็นเจ้าของจดหมายบางประการ ก็คงจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อ่าน **เสขียธรรม** อีกใล่ดหนึ่งบ้างตามสมควร

ท่านเจ้าของจดหมายเริ่มต้นตั้งกระทู้ว่า นายปรีดี พนมยงค์กับคนอื่น ๆ อันน่าจะหมายถึงบุคคลในคณะราษฎรนั้น หาใช่ผู้นิยมในระบอบประชาธิปไตยไม่ โดยท่านใช้คำเรียกว่าเป็นพวกนักปฏิวัติ ซึ่งโยงไปถึงแนวความคิดสังคมนิยม แล้วยังนำเอาไปเทียบเคียงกับกรรมของ **ดร.ซุนยัตเซน** ผู้เป็นเจ้าของหลักคิดเรื่องไตรราษฎร์แห่งจีนคณะชาติอีกด้วย หากแต่หัวใจของกระทู้แรกนี้ท่านเจ้าของจดหมายน่าจะมุ่งลงตรงที่การนายปรีดีสมคบกับพรรคพวกกระทำการลอบปลงพระชนม์ในหลวงรัชกาลที่ ๘ **สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล**เป็นหลัก ที่พรรณนามาก่อนหน้านั้นย่อมถือเป็นการนำเสนอให้เห็นเหตุจริงใจอันนายปรีดีจะได้ลงมือกระทำตามถ้อยกล่าวหาที่ยกมา และในตอนท้ายแห่งกระทู้ที่ว่าเมื่อได้ปลงพระชนม์แล้ว นายปรีดีได้หนีไปอยู่ต่างประเทศ แม้จะได้ลักลอบกลับเข้ามายังประเทศไทยอีกครั้งก็เพื่อก่อ "กบฏวังหลวง" ซึ่งก็กระทำไม่สำเร็จจนเป็นเหตุให้ต้องลี้ภัยไปจนกระทั่งถึงแก่กรรม นี้ก็เพื่อเป็นเหตุผลรองรับสนับสนุนว่านายปรีดีกระทำการปลงพระชนม์ในหลวงรัชกาลที่ ๘ จริง อันเป็นประเด็นหัวใจของจดหมายฉบับนี้

ในกระทู้ถัดลงมา ท่านเจ้าของจดหมายอ้างส่งสำเนาคำพิพากษารณคดีสวรรคตบางส่วนมายังนสพ.**มติเสรี** (สหรัฐอเมริกา) ด้วย โดย (สำเนา) คำพิพากษาดังอ้างนั้นน่าจะหมายถึงคำพิพากษาศาลฎีกาคดีสวรรคต ที่ ๑๕๔๔/๒๔๙๗ เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๔๙๗ ซึ่งหนังสือพิมพ์ **สยามรัฐ** เคยนำมาตีพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกเมื่อราว ๆ พ.ศ. นั้น

แล้วพิมพ์ซ้ำเป็นครั้งถัดมาเพื่อแจกในงานอายุครบ ๕ รอบ **ม.ร.ว.บุญรับ พิณิจชนคดี** ผู้ที่สาวแห่งเจ้าของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ แม้ล่าสุดก็มีผู้คัดมาพิมพ์รวมไว้ในหนังสือ **อานันทมหิดล: พระผู้จากไปท่ามกลางความอาลัยของชนชาติไทย** ซึ่งมีผู้ใช้นามแฝงว่า **ราชคดีย์ ภพสยบ** เป็นบรรณารักษ์การ(ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) โดยทั้งหมดก็เพื่อยืนยันในข้อกล่าวหาหลักที่ตั้งไว้แต่ต้นที่ว่า "นายปรีดีและพรรคพวกสมคบกับพรรคพวก ลอบปลงพระชนม์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ร.๘ แห่งราชวงศ์จักรี..." และ "เพื่อกรุยทางไปสู่ประธานาธิบดี" โดยที่ท่านเจ้าของจดหมายหรือบรรณารักษ์หนังสือเล่มนั้น ๆ อาจไม่ทราบมาก่อนหน้านี้นี้ศาลได้มีคำตัดสินใหม่เกี่ยวกับกรณีสวรรคต ซึ่งได้มีการรวบรวมตีพิมพ์ออกมาเป็นเล่มแล้วเช่นกันแต่ปีพ.ศ.๒๕๒๓ และยังมีหลักฐานชิ้นสำคัญเป็นจดหมายสารภาพเขียนตามคำบอกของนายตี ศรีสุวรรณ พยานโจทก์ในคดีสวรรคตตามคำตัดสินเมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๗ ว่าได้รับจ้างเป็นพยานเท็จ กล่าวหานายปรีดีวางแผนลอบปลงพระชนม์ จดหมายนั้นบอกด้วยว่านายตี "...รู้สึกเสียใจมากที่ทำให้ ๓ คนตาย และนายปรีดีกับนายวัชรชัยที่บริสุทธิ์ต้องถูกกล่าวหาด้วย นายตีได้ทำบุญกรวดน้ำให้กับผู้ตายเสมอมา แต่ยังไม่หายใจไม่หาย" กับทั้งยังมีหนังสือเล่มล่าสุดนั้นก็ยังมีเรื่อง ๕๐ ปี พระมูลกระหม่อมแก้วจากพสกนิกรไปแล้ว ๙ มิถุนายน ๒๕๔๘ ของนายสุพจน์ ตำนตระกูล ซึ่งนอกจากจะพิสูจน์ให้เห็นว่า นายปรีดีเป็นผู้ปราศโดยสิ้นเชิง ซึ่งมลทินมัวหมองอันมักมีผู้ป้ายร้ายอยู่เสมอมากระทั่ง ถึงในเวลานี้แล้ว ยังได้เปิดเผยในแง่มุมการสืบสาวเงื่อนงำแห่งคดีนี้อย่างทะลุปรุโปร่ง จนยากที่จะลงเนื้อเห็นเป็นอย่างอื่น ดังผู้ที่คอยไล่ไคล้นายปรีดีจะโดยเล่าลือตามกันมาหรือจงใจบิดเบือนข้อเท็จจริงนั้น ก็มีอันต้องคำตัดสินของศาลให้เป็นผู้ผิด แพ้คดีที่นายปรีดีเป็นโจทก์ฟ้องมาตั้งมากมายแล้ว ดังตัวอย่างคดีหมายเลขดำที่ ๗๒๓๖/๒๕๑๓ ทำให้จำเลยผู้กระทำการดังกล่าวนี้ ย่อมประกาศยอมรับความผิดตามคำพิพากษาว่า

"จำเลยขอแถลงความจริงว่า โจทก์ไม่เคยเป็นจำเลยในคดีสวรรคตเลย และไม่เคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิด เมื่อโจทก์ไม่เคยถูกศาลพิพากษาลงโทษ จึงถือว่าโจทก์ยังบริสุทธิ์"

"ส่วนการที่โจทก์หลบหนีออกจากประเทศไทยนั้น เป็นเพราะหลบหนีการรัฐประหาร จึงขอให้ผู้อ่านทราบความจริง และขออภัยในความคลาดเคลื่อนนี้ด้วย" จำเลยในคดีนี้คนหนึ่งก็คือ **ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช** ซึ่งก็คือบุคคลเดียวกันกับที่ท่านเจ้าของจดหมายระบุว่าเป็นผู้ที่มีบุญคุณทำประโยชน์แก่ประเทศชาติ แม้จะเป็นลำดับท้าย ๆ ของตัวอย่างอันได้ "จาระโน" มาก็ตามที

ความคลาดเคลื่อนแห่งข้อเท็จจริงตามอ้างในกระทู้อื่นๆของท่านเจ้าของจดหมายนั้น ยังมีปรากฏอยู่อีกเป็นอันมาก จนเห็นว่าอาจเป็นการเกินจำเป็นที่จะไขปัญหาข้อขัดนั้น ๆ ไปเสียทุก ๆ ข้อ แต่จะขอเลือกบางประเด็นเพื่อป้องกันมิให้ผู้อ่านจดหมายทั้งจาก **มติเสรี** (สหรัฐอเมริกา) และ **เสขิยธรรม** เข้าใจผิด อันเป็นการแก้ไขไม่ให้บาปกรรมตกแก่คนชั้นหลังโดยไม่รู้ตัว

กระทู้หนึ่งบอกว่า "เมื่อรัชกาลที่ ๗ สวรรคตแล้ว ชำราชากรชั้นผู้ใหญ่ในสมัยนั้น ได้ประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อสืบหาองค์รัชทายาท มีการเสนอชื่อกันมาหลายพระองค์.." นั้นแท้ที่จริงเมื่อมีการอัญเชิญพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดลพระโอรสในสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์และหม่อมสังวาลย์ มหิดล ณ อยุธยา (พระยศในขณะนั้น) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวยังหาได้เสด็จสวรรคต

ไม่ หากทรงประกาศสละราชสมบัติและมีได้ทรงระบุให้เจ้านายพระองค์ใดขึ้นครองราชย์ สมบัติสืบต่อมา เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๗๗ ด้วยสาเหตุดังกล่าวนี้เอง ทำให้รัฐบาลมี คำประกาศถึงความต่อนหนึ่งว่า

“...โดยที่ตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม (๑๐ ธันวาคม ๒๕๗๕ มาตรา ๙) การสืบราชสมบัติท่านให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการ สืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ.๒๕๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทน ราษฎร” ...

“...โดยที่สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเมื่อวันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๗๗ แสดงความ เห็นชอบในการที่จะอัญเชิญพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอานันทมหิดลขึ้นทรงราชย์สืบ ราชสันตติวงศ์ต่อไป ตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม มาตรา ๘...”

ประกาศมา ณ วันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๗๗

นาย พ.อ.พระยาพลพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

ฉะนั้นข้อความในกระทู้ที่ว่า รัชกาลที่ ๗ สวรรคตก็ดี, ชำราชการชั้นผู้ใหญ่ในสมัย นั้นก็ดี, สืบหาองค์รัชทายาทก็ดี จึงมีน่าจะตั้งอยู่บนข้อเท็จจริง โดยที่ท่านเจ้าของจดหมาย อาจจะเคลิ้มคิดคำนึงไปเอง ทั้งนี้เราต้องไม่ลืมว่า ในขณะที่นั้นนายปรีดี พนมยงค์ดำรง ตำแหน่งสำคัญในสภาผู้แทนราษฎรอยู่ด้วย

โดยแทบไม่ต้องเอ่ยถึงว่า เมื่อเกิดกรณีสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๘ ในตอนสายของวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๘๙ รัฐบาลเวลานั้นมีนายปรีดี ดำรง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็ได้อัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงขึ้น ครองราชย์ ทั้งนี้ประกอบด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรโดยนัยเดียวกัน ณ วัน เดียวกันนั่นเอง

กรณีดังกล่าวนี้ ขอให้เปรียบเทียบกับเมื่อรัฐบาลหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ถูกทำรัฐ ประหารเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๙๐ โดยพล.อ.ผิน ชุณหะวัณ อันหมายถึง การฉีกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๘๙ ซึ่งเพิ่งประกาศใช้ทั้ง จนเมื่อมี การร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.๒๕๙๒ รัฐบาลโดยมีจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายก รัฐมนตรี ก็ประกาศรัฐประหารตัวเองทางวิทยุเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๙๔ ระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกำลังเสด็จนิวัติกรุงเทพฯโดยทางเรือขณะเข้าสู่ เขตพระราชอาณาจักร ซึ่งความรู้สึกของ“ชำราชการชั้นผู้ใหญ่ในสมัยนั้น”เป็นอย่างไรบ้าง ขอให้พิจารณาจากข้อความเอกสารหลักฐานดังต่อไปนี้

“หลวงศรีสารสมบัติ กงสุลใหญ่ไทยประจำสิงคโปร์ เมื่อได้ทราบข่าวเปลี่ยนแปลง รัฐบาลไทยจากผู้สื่อข่าวสำนักยูไนเต็ดเพรสตอนเย็นวันพฤหัสบดี ได้อุทานออกมาว่า ‘คุณ พระช่วย ในหลวงของเราจะเป็นอย่างไรบ้าง พระองค์กำลังเสด็จไปสู่กรุงเทพฯเสียด้วย’ ”

สยามนิกร

วันเสาร์ที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๙๔

และ

“...ถึงอย่างไร ๆ ก็ขอให้ระลึกว่า อีก ๓ วันเท่านั้นพระเจ้าอยู่หัวก็จะเสด็จกลับถึง พระนคร ไม่ควรตวนทาลงไปไว้ถวายให้ท่านทรงพระราชวิจารณ์จะดีกว่า ทางรัฐบาลไม่ ยอม แม้ตอนดึกนายกรัฐมนตรีจะได้มาเอง ก็ไม่ยอมรออยู่ดี พอก็ไม่ยอมลงชื่อ ครั้น

วันรุ่งขึ้นมีประกาศทางราชการว่า คณะรัฐมนตรีชั่วคราวถืออำนาจแทนพระเจ้าแผ่นดิน โดยยกเลิกรัฐธรรมนูญแล้ว ก็สิ้นพูดกัน"

เจ็ดรอบอายุ
กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร

เราแทบไม่จำเป็นต้องเอ่ยว่า ช่วงระยะเวลาของการ "ถืออำนาจแทนพระเจ้าแผ่นดิน" โดยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกำลังอยู่ในระหว่างเส้นทางเสด็จนิวัติพระราชอาณาจักานั้น ภายในเวลาต่อมาอีกเพียงไม่กี่วัน ก็จะเป็นวันพระราชสมภพของพระองค์ท่านด้วยแล้วโดยปริยาย ข้อความอันได้ยกมาชี้ให้เห็นในข้างต้นนี้ พอเพียงที่จะไขกระจ่างของท่านเจ้าของจดหมาย ซึ่งเน้นย้ำหนักแน่นว่า "ทหารไม่เคยมาเผด็จการหรือรังแกประชาชนธรรมดาคนยากคนจนเลย ยกเว้นแต่พวกที่เสียผลประโยชน์และอำนาจรัฐ อำนาจการเมืองเท่านั้น" หรือไม่ ท่านผู้มีใจเป็นธรรมคงบอกได้เอง

กongsaraneyak

เดิมดวงตราไปรษณียากร ที่เราเอามาอย่างฝรั่งมา มีแต่พระบรมฉายาลักษณ์ แม้จะต้องตอกตราประทับลงไปบนนั้น เราก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องต่ำสูง

ธนบัตรรูปบุคคลสำคัญของประเทศ

ต่อมา ต่างประเทศ เริ่มลงรูปอื่น ๆ แทนพระรูปองค์พระประมุข (สำหรับรัฐราชาธิปไตย) และรูปประมุข (สำหรับสาธารณรัฐ) บนดวงตราไปรษณีย์ เช่น รูปดอกไม้ และรูปบุษนิยสถาน โบราณสถาน แม้จนรูปบุคคลอื่น ๆ เราก็พลอยเอาอย่างบ้าง ดังเราเคยมีรูปพระยาอนุমানราชธนะ และรูปม.จ.สิทธิพร กฤดากร เมื่อแต่ละท่านมีชาติกาลครบ ๑๐๐ แม้จนรูปสยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อสมาคมนั้นมีอายุครบ ๔๐ ปี

สำหรับธนบัตรนั้น เราก็เอาอย่างฝรั่งมาตีพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชกาลที่ ๕ เช่นตราไปรษณียากรนั่นเอง และก็โปรดให้ใช้พระบรมฉายาลักษณ์ในธนบัตรเจกเช่นทางต่างประเทศ ซึ่งบัตรนี้ในทางต่างประเทศ ธนบัตรของเขาก็มีรูปบุคคลสำคัญอื่น ๆ และรูปสถานที่สำคัญอื่น ๆ ประกอบด้วย บางประเทศไม่มีพระรูปหรือรูปประมุขของประเทศเอาเลยด้วยซ้ำ

พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งตรงกับกรขึ้นคริสต์ศตวรรษใหม่อย่างฝรั่ง พ้องต้องกับพระชนมวารครบศตวรรษแห่งสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (๒๑ ตุลาคม ๒๕๔๓) และร้อยปีเกิดของนายปรีดี พนมยงค์ อติตรัฐบุรุษอาวุโส และอดีตผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓) โดยที่พระกิตติคุณและคุณสมบัติของทั้งสองท่านนี้ ไม่จำเป็นต้องพรรณนาว่าวิเศษมหัศจรรย์เพียงใด ที่สำคัญคือทั้งสองท่านมีชาติกาลกำเนิดเป็นสามัญชนเหมือนคนทั้งหลายส่วนใหญ่ในประเทศ หากขึ้นถึงสถานะอันสูงส่งเพราะคุณงาม ความดี ที่รับใช้ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ โดยเชื่อว่า ท่านทั้งสองจักได้รับการประกาศจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้เป็นบุคคลสำคัญในระดับโลกอีกด้วย

ข้าพเจ้าจึงเสนอว่าในวาระดังกล่าว ประเทศไทยควรตีพิมพ์ธนบัตร มีรูปแต่ละท่านอยู่ใต้พระบรมฉายาลักษณ์ในอนุวัตรตามอารยประเทศ เพื่อเป็นการเทิดทูนองค์พระมหากษัตริย์ โดยให้ผู้ที่ใช้ธนบัตรแลเห็นด้วยว่า ได้มีโอกาสตรัสและบุรุษอาชานายทั้งนี้เพราะพระบรมโพธิสมภาร

หากรัฐบาลเริ่มคิดการเสียแต่บัดนี้ งานฉลองพระราชประสูติกาลครบศตวรรษและงาน ๑๐๐ ปีเกิดของท่านอติตรัฐบุรุษอาวุโส คงมีอะไรที่แปลกใหม่ออกไปในทางที่สร้างสรรค์ อย่างเผยแผ่กิตติคุณของประเทศ ทั้งทางด้านความเสมอภาค ภราดรภาพ และเสรีภาพ อย่างให้เป็นที่ประจักษ์แก่โลก ว่าไทยเรามีความเป็นอารยะอย่างไม่รังเกียจความต่ำสูงทางศักดิ์นา ดังพวกประเทศที่ล้ำหลังทั้งหลาย

หวังว่าที่เสนอมานี้ คงได้รับการพิจารณาด้วยดี แล้วมีการนำไปคิดเพื่อเป็นการกระทำต่อไป

ส. ศิวรักษ์

งานวัด

กองสาราณียกร

รูปจากหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ

รื่นเริง สนุกสนาน ทั้งทางโลกและทางธรรม กับงานวัดร่วมสมัย

เมื่อแรกจัดงานวัด ผมได้เสาะหาประวัติความเป็นมาของงานวัดจากนิตยสาร หรือจดหมายเหตุต่าง ๆ พอควร จนพบว่างานวัดสมัยก่อน เป็นงานรื่นเริงสนุกสนานทั้งทางโลกและทางธรรม ผู้ที่มาเที่ยวก็มีได้มีเพียงเฉพาะชาวบ้านเท่านั้น หากแต่ยังมีขุนนางในรั้วในวังออกมาเที่ยวกันคับคั่งเพลินไปกับการละเล่นต่าง ๆ อีกด้วย พร้อมกันนั้น ชุมชนเองก็เข้ามามีส่วนช่วยคิดช่วยทำตั้งแต่เริ่มงานเลยทีเดียว งานวัดสมัยก่อนชุมชนจึงมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เจ้าเข้าเจ้าของ ใครมีอะไรก็ช่วยกันคนละไม้ละมือ

ส่วนพระสงฆ์ก็ดำรงอยู่ในฐานะที่ปรึกษา คอยเอื้อเฟื้อสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้แก่ชาวบ้านเข้ามาใช้วัดใช้วาจัดงานทำบุญสุนทาน พร้อมไปกับการละเล่นต่าง ๆ อีกด้วย

มาถึงปัจจุบัน คุณค่าของงานวัดคลาดเคลื่อนไปจากอดีตมาก ไม่ว่าจะป็นรูปแบบและสาระสำคัญของงาน มีเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ นอกจากนั้น การละเล่นและการแสดงต่าง ๆ ก็โลดโผนเกินไป อย่างสาวน้อยตกน้ำ ระบายโป๊ ไชว์จำบ๊ะ เมียงู อะไรเทือกนี้ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ยั่วยุกิเลสตัณหา โดยไม่ใส่ใจว่าการละเล่นเหล่านั้นเกินเลยขอบเขตทางศีลธรรมหรือไม่ ความสนุกสนานของงาน

วัดปัจจุบัน จึงขาดสุนทรียรสอันงดงาม ไม่ให้
คุณค่าทั้งทางโลกและทางธรรมแต่ประการใด

ที่ผ่านมาแม้ว่าคณะกรรมการศาสนาเพื่อ
การพัฒนา (ศพพ.) ได้พยายามที่จะนำเสนอสิ่ง
เหล่านี้แก่พระสงฆ์ แม่ชี และบุคคลที่เกี่ยวข้อง
มาอย่างต่อเนื่อง ด้วยการจัดอบรม สัมมนาและ
ศึกษาดูงาน แต่ก็ยังไม่เป็นที่รู้จักของสาธารณ-
ชนมากนัก ทั้งยังเน้นกิจกรรมในระดับชุมชน มี
กลุ่มพระสงฆ์ แม่ชีเป็นเป้าหมาย ให้ท่านเหล่านั้น
นั้นได้ตระหนักถึงบทบาทของตน หันมาช่วย
เหลือชุมชนรอบวัด จนเกิดกระแสพระนัก
พัฒนาขึ้นก็ตาม แต่ในระดับสังคมวงกว้างก็
ยังไม่เป็นที่รับรู้กันนัก โดยเฉพาะคนหนุ่มคน
สาวด้วยแล้ว ยิ่งไม่มีนั้งชิงชอบกับวัดกับวากับ
พระกับเจ้าเอาเลย จะเข้าวัดมาพบปะกับพระ
สงฆ์ก็ต่อเมื่อตนประสบความทุกข์ที่ไม่อาจ
แก้ไขด้วยตนเองได้ จึงทำให้คนรุ่นปัจจุบันเห็น
ห่างจากวัดวาอาราม หันไปเข้าห้างสรรพสินค้า
จนละเลยคุณค่าของวัดและพระสงฆ์ไป เป็น
เหตุให้ไม่สามารถเชื่อมประสานคุณค่าของวัด
และพระสงฆ์เข้ากับการดำเนินวิถีชีวิตประจำ
วันของตนได้

มักน้อย ถันโศษ คุณค่าของพระสงฆ์ใน ขบวนการณรงค์เพื่อการบริโภคให้น้อย

งานวัดระหว่างวันที่ ๓-๕ พ.ย. ๒๕๔๑
ที่ผ่านมาได้นำเสนอคุณค่าของวัดและพระสงฆ์
ที่เริ่มเลือนหายไป โดยเฉพาะในประเด็นของ
ความมักน้อย สันโดษ ผ่านกิจกรรมเดินรณรงค์
เพื่อการบริโภคให้น้อยในเช้าวันที่ ๓ พ.ย.
๒๕๔๑ โดยกิจกรรมดังกล่าว ได้ชี้ให้เห็นถึง
พิษภัยจากการกินการใช้สุรุ่ยสุร่ายของเราว่า
มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร ปัญหาฝน
กรด โอโซนรั่ว น้ำเสีย อากาศเสีย ตลอดจนจนถึง
โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ฯลฯ เหล่านี้ล้วนมีสาเหตุ

สำคัญมาจากการบริโภคที่เกิดความพอดี ไม่มี
สติยับยั้ง ดังการดำเนินวิถีชีวิตของพระสงฆ์
ที่ดำรงตนเป็นแบบอย่างในการบริโภค ดังบท
พิจารณาอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคของ
พระสงฆ์ ซึ่งฆราวาสควรนำมาเป็นแบบอย่าง
ในการประพฤติปฏิบัติและประยุกต์ให้สมสมัย
กิจกรรมเดินรณรงค์เพื่อการบริโภคให้น้อย

เพียงแต่จุดประกาย
ให้คนกรุงเทพฯ หัน
มาตระหนักถึงการ
บริโภคของตน โดย
ขบวนเริ่มเดินจาก
สวนลุมพินีด้าน
ประตูพระบรมรูป
รัชกาลที่ ๖ เดิน
ตามทางเท้าเข้า
ถนนสีลม ตรงมา
ถนนเจริญกรุง ย้อน
กลับมาข้ามแม่น้ำ
เจ้าพระยาบริเวณ
ท่าเรือสี่พระยา สิ้นสุดการเดินที่วัดทองนพคุณ
เขตคลองสาน รวมระยะทางทั้งหมด ๕.๕
กิโลเมตร ตลอดเส้นทางที่เดินขบวนรณรงค์ได้
หยุดตามจุดต่าง ๆ เล่นละครล้อเลียนการ
บริโภคของคนเมืองอีกด้วย

“การดำเนินวิถีชีวิตของ
พระสงฆ์ที่ดำรงตนเป็น
แบบอย่างในการบริโภค
ดังบทพิจารณาอาหาร
เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค
ของพระสงฆ์ ซึ่งฆราวาส
ควรนำมาเป็นแบบอย่าง
ในการประพฤติปฏิบัติ
และประยุกต์ให้สมสมัย”

พิธีกรรมสื่อสัมพันธ์ระหว่างธรรมกับคน

เมื่อขบวนเดินรณรงค์ฯ มาถึงวัดทองนพ-
คุณ เขตคลองสาน คณะที่เดินซึ่งส่วนใหญ่เป็น
คนหนุ่มสาวและชาวชุมชนคลองสานประมาณ
๕๐ ชีวิต อย่างเท้าก้าวไปในโบสถ์ พร้อมก้มลง
กราบพระรัตนตรัย ก่อนที่พระราชปริยัติเวที
เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ และนายแพทย์
ประเวศ วะสี กล่าวต้อนรับและเปิดงาน ซึ่ง
ก่อนหน้านั้น คณะทำงานได้เตรียมบทสวด

ประณามพระรัตนตรัยของท่านดิช นัท ฮันท์
ไว้ แต่น่าเสียดายที่ไม่ได้นำมาสดวันเปิดงาน
จึงทำให้บรรยากาศในเช้าวันนี้ไม่มีสิ่งน้อมใจให้
คนหนุ่มคนสาวและชาวคลองสานรวมเข้าเป็น
หนึ่งเดียวกัน

กระทั่งเวลาพลบค่ำของวันแรก กระทั่งที่
เย็บเองด้วยมือถูกถือเดินนำไปบริเวณลานจอด
รถสมาคมเด็กกำจี้จินเกาะ ซึ่งอยู่ติดกับแม่น้ำ
เจ้าพระยา ห่างจากบริเวณงานวัดไม้ไผ่โลกนิก
คนหนุ่มคนสาว ผู้เฒ่าผู้แก่ และเด็ก ๆ ที่มาร่วม
งาน ทอยยกกันเดินตามกระธงใหญ่ที่นำไปลอย
ทำน้ำ มีอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์เป็นประธาน
พิธีลอยกระธง ประเดิมพิธีโดยเจ้าหน้าที่บอก
ให้ทุกคนที่มาร่วมงานสงบนิ่ง พร้อมกับชี้แจง
วัตถุประสงค์ของการลอยกระธง และอ่านบท
ประณามพระรัตนตรัย ต่อจากนั้นให้ทุกคน
แผ่เมตตา ตั้งสัจจาธิษฐานที่จะดำรงชีวิตให้
บรรสานสอดคล้องกับธรรมชาติ ตามหลัก
อิทัปปัจจยตา

ข้าฯ ขออธิษฐานที่จะเจริญภรรณาคุณให้เกิดขึ้น
เพื่อจะได้มีความรักและปกปักรักษาชีวิต
ทั้งชีวิตคน ชีวิตสัตว์และชีวิตพืช

ข้าฯ ขออธิษฐานที่จะเจริญปัญญาคุณให้เกิดขึ้น
เพื่อจะได้สามารถรักและดำรงชีวิตอย่าง
บรรสานสอดคล้อง
กับคนอื่น กับสัตว์และกับพืช

บทอธิษฐานนี้ เป็นปณิธานที่เราปวารณา
จะดำเนินชีวิตเรียบง่าย ไม่เบียดเบียนสรรพชีวิต
ที่เป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตายเช่นเดียวกับเรา ให้
เราหวลรำลึกถึงพฤติกรรมที่ได้กระทำต่อน้ำ
และแม่น้ำ การลอยกระธงจึงมีวัตถุประสงค์
เพื่อขอโทษขอพรแม่น้ำ ตลอดไปถึงการบูชา
พระพุทธบาทใต้แม่น้ำดังที่ได้ปฏิบัติกันสืบมา

ขบวนรณรงค์เพื่อบริโภคให้น้อยที่ถนนสีลม

ติดอาวุธทางปัญญากับวงเสวนาเล็กๆ

วงเสวนา เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จัดขึ้นในงาน
วัดครั้งนี้ โดยใช้สถานที่ศาลาการเปรียญวัด
ทองนพคุณ เป็นที่ชุมนุมพบปะกันในแต่ละวัน
วันแรกประเดิมด้วยท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์
และอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ มาเล่าขาน
ตำนานคลองสาน มีคุณประชา หุตานุกวัตร เป็น
ผู้ซักถามในประเด็นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง
ถนนหนทาง โรงพยาบาลบ้า หรือที่เรียกกัน
สมัยก่อนว่า "หลังคาแดง" ตลอดจนถึงเรื่องของ
การค้าการขายที่มีมาแต่โบราณกาลในย่านนี้
ทำให้เรารำลึกถึงความหลังและเห็นอนิจ-
ลักษณะของชุมชนคลองสานที่ไม่อาจคงสภาพ
เดิมได้ แม้หลังคาแดงก็แปลงชื่อมาเป็นโรง

พญาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา ต่อมาถนนหนทาง ย่านคลองสาน ล้วนแต่เป็นอนุสรณ์สถานให้กับ พวกเจ้า ไม่ว่าจะเป็ถนนลาดหญ้าที่สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ออกทรงชนะข้าศึกทุ่งลาดหญ้า ที่จังหวัดกาญจนบุรี ถนนสมเด็จพระเจ้าพระยาและถนนเจริญนคร ส่วนถนนตากสิน เพิ่งตั้งขึ้นมาเมื่อไม่กี่สิบปีนี่เอง

ต่อจากนั้นเป็นการเสวนาเรื่อง **“วัดกับคุณค่าสังคมร่วมสมัย”** ซึ่งทางรายการเวทีชาวบ้านมาช่วยถ่ายทำทำให้ในครั้งนี้ แต่ก็พลิกโผ โดยที่ผู้ดำเนินรายการตั้งประเด็น **“งานวัด”** ขึ้นมาเป็นหัวข้อสนทนา มี พระไพศาล วิสาโล และอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์เป็นวิทยากร รายการนี้ดูจะมีผู้เข้าร่วมมากกว่าการเสวนาในวันอื่น ๆ แม้หลายคนจะผิดหวังบ้าง แต่ก็ทำให้ผู้ร่วมรายการมีความเข้าใจความหมายของงานวัดมากขึ้นว่า ไม่ใช่แต่สนุกรื่นเริงเฉพาะทางโลกเท่านั้น หากยังรื่นเริงในทางธรรมอีกด้วย

วันถัดมาเป็นการเสวนาเรื่อง **“ทำที่ศาสนิกกับการกัฏฐิตเศรษฐกิจ”** มี พระโรเบิร์ต สันติกโร อ.สุมิตรรา พงศธร และ อ.พิเชษฐ กาลามเกษตร เป็นตัวแทนฝ่ายคริสต์และอิสลาม ทั้ง ๓ ท่านได้พูดกัน ๓ ประเด็นใหญ่ ๆ ด้วยกัน กล่าวคือ ประเด็นหลักธรรมของแต่ละศาสนา ประเด็นบทเรียนที่ผ่านมากับการเผชิญหน้ากระแสนิยมของโลกตะวันตก และประเด็นทางออกจากบริโคนิยมบนฐานของแต่ละศาสนา

ทั้ง ๓ ประเด็นที่กล่าวมาเบื้องต้น มีทั้งที่เห็นตรงกันและต่างกันไป ในรายละเอียดอยู่บ้าง แต่ตัวหลักธรรม ดูจะมีความสัมพันธ์กันอยู่ไม่น้อย อย่างเช่นเรื่องของความรัก ความเมตตา หรือแม้แต่ประเด็นศีลในพุทธศาสนา ก็ตรงกับหลักธรรมของศาสนาอิสลามและคริสต์อยู่หลายประการ โดยเฉพาะเรื่องที่ว่าด้วยการค้า การขายแล้วนั้น ศาสนาอิสลามเห็นจะชัดเจน

กว่าอื่นใดด้วยซ้ำ กรณีการบริจาคชะกาต อิสลามถือว่าจำนวนทรัพย์สินที่ถูกนำไปจ่ายเป็นทานชะกาตนั้น ยังความจำเริญงอกเงยให้แก่ส่วนที่เหลือจากที่ได้ขายไป และเป็นการชำระกิเลสของผู้บริจาค ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว เห็นแก่ตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นการเตือนการสอนให้เราไม่ตกเป็นทาสของวัตถุ และให้ตระหนักอยู่เสมอว่า บรรดาทรัพย์สินต่าง ๆ ที่หาได้มานั้น เป็นของฝากจากพระองค์อัลลอฮ์ เราเป็นเพียงผู้รักษาและใช้จ่ายไปในทางที่พระองค์กำหนด ไม่ใช่สุรุ่ยสุร่ายไปเกินขอบเขต ในทุกรอบ ๑ ปี มุสลิมที่มีทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ เกินกว่ากำหนดจะต้องนำมาออกชะกาตในอัตราที่กำหนดไว้ เช่น ทรัพย์สินเงินทองทั่วไปอัตรา ร้อยละ ๒.๕ ทรัพย์สินที่ได้จากการสัมปทาน แร่ ป่าไม้ เพชรพลอย ฯลฯ ร้อยละ ๒๐ เป็นต้น ซึ่งตรงกับหลักกรรมฝ่ายพุทธว่าด้วย **โภควิภาค ๔** อันหมายถึงหลักแบ่งทรัพย์สินโดยจัดสรรเป็น ๔ ส่วน กล่าวคือ ๑ ส่วนเลี้ยงตน ๒ ส่วนใช้ลงทุนประกอบการงาน และอีก ๑ ส่วนเก็บไว้ควรวางใจเป็น

ส่วนฝ่ายคริสต์นิกายคาทอลิกได้พูดถึงเรื่องทรัพย์สินงานและเงินไว้ค่อนข้างน่าสนใจเช่นกันว่า ทรัพย์สินทั้งหลายนั้นมีไว้สำหรับทุกคน การทำงานมีความสำคัญเหนือเงินทุน ทำให้ผู้ประกอบการมีพันธะทางศีลธรรมที่จะไม่เก็บเงินทุนไว้โดยไม่ทำให้เกิดดอกผล และในเวลาเดียวกันการลงทุนก็มุ่งประโยชน์สุขของส่วนรวมก่อนอื่น ทั้ง ๓ ศาสนาแม้จะมีวิธีการที่จัดสรรทรัพย์สินต่างกันไป แต่ความมุ่งหมายกลับพุ่งไปทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ มุ่งเพื่อความพอดี ไม่เบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ และเกื้อกูลผู้อื่น

ในวันที่ ๓ ของงานวัด เป็นการเสวนา **“หาทางออกจากปัญหาเศรษฐกิจโลกบนฐานกระบวนทัศน์ใหม่”** มี คุณพิทยา ว่องกุล

กมล กมลตระกูล และคุณพิภพ ธงไชย เป็นวิทยากร โดยในวันนี้วิทยากรทั้ง ๓ ท่านได้พูดถึงความผิดพลาดของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ กระทั่งมาถึงยุคไอเอ็มเอฟ เศรษฐกิจไทยก็ยังไม่มีการฟื้นตัวเมื่อไหร่ ตรงกันข้ามกลับแย่แยกลงกว่าแต่ก่อนเป็นไหน ๆ หากไม่กลับไปหาหมู่บ้านดังคำขวัญที่ว่า มีหวังคนไทยต้องกลายเป็นทาสฝรั่งกันแน่

ไออุ่นของงานวัด

คืนแรกของงานวัด ตรงกับวันเพ็ญเดือน ๑๒ พระจันทร์ส่องสว่างเต็มดวงเหนือหลังคาโบสถ์วัดทองนพคุณ สะท้อนแสงระยิบระยับ ประพิมประพรายสวยงาม ผู้คนที่มาร่วมงานเริ่มหนาตามากกว่าในภาคเช้าและกลางวัน ทำเอาร้านอาหาร สมุนไพร ร้านขายน้ำผลไม้ และขนม ตลอดจนร้านเสื้อผ้าย้อมสีธรรมชาติ และอาหารแห้งคึกคักขึ้น มีผู้คนมากมายหลายตาทั้งเด็กผู้ใหญ่เดินกวักไกวไปมาตามร้านต่าง ๆ อย่างสนุกสนาน ในจำนวนนั้น ร้านสอยดาวดูจะคึกคักกว่าร้านอื่น ๆ ช่วยดึงดูดให้คนมาเที่ยวงานไม่น้อย

นอกจากร้านสอยดาวที่ดูจะคึกคักแล้ว ยังมีร้านมัดย้อมด้วยสีธรรมชาติที่ไว้ต้อนรับลูกค้าให้ฝึกย้อมผ้าเอง ส่วนกลางวันก็มีกิจกรรมในวัด ซึ่งทางมูลนิธิเด็กได้พาเด็กจากโรงเรียนวัดทองนพคุณ ออกตระเวนไปบริเวณวัดให้เด็กได้วาดรูป เล่านิทาน ศึกษาศิลปกรรมและโบราณคดีอีกด้วย

สร้างสรรค้ชุมชนกับองค์กรเครือข่าย

นอกจากเด็กนักเรียนที่มาสร้างสีสันในงานแล้ว ยังมีเพื่อนต่างองค์กรที่เข้ามาร่วมงานและช่วยงานไม่แพ้กัน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของ

มูลนิธิโกลด์คิมทอง เสมสิกขาลัย อาศรมวงศ์-สนิท สร้างความเป็นมิตรอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ภาพของความร่วมแรงร่วมใจกันคนละไม้ละมือ นับว่าเป็นผลจากความพยายามที่ประสานองค์กรเครือข่ายมูลนิธิเสฐียรโกเศศ นาคะประทีปเข้าด้วยกัน ซึ่งไม่เฉพาะระหว่างบุคคลกับบุคคลเท่านั้น หากแต่ยังรวมไปถึงแผนงานและกิจกรรมในอนาคตอีกด้วย

ตลอดช่วงเตรียมงานที่ผ่านมา เราจะเห็นภาพของคนหนุ่มคนสาว และเด็ก ๆ จากชุมชนรอบวัดมาร่วมร้อยดอกไม้ใบกล้วยทำกระทง และภาพของคนหนุ่มคนสาวที่ช่วยจัดสถานที่ชวนให้เรานึกถึงมดที่กำลังขนอาหารกลับรัง ช่างมีพลังที่จะกระทำสิ่งใดก็ได้เมื่อทุกคนรู้เป้าหมายของตนว่าจะเดินไปทิศทางไหน ชุมชนจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยกลุ่มคนที่มีทิศทางเดียวกัน และสร้างวัฒนธรรมของตนขึ้นมาเพื่อจะหาจุดร่วมของชุมชน กรณีงานวัดที่เกิดขึ้น เป็นปรากฏการณ์หนึ่งของชุมชนที่คนในเมืองหลวงสัมผัสกันไม่ถนัดนัก โดยมีงานร้อยรัดคนเข้าหากัน มีกระทงและงานตกแต่งร้านสถานที่ที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุที่น้อมนำจิตใจผู้คนเข้าหากัน

ดังนั้นงานในความหมายที่กล่าวมาเบื้องต้น นอกจากจะรื่นเริงแล้ว ยังสร้างคนและสร้างชุมชนอีกด้วย ๑

“จะดับไฟป่านี้ได้ ต้องดับไฟในใจคนก่อน”

ขอเชิญร่วมงาน

ธรรมสัญจร เดินเท้าต้านไฟป่า ครั้งที่ ๓

๑ - ๙ มีนาคม ๒๕๕๒

เดินเท้ารอบเขาสมโขชน์ระยะทาง ๒๙ กิโลเมตร

ติดต่อ โครงการเดินเท้าต้านไฟป่า พระสมบุรณ์ สุขุมใจ

วัดป่าศรีมหาโพธิ์ ต.บัวชุม อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี ๑๕๑๑๐

หรือบริจาคได้ที่ บัญชี “กองทุนเดินเท้าต้านไฟป่า”

เลขที่ ๖๖๓-๒-๐๓๖๕๔-๖

ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาอโศกถนนท่ามะนาว

อำนาจานันท์ ลพบุรี

บทสวดสำหรับการบริโภคอย่างมีสติ

จะกินข้าว แต่ละครั้ง ควรนั่งสงบ
ทำจิตให้ เอมอิม ยัมละโม
มองจานเปล่า คิดถึงคน ทิวกระหาย
คนกอบโกย กลับได้รับ คำชื่นชม
ตักอาหาร ใส่จาน ใช้ความคิด
หยาดเหงื่อใคร ไหลริน สิ้นทีวาร
ยังมีคน อดอยาก ทิวไทย
ในเมื่อเรา มีโอกาส ได้ตักกิน
ตักข้าว รับประทาน วิหารธรรม
ขณะเคี้ยว พิจารณา อย่างตั้งใจ
เมื่อกินอิม ยัมสดใส เต็มใบหน้า
เพื่อทำงาน เพิ่มสุข ทุกข์บรรเทา
เมื่อล้างจาน ล้างใจ ไม่รีบเร่ง
รอยเปื้อนจาน เปื้อนใจ ให้ผ่านตา
ตม่น้ำชา หอมกรุ่น อุ่นจากถ้วย
ความโลภหลง โกรธา อย่าดำเนิน

มองตากัน ให้พบ ความแจ่มใส
จะกล่าวคำ ไตโต ต้องรื่นรมย์
บ้างอดตาย เวทนา นำชื่นชม
ขอใจเรา อย่านิยม สังคมพาล
เฟ่งพินิจ ที่มา ของอาหาร
กว่าจะมา ถึงจาน ที่เรากิน
ยังมีคน อดโอย เพราะหนี้สิน
จะทดแทน คุณแผ่นดิน ได้อย่างไร
แต่ละคำ สร้างจิตพรหม บ่มนิสัย
ขอเมตตา สติตย์ใน หัวใจเรา
เลี้ยงกายจิต วิญญา ไม่ให้เฉา
ให้แก่ผู้ ยังเยาว์ ด้อยปัญญา
จะล้างจาน ให้แก่ง ต้องค้นหา
ใช้เวลา ตั้งใจล้าง อย่าหามงเมิน
มีสติ อยู่ด้วย อย่าห่างเหิน
อย่าให้มี ส่วนเกิน การตม่น้ำ

ธาตุดิน หอมจันทร์

(งาน)วัดกับคุณค่า สังคมร่วมสมัย

งานวัดตามที่เข้าใจกันโดยทั่วไป มักจะนึกถึงงานเทศกาลที่มีการละเล่นต่าง ๆ อันเต็มไปด้วยความอึกทึกคึกโครม และความสนุกสนานอย่างชมราวาสซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับธรรมะแต่อย่างใด ยกเว้นการมาใช้สถานที่ของวัดและการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าไปสัมผัสและบูชาปูชนียสถานในวัดเป็นพิเศษ หากแต่ทุกกิจกรรมล้วนเต็มไปด้วยผลประโยชน์ทางเงิน ๆ ทอง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ตลอดเวลา จนภาพของงานวัดกลายเป็นภาพของการทำธุรกิจอย่างหนึ่งเท่านั้น จนมีคนตั้งคำถามว่างานวัดในปัจจุบัน เป็นงานบุญหรืองานบาปกันแน่

เพื่อตอบคำถามข้อนี้ รวมทั้งขยายความไปถึงคุณค่าของวัดและงานวัดที่จะสามารถมีต่อสังคมปัจจุบัน ศพพ.จึงได้จัดการเสวนาเรื่องวัดกับคุณค่าสังคมร่วมสมัย ขึ้นในวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ ณ วัดทองนพคุณ อันเป็นส่วนหนึ่งของมหกรรมงานวัด มีพระไพศาล วิสาโลและอ.สุลักษณ์ ศิวรักษ์เป็นผู้ร่วมเสวนาพร้อมทั้งได้มีการถ่ายทำรายการลานบ้าน ลานเมือง เพื่อนำเรื่องดังกล่าวไปออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๑๑ เมื่อกลางเดือนพฤศจิกายน ที่ผ่านมานี้

ความเปลี่ยนแปลงของงานวัดนับจากอดีตมาเป็นอย่างไรในปัจจุบัน (อ่านงานวัด หน้า ๔๐ ประกอบ) ซึ่งเป็นคำถามแรกที่น่าเข้าสู่การเสวนานั้น อ.สุลักษณ์ชี้ให้เห็นว่า มีเหตุปัจจัยมาจากการเข้าใจความหมายของคำว่า งาน นั้นเปลี่ยนไป เพราะในภาษาไทยนั้น คำว่างาน

แปลว่าสนุก ไม่ว่าจะป็นงานศพก็สนุก งานวัดก็สนุก แต่สมัยนี้เราแปลคำว่างานจากภาษาฝรั่งว่า เวิร์ค (work) ซึ่งมาพร้อมกับความตั้งใจ เงิน เงินคืองาน บันดาลสุข งานจึงกลายเป็นสิ่งที่ไม่สนุก

โดยที่จุดประสงค์ดั้งเดิมของงานวัดนั้นคือการทำให้คนสนุกแล้วเข้ามาหาธรรมะของพระพุทธเจ้า โดยความสนุกของงานวัดนั้นจะมีขอบเขตทางศีลธรรม วัดนธรรมมากำกับ เพราะการสนุกนั้น ถ้าวางท่าที่ถูกต้อง ไม่ตกอยู่ในความประมาท ก็จะสามารถเป็นพื้นฐานให้เข้าถึงธรรมะที่สูงยิ่งขึ้นได้

ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของพระไพศาลที่มองว่าความสนุกนั้นสามารถใช้เป็นสื่อที่นำไปสู่ธรรมะได้ เพราะธรรมะไม่ได้หมายถึงการทำสมาธิภาวนาเพียงอย่างเดียว การช่วยเหลือเกื้อกูลกันก็เป็นธรรมะอย่างหนึ่ง อันเราจะพบเห็นได้ในงานต่าง ๆ เช่นงานศพหรืองานวัด อย่างไรก็ตาม ธรรมะในงานวัดนั้นยังมีความหมายที่ลึกกว่านั้น เช่น เป็นโอกาสให้คนได้บำเพ็ญบุญ ซึ่งไม่ใช่การให้ทานอย่างเดียว แต่เป็นการบำเพ็ญวิริยะและตบะไปในตัวด้วย โดยพระไพศาลยกตัวอย่างเช่น งานวัดที่พระพุทธรูปท่านั้น ผู้เข้าร่วมจะต้องจาริกไปนมัสการพระพุทธรูปท่านั้น ซึ่งเป็นการบำเพ็ญตบะและเสริมสร้างศรัทธาในพุทธศาสนาด้วย ดังนั้นคนที่มางานวัดหลายคนจึงไม่ใช่มาเพื่อสนุกอย่างเดียว

และงานวัดในสมัยก่อนจะมี ๒ มิติ คือมีทั้งความสนุก ซึ่งเป็นเรื่องทางโลก กับเรื่องทางธรรม เช่น มีการเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน และการบำเพ็ญทางจิต ซึ่งทั้ง ๒ อย่างจะแยกจากกันไม่ได้ นำเสียดาย ที่ในปัจจุบัน เราแยกทั้ง ๒ อย่างออกจากกัน จึงทำให้งานวัดถูกใช้ไปเพื่อประโยชน์ทางการค้าแต่เพียงอย่างเดียว

เนื้อหาสาระของงานวัดที่เปลี่ยนไปนี้ พระ

ไพศาลเห็นว่า เริ่มมีพัฒนาการมาตั้งแต่เมื่อ ๑๐๐ ปีที่แล้ว เพราะในอดีตงานวัดเป็นเรื่องที่ ทั้งพระทั้งโยมจะมาช่วยกันจัด แต่แล้วพระสงฆ์เองที่เป็นฝ่ายริเริ่มแยกธรรมะกับความสนุกสนานแยกออกจากกัน เพราะมีรายงานของพระผู้ตรวจการณ์คณะสงฆ์ ซึ่งเป็นพระที่ได้รับการศึกษาจากในเมืองกล่าวว่า ท่านไม่พอใจที่มีการสอนชาดกหรือการเทศน์อย่างสนุกสนาน ทั้งยังเห็นว่าการเทศน์มหาชาติก็เป็นสิ่งไม่สมควร โดยที่พระควรแสดงข้อธรรมล้วน ๆ เท่านั้น

ในประเด็นดังกล่าว อ.สุลักษณ์ได้ชี้ให้เห็นว่า ทศนดงกล่าวเกิดขึ้นในสมัยที่มีการปฏิรูปคณะสงฆ์ในสมัย ร.๕ นี้เอง เมื่อคณะสงฆ์กลายเป็นผู้เดินตามฝ่ายอาณาจักรซึ่งนำเอาการปกครองแบบอาณานิคมของตะวันตกมาใช้โดยไม่รู้ตัว และมีทัศนคติที่เห็นชาวบ้านด้อยสติปัญญาว่าซุนนาง พร้อมกับความสำเร็จในการเปลี่ยนทัศนคติของพระสงฆ์ในชนบทให้เห็นคล้อยตาม จึงทำให้คณะสงฆ์เลียนแบบกรุงเพททั้งหมด จนต่อมาเมื่อระบบรวมศูนย์การปกครองในส่วนกลางอ่อนตัว ทุกระบบทุนนิยมเข้าแทรก ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปเพื่อหาเงินเป็นหลัก

มีหน้าซ้ำ ทัศนคติของพระสงฆ์ในปัจจุบันยังมุ่งไปที่การก่อสร้างวัดถุ ทำให้ในปัจจุบันต้องใช้เงินมาก การจัดหรือแข่งงานวัด ตลอดจนขายวัดถุมงคลก็เป็นแหล่งรายได้อันหนึ่ง นอกเหนือจากเงินทำบุญ

ประเด็นนี้ พระไพศาลได้ยกข้อมูลซึ่งมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติเศรษฐกิจของวัดว่า ในอดีตวัดหลวงไม่มีความจำเป็นต้องหาเงินมาก เพราะว่าได้ที่ดินมาจากคหบดีหรือได้รับการสนับสนุนจากหลวง แต่มาถึงสมัย ร.๕ รัฐมีความจำเป็นต้องใช้เงินในการพัฒนาประเทศ วัดจึงต้องหาเงินเองโดยให้เอกชนเช่าที่บ้าง

ทำเมรุและงานศพ ซึ่งมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับบทบาทในทางการศึกษาของวัดมีน้อยลง จึงหันไปสร้างวัดถุมากขึ้น

ซึ่งในทัศนะของอ.สุลักษณ์ การที่พระสงฆ์หันมาสร้างวัดถุมากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะพระสงฆ์เข้าใจบทบาทของตัวเองผิดพลาดด้วย อ.สุลักษณ์เห็นว่าหน้าที่หลักของพระสงฆ์ไม่ใช่เรื่องการก่อสร้างหรือพิธีกรรม แต่อยู่ที่การบำเพ็ญสมณกิจเป็นแบบอย่างให้ชาวบ้านเห็นถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ตลอดจนการสร้างคนสร้างศาสนทายาทต่างหาก ซึ่งคณะสงฆ์ในเวลานี้เกือบไม่ได้ทำเลย

จากบทบาทที่ผิดพลาดเหล่านี้ ทำให้วัดจำนวนไม่น้อยกลายเป็นแหล่งผลประโยชน์ซึ่งมีหลายฝ่ายเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์หรือ

ญาติโยมทั้งในวัดและนอกวัด อีกทั้งวัดยังขาดความสัมพันธ์กับชุมชนเหมือนในอดีต วัดจึงถูกยึดครองโดยเอกชนบ้าง จากธุรกิจบ้าง หรือราชการบ้าง ดังจะเห็นได้ว่า วัดบางแห่งถึงกับเปิดให้มีการประมูลที่ดินของวัดเพื่อทำการค้าขาย การเกี่ยวข้องกับเงิน ๆ ทอง ๆ เป็นจำนวนมากย่อมง่ายที่จะทำให้พระสงฆ์มีความประพฤติชั่วไว้วางใจออกนอกแนวแห่งพระธรรมวินัยข้ออื่น ๆ ได้

พระไพศาลจึงเสนอประเด็นที่ควรนำไปพิจารณา คือ ทำอย่างไรจึงจะทำวัดให้โปร่งใส โดยเฉพาะเรื่องการเงินซึ่งมีปัญหามากในปัจจุบัน ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อเร็ว ๆ นี้ ศูนย์พุทธศาสนศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ได้ทำวิจัยเรื่องรายรับรายจ่ายทางการเงินของ วัดในกรุงเทพฯ ปรากฏว่าหลายวัดไม่ยอม เปิดเผย ขณะที่หลายวัดยอมรับว่ามากกว่า ครึ่งเจ้าอาวาสดูแลเงินเอง มีเพียงส่วนน้อยที่ เจ้าอาวาสและกรรมการวัดช่วยกันดูแลเงิน เป็นกลุ่ม

การเก็บภาษีวัดเป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่ง อ. สุลักษณ์เห็นว่า จะทำให้วัดมีความโปร่งใสมาก ขึ้น แต่คงไม่ใช่เรื่องง่าย โดยยกตัวอย่างกรณี วัดต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ โดยประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็น แหล่งท่องเที่ยวที่มีรายได้เป็นของตนเอง ได้ ออกมารวมตัวกันชมขูรัฐบาลท้องถิ่น ว่าจะไม่ ต้อนรับนักท่องเที่ยว ถ้าจะเก็บภาษีรายได้ของ วัดเพียง ๓ %

เอา(งาน)วัดคืนสู่ชุมชน

เมื่องานวัดในปัจจุบันได้คลายความหมาย ไปจากอดีตเสียแล้ว คำถามใหญ่ที่เราต้องช่วย กันคิดก็คือ เราจะสามารถประยุกต์งานวัดให้ มีคุณค่าและเหมาะสมกับสมัยได้อย่างไร จะตอบคำถามนี้ เราต้องเข้าใจเงื่อนไขของงาน วัดอดีต ซึ่งพระไพศาลอธิบายว่า งานวัดใน อดีตนั้นเป็นงานของชุมชน เพราะวัดเป็นของ ชุมชน ดังนั้นพอมีงานทุกคนก็จะมาร่วมกันทำ ใครมีความสามารถอะไรก็มาแสดง หรือเอา ของที่ทำมาขาย ความสนุกสนานรื่นเริงที่เกิด ขึ้นจึงมาจากและเป็นของชุมชนเอง ซึ่งเราควร จะรักษาสิ่งนี้คือ มิติในด้านชุมชนไว้ด้วย นอก เหนือจากด้านธรรมะ ทำอย่างไรคนในชุมชน ถึงจะมีส่วนร่วมคิด ร่วมจัด ร่วมทำ เช่น การเอาของเก่ามาขาย มาแสดง เรียกว่า เป็น การเปิดพื้นที่ให้กับชุมชน เพราะในปัจจุบันงาน ที่จัดขึ้นในวันสำคัญต่าง ๆ ส่วนใหญ่รัฐจะเป็น ผู้จัด โดยที่ชุมชนไม่มีส่วนร่วมเลย

ดังนั้น สิ่งที่เราจะต้องช่วยกันคิดต่อก็คือ ทำอย่างไรจึงจะมีงานของชุมชน โดยเราอาจ

เริ่มจากชุมชนรอบ ๆ วัดก่อน แต่จะทำการสิ่งเหล่านี้ได้ชุมชนต้องรู้สึกที่วัดเป็นของชุมชนด้วย ไม่ใช่ของคนสงฆ์หรือของใครอื่น และถ้าเรา เริ่มจากงานวัด ในอนาคตก็อาจจะขยายไปทำ อย่างอื่นร่วมกันได้ เช่น การป้องกันน้ำท่วม ซึ่งขณะนี้ งานดังกล่าวจะเป็นของส.ส. บ้าง ของอำเภอบ้าง และจะเป็นโอกาสให้ชุมชน มีความริเริ่มสร้างสรรค์มากขึ้น ชุมชนก็จะ เข้มแข็งขึ้น แล้วเราจึงจะแทรกธรรมะเข้าไปได้ ในลักษณะเช่นนี้ งานวัดจะมีคุณูปการมาก

และสิ่งที่เราจะได้นั้น มีความสำคัญกว่า เงินมากนัก เพราะการทำอะไรด้วยกัน การมี ส่วนร่วมและรู้สึกที่วัดเป็นของชุมชน พื้นที่ของ วัดได้ถูกใช้ประโยชน์ จะเป็นจุดเริ่มต้นที่เชื่อม บ้านกับวัดอีกครั้ง แม้จะเป็นวัดในเมือง ไม่ใช่ วัดในชนบทก็สามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้ ถ้ามี ฤศโลบายโดยเริ่มจากความสนุกก่อน แล้ว ค่อยก้าวไปสู่ธรรมะ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ แนวคิดประชาสังคม ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของ ประชาชนเป็นหลักอีกด้วย

ซึ่งการเปลี่ยนความรู้สึกให้ชุมชนกลับมา เป็นเจ้าของวัดให้ได้ผลนั้น อ.สุลักษณ์เห็นว่า หลายฝ่ายจะต้องร่วมกันคือ

๑. ผู้ใหญ่ในคณะสงฆ์ต้องเข้าใจ

๒. ราชการ สื่อมวลชนและชุมชนต้องเริ่ม ต้นทำ หากกิจกรรมที่ทำให้ชุมชนสนุกขึ้น ซึ่งเรา สามารถเริ่มต้นได้เลย โดยการทำให้วัดสวน ใหญ่กลับมาเป็นอาราม มีต้นไม้มากขึ้น มีลาน ต้นไม้ มีลานอโศก มีลานไทร มีลานโพธิ์ เปลี่ยนจากที่จอดรถมาเป็นสวนสาธารณะ ให้ คนที่เข้ามาได้สัมผัสความร่มรื่นในทาง ธรรมชาติ ได้สัมผัสกับโบสถ์ วิหารที่สวยงาม

เพียงเท่านี้ก็จะเป็นจุดเริ่มต้นให้ชาวบ้าน กับวัดกลับมาสัมพันธ์และเกื้อกูลกันได้อีก ครั้งหนึ่ง ๑

กองสาราณียกร เรียบเรียง

ศาสนทายาทอีสานใต้

การศึกษาทางเลือกสายใหม่หรือไฟไหม้ฟางครั้งล่าสุด?

รตโนภิกขุ

การอบรมศาสนทายาทอีสานใต้ในครั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการหลอมรวมประสบการณ์การทำงานในรอบหลายปีของศพพ.และพระสงฆ์กลุ่มอีสานใต้ ซึ่งพยายามจะพัฒนากระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ที่ได้เคยจัดมา ให้เป็นระบบและต่อเนื่อง ยิ่งขึ้นกว่าในอดีต โดยที่การจัดงานในครั้งนี้ พระสงฆ์ในพื้นที่สามารถเป็นแกนหลักในการดำเนินงานต่างๆ เกือบทั้งหมดได้เอง โดยที่ศพพ.เป็นเพียงผู้ช่วยเท่านั้น นับเป็นความก้าวหน้าครั้งสำคัญซึ่งควรแก่การจับตามอง จึงหวังว่าโครงการศาสนทายาทอีสานใต้ นี้ จะสามารถเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษาทางเลือกให้กับคณะสงฆ์ได้บ้างในอนาคต โดยไม่กลายเป็นไฟไหม้ฟางไปเสียก่อน ซึ่งเราคงจะต้องรอดูและเป็นกำลังใจให้กับความพยายามนี้ต่อไป

ปัจจุบันคำว่าพระนักพัฒนาเป็นที่คุ้นหูกันมากขึ้น จากหลายกรณีที่พระสงฆ์หลายรูปได้เข้าไปมีบทบาทช่วยพัฒนาแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนต่างๆ อยู่ทั่วทุกภาคในสังคมไทย หลายท่านเป็นผู้ริเริ่มงานพัฒนาที่เหมาะสมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นประโยชน์ต่อวิถีชีวิตของชุมชนชนบท

หลายจังหวัดในเขตอีสานใต้ ได้มีพระสงฆ์นักพัฒนาหลายรูปรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อให้เกิดพลัง มีศักยภาพในการพัฒนา เช่น กลุ่มสหธรรมที่สุรินทร์ซึ่งนำโดยพระครูพิพิธประชานาถ หรือหลวงพ่อนานที่หมู่บ้านพัฒนาไร่จ๊กกันดี, กลุ่มสังฆอาสาพัฒนาที่อำเภอภูดงชุม ยโสธร โดยท่านพระครูสุภาจาจารย์วัฒน์ และกลุ่มแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ทางอุบลราชธานีและอำนาจเจริญ ที่มีพระครูมงคลวรวัฒน์ และพระครูสังฆรักษ์ (ชาญวุฒิ) เป็นหัวเรี่ยวหัวแรง กลุ่มใหม่จาก อ.พนมไพร ร้อยเอ็ด และกลุ่ม

จากบุรีรัมย์

เท่าที่ได้ติดตาม และเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มต่างๆ แต่ละครั้งพบว่าปัญหาและอุปสรรคที่แต่ละกลุ่มค่อนข้างวิตกและน่าห่วงก็คือ การขาดพระสงฆ์รุ่นใหม่ ๆ ที่จะช่วยสานต่องานต่างๆ ที่ท่านเหล่านั้นได้ทำไว้ ซึ่งปัจจุบันนี้ หลายท่านนอกจากงานด้านต่าง ๆ จะมากขึ้นแล้ว ทั้งงานวัด และในชุมชน อายุอานามก็มากขึ้นด้วย บางรูปเลยวัยทำงานไปมากแล้ว สุขภาพก็อ่อนแอ แต่ที่ทำอยู่ได้ด้วยใจ ดังนั้นหลายฝ่าย (หมายถึงเจ้าหน้าที่ศพพ. และพระสงฆ์กลุ่มแกนต่างๆ) ได้ตระหนักและเห็นความจำเป็นในข้อนี้มาตลอด ได้พยายามผลักดันให้เกิดศาสนทายาทขึ้นเพื่อสืบสานงานแทน โดยจัดอบรมศึกษาดูงานพัฒนาตามกลุ่มต่าง ๆ ให้กับพระสงฆ์รุ่นใหม่ ๆ แต่ดูเหมือนว่าไม่ค่อยได้รับความสนใจและสนองตอบในจุดนี้จากพระรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นความหวังอันเลือนลางลงไปทุกที

จนบางครั้งบ่นท้อแท้ จะด้วยข้อจำกัดและปัจจัยใดไม่ทราบ โครงการฝึกอบรมศาสนทายาทเลยไม่คืบหน้า

การเน้นไปที่งานพัฒนาโดยตรง อาจมีข้อจำกัดกับพระหนุ่มหลายรูป ที่ขาดความพร้อมและขาดฉันทะในกิจกรรมลักษณะนี้ ซึ่งไม่ค่อยมีเสน่ห์นักในความรู้สึกของพระรุ่นใหม่ ๆ โครงการนี้จึงเป็นความพยายามอีกครั้งหนึ่ง หลังจากได้วิเคราะห์และสรุปบทเรียนที่ผ่านมาของกลุ่มแกนเสขิยธรรมอีสานใต้ โดยครั้งนี้มุ่งไปที่ความสนใจของพระรุ่นใหม่เป็นหลัก จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับท่านเหล่านั้นหลายครั้ง พอจะทราบถึงความสนใจที่แต่ละท่านต้องการเรียนรู้ ประเด็นหลักก็คือเทคนิคการสื่อสารธรรมะกับคนรุ่นใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ และดูเหมือนว่าจะมีความหวังขึ้นมาบ้างแล้ว เมื่อได้ทดลองจัดฝึกอบรมครั้งแรกที่ผ่านมา เมื่อวันที่ ๓-๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ ที่พุทธสถานสวนธรรมศิลา สายตรี ๓ อ.บ้านกรวด บุรีรัมย์ มีพระรุ่นใหม่ ๆ ให้ความสนใจเข้าร่วมจำนวนมาก เป็นไปตามที่ได้ตั้งเป้าเอาไว้จำนวน ๒๖ รูป อายุพรรษาตั้งแต่ ๑-๘ พรรษา ซึ่งก็เหมาะสม การฝึกอบรมครั้งนี้ ซึ่งเน้นการฝึกเป็นวิทยากร ที่สื่อสารธรรมะอย่างมีประสิทธิภาพกับเยาวชนและคนรุ่นใหม่

ก่อนจะถึงจุดนี้ ทางศพพ.และแกนกลุ่มพระเสขิยธรรมอีสานใต้ได้หารือและวางหลักสูตรการฝึกอบรมไว้ทั้งหมด ๙ ครั้ง

การอบรมแต่ละครั้งจะใช้เวลา ๕-๗ วัน ทั้งระยะการอบรม ๒ เดือน หรือบางครั้ง ๓ เดือนต่อครั้ง

การฝึกอบรมตามหลักสูตรทั้ง ๙ ครั้งของโครงการนี้จะกินเวลาประมาณ ๑ ปีครึ่ง เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคมปี ๒๕๔๑ จะจบการอบรมหลักสูตรครั้งสุดท้ายช่วงกลางปี ๒๕๔๓

รายละเอียดของหลักสูตรโดยสังเขป และ

ช่วงเวลาของการฝึกอบรมแต่ละครั้ง อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามเหตุตามปัจจัย ดังนี้

๑. การสื่อสารธรรมะอย่างมีประสิทธิภาพ
ขั้นที่ ๑ จัดช่วงต้นเดือนธันวาคม ๒๕๔๑ เนื้อหาจะเน้นเกี่ยวกับเทคนิคการเทศน์ ในหลาย ๆ ลักษณะ เพื่อสื่อสารธรรมะในวาระโอกาสต่าง ๆ

๒. การสื่อสารธรรมะอย่างมีประสิทธิภาพ
ขั้นที่ ๒ จัดช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ เนื้อหาจะคล้ายกับขั้นที่ ๑ แต่จะเน้นฝึกทักษะและภาคปฏิบัติรวมถึงประเด็นทางสังคมที่ควร จะเข้าใจ

๓. หลักพระธรรมวินัยที่สำคัญต่อชีวิต
พรหมจรรย์และการอบรมสมาธิภาวนา

การอบรมการสื่อสารธรรมะ โดยให้ผู้เข้าอบรมฝึกสอนจริง แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน อันเป็นจุดสำคัญของกระบวนการอบรม

จัดช่วงกลางเดือนมิถุนายน ๒๕๔๒ เนื้อหาครั้งนี้ เน้นเรื่องความเข้าใจพระธรรมวินัยที่พระสงฆ์รุ่นใหม่ควรศึกษาให้เป็นพื้นฐาน รวมถึงการอบรมสมาธิภาวนาอย่างจริงจัง

๔. การวิเคราะห์ชุมชน (จุลภาค) จัดในช่วงต้นเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๒ เพื่อให้เข้าใจถึงความเป็นจริงของชุมชนอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งจะศึกษาทั้งทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติในพื้นที่จริง

๕. การวิเคราะห์โครงสร้างสังคม (มหภาค) จัดช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๒ คอร์สนี้จะศึกษาโครงสร้างสังคมจากระบบต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน เช่น เศรษฐกิจ, การเมือง, การศึกษา, สิ่งแวดล้อมและศาสนา เป็นต้น โดยจะศึกษาจากปัญหาอันเนื่องมาจากวัฒนธรรมบริโภคนิยมเป็นตัวตั้ง แล้วเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาในระบบอื่น ๆ รวมถึงทางออกของสังคม

๖. ความเข้าใจในเรื่องบทบาทพระสงฆ์ เพื่อการพัฒนาสังคมอย่างเป็นสัมมาทิฐิ จัดช่วงกลางเดือนมกราคม ๒๕๔๓ คอร์สนี้จะศึกษาประวัติศาสตร์ของคณะสงฆ์ในแง่ความสัมพันธ์กับสังคมทั้งรัฐและราษฎร อิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้สถาบันสงฆ์อ่อนแอลงจนขาดความมั่นใจ และรู้สึกด้อยในสังคมปัจจุบัน

๗. การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ จัดช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๓ คอร์สนี้จะศึกษาถึงการลำดับงานหรือวางแผนงานอย่างเป็นระบบ อุปนิสัยสำคัญ ๆ เพื่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงทักษะการทำงานโดยอาศัยพลังกลุ่ม

๘. การสอนธรรมแบบพุทธและเทคนิคการสื่อสารธรรมะขั้นสูง จัดช่วงเดือน

พฤษภาคม ๒๕๔๓ ถือเป็นภารกิจอบรมการสื่อสารธรรมะระดับสูง โดยจะศึกษาวิธีหลัก ๆ ของพระพุทธเจ้า

๙. การนัดพบปะกันระหว่างรุ่น เพื่อติดตามและประเมินผลการอบรม รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ และถือเป็นการจบหลักสูตรการอบรมตามโครงการ

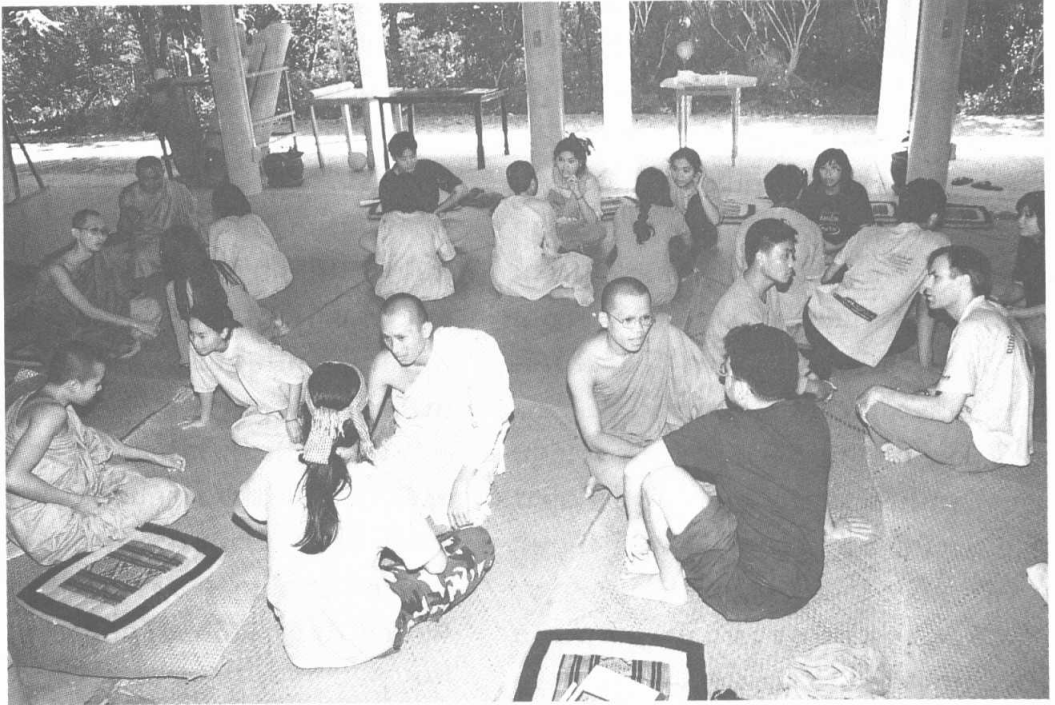
สำหรับท่านที่สนใจจะเข้าร่วมฝึกอบรม จะต้องเข้าฝึกอบรมตั้งแต่ขั้นที่ ๑ หรือขั้นที่ ๒ ซึ่งทางคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา ร่วมกับกลุ่มแกนพระเสขิยธรรมอีสานใต้จะได้พิจารณาคัดเลือกผู้ที่มีขั้นหะและพร้อมจะเรียนรู้เข้าร่วมเป็นนักศึกษาของโครงการ ท่านที่สนใจแต่ไม่ได้ฝึกขั้นที่ ๑ ก็ไม่เป็นไร ติดต่อขอสมัครเข้าฝึกอบรม ขั้นที่ ๒ ก็ได้ แต่ถ้าพลาดคอร์สนี้แล้วหมดสิทธิ์ (ติดต่อขอทราบรายละเอียดได้จาก ศพพ.)

โครงการจะเป็นไปได้แค่ไหน ศาสทนายาท จะเกิดขึ้นหรือไม่ คงต้องดูกันต่อไป เพราะปัจจัยสำคัญ คือ ความร่วมแรงร่วมใจกันของทุกฝ่าย ก็หวังว่า งานนี้อาจจะทำให้เรารู้จักพระนักพัฒนารุ่นใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอีกหลายรูป ๑

๒๗ ธันวาคม ๒๕๔๑	ปาฐกถา โพรรั้งซี่ลำดับที่ ๓ ในการจัดงานสมโภชครบรอบ ๘๐ ปี ของพระโพธิรั้งซี่ วัดพันตอง จ. เชียงใหม่ "การฟื้นฟูคณะสงฆ์ไทย ภารกิจของชาวพุทธ"
๒๘ ธันวาคม ๒๕๔๑	ณ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ บรรยาย "ลอกคราบสังคมไทย" ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
๒๙ ธันวาคม ๒๕๔๑	สัมมนา เรื่อง "อนาคตนักศึกษไทยกับการศึกษายุคมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล (นอกระบบ)" ณ คณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๒ มกราคม ๒๕๔๒	ปาฐกถาเรื่อง "การฟื้นฟูพุทธศาสนาในอนาคต" ณ ชุมชนราชธานีอโศก จ.ลพบุรี
๑๐ มกราคม ๒๕๔๒	บรรยายวิพากษ์สื่อมวลชนไทย ณ หอประชุมสุนันทานุสรณ์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
๓๑ มกราคม ๒๕๔๒	โครงการสัมมนาพระธรรมปิฎกกับสังคมไทยในวาระอายุครบรอบ ๖๐ ปี แสดงปาฐกถาน่า "การฟื้นฟูคณะสงฆ์ไทย : ภารกิจของชาวพุทธร่วมสมัย" ณ LT คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์
๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒	บรรยาย "ปรัชญาบทบาทและปัญหาของนักสังคมศาสตร์" ณ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

“การสร้างสรรค์ชุมชน”

มีอะไรใน

พระชาย วรทมุโม
(กลุ่มเขียนข่าว)

ในบรรดาการอบรมต่าง ๆ
นานาที่เสมสิกขาลัยมีอยู่
ดูเหมือนว่า “การสร้างสรรค์
ชุมชน” จะเป็นรายการที่ถูก
กล่าวขวัญถึงมากที่สุดในหมู
่นศ. เสมสิกขาลัยที่ได้แวะเวียน
เข้าไปใช้บริการทางสติปัญญา

ของสถาบันแห่งนี้ และยังเป็น
รายการอบรมที่มีชีวิตอยู่คู่กับ
เสมอมาตั้งแต่เสมอเริ่มเปิดตัว
ใหม่ๆ ที่เดียว

เดิมที “การสร้างสรรค์
ชุมชน” เป็นคอร์สที่แยกตัวออก
มาต่างหากจากคอร์สชื่อ “สันติ

วิธี" ต่อมาเข้าใจว่าผู้จัดคงเห็นว่า ๒ คอร์สนี้มีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกัน ก็เลยนำ ๒ คอร์สนี้มาผนวกเข้าด้วยกัน ส่วนเนื้อหาก็ยังคงเน้นไปที่การมีชีวิตอยู่ร่วมกัน, การปรับตัวเข้าหากัน เป็นเมนูหลัก โดยมีเรื่องของสันติวิธีผสมเข้าไปเป็นรองพื้นอีกที ส่วนชื่อคอร์สก็ใช้ชื่อ "การสร้างสรรค์ชุมชน" โดยยุบคอร์ส "สันติวิธี" ออกไปจากผังตารางอบรมในกาลต่อมา

น่าสังเกตว่ารายการอบรมได้เปิดไปถึงขั้นที่ ๔ แล้วตั้งแต่มีการเปิดคอร์สนี้เมื่อปี ๓๘ นั่นหมายความว่าผู้ที่เข้าอบรมขั้นที่ ๔ ในปีนี้ก็คือผู้ที่เคยเข้าขั้นที่ ๑ มาตั้งแต่ปี ๓๘ นั่นเอง (ขั้นละปีไม่มีการสอบเทียบ) หลาย ๆ คนคงสงสัยว่า "การสร้างสรรค์ชุมชน" มีอะไรน่าสนใจนัก แกรมยังแบ่งขีดขั้นเป็น ๑-๔ ขั้น คล้ายกับคนป่วยโรคเอดส์ ผู้เขียนในฐานะที่ผ่านขั้นที่ ๓ มาแล้วอยากจะพูดถึง (แถมนิทาน) ในสิ่งที่ได้เรียนรู้มา เมื่อจะได้เป็นการกระตุ้นต่อมอยาก ให้ผู้ที่ไม่เคยเข้าให้อยากเข้าคอร์สนี้ดูบ้าง (หรือบางทีอาจทำให้ไม่อยากจะเข้าเลยก็เป็นได้)

ผู้เขียนไม่แน่ใจว่า "สันติวิธี" ที่ตัวเองเคยเข้าเมื่อปลายปี ๓๘ กับที่ตอนนี้อยู่เปลี่ยนเป็น "การสร้างสรรค์ชุมชน" จะมีเนื้อหาแตกต่างกันอย่างไรบ้าง แต่ที่พอจะอนุมานได้ว่าเหมือนกันก็คือ รูปแบบและกระบวนการทัศนในการนำเสนอความรู้แก่ผู้ร่วมอบรม

ในขั้นที่ ๑ นั้น เป็นคอร์สที่เริ่มต้น (หรือเริ่มปูพื้น) ในการนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ที่ศูนย์ความรู้ไม่ได้อยู่ที่ผู้สอนฝ่ายเดียว นับเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เข้ากันได้กับยุคข้อมูลข่าวสารที่ผู้คนมีความรู้อัดกันเต็มกระโหลก แต่ไม่เคยเอาความรู้ที่มีอยู่มาแบ่งปันกันหรือแปรรูปให้เกิดประโยชน์ ดังนั้น ความรู้หรือคำตอบจากการเข้าศึกษาในคอร์สนี้จะหลังไหลมาจากคนที่ผู้เรียนแต่ละคนนำมาแบ่งปันกันเอง จึงเรียกความรู้ประเภทนี้ว่า "ความรู้ไม่

ลงตัว" (คือ ความรู้ที่หาไม่ได้จากตำรับตำรา หมายความว่า ไม่ใช่ความรู้ที่เปิดหนังสือแล้วจะเป็นคำตอบที่แน่นอนตายตัวเสมอไป ความรู้ที่มันมีการผกผัน เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย, สถานการณ์, และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ นานา)

ฉะนั้น ใครที่เบื่อหน่ายกับการเรียนรู้แบบเดิมที่ต้องเป็นฝ่ายนั่งฟังครูพูดอย่างเดียว อาจจะไม่พอใจกับการเรียนรู้แบบนี้ก็เป็นได้ เพราะโอกาสที่ผู้สอนจะครอบงำเราด้วยคำตอบจากผู้สอนเองมีน้อยมาก นั่นหมายความว่าเมื่อคุณผู้อ่านลงทะเบียนเข้าคอร์สนี้แล้วอย่าหวังว่าจะได้ฟังเล็คเชอร์จนสัปหงกน้ำลายยืดอย่างเคย เพราะวิทยากรจะคอยตั้งคำถามเพื่อนำเราเข้าสู่การเรียนรู้ตลอดเวลา จึงเป็นการเรียนรู้แบบถามตอบมากกว่าบรรยาย ฉะนั้น ใครที่เสียตังค์ลงทะเบียนเข้าคอร์สนี้แล้วพูดน้อย-ตอบน้อยมีสิทธิ์ขาดทุน

นั่นคือรูปแบบและกระบวนการทัศนในขั้นที่ ๑ ส่วนในขั้นที่ ๒ เป็นต้นไปจนถึงขั้นที่ ๔ ผู้เขียนมาทราบในภายหลังว่ามีชื่อเรียกกลับ ๆ เป็นภาษาอังกฤษอย่างไม่เป็นทางการว่า TRAINING FOR TRAINER แปลเป็นไทยสวย ๆ ว่า ฝึกอบรมผู้ฝึกอบรม หรือฝึกอบรมผู้ (ที่จะไป) เป็นวิทยากร (อีกที)... นั่นหมายความว่า ใครที่ไม่ได้ทำงานด้านฝึกฝน ให้ความรู้แก่บุคคลทั่วไปละก็หมดสิทธิ์เข้าคอร์สต่อเนื่องขั้นที่ ๒ และขั้นอื่น ๆ เป็นต้นไป... ไม่ใช่อย่างนั้น... ถึงคุณจะไม่ได้ทำงานด้านอบรมความรู้อะไรแก่ใคร คุณก็สามารถลงทะเบียนเข้าอบรมได้ เพราะอย่างน้อยคุณก็จะได้เรียนรู้ถึงการตั้งคำถามเพื่อถามผู้คนที่ว่า "ถามอย่างไรให้คนตอบ ๆ ในสิ่งที่เราอยากให้เขารู้" ซึ่งไม่เป็นการสอนแบบตรง ๆ จนเกินไปนัก (ทุกวันนี้ตามค่านิยมของคนรักเสรีภาพแล้ว การสอนอะไรตรง ๆ กลายเป็นความน่าเกลียดประการหนึ่ง คล้าย ๆ กับ

แต่จัดการอะไรประมาณนั้น) อาจจะใช้เรียกได้ว่าการสอนผ่านการใช้คำถามเป็นศิลปะการสอนที่ยากกว่าการสอนแบบเดิมที่มีอยู่ แต่อย่าลืมว่าการสอนด้วยคำถามก็มีมานานแต่สมัยพุทธกาลแล้วเหมือนกัน บังเอิญในตอนนี้นี่ที่ผ่านมาระลอกแล้วและสิ่งแวดล้อมที่ผันแปรทำให้ศิลปวิทยาตัวนี้สูญหายไปในช่วงของห้วงเวลา...

แต่พูดก็พูดเกิด เนื้อหาของชั้นที่ ๒-๓ มีความเหมาะสมสำหรับพระ แม่ชี คุณครู หมอ เจ้าหน้าที่อนามัย หรือคนที่ทำงานเป็นผู้นำทางความคิดในชุมชนอยู่มากเหมือนกัน ด้วยเหตุว่าการเรียนรู้เรื่องการตั้งคำถามนำไปสู่การเรียนรู้เรื่องการคิดค้น

หาเรื่องที่จะนำไปสอน-เทศน์-บรรยายบ่อยครั้งที่เราฟังบรรยายแล้วนำเป็อฟังแล้วจับใจความไม่ได้ สาเหตุของความผิดพลาดอาจจะมาจากผู้พูดพูดไม่ตรง

กับเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ หรือผู้พูดพูดเรื่องที่ไม่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย หรือผู้พูดไปเสียเวลากับการพูดถึงบริบทมากเกินไปจนหมดเวลาพูดถึงเรื่องเนื้อหาสาระของเรื่องที่จะพูด (หรือเป็นเพราะผู้ฟังทำตัวน่าเบื่อซะเอง) เมื่อเป็นเช่นนั้นเทคนิคการค้นหา เรื่องที่จะนำเสนอจากการเรียนรู้ในชั้นที่ ๒ จึงเป็นวิทยาทาทันที่แสนประเสริฐประการหนึ่งในหลาย ๆ วิทยาทาทันที่วิทยากรอุตสาหกรรมนำมาบรรณาการนักเรียนดาดำ ๆ อย่างพวกเรา

"การตัดสินใจ" เป็นอีกบทเรียนหนึ่งที่วิทยากรรู้สึกภูมิใจมากที่จะบอกกับเราว่า ในโรงเรียนที่เรียน ๆ กันอยู่นั้นไม่มีสอน แต่ในคอร์สอบรม "การสร้างสรรค์ชุมชน" เท่านั้นที่สอนให้

รู้จักตัดสินใจ เห็นจะจริงดังเขาว่า เพราะเท่าที่ผ่านมาระลอกแล้วที่เราที่เรียนจบมาจากโรงเรียนต่าง ๆ นานา ได้ถูกคุณครูช่วยตัดสินใจแทนในหลาย ๆ เรื่องทีเดียว จนพวกเราบ่อยครั้งที่ไม่มีโอกาสตัดสินใจเลือกที่จะทำอะไรด้วยตัวเองแม้เป็นเรื่องง่าย ๆ

หลายกิจกรรมที่วิทยากรจะปล่อยให้เราลงมือทำเสียก่อน ต่อเมื่อพบช่องโหว่หรือข้อบกพร่องนั้นแหละ วิทยากรถึงจะแนะนำเราทีหลังว่าเราควรจะทำอย่างไรในคราวต่อไป... จะไม่มีการกลัวนู่นกลัวนี่ว่านักเรียนจะทำผิดพลาดอย่างรุนแรง เพราะทุกคนสามารถทำผิดพลาดได้พอ ๆ กัน แม้แต่เหตุการณ์ปีละ

ล้ม...เอ คิดว่าจะไม่พูดเรื่องปีละล้มแล้วเดียว แต่เหตุการณ์ครั้งนั้นก็สอนอะไร ๆ พวกเราเยอะแยะมากมาย เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทั้งนั้น เกินกว่าจะเขียนลงในบทความนี้จนหมด

แม้วินาทีสุดท้ายภายหลังจากปีละล้ม แต่ละคนก็ยังคงเรียนรู้ถึงเรื่อง "การตัดสินใจ" ด้วยตัวเองอยู่...

ภายหลังจากผ่านชั้น ๒ และ ๓ ในปีนี้ ทำให้ผู้เขียนมองภาพรวมของ "การสร้างสรรค์ชุมชน" ได้ชัดเจนขึ้น ว่ารายการอบรมต้องการนำเสนออะไร? และเราจะนำเทคนิคการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้กับงานที่เราทำอยู่ได้อย่างไรบ้าง? ฉะนั้น ชั้นที่ ๒-๓ น่าจะเป็นคำตอบสำหรับผู้ฝึกอบรมที่มีปัญหาหัวใจต่าง ๆ นานา เกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบใหม่เช่นนี้

เท่าที่เขียนมานี้ก็ยังไม่ใช่ "ทั้งหมด" ของความรู้ที่ได้มาจากการอบรมทั้ง ๓ ชั้น มีอะไรอีกเยอะแยะที่ได้รับจากการอบรมเรื่องนี้ที่เขียน

มาจึงเป็นเพียงภาพกว้าง ๆ เท่านั้น หลาย ๆ กิจกรรมมีความรุนแรงและท้าทายให้ผู้ร่วมอบรมได้สัมผัสและเรียนรู้เช่นเดียวกับที่ผู้เขียนเคยโดนมาแล้วเมื่อตอนเข้าอบรมขั้นที่ ๑ จำได้ว่าตอนนั้นเล่นเอาสยองขวัญไปนาน จนไม่กล้าเข้าขั้นที่ ๒ หรือขั้นอื่น ๆ อีก แต่นั่นคงไม่ใช่จุดอันตรายที่ไม่ควรเข้าไปสัมผัสเสียทีเดียว หาไม่แล้ว "การสร้างสรรค์ชุมชน" ก็คงขาดความสมบูรณ์ในตัวเอง เพราะชุมชนและสังคมเป็นสิ่งที่มีความหลากหลายรสนชาติและรูปแบบ

มาถึงย่อหน้าสุดท้ายบรรทัดนี้ อยากรจะบอกวิทยากรผ่านหน้ากระดาษเสขิยธรรมว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้ใน "การสร้างสรรค์ชุมชน" ไม่มีในโรงเรียนทั่วไปจริง ๆ โดยเฉพาะเรื่อง "การตัดสินใจ" เป็นเรื่องที่มีผลต่อชีวิตทั้งชีวิตของผู้เรียนเลยทีเดียว (โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้เขียนแล้ว มีคุณูปการอย่างมาก) คุณผู้อ่านที่ยังไม่รู้ว่า "การตัดสินใจ" มีผลอย่างไรต่อชีวิตแล้วละก็ ผู้เขียนทำให้ลองไปทดสอบกับ "การสร้างสรรค์ชุมชน" ดู แล้วจะรู้ว่ามียุคุณูปการอย่างไร? 🍀

สาส์นจากองค์ทะเลลามาะ

ไม่ว่าจะที่ไหนในโลก หรือในลัทธิภิกษุใดก็ตาม ผู้ที่ปฏิบัติตนตามหลักแห่งธรรมอย่างถ่องแท้ย่อมมีน้อยเพียงผู้เดียว ในฐานะผู้ปฏิบัติธรรมและโดยจำเพาะในฐานะที่เป็นสมณสาวก ท่านโธมัส เมอร์ตันเป็นบุคคลอันเราพึงเอาเยี่ยงจรรยาวัตรทั้งมวลของท่านล้วนเป็นไปเพื่อสดับรับฟังและศึกษาหลักธรรม เพียรพิจารณาและหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมะ นอกเหนือจากคำสอนและจรรยาวัตรอันงดงามแล้ว ท่านยังเป็นสัปบุรุษโดยแท้ ท่านไม่เพียงใส่ใจจำเพาะการปฏิบัติตาม ลัทธิศาสนาของตนเท่านั้น หากยังเปิดกว้างทางความคิดต่อชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรมในแนวอื่น ๆ ด้วย

อาตมาจึงเห็นว่า สำหรับผู้ซึ่งเคารพท่าน พึงตอบแทนท่านด้วยการปฏิบัติตามเยี่ยงอย่างของท่าน ด้วยการกระทำเช่นนี้เอง แม้ท่านจะจากเราไปได้สามสิบปีแล้ว ปณิธานและความหวังของท่านจักยังคงดำรงสืบไปได้ ท่านไม่เป็นเพียงเป็นตัวอย่างแห่งการดำรงชีวิตสำหรับศาสนิกในศาสนาเดียวกับท่านเท่านั้น หากอาตมาเห็นว่าพวกเราทั้งหลายก็กำลังดำเนินชีวิตเยี่ยงท่าน ด้วยการเปิดใจกว้างเพื่อเคารพต่อลัทธิของเพื่อน อันจะยังประโยชน์อย่างยิ่งแก่โลก

อาตมาถือตัวเองเสมอว่าเป็นสหธรรมิกของท่าน และจักจดจำท่าน คุณูปการของท่าน และวิถีชีวิตของท่านตลอดไป ด้วยความเคารพและความรักอย่างกอบปร้อมด้วยภราดรภาพ การได้มีปฏิสัมพันธ์กับท่านยังให้เกิดแรงบันดาลใจแก่อาตมาอย่างมากมาย และเมื่ออาตมาหวนมองชีวิตของตนเอง อาตมาได้แต่คาดหวังว่าจักพอใจจากการได้กระทำตนเพื่อให้ปณิธานของท่านบรรลุผล อาตมาขอส่งความปรารถนาดีและความระลึกถึงมายังทุกท่านผู้เข้าร่วมพิธีระหว่างศาสนา ที่จัดโดยคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาในโอกาสครบรอบมรณกรรมของท่าน

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

* โธมัส เมอร์ตัน เป็นนักพรตคริสตัง ที่มีวิถีชีวิตอันเป็นไปเพื่อความดี ความงาม และความจริง เป็นผู้ถ่ายทอดความคิดของ จางจือ นักปราชญ์เต๋าของจีน ซึ่งได้ถูกแปลมาเป็นหนังสือในภาษาไทยชื่อว่า **มนุษย์ที่แท้** เสียชีวิตที่สวาทคินาส จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ ๑๐ ธ.ค. ๒๕๑๑

พระสุบิน ปณีโต พาคณะดูงานกลุ่มสังฆะสมภพรัพย์ ซึ่งชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการเอง

สายธารพระนักพัฒนา จากไทยสู่บังคลาเทศ

สันติกร ภิภขุ

ระหว่างวันที่ ๑๗ พ.ย. - ๑๐ ธ.ค. ๒๕๔๑ พระสงฆ์ชาวบังคลาเทศจำนวน ๗ รูปได้เดินทางมายังประเทศไทยเพื่อศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนความคิดกับพระนักพัฒนาของไทยหลายรูป โดยมีสันติกร ภิภขุ ซึ่งเป็นผู้ประสานงานโครงการดังกล่าว เป็นผู้พาพระบังคลาเทศเหล่านั้นตระเวนดูงานตามที่ต่าง ๆ พร้อมกับเป็นล่ามแปลภาษาจากไทยเป็นอังกฤษให้กับคณะตลอดงาน บทความนี้ผู้เขียนได้บันทึกข้อสังเกตที่ได้สัมผัสและประทับใจจากการดูงานดังกล่าว

การเยือนเมืองไทยและดูงานกลุ่มเสขิยธรรมของพระนักพัฒนาจากบังคลาเทศในครั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าได้ผลดีหลายประการ อย่างน้อยได้เกิดความเป็นเพื่อนระหว่างกัน ทุกวัดทุกสถานที่ที่คณะเข้าไปเยี่ยมเยียน ได้รับการต้อนรับอย่างเอาใจใส่ อย่างมีน้ำใจและอย่างยิ้มแย้มแจ่มใส ทำให้พระบังคลาเทศประทับใจมากที่ประเทศไทยให้ความเป็นกันเองอย่างดี รวมทั้งศพพ. ที่ได้รับการและอำนวยความสะดวกให้ พร้อมทั้งนี้ ก็ต้องชมเชยพระบังคลาเทศที่ทำงานกล้าหาญและเปิดใจกว้างที่รับสิ่งใหม่ ๆ ที่ได้พบเห็น กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และอดทนกับวัฒนธรรม อาหารการกินที่แปลกจากประเทศของท่าน และเนื่องจากทั้งสองฝ่ายมีความใจกว้างและมีน้ำใจต่อกัน จึงทำให้การดูงานอบอุ่น ซึ่ง

วัดเป็นตัวเลขไม่ได้ หากจะจารึกเอาไว้ในใจของทุกฝ่าย นอกเหนือจากประโยชน์อื่น ๆ ที่ผู้เขียนจะเล่าต่อไป

ที่มาและวัตถุประสงค์

เหตุการณ์เบื้องหลังและสภาพการณ์ในบังคลาเทศและเขตเทือกเขาจิตตากองนั้น ผู้เขียนได้เล่าไว้ใน *เสขียธรรม* ฉบับที่แล้ว (ฉบับที่ ๓๙ ก.ย.-ธ.ค. ๒๕๔๑) สำหรับโครงการนี้เกิดขึ้นได้เพราะการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อย ๓ ประการ

ประการแรก คือ สันติ-สัญญาะหว่างรัฐบาลบังคลาเทศกับตัวแทนชาวเขาจิตตากองทั้ง ๒ ฝ่ายตกลงที่จะเลิกรบกันโดยใช้อาวุธ แต่ใช้การเจรจาทางการเมืองแทน แม้สัญญานี้จะไม่รัดกุมเท่าที่ควร แต่ก็ทำให้เกิดผลดีในระดับหนึ่ง เพราะเปิดโอกาสต่าง ๆ ให้ประชาชนในเขตเทือกเขาจิตตากองและเพื่อนต่างประเทศหลายกลุ่มหลายองค์กรซึ่งในอดีตไม่สามารถเข้าไปได้ เริ่มเข้าถึงและคำนึงถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ถูกกลบโดยปัญหาการรบราฆ่าฟันกัน

นอกจากนี้ ประชาชนเองก็เริ่มจะขยับตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีพระสงฆ์ร่วมด้วย เพราะสมัยที่ยังมีปัญหาการรบอยู่ พระสงฆ์ขยับตัวไปไหนหรือทำอะไรไม่ค่อยจะได้ อย่างมากก็ทำที่พักโรงเรียนเด็กกำพร้า ถ้ามากกว่านั้นทหารมักจะไม่ยอม แต่เดี๋ยวนี้ทหารเริ่มปล่อยมือ พระสงฆ์เหล่านี้จึงมีโอกาสที่จะทำ

งานมากขึ้น

อีกส่วนหนึ่ง เกิดจากการประชุมระหว่างนักบวชหญิงชายทั้งในและนอกบังคลาเทศ ซึ่งองค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์เพื่อสังคมได้จัดขึ้นเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๔๑ ที่ผ่านมา และมีโอกาสได้เห็นสภาพภายในเขตเทือกเขาจิตตากองและได้สัมผัสความยากลำบากที่ประชาชนต้องอดทนพอเห็นด้วยตาตนเองก็ต้องการจะช่วยเหลือ โดยเริ่มแลกเปลี่ยน และมีความเห็นร่วมกันว่า คนภายนอกจะให้ความช่วยเหลืออย่างไร ขึ้นอยู่ที่คนในพื้นที่จะกำหนดวางแผนกันเองมากกว่าให้คนภายนอกเป็นผู้วางแผน จากนั้นจึงสนับสนุนเท่าที่จะทำได้ และเนื่องจากคณะที่ไปประชุมกันเป็นนักบวช จึงเห็นความสำคัญของศาสนาโดยพยายามเชื่อมโยงนักบวชชาวพุทธเข้าด้วยกัน แต่ปรากฏว่านักบวชที่รู้จักที่นั่น ยังรู้สึกว่าตัวเองยังมีประสบการณ์น้อย ไม่สามารถคิดหาออกว่าจะแก้ไขปัญหอย่างไร จึงมีข้อเสนอว่าน่าจะมีการดูงานในเมืองไทย ซึ่งมีพระนักพัฒนาทำงานได้ผลและมีโครงการมากมายที่สามารถศึกษาดูงานได้ การมาเยือนเมืองไทยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เฉพาะ ๓ ประการ

๑. ดูงานโครงการที่พระนักพัฒนาไทยทำอยู่ เพื่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ เนื่องจากในบังคลาเทศมีโอกาสทำงานอย่างนี้น้อย แนวคิดจึงยังไม่กว้าง จึงเป็นโอกาสดีที่จะได้เรียนรู้

๒. ต้องการให้พระบังคลาเทศที่อยู่ในสภาพที่ตึงเครียดได้เปลี่ยนบรรยากาศและพักผ่อนบ้าง ซึ่งในภาวะอย่างนี้เป็นโอกาสที่จะคิดอะไรใหม่ ๆ ทั้งการทบทวนอดีตและวางแผนเกี่ยวกับอนาคตจะทำได้ดีขึ้น

๓. กลุ่มเสขียธรรมจะช่วยพวกเขาวิเคราะห์สถานการณ์ในบังคลาเทศเพื่อคิดหาทางแก้ปัญหาต่อไป

แม้ว่าการเดินทางมาเมืองไทยจะมีความลำบากตรงการทำวีซ่า ซึ่งมีขั้นตอนมากและการดำเนินการก็ล่าช้า ทั้งยังพอดีกับมีการสไตรค์ที่เมืองดักกาในบังคลาเทศ จึงทำให้การเดินทางต้องล่าช้ากว่าที่กำหนดไว้ในครั้งแรก ต้องปรับเปลี่ยนหลายอย่าง แต่ความยืดหยุ่นของเพื่อน ๆ ที่คณะจะไปดูงาน ทำให้กำหนดการไม่เสียหายมากนัก ในที่สุดวันที่ ๑๗ ก.พ. พระบังคลาเทศทั้ง ๕ รูปจึงสามารถเดินทางมาถึงเมืองไทย และมาสมทบกับพระบังคลาเทศจากดอนเคียม(สวนโมกขพลาราม)อีก ๒ รูป ณ ที่พักในวัดชลประทานรังสฤษฎ์นนทบุรี

ในวันที่ ๑๘ คณะดูงานได้ไปเยี่ยมมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(มจร.) โดยพระมหาเจิมสุวใจได้ให้การต้อนรับด้วยการเปิดประตูถึงสภาพปัญหาของเมืองไทยทุกวันนี้ โดยเฉพาะปัญหาในคณะสงฆ์และสภาพของพระนักพัฒนาโดยทั่ว ๆ ไป หากยังไม่ลงรายละเอียด วันต่อมาที่วัดชลประทานฯ กลุ่ม

พระอุปัชฌาย์ ปณฺโฑ ยืนอยู่รูปที่ ๕ จากซ้าย ส่วนรูปที่ขึ้นขวาสุด คือพระนิสิตชาวไทยจาก มจร. นอกนั้นคือพระสงฆ์จากบึงคลาเทศ

พระบึงคลาเทศได้สรุปความคาดหวังและความตั้งใจของการดูงานครั้งนี้

พระสังฆมาสาพัฒนาของ กุดชุม

ในช่วงเช้ามีมติของวันที่ ๒๐ คณะออกเดินทางจากวัดชลประทานฯ ไปดูงานที่อ.กุดชุม ยโสธร โดยไปเยี่ยมชมโครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กเร่ร่อนของพระยงยุทธ ทีปโก ฌ วัดวินิจธรรมาราม ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับตลาดในกุดชุม จากนั้นท่านก็พาคณะไปวัดท่าลาด ต.นาโผ เพื่อพบกับพระครูสุภาจารย์วิวัฒน์ที่กุดชุม คณะได้ดูและแลกเปลี่ยนหลายสิ่งหลายอย่าง แต่สิ่งที่ประทับใจมากที่สุดโดยสรุปก็คือ

๑. โครงการสมุนไพรรหลวงพ่อและเจ้าหน้าที่ได้อธิบายความเป็นมาของโครงการและพา

ไปดูสวนสมุนไพรรหลวงพ่อ เพื่อแลกเปลี่ยนสรรพคุณยาหลาย ๆ ชนิด ปรากฏว่ายานหลายชนิดก็มีที่เขตเทือกเขาจิตตากอง พระบางรูปจึงมีความสนใจมาก จนคิดที่จะทำโครงการสมุนไพรรหลวงพ่อในบึงคลาเทศ ทั้งตอนคำคณะยังได้ไปอบสมุนไพรรหลวงพ่ออย่างสบายหายเมื่อย

๒. การอนุรักษ์ป่า คณะได้เยี่ยมชมวัดป่าหนองแคน ซึ่งเป็นป่าช้าที่กลุ่มพระสงฆ์ร่วมกับชมรมหมอยาพื้นบ้านได้อนุรักษ์ไว้ น่าสนใจอยู่ที่การอนุรักษ์ป่าช้าแห่งนี้มีความเป็นองค์รวมคือ นอกจากจะเป็นวัดเพื่อประโยชน์ทางศาสนาแล้ว ยังเป็นแหล่งสมุนไพรรหลวงพ่อซึ่งชาวบ้านแถบนั้นสามารถเข้ามาเก็บได้โดยไม่ต้องเสียเงิน อีกทางหนึ่ง วัดป่าหนองแคนนี้ยังเป็นศูนย์รวมการอนุรักษ์ของชุมชนในละแวกนั้นที่เป็นแบบอย่างให้กับหมู่บ้านและวัดอื่น ๆ โดยเราจะเห็นได้ชัด

เมื่อเข้าไปกุดชุม พบว่า ที่นี่มีต้นไม้เยอะเมื่อเทียบกับที่อื่น ๆ ในอีสาน แทบทุกหมู่บ้านรักษาป่าช้าบ้าง ดอนปู่ตาบ้าง ป่าตามธรรมชาติบ้าง และกำลังจะเริ่มขยายออกไปเรื่อย ๆ บรรยากาศจึงค่อนข้างสดชื่น เหมาะที่จะใช้เป็นที่พักผ่อนทางจิตใจให้กับพระสงฆ์และญาติโยม ตลอดจนใช้สำหรับการจัดสัมมนาหรือประชุมได้เป็นอย่างดี

๓. แนวคิดเรื่อง เอ็ดออย์ เอ็ดกิน ที่พระครูสุภาจารย์วิวัฒน์ได้อธิบายนั้น น่าจะสอดคล้องกับนโยบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง แต่หลวงพ่อสามารถอธิบายได้ด้วยภาษาที่เหมาะสมกับชาวบ้าน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อพระบึงคลาเทศที่อยู่ในพื้นที่ปิดมานาน และกำลังจะเปิดอย่างกระตือรือร้น บริโภคนิยมก็เริ่มเข้ามาอย่างรวดเร็ว การที่ชาวบ้านจะรับมือได้ด้วยสติปัญญาอย่างพุทธจึงเป็นเรื่องที่ยังไม่แน่ใจ หลวงพ่อสุภาจารย์วิวัฒน์เป็นห่วงที่ชาวบ้านยังต้องซื้อผักจากตลาดซึ่งคงยากที่จะอยู่อย่างสงบได้ จึงพยายามชักจูงชาวบ้านให้เปลี่ยนวิถีคิดจากพึ่งตลาด พึ่งเงิน มาพึ่งตนเอง เอ็ดเพื่อกิน เพื่ออยู่ มากกว่าเพื่อซื้อเพื่อขาย

ในวันที่ ๒๔ พ.ย. เดินทางไปวัดป่าสุคะโต ที่ชัยภูมิ โชคดีที่หลวงพ่อคำเขียน สุวณฺโณและพระไพศาล วิสาโลรออยู่ที่นั่น คณะได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับหลวงพ่อเรื่องทางจิตใจระหว่างนักบวชด้วยกัน ตอนค่ำได้แลกเปลี่ยน

เปลี่ยนกับพระไพศาลสักพักหนึ่ง
**เรื่องการศึกษากับปฏิบัติใน
วัดป่า**

พระอภัยเมืองน่าน

วันที่ ๒๕ คณะต้องเดินทาง
ต่อไปจังหวัดน่าน เป็นระยะทาง
ยาวพอสมควร มาถึงวัดอรุณ-
ญาวาส ในอ.เมือง จ.น่าน ใน
ตอนค่ำ รุ่งขึ้น พระครูพิทักษ์
นันท์คุณได้แสดงไสลด์ซึ่งอธิบาย
แนวทางการทำงานของพระธรรม
ทายาทและกลุ่มอภัยเมืองน่าน
ส่วนใหญ่จะเป็นแนวคิดทาง
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ป่าชุมชน
บ้าง อนุรักษ์แม่น้ำน่านบ้าง รวมถึง
อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม
พื้นบ้านที่ยังคงเหลืออยู่ วิธีเสนอ
ของท่านให้กำลังใจและน่าประ-
ทับใจ เพราะสอดคล้องกับหลัก
ธรรมะ ชัดเจนและเข้าใจง่าย

ช่วงบ่าย คณะเดินทางไปยัง
วัดโป่งคำ อ.สันติสุข จ.น่าน ซึ่ง
พระสมคิด จารณธมฺโมเป็นเจ้า
อาวาส เราพักอยู่ที่นี้ ๒ วัน มี
สิ่งที่น่าสนใจมากคือ

๑. ป่าชุมชน จากตัวอย่าง
ที่พระสมคิดสาธิตให้ดู ชาวบ้าน
ได้ขยายป่าชุมชนออกไปกว้าง
กว่า ๒๐,๐๐๐ ไร่ ทั้ง ๆ ที่ในตอน
แรกวัดต้องทำเป็นแบบอย่างขึ้น
ก่อน แรก ๆ พระบังคลาเทศ
สนใจมาก แต่เมื่อพิจารณาแล้ว
เห็นว่าคงลำบากที่จะไปทำใน
บังคลาเทศ เนื่องจากป่าเหลือไม่
มากและส่วนใหญ่อยู่ในมือ
ทหาร แต่ท่านจะพยายามศึกษา
และพิจารณาความเป็นไปได้ที่นั่น
อีกครั้ง

๒. ในสวนเกษตรผสม
ผสานแบบปลอดสารพิษที่เราพัก
ได้จัดแปลงผักให้นักเรียนใน
โรงเรียนวัดเข้ามาปลูก ตรงกับ
ความต้องการของพระบังคลาเทศ
บางรูปที่ทำโรงเรียนเด็กกำพร้า
และมีการปลูกผักกินเองอยู่แล้ว
ซึ่งทำให้ท่านได้แนวคิดที่จะนำไป
พัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับ
ธรรมชาติมากขึ้น เช่น การไม่ใช้
สารพิษ เป็นต้น นอกจากนี้เรา
ยังเห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระ
สมคิดกับเด็กนักเรียนว่าเป็น
อย่างไรบ้าง ได้เห็นการสอน
ธรรมะผ่านกิจกรรม ไม่ใช่เทศน์
ให้เด็กกลัวจนกลายเป็นรังเกียจ
ศาสนา

โคราชและตราด

หลังจากนั้น มีการทบทวน
บทเรียนต่าง ๆ แล้วหาวิธีที่จะ
นำกลับไปใช้ในบังคลาเทศได้
อย่างไรบ้าง เห็นได้ชัดว่าการ
วางแผนของพระสงฆ์บังคลาเทศ
ยังไม่เป็นระบบมากนัก จึงใช้
เทคนิคที่ได้พัฒนาในการอบรม
ศาสนทายาทมาเสนอ เช่นการ
สืบสาวหาเหตุปัจจัยแบบใย
แมงมุม ซึ่งทำให้ท่านคิดได้
ละเอียดลึกซึ้งและชัดเจนขึ้น

จากน่าน ต่อไปที่ตราด
แต่ระยะทางยาว คณะจึงแวะชม
เมืองสุโขทัย เพื่อศึกษาประวัติ
ศาสตร์ของเมืองไทย และเยี่ยม
ชมโบราณสถานบางแห่ง ตก
ค่ำแวะพักแรมที่วัดบึงพระ อ.
โชคชัย นครราชสีมา ตอนเช้า
พระมหาจันทร์ คุณวุฑฺโฒได้พา
คณะไปดูโครงการอนุรักษ์ป่าและ

ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น ทำให้ได้
เรียนรู้การอนุรักษ์ป่าอีกรูปแบบ
หนึ่ง ซึ่งต่างจากจ.น่านที่ยังมีป่า
เหลืออยู่เยอะ แต่ที่โชคชัย ป่า
ได้ถูกทำลายเพื่อทำไร่มัน และ
ดินเสียไปมาก ไม่สามารถฟื้นฟู
ได้รวดเร็วเหมือนน่าน คล้าย ๆ
กับสถานการณ์ในบังคลาเทศ

ตอนบ่ายเราเดินทางไปจ.
ตราด ถึงวัดไผ่ล้อม อ.เมือง
ที่พำนักของพระสุบิน ปณีโต ซึ่ง
ได้ร่วมกับชาวบ้านตั้ง **กลุ่มสังฆะ
สะสมทรัพย์** คณะใช้เวลา ๒
วันแลกเปลี่ยนเหตุผลความเป็น
มาและวิธีการอย่างละเอียด โดย
พระสุบินยังได้พาคณะไปดูการ
ทำงานของชาวบ้าน ซึ่งเราจะ
เห็นวิธีการที่ง่าย ๆ โปร่งใส จึง
ทำให้ชาวบ้านสามารถทำเองได้
ไม่ต้องพึ่งเจ้าหน้าที่รัฐหรือ NGOs
พระบังคลาเทศประทับใจมาก
เพราะที่บังคลาเทศก็มีปัญหา
เศรษฐกิจ แนวทางของพระสุบิน
จะช่วยให้ และโครงการของท่าน
ยังเป็นการสอนธรรมะในตัว โดย
ผ่านกิจกรรมและโดยการลงมือ
ทำ

กลับกรุงเทพฯ

ในวันที่ ๓ ธ.ค. คณะกลับ
มาถึงวัดชลประทานฯ ในตอนเย็น
ที่กรุงเทพฯ คณะมีกิจกรรม ๓-๔
อย่าง เช่น นมัสการวัดสำคัญที่
กรุงเทพฯ บ้าง ซื้อหนังสือธรรมะ
บ้าง เดินซื้อของบ้าง นอกจากนี้
ยังได้ไปแลกเปลี่ยนกับพระมหา
สมชัย กุศลจิตโตเรื่องการส่งพระ
จากเขตเทือกเขาจิตตาคองมา
ศึกษาที่มจร. หรือมจร.จะช่วย

จัดการศึกษาให้ที่นั่นได้ไหมและอย่างไร

วันที่ ๗-๘ ธ.ค. พระไพศาล วิสาโลได้มาพบกับคณะเพื่อคุยเรื่องการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีและการศึกษาของพระอีกครั้ง

คณะใช้เวลาในช่วงสุดท้ายเพื่อวางแผนโครงการต่าง ๆ ที่จะกลับไปทำที่เทือกเขาจิตตากอง คำถามที่ผู้ดำเนินการได้ช่วยถามอยู่เรื่อย ๆ ทำให้ท่านรู้จักวางแผนให้รอบคอบมากขึ้น อย่างไรก็ตามก่อนที่จะกลับคณะได้ตกลงกันว่า สิ้นเดือนธันวาคมจะมาพบปะกันเพื่อวางแผนในรายละเอียดต่อไป

ผลที่ได้รับ

จากการเยือนเมืองไทยครั้งนี้ ผู้เขียนคิดว่าได้ผลอย่างน้อย ๔ ส่วน

ก. ผลที่เกิดขึ้นแก่พระสงฆ์และชาวบ้านในเขตเทือกเขาจิตตากอง

๑. ถ้าดูตามวัตถุประสงค์โครงการ จะเห็นว่าข้อแรกได้ผลดี เพราะคณะได้เห็นโครงการที่ไม่เคยเห็นมาก่อน เช่น ป่าชุมชน สมุนไพร และได้พบกับวิถีคิดที่ใหม่ที่แปลก การได้พบกับพระนักปฏิบัติและพระนักคิด ได้เข้าใจวิธีการพัฒนาตามแนวธรรมะซึ่งส่งเสริมศีลธรรมของชุมชนและชาวบ้าน เป็นประโยชน์ต่อพระกลุ่มนี้มาก

๒. ได้ฝึกวิเคราะห์ปัญหาในบังคลาเทศ แม้ไม่มีเวลาวิเคราะห์ทุกปัญหาแต่ก็ได้แนวทางในเรื่องหลัก ๆ เช่น การศึกษาของพระ

สงฆ์ ความยากจนของชาวบ้าน

๓. ส่วนการวางแผนยังไม่สำเร็จนัก แต่ก็ได้เริ่มต้น โดยท่านสามารถตัดสินใจว่ามี ๒ โครงการที่จำเป็นต้องทำในระยะไม่ยาวนาน

๓.๑ **ต้องสร้างโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาสำหรับพระเณรเพื่อให้รู้จักกรรมะที่แท้จริง** สามารถปฏิบัติธรรมทั้งส่วนตน ชาวบ้าน และมีการพัฒนาไปด้วย

๓.๒ **โครงการกองทุนชาวบ้านทำนองกลุ่มสังฆะสะสมทรัพย์**

นอกจาก ๒ โครงการนี้ยังมีอื่น ๆ ที่หวังจะทำในระยะต่อไป

๑. การฟื้นฟูการใช้สมุนไพร
๒. เกษตรธรรมชาติ อย่างน้อยใน ร.ร.เด็กกำพร้า ๒ แห่ง
๓. สร้างวัดป่าแห่งแรกของเขตเทือกเขาจิตตากอง

ข. **ประโยชน์ต่อพระสงฆ์กลุ่มเสขิยธรรม**

ในความเห็นของผู้เขียนและที่ถามจากเพื่อน ๆ บางรูปการที่มีชาวต่างประเทศมาเยี่ยมดูงานที่กลุ่มทำอยู่ มีประโยชน์ไม่น้อย เพราะมุมมองของคนอื่นจะช่วยให้เรามองตัวเองชัดและลึกขึ้น อีกทั้งการได้แลกเปลี่ยนถึงสถานการณ์ของบังคลาเทศและเมืองไทย จะช่วยให้เราเข้าใจงานของเราเอง เข้าใจปัญหาของพุทธศาสนาในเมืองไทยที่ยังประสบอยู่

ค. **ประโยชน์ต่อศพพ.**

ได้ประสบการณ์ในการทำงานกับพันธมิตรในระดับ

นานาชาติ

ง. **ประโยชน์ต่อผู้เขียนเอง**

ระหว่างการดูงาน ผู้เขียนมีความสุขมาก แม้จะเหน็ดเหนื่อยบ้าง แต่การได้ไปเยี่ยมเพื่อน ๆ ที่นั่นที่นี่ ทำให้ได้เรียนรู้อะไรมากมาย ได้แลกเปลี่ยนกับเพื่อน ๆ บางรูปไม่ได้เจอกันมานาน ก็ยังได้รับความเป็นเพื่อนอย่างไม่เปลี่ยนแปลง จึงรู้สึกประทับใจและสบาย รวมทั้งผู้เขียนยังได้ใช้โอกาสนี้วิเคราะห์ปัญหาโดยเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยทำให้ผู้เขียนเห็นได้ชัดเจนขึ้นว่า การพัฒนาที่เอาเงินเป็นหลักไม่ช่วยให้ชาวบ้านมีชีวิตที่ดีขึ้น ต้องเอาชุมชน เอาธรรมะ เอาคุณธรรมเป็นที่ตั้ง

ส่วนโครงการนี้จะเกิดผลอย่างไร ผู้เขียนจะรายงานให้ทราบในโอกาสต่อไป ☺

อาจารย์สาร

โยงหัวใจและความคิด เพื่อชีวิตแสวงหา

ทำทนายยุคบริโภคนิยม

ฉบับล่าสุด พ.ย. ๕๑ - ก.พ. ๕๒

พบกับ

● สันติภาพและธรรมารามระฆังสงคราม
ในศตวรรษที่ ๒๐

● ทำไม Anna and The King
จึงถูกแบนในเมืองไทย

● NETWAR การรุกครั้งใหม่ของภาค
ประชาชน

ราคา ๘๐ บาท / เล่ม

ปีละ ๓๐๐ บาท / ๔ เล่ม / ๑ ปี

ติดต่อ : ๖๐/๒ ติวานนท์ ๓๕ อ.เมือง

นนทบุรี ๑๑๐๐๐

โทร. ๙๕๐๖๖๐๑-๔

email : pipob@ksc.th.com

ปาฐกถาเสม พริ้งพวงแก้วครึ่ง ๔

ราว ๆ กลางเดือนพฤศจิกายนของทุกปี เสริมสิกขาลัย ซึ่งเป็นองค์กรการศึกษาทางเลือก จะจัดปาฐกถาเสม พริ้งพวงแก้ว โดยมักเชิญองค์ปาฐกที่มีความคิดความอ่านแหวกออกไปจากกระแสหลัก อย่างไม่สนใจว่าจะเป็นคนไทยหรือชาวต่างชาติ

พร้อมกันนี้ ในงานดังกล่าว ก็เป็นโอกาสที่จะยกย่องคนเล็กคนน้อยที่เป็นแบบอย่างของนักการศึกษาทางเลือก ที่ต่อสู้กับความอยู่ดีธรรมต่าง ๆ ในสังคม อย่างมีความกล้าหาญทางจริยธรรม ทั้งที่ทาเพื่อปกป้องธรรมชาติบ้าง ปกป้องคนยากไร้บ้าง และปกป้องภูมิปัญญาท้องถิ่นของเรา จากการครอบงำของบรรษัทข้ามชาติ โดยที่คนเช่นนี้มักจะไม่ค่อยได้รับความสำคัญ

นท.เสม พริ้งพวงแก้ว (คนยืนด้านขวามือ) กำลังสัมภาษณ์กับนายไชแสง สุกใส (คนนั่งบนรถเข็น)

ในปีนี้ ปาฐกของงานเป็นชาวตะวันตก ๒ คนที่มาจากประเทศที่แตกออกจากอดีตสหภาพโซเวียต ซึ่งคนไทยมักไม่รู้จัก คนแรกเป็นสตรีจากประเทศเอสโตเนียชื่อ ดอริส คาเรวา ส่วนอีกคนหนึ่งเป็นบุรุษชาวลิทเวีย ชื่อ กุนตาร์ โทแดง ทั้งคู่ล้วนเป็นกวีที่ใช้ความสามารถทางภาษาอย่างมีศิลปะ เพื่อถ่ายทอดบทกวีออกมาอย่างกระชับใจคน ให้ค้นหาสิ่งจะลึกเข้าไปในจิตวิญญาณของตนเอง และตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ ดังชื่อปาฐกถาที่ว่า "วิถีชีวิตแห่งดุลยภาพ ท่ามกลางยุคสมัยปัจจุบัน"

นอกจากองค์ปาฐกทั้งคู่นำเสนอปาฐกถาในรูปบทกวีแล้ว ยังนำมาดัดแปลงเป็นละครโดยกลุ่มพระจันทร์เสี้ยวได้อย่างน่าดู พร้อมกันนี้ ในช่วงท้าย เสริมสิกขาลัยยังได้มอบประกาศกิตติคุณแก่นายไชแสง สุกใส นักสู้เพื่อประชาธิปไตย ที่แม้จะต้องเผชิญกับพยาธิสภาพอันเกิดจากการต่อสู้ใช้ชีวิตเพื่อคนยากไร้มาอย่างสมบุกสมบัน แต่ก็ยังอดสำหรั่งรถเข็นมาร่วมงานดังกล่าว โดยที่ใครเมื่อได้อ่านหรือได้ยินคำประกาศกิตติคุณของนายไชแสงด้วยแล้ว คงจะต้องประทับใจในความเป็นตัวของตัวเองอย่างมีจุดยืนอยู่ข้างความถูกต้องและคนยากไร้ ซึ่งคนรุ่นหลังควรนำมาเป็นแบบอย่าง

รายชื่อผู้บริจาคสมาชิกอุปถัมภ์*เสขียธรรม*

๑. คุณเกรียงไกร วงษ์มาลีวัฒนา	๖๐๐ บาท	๕. คุณนัฐพล ศรีศุภโยค	๒๐๐ บาท
๒. คุณจงรักษ์ ศิวรักษ์	๒๐๐ บาท	๕. คุณสุเมตตา ชายสวัสดิ์	๒๐๐ บาท
๓. พล.ร.อ.สุรพล แสงโชติ	๒๐๐ บาท	๖. รศ.เรณู คุปต์เขียร	๒๐๐ บาท
๔. คุณวิรวงศ์ เจริญธรรมทรศน์	๔๐๐ บาท	๗. คุณอวิชัย โตสิตระกูล	๒๐๐ บาท
๕. คุณเสรีสาร ศิริทิบูลอุษา	๒๐๐ บาท	๘. คุณสมพร ปาละจุม	๒๐๐ บาท
๖. คุณกุลฤดี ฤทธิเดช	๔๐๐ บาท	๙. คุณวิชัย ไชยมิตพิพัฒน์	๒๐๐ บาท
๗. คุณชานานุ เตชะนริตติย์	๔๐๐ บาท	๑๐. คุณศุภิมา นวศ์สุภาพ	๒๐๐ บาท
๘. คุณวัจจักษ์ อังคศุกรกุล	๔๐๐ บาท	๑๑. คุณวิชัย ไทยถาวร	๒๐๐ บาท
๙. คเนศ กงไสยา	๑,๔๐๐ บาท	๑๒. คุณกุสุมา วงอุไร	๒๐๐ บาท
๑๐. คุณลัดดา ฐิติเกียรติพงศ์	๖๐๐ บาท	๑๓. คุณกรรณธรัตน์ เสียวสกุล	๒๐๐ บาท

รายชื่อผู้สมัครสมาชิกและต่ออายุสมาชิก*เสขียธรรม*

๑. คุณปรีดา เตียสุวรรณ	๒๐๐ บาท	๑๕. คุณประวิทย์ เยี่ยมแสนสุข	๒๐๐ บาท
๒. คุณหรินทร์ สุขวัจจน์	๒๐๐ บาท	๑๖. นท.นพ.ชัยวัฒน์ เทพเสนา	๒๐๐ บาท
๓. คุณศุภะติลก ดุลละล้มกะ	๒๐๐ บาท	๑๗. นพ.วิทยา พิษนโพนุลย์	๒๐๐ บาท
		๑๘. คุณสุดธิดา รัตนรักษ์	๒๐๐ บาท

(ต่อหน้าที่ ๖๔)

คำประกาศกิตติคุณ นายไชแสง สุกใส

บุคคลตัวอย่างของเสมสิกขาลัย ประจำปี ๒๕๔๑

เสมสิกขาลัย โคร้เสนอให้นายไชแสง สุกใสเป็นบุคคลตัวอย่างของเสมสิกขาลัย เพราะ

(๑) นายไชแสงได้รับการศึกษานอกระบบของกระแสหลัก ซึ่งมาถึงจุดอดตันแล้ว แม้จะได้รับปริญญาอย่างสูงส่งขึ้นไปเพียงใดก็ตาม เพราะการศึกษาระแสหลักพัฒนาเพียงความคิด โดยไม่โยงไปถึงจิตใจ ให้เข้าใจในเรื่องคุณภาพอันล้ำลึกของมนุษย์และธรรมชาติ แต่นายไชแสงได้รับการศึกษานอกระแสหลักมาแต่ก่อนจนจะเข้าเขตชราภาพถึง ๗ ทศวรรษเข้านี้แล้ว ตลอดชีวิตของเขา แสดงว่าเขาใช้ชีวิตวิญญานของการศึกษาเพื่อความเป็นไทมาตลอด ต่อสู้อย่างสันติวิธีกับทพระราชย์ มาแทบทุกยุคทุกสมัย ถูกเบียดเบียนบีฑาโดยเผด็จการมาแต่สมัยสุฤษดิ์ รัชะวรัชต์ ฤษนอม ฤษะภาส ฤษรงค์ ฯลฯ แต่กลับใช้การถูกคุมขังเพิ่มพลังการศึกษานอกระบบ ให้เพื่อน ๆ ที่ร่วมชะตากรรมทางการเมืองได้เกิดมโนธรรมสำนึก ฯลฯ นับว่าเป็นตัวอย่างของนักการศึกษานอกระบบโดยแท้

(๒) ใคร ๆ มักนึกว่านายไชแสงเป็นนักการเมือง แต่นักการเมืองที่ดียอมเป็นนักการศึกษาด้วย ขณะที่ถูกคุมขัง นอกจากนายไชแสงจะให้การศึกษาแก่บุคคลอื่นดังที่กล่าวมาบ้างแล้ว พร้อมกับนั้นเขาก็รับการศึกษาจากเพื่อน ๆ ในที่คุมขัง และให้การศึกษาแก่เจ้าพนักงาน ทั้งตำรวจและผู้คุม จนสามารถสร้างสภาพของความเป็นกัลยาณมิตรขึ้นได้ในชุมชนนั้น ๆ อย่างน่าประทับใจ จนแทบไม่มีช่องว่างระหว่างผู้คุมกับผู้ถูกควบคุม ต้องถือว่านี่คือประเด็นหลักที่สำคัญของการศึกษา ซึ่งสถาบันการศึกษาหลัก ๆ มักไม่เข้าใจ และเข้าใจไม่ถึงเนื้อหาสาระดังกล่าว โดยเราต้องไม่ลืมว่าหนึ่งในสิบสามคนที่ถูกจับในกรณี ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ นั้น นอกจากจะมีนายไชแสงรวมอยู่ด้วยแล้ว เขายังเป็นผู้ที่มีอายุสูงกว่าคนอื่น ๆ และถูกจับมาก่อนคนอื่น ๆ จำเดิมแต่ พ.ศ. ๒๕๐๑ นั้นแล้วเอาเลยด้วยซ้ำ

(๓) บทบาททางการเมืองของนายไชแสงนั้น ถ้าพิจารณาในส่วนลึกแล้ว จะเห็นได้ว่าเขาศึกษาคหาความรู้อยู่ตลอดเวลา และศึกษาจากทุกกระแส คือทั้งจากนักการเมือง นักการทหาร อย่าง ดึกฤษดิ์ ฤษราโมฆะ และ ฤษะเสริฐ ฤษจิรวงศ์ และกับคนเล็กคนน้อย เช่น ฤษรรมกร คนขับรถสามล้อ คนขี่ม้าแข่ง และชาวบ้านร้านตลาดทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง โดยเขาทำตนเป็นกัลยาณมิตรกับบุคคลที่ถือกันว่าเป็นชนชั้นสูง และที่เหยียดกันว่าเป็นชนชั้นต่ำ อย่างเสมอภาเสมอไหล่ หากเขาไม่ได้ประพฤติผิดคิดมิชอบในทางที่เป็นโทษต่อราษฎร โดยเขายืนหยัดอยู่ข้างความถูกต้องดิงามตลอดมา

(๔) นายไชแสงเป็นคนโอบอ้อมอารี มีวาทศิลป์ แต่เป็นไปในทางสัจจวาจา ไม่เอาตัวรอดไปวัน ๆ หากพร้อมที่จะเสียสละเพื่อเพื่อน และเพื่อความถูกต้องดิงาม แต่แล้วสังคมส่วนใหญ่แทบไม่รู้จกคุณค่าของบุคคลเช่นนี้เอาเลยก็ว่าได้ ถ้านายไชแสงใช้ความกลังกะลอนและสับปลับเสียบ้าง แม้ไม่ต้องถึงกับทุจริตคิดร้าย อย่างน้อยเขาคงได้สวมหัวโขนทางการเมืองได้ไม่แพ้บุคคลที่เป็นเป้าสายตาของมหาชนเอาเลยด้วยซ้ำ

ด้วยเหตุย่อ ๆ ดังได้กล่าวมา เสมสิกขาลัยจึงประกาศกิตติคุณของนายไชแสง สุกใส ให้เป็นที่ประจักษ์ ณ มหาสมาคคมแห่งนี้ และขอเชิญนายไชแสงได้โปรดรับการสัมผัสมือจากท่าน ศาสตราจารย์นายแพทย์เสมอ ฤษังพวงแก้ว ซึ่งถือได้ว่ามีคุณค่ายิ่งกว่ากิตติบัตรใด ๆ ในสายตาของพวกเราที่ร่วมอยู่ในองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งหลาย

แขวงแขวในดงหมื่น

☞ ท่านผู้อ่าน**เสขิยธรรม**โปรดอย่าได้แปลกใจ ที่แขวงแขวในฉบับนี้ไม่ใช่ **สีกลัก** เจ้าเดิม ชาวว่าท่านจาริกไปโปรดญาติโยมไกลถึงนิวซีแลนด์ คนที่จะมาสลับสับเปลี่ยนกันทำหน้าที่ก็กำลังชีพจรลงเท้า ทำให้ผมต้องมานั่งเขียนแขวงแขวแทนชั่วคราว แฟนประจำที่ติดใจสำนวนของท่านโปรดอดใจรออ่านในฉบับต่อไป ท่านไปเที่ยวนี้ถือเป็นโอกาสดูงานด้านการศึกษาทางเลือกด้วย หวังว่าหากกลับมาแล้วท่านจะเอาประสบการณ์ที่ไปเห็นมาแลกเปลี่ยนกับแวดวงของเราเพื่อประโยชน์ด้านการจัดการศึกษาต่อไป...

☞ ปาฐกถาประจำปี ๒๕๔๒ ของมูลนิธิโกลดคีมทองซึ่งจะจัดขึ้นราววันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ที่จะถึงนี้ กรรมการได้อาราธนา นิมิตต์ พระครูสุภาจารวัฒน์และผู้นำชาวบ้านในแถบ อ.กุดชุม จ.ยโสธร เป็นองค์ปาฐกร่วม จุดเด่นในครั้งนี้น่าจะอยู่ที่การนำเสนอบทเรียนการพัฒนาชุมชน ซึ่งคนที่เกี่ยวข้องทำงานในพื้นที่แถบนั้นจะได้แยกแยะให้เห็นชัดถึงพัฒนาการทำงานพัฒนาหลากหลายด้าน และไม่ได้เสนอจำเพาะผลสำเร็จหรือจุดแข็งเท่านั้น แต่กลับจะเน้นจุดอ่อนเป็นสำคัญเพื่อจะได้เป็นบทเรียนให้กับชุมชนแห่งอื่นอย่างแท้จริง

พระครูสุภาจารวัฒน์ของเราแม้ตอนนี้ท่านจะมีสุขภาพดีวันดีคืน แต่พวกเราที่อยู่ไกลก็อดเป็นห่วงเป็นใยมิได้ ดังนั้นหากหลวงพ่อดีขึ้นเสียงี้ก็ได้โปรดอย่าโหมงานหนักจนเกินไปนะครับ...

ใครอยากแวะไปเยี่ยมท่านอย่างไรให้เสียเที่ยว ๒๙ ม.ค. - ๖ ก.พ. นี้ ก็ขอเชิญไปร่วม

งาน **ธรรมสังฆจร** กุดชุม ครั้งที่ ๒ เสียเลย ไปเที่ยวเดียวคุ้มค่านะนอน

☞ ไม่ใกล้ไม่ไกลจากยโสธร พระสมพรรัตน และลูกวัดแห่งสำนักกุคำพระ อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด ย้ายมาพำนักได้ไม่นาน แหม! ช่างขยันขันแข็งทั้งปฏิสันถารธรรมกับญาติโยม สม่ำเสมอและยังเปิดศูนย์สมุนไพรวินิจฉัยแก่ชาวบ้านอีกด้วย หวังว่าหลวงพี่และคณะจะไม่ใช่ม้าตีนตันนะครับ ล่าสุดเมื่อต้นเดือนธันวาคมนี้ ท่านและพระสมบุญ สุมงคล ยังจัดฝึกอบรมให้กับศาสนทายาทของกลุ่มเสขิยธรรมอีสานใต้ ชาวแคว้นมาว่าความคิดขัดแย้งไม่ลงกันบ้าง ถึงบัดนี้คงปรับความเข้าใจกันเป็นที่เรียบร้อยแล้วกระมัง เพราะทั้ง ๒ ท่านตกลงจะร่วมทำฝึกอบรมในครั้งที่ ๒ ราว กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ นี้แน่นอน ก็ขอให้เป็นที่ฝึกอบรมที่แข็งแกร่งยิ่ง ๆ ขึ้นนะครับ...

☞ ต่อด้วยข่าวจากเสขิยธรรมอีสานใต้ อีกสักนิด กลุ่มได้ไปภาวนากันในป่าลึกแถว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ แต่ละท่านกลับมา ล้วนชุ่มชื้นเบิกบาน (ด้วยธรรม) นำเสียดายอยู่อย่างหนึ่ง งานนี้ขาดแกนกลุ่มสำคัญ ๆ ไปปีหน้าเข้าใจว่าจะจัดต่อเนื่องต่อไปใช่ไหมครับ?...

☞ ต้องระหกระเหินย้ายถิ่นพำนักจากสวนโมกข์กันจริง ๆ ละครับ ไม่ใช่ใครที่ไหน พระสงฆ์กลุ่มพุทธศาสนศึกษา บัดนี้ได้ย้ายไปพำนักที่สวนเมตตาธรรม อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว เพื่อนสหธรรมมิกที่ต้องการปลอบประโลม เอ๊ย! ไม่ใช่ ที่ต้องการปรับทุกข์ สุขกับท่านก็ติดต่อไปที่ สวนเมตตาธรรม ตู้ ปณ.๕๓ อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ ๕๐๑๑๐ ได้

☞ คณะของท่านได้ไปกราบคารวะบอกกล่าวต่อท่านเจ้าคุณพระโพธิ์รังษีแห่งวัดพันตอง เพื่ออยู่ในอาณัติดูแลของท่านเป็นที่เรียบร้อย

แล้ว วันนั้นมีพระสุทนต์วชิรญาณ และชาว ศพพ.หลายคนได้ไปร่วมต้อนรับกันอย่างอบอุ่น พลัดถิ่นครั้งนี้คงไม่เจ็บเหงาเกินไปนักใช่ไหมครับหลวงพี่?...

☞ ผ่านมาหมาด ๆ สำหรับคอร์สฝึกอบรมเพื่อเป็นวิทยากร ชั้น ๔ ซึ่งจัดโดยเสมสิกขาลัย เดิมหลายคนอกสันขวัญแขวนว่า "จะหนักจนแทบจะอาเจียนออกมาเหมือนปีที่ผ่านมาหรือเปล่า" แต่ก็เพราะทุกคนเตรียมตัวมาพร้อมเต็มที่ ประกอบทุกคนต่างก็ผ่านประสบการณ์จากของจริง ก็พลอยทำให้การฝึกอบรมครั้งนี้ได้แลกเปลี่ยนประเด็นที่แหลมคม

และเป็นการแบ่งปันประสบการณ์กันอย่างแท้จริง ทั้งจอร์จ เล็ก และคณะต่างรู้สึกชื่นชมกับพัฒนาการของ

คลื่นลูกใหม่กลุ่มนี้ เราคงหวังกันได้ว่า ท่านเหล่านี้จะเป็นความหวังใหม่สำหรับการพัฒนาสติปัญญาของสังคมไทย แม้จะจำกัดในพื้นที่เล็ก ๆ แคบ ๆ ก็ตามที่ สาธุ...

☞ กระจอกข่าวของเราได้แวะไปเยี่ยมเยียนพระนิทรศ เดชวโร ที่จ.น่าน ตอนนี้นำล้างชะม๊กเขม้นกับงานชุมชนที่ได้ริเริ่มมาได้ไม่นาน ชาวบ้านต่างยอมรับและเข้ามามีส่วนร่วมในงานของท่าน นับเป็นนิมิตหมายที่ดีที่พระสงฆ์กับชาวบ้านได้เชื่อมโยงเข้าหากันในอีกทางหนึ่งแล้ว แต่ก็มีข่าวกระซิบบ้างว่า ท่านก็รับเป็นธุระให้กับท่านเจ้าคณะตำบลและเจ้าคณะอำเภอมากทีเดียว ฟังดูแล้วออกจะเป็นงานด้านธุรการซึ่งต้องใช้เวลามาก ระวังอย่าให้เสียสมดุลระหว่างงานชุมชนกับงานธุระของพระผู้ใหญ่ครับหลวงพี่...

☞ แม่ชีสมาภรณ์ วังอ่อน ที่โรคาพยาบาล กำลังเบียดเบียนอยู่ขณะนี้ ปีใหม่นี้**เสขิยธรรม**

ขอเอาอำนาจคุณงามความดีที่พวกเราต่างได้กระทำมาจงเป็นพลวัตปัจจัยให้โรคาพยาบาลบรรเทาเบาบางจนหายไปมากที่สุด เพื่อแม่ชีจะได้กลับมาเป็นที่พึ่งให้กับสตรีด้วยโอกาสในสังคมอย่างเข้มแข็งต่อไป...

☞ แม่ชีจิตภาทรพสุทธิ์ และแม่ชีวัลภา จันทโรอยู่ ย้ายที่พำนักใหม่ไปที่วัดพุทธะเคียน อ. ไทรโยค จ.กาญจนบุรี พวกเราไม่ทราบว่าจะเหนื่อยหนักกับงานดูแลเด็กหรืออย่างไรครับ ถึงได้ย้ายที่พำนัก กรุณาเขียนมาเล่าแจ้งแถลงไขให้เพื่อนเสขิยธรรมได้ทราบบ้าง....

☞ จบลงด้วยดีสำหรับการดูงานของคณะสงฆ์จากบังคลาเทศซึ่งนำทีมโดยพระสันติกโร คณะดูงานออกจะรู้สึกชื่นชมและได้ประโยชน์มหาศาลจากการไปเยี่ยมชมและแลกเปลี่ยนบทเรียนการพัฒนาของพระสงฆ์ไทย ไม่ว่าจะเป็นพระครูสุภาจาจารย์ และกลุ่มสังฆอาสาพัฒนาที่อ.กุดชุม จ.ยโสธร พระครูพิทักษ์ นันทคุณและกลุ่มพุทธบุตรที่จ.น่าน และโดดเด่นเป็นพิเศษเห็นจะเป็นที่จ.ตราด ซึ่งได้มีการแลกเปลี่ยนดูงานด้านโครงการกลุ่มสังฆะสมทรัพย์ โดยการริเริ่มของพระสุบิน ปณีโต และผู้นำชาวบ้านในแต่ละท้องที่ คณะนอกจากจะชื่นชมกับผลงานของท่านแล้ว ยังรู้สึกชื่นชมกับบุคคลิกภาพที่วางตัวง่าย ๆ เป็นกันเอง ไม่เห็นร่องรอยมาดของผู้มีชื่อเสียงออกมาเลย ว่ากันอย่างนั้นนะครับ

ท่านสันติกโรเองหลังจากทำประเมินผลงานครั้งนี้ออกมาแล้ว ให้รู้สึกหายเหนื่อยเป็นปลิดทิ้งก็เนื่องจากมรรคผลที่ได้นี้แหละครับ ท่านทิ้งท้ายไว้ว่า งานนี้จะติดตามผลอย่างแน่นอน สาธุ...

☞ ช่วงท้ายของแซงแซวจะบอกเล่าเก้าสิบถึงความเคลื่อนไหวขององค์กรเครือข่ายพี่น้องมูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป เริ่ม

ที่โคมลคิมทองก่อน ทางมูลนิธิโคมลได้จัดงาน “ครบรอบ ๓ ปี ร้านโคมล” เป็นงานเล็ก ๆ น่ารัก ๆ ในช่วงเย็นของวันที่ ๒๓-๒๕ ธันวาคม ที่ผ่านมา งานนี้มีเสียงจากพลังเสียงที่ต้องการให้โคมลกลับมาเป็นสะพานเชื่อมคนรุ่นใหม่ และเป็นทางเลือกสายเล็ก ๆ ให้กับคนที่กำลังแสวงหา ซึ่งไม่น่าจะจำกัดวัยและประสบการณ์ โคมลคิมทองทราบแล้วเปลี่ยน

☞ มาถึงคิวเสมสิกขาลัยบ้าง งานปาฐกถาเสม พริ้งพวงแก้ว ครั้งที่ ๔ ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ที่ผ่านมา หลายคนชื่นชมบทกวีของดอริส คาเวาและกุนตาร์ โกแดงที่แปลในพากย์ไทยได้อย่างไพเราะเพราะพริ้งจะเป็นใครไปไม่ได้นอกจาก อ.สดใส ชันติวรพงษ์ แปลดีจนอ.สุลักษณ์ พลังปากออกไปว่า “ผมตายตาหลับได้แล้ว เพราะมีทายาทนักแปลชั้นเยี่ยมแล้ว” และเห็นอ.สุลักษณ์แย้มพรายออกมาบ้างแล้วว่า ปาฐกถาในครั้งที่ ๕ จะทำแหละเรื่องเส้นสนกลในกิจกรรมด้านโรคเอดส์ซึ่งมีเงินมากมายมหาศาลเข้ามาทุ่มสนับสนุนทั้งโครงการน้อยใหญ่ หน้าฉากจะเป็นอย่างหนึ่ง หลังจากจะเป็นอย่างหนึ่งหรือไม่จะได้ทราบกันคราวนี้ สำหรับองค์ปาฐกของสงวนไว้ก่อน...

☞ ช่วงไล่เลี่ยกัน ชาวอาสาสมัครสังฆนิทก์ได้จัดงานครบรอบ ๓๐ ปี มูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป ระหว่างวันที่ ๑๒-๑๔ ธันวาคม ที่ผ่านมา งานนี้สมาชิกเครือข่ายต่างพร้อมหน้าพร้อมตากัน จุดเด่นของงานนี้อยู่ที่ปาฐกถาปาจารย์สารในหัวข้อ “ชีวิตและผลงานของโรมัส เมอร์ตัน” โดย ศ.แบลดลีย์โฮลท์...

☞ และปิดท้ายข่าวแวดวงเครือข่ายด้วย “งานวัด” (ทางเลือก) ที่จัดโดยศพพ. ช่วงวันที่ ๓๕ พฤศจิกายน ที่ผ่านมา งานนี้เราขอขอบคุณเพื่อนพ้องทุก ๆ คนที่มีแก่ใจมาช่วยงานอย่าง

น่าประทับใจ จนผมรู้สึกว่ “วัฒนธรรมการลงแขก” ในหมู่นักกิจกรรมจะพัฒนางอกเงยเป็นพลังทางสังคมที่ควรแก่การสนับสนุนยิ่ง ผลที่ได้ออกมาฟังจากผู้เข้ามาร่วมงาน สรุปให้หมั่นได้เล่นก็ได้ว่า “เป็นงานวัดที่ฝันอยากให้เป็นอย่างนี้มาตั้งนานแล้ว” ทั้งที่พวกเราได้ประเมินผลออกมาแล้ว เห็นจุดผิดพลาดหลายประการด้วยกัน แต่เราก็ขอขอบคุณทั้งเสียงชมและข้อสังเกตไว้ ณ ที่นี้ด้วยครับ ครั้งต่อไปจะมีขึ้นหรือไม่อย่างไร คงขึ้นกับเจ้าคุณอาจารย์วัดทองนพคุณ และชุมชนคลองสานเป็นสำคัญด้วย...

☞ ปิดท้ายแซงแซวฉบับนี้ด้วยเรื่องของวัดพระธรรมกายที่กำลังเป็นข่าวอีกทีก็क्रमโครมในขณะนี้ เราก็หวังว่าชาวเสขิยธรรมและผู้ที่เกี่ยวข้องจะตากรรมของพระพุทธศาสนาในบ้านเรา จะนำเอาบทเรียนจากกรณีนี้มาศึกษากันอย่างวิภาวาทและด้วยโยนิโสมนสิการ คงจะทำให้เราเข้าใจถึงสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ทั้งในแง่ทางแห่งความเลื่อมและความเจริญอกงาม และน่าจะเป็นการกระตุ้นเตือนให้เราสำนึกในหน้าที่ของชาวพุทธที่ดี เพื่อไม่ให้เข้าข่ายที่ว่า “พอแลเห็นความวิปริตผิดเพี้ยนไป ก็คิดว่าธุระไม่ใช่” ซึ่งพบได้เสมอในสังคมไทย ว่าแต่ว่า “พระรุ่นดูดทรัพย์นี้ พระเสขิยธรรมเราสนใจจะปลุกเสกขึ้นมาสักรุ่นดีไหม เผลอ ๆ กลุ่มเสขิยธรรมจะรำวยกับเขาเสียที”...สวัสดิ์ปีใหม่ ๒๕๔๒ ด้วยธรรมอันประเสริฐแต่สังคมไทยที่กำลังยอบเยบด้วยพิษไข้ทางเศรษฐกิจ...

ปรีดา เรื่องวิชาการ

ขอแก่ข่าวแซงแซวฉบับที่แล้ว ที่บอกว่าแม่ชีสายบัวทองเป็นเจ้าของสำนักนั้น เป็นความเข้าใจผิดของผู้เขียนเอง ต้องขอภัยแม่ชีสายบัวทองมา ณ ที่นี้ด้วย

กรณีวัดพระธรรมกายที่กำลังถูกสังคมวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักในขณะนี้ ความจริงแล้ว ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันมาก่อนหน้านี้แล้วนานนับ ๑๐ ปี ในฐานะที่วัดพระธรรมกายเป็นขบวนการพุทธศาสนาที่สามารถดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้หันมาสนใจในศาสนามากขึ้น เช่นเดียวกับสวนโมกข์และสันติอโศกไม่ว่าจะเป็น พ.ประเวศ วะสีที่เคยเขียนบทความวิเคราะห์แนวทางของสำนักนี้ในหนังสือ *สวนโมกข์ธรรมกาย สันติอโศก* หรือจะเป็นคำวิพากษ์จาก ส.ศิวัรักษ์ ที่มีต่อวัดพระธรรมกายมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งกรณีที่พระธรรมปิฎกได้แย้งคำสอนของสายธรรมกายที่ว่านิพพานเป็นอัตตานิหนังสือชื่อ *นิพพานอนัตตา*

เสขิยธรรม เห็นว่าประเด็นดังกล่าวเป็นกรณีตัวอย่างที่ดี ซึ่งเราอาจสามารถนำมาใช้เป็นโอกาสที่จะให้การศึกษาและชำระสะสางพุทธศาสนาให้บริสุทธิ์ยิ่งขึ้นได้ จึงรวบรวมประเด็นที่มีผู้วิจารณ์แนวทางของวัดพระธรรมกาย ตั้งเป็นปัญหาให้แสดงความเห็นกันเข้ามา ดังต่อไปนี้

๑. การสอนว่านิพพานเป็นอัตตา ผิดหลักการหรือเป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนา ?
๒. การก่อสร้างมหาธรรมกายเจดีย์ ซึ่งต้องใช้เงินทุนมหาศาล นอกจากจะไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันแล้ว ยังผิดหลักการของพุทธศาสนาซึ่งไม่มุ่งความยิ่งใหญ่ของวัตถุ ?
๓. การโฆษณาขายบุญเสมือนเป็นสินค้าอย่างหนึ่งที่ต้องใช้เงินเข้าแลก ?
๔. การใช้ปาฏิหาริย์เป็นเครื่องมือของการโฆษณา ?

ประเด็นเหล่านี้ ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนาหรือไม่ อย่างไร

ซึ่งสิ่งเหล่านี้ มีหลักฐานที่แสดงอย่างชัดเจนจนยากแก่การปฏิเสธ มีหลายท่านที่ฟันธงแสดงความเห็นเกี่ยวกับธรรมกายได้อย่างสนใจ อาทิ เสฐียรพงษ์ วรรณปก ซึ่งกล่าวว่า “เป้าหมายสูงสุดของธรรมกายมิใช่แนวทางที่พระพุทธเจ้าตรัสสอน” โดยยกตัวอย่างคำสอนของหลวงพ่อดนในหนังสือธรรมเทศนา ๖๓ กัณฑ์ออกมาแสดงว่า “ธรรมกายไม่ตกอยู่ในอาณัติของไตรลักษณ์... เป็นกายที่เที่ยงแท้ เป็นกายที่เป็นตัวตนที่แท้จริง”

สุดท้ายก็สรุปว่าเมื่อพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ดับขันธ ร่างกายแตกดับแล้ว จะไปปรากฏ

ปัญญา-วิสัยทัศน์

ยังดินแดนที่เรียกว่า **อายตนิพพาน** โดยเข้านิโรธสมาบัติ สงบนิ่งเป็นนิรันดร เที่ยงแท้ตลอดกาล

ถ้ายังไม่ชัด จะยกตัวอย่างจากหนังสือ *นิพพานอนัตตา* ซึ่งศิษย์สายธรรมกายโดย(มหา ช.) ได้ความเห็นเรื่องนิพพานกับพระธรรมปิฎกมาให้พิจารณาอีกก็ได้ว่า “พระนิพพานธาตุ(นิโรธัจ)แท้ ๆ ที่พระอรหันต์ท่านได้บรรลุแล้วนั้น เป็นอมตธรรมคือธรรมที่ไม่ตาย เป็นอสังขตธรรมซึ่งมี อสังขตลักษณะคือ ไม่ปรากฏความเกิด ๑ ไม่ปรากฏความเสื่อมสลาย ๑ เมื่อตั้งอยู่ไม่ปรากฏความแปรปรวน ๑ (อภ.ตป, ๒๐/๔๘๗/๑๗๙) จึงไม่เข้าหรือไม่มีอนัตตลักษณะแต่ประการใดเลย เพราะเหตุนี้ นิพพานธาตุ(นิโรธัจ) อันพระอรหันต์ท่านได้บรรลุแล้วจึงยอมจะเป็นอนัตตาไม่ได้เด็ดขาด แต่กลับมีสภาวะที่เที่ยง เป็นบรมสุขและยั่งยืน เป็นอัตตาวิมุตติ” (หน้า ๖๓)

เมื่อพิจารณาจากที่กล่าวมาแล้ว จะพูดว่าธรรมกายเป็นมิจฉาทิฎฐิที่ร้ายแรงได้หรือไม่ นอกจากนี้ พฤติกรรมของวัดพระธรรมกายล้วนแล้วแต่แสดงให้เห็นไปในทางแสวงหาความร่ำรวยและความยิ่งใหญ่ไม่ว่าการสร้างมหาธรรมกายเจดีย์ที่ใหญ่ที่สุดในโลกหรือต้องการเป็นองค์ครที่ใหญที่สุด แม้ว่าจะต้องไล่ที่คนยากคนจนก็ตาม อันเป็นลักษณะเดียวกับทุนนิยม ทศณะและพฤติกรรมเช่นนี้ จึงทำให้อ.สุลักษณ์ชี้ว่า วัดพระธรรมกายมิใช่พุทธศาสนา แต่เป็นลัทธิที่อุดหนุนบริโภคนิยมอย่างชัดเจน

เมื่อมีวัตถุประสงค์เช่นนั้นแล้ว การจัดรูปแบบของวัดให้ดูน่าเลื่อมใส การโฆษณาขายบุญ หรือการสร้างปาฏิหาริย์ต่าง ๆ จึงเป็นเครื่องมือหรือแผนการตลาดที่นำไปสู่วัตถุประสงค์ดังกล่าว

แม้แต่การนั่งสมาธิเพ่งลูกแก้วให้จิตสงบ ก็เพื่อให้ใจใส ยิ่งเพ่งก็ยิ่งสงบ ยิ่งสงบใจก็ยิ่งใสขึ้นเรื่อย ๆ คิดอะไรก็ทะลุปรุโปร่ง ทำอะไรก็สำเร็จ เมื่อออกจากสมาธิก็จะได้กลับไปหาเงินมาทำบุญได้มากยิ่งขึ้น ๆ

จึงไม่แปลกที่เราจะไม่เคยได้ยินวัดพระธรรมกายวิพากษ์ระบบทุนนิยม หรือเน้นเรื่องความสันโดษอย่างที่ท่านพุทธทาสหรือสันติอโศก ได้ทำมา

อย่างไรก็ตาม ในบรรดาผู้วิพากษ์วิจารณ์จำนวนมากเหล่านั้น มักตีประเด็นไปที่ตัวหลักธรรมและพฤติกรรมของบุคคล แต่ยังไม่มีการวิเคราะห์กันว่า ในฐานะที่วัดพระธรรมกายเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของสังคมนั้น วัดพระธรรมกายเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อสังคมมากขนาดนี้ได้อย่างไร นี่เป็นประเด็นที่เราควรจะช่วยกันคิดต่อ และสืบสาวหาเหตุปัจจัยเพื่อนำมาศึกษาให้ต้องแท้หรือไม่ อันอาจจะมีส่วนช่วยต่อการปฏิรูปสถาบันสงฆ์ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

ที่ว่ามาทั้งหมดนี้ เห็นด้วยหรือเห็นต่างออกไปอย่างไร ก็โปรดเขียนกันเข้ามา

อนึ่ง สารานุกรมได้มีโอกาสไปฟังการอภิปรายเรื่อง **กรณีธรรมกาย : ข้อเท็จจริงกับการปฏิรูปสถาบันสงฆ์** เมื่อวันเสาร์ที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๑ ที่ผ่านมา ณ สถาบันปริัติ พนมยงค์ มีพระสุธีวรญาณ พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ คุณธรรมเกียรติ กันอริ ดร.ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์ และคุณสุพจน์ ด้านตระกูล เป็นผู้ร่วมอภิปรายบนเวที ซึ่งวงอภิปรายในวันนั้น มีความเห็นที่สอดคล้องต้องกันว่า พุทธศาสนิกชนทุกฝ่ายจำเป็นต้องจัดให้มีการสังคายนาเกี่ยวกับตีความหลักคำสอนต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนาให้ชัดเจนและเป็นบรรทัดฐานยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบุญ เรื่องพระเครื่อง เรื่องวินัยและข้อวัตรปฏิบัติ ให้สามารถอธิบายได้อย่างถูกต้องตามพระธรรมวินัยและเหมาะสมกับสมัยยิ่งขึ้น คำถามที่ว่าพระถือเงินได้หรือไม่ อย่างไร คำถามเกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์ ตู้เย็น และเทคโนโลยีอื่น ๆ เป็นคำถามที่ชวนให้สงสัยได้ง่าย เนื่องจากยังไม่มีมติที่จะใช้เป็นบรรทัดฐานได้ว่า สิ่งนี้ผิดจากพระธรรมวินัยหรือไม่ หรือแม้ไม่ผิดพระธรรมวินัย แต่เหมาะสมหรือไม่ ดังพระมหาจรรยา ได้ทำเอกสารร่างเป็นข้อเสนอดังกล่าวไว้ด้วย หากท่านผู้ใดสนใจนอกจากจะส่งความเห็นเข้ามาแลกเปลี่ยนกันแล้ว สามารถขอข้อมูลได้ที่ ศพพ.

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่นำเสนอ ส่วนใหญ่ก็ยังมีมุ่งไปที่ตัวหลักธรรมและการตีความอย่างนำมาใช้ในระดับบุคคล ดังนั้น เป็นไปได้หรือไม่ที่จะมีการตีความให้เลยไปถึงในระดับโครงสร้างสังคมด้วย อาทิ การตีความศีลห้า ยกตัวอย่างศีลข้อ ๒ การห้ามลักทรัพย์ นอกจากห้ามไปลักขโมยโดยตรงแล้ว ควรตีความไปถึงระบบธนาคารในปัจจุบัน ซึ่งลักทรัพย์คนเป็นจำนวน

มากด้วยระบบอันซับซ้อนด้วยหรือไม่ อย่างไร และเราจะมียุทธศาสตร์ในการประยุกต์ศีลให้นำมาใช้ในระดับโครงสร้างได้อย่างไร

หลังจากการปฏิรูปคณะสงฆ์เมื่อ ๑๐๐ ปีที่แล้วถึงเวลาหรือยังที่จะต้องมีการสังคายนากันอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้พุทธศาสนาสามารถดำรงได้อย่างมีคุณค่าในสังคมปัจจุบัน

วรพงษ์ เวชมาลีนนท์

สืบเนื่องจากปูจอาของ ส.ศิวรักษ์ใน **เสขียธรรม** ฉบับที่ ๓๙ เรื่อง พระราชสุทธิกวี (พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน) เป็นพระอรหันต์หรือไม่ มีพระคุณเจ้าวิไลชานาเข้ามา จึงขอนำมาลงไว้ถือเป็นการแลกเปลี่ยนความเห็นซึ่งกัน ดังนี้

ขอร่วมแสดงความคิดเห็นเรื่อง **พระอรหันต์** บ้าง เรื่องนี้มีผู้เกี่ยวข้องอยู่ ๒ ฝ่ายคือ ทั้งพระและโยม

จะขอกล่าวในส่วนพระก่อน เป็นธรรมดาที่ทุกคนไม่ว่าพระว่าโยม ย่อมอยากมีความก้าวหน้าในชีวิต แม้แต่ชีวิตนักบวชก็ตาม ยิ่งบวชนาน ผู้คนกราบไหว้มากขึ้น ลูกศิษย์ลูกหามากขึ้น ตำรับตำรากิเรียนรู้มากขึ้น การปฏิบัติไปสู่ทางสงบกระทำจนเป็นชีวิตจิตใจ แต่การวัดผลว่าไปถึงไหน อยู่ขั้นไหน ในทางธรรมนั้นไม่เหมือนทางโลก ที่มีขีดขั้น มีปริญญา มีถาวรวัตถุ ทรัพย์สินเงินทองเป็นตัววัดที่เห็นได้ชัดเจน แต่ทางธรรมเป็นสิ่งที่“รู้ได้เฉพาะตัว” และยังบรรลุขั้นสูงเท่าไร ก็คือ ต้องยิ่งทั้งได้มากเท่านั้น จนถึงขั้นสูงสุดคือ ings ได้หมดจริง ๆ ส่วนคุณธรรมนั้นก็เป็นามธรรมที่วัดได้ยาก ดังนั้นเป็นธรรมดาที่พระเองก็คาดเดาหรือสำคัญมั่นหมายเอาเอง(ขอตัดประเด็นการหลอกลวงทิ้ง) ว่าตนอยู่ในขั้นไหนของพระอริยบุคคลทั้ง ๔ เหล่า ๔ ขั้น (โสดาบัน-อรหันต์) บางครั้งก็อาจเข้าใจผิดได้บ้าง อันเกิดจากธรรมชาติของอำนาจสมาธิหรือความสงบแบบชั่วคราว ก็เกิดอาการเหมาเอาเองได้ และการบรรลุขั้นไหนก็ไม่มีป้ายบอกหรือความเปลี่ยนแปลงทางสรีระร่างกายอย่างเห็นได้ชัดเจน ดังนั้นย่อมมีโอกาสผิดพลาดได้ ซึ่งตามกฎหมายของพระคือ พระวินัย ก็ไม่ว่าอะไร แต่ห้ามบอกญาติโยม เพราะท่านปรับอาบัติ

ในส่วนของโยมนั้น ส่วนใหญ่มักทำตัวสูงกว่าพระ คือ สามารถพยากรณ์ว่า องค์นั้น องค์นี้สำเร็จ อรหันต์ กลายเป็นว่า โยมมีคุณธรรมคุณวิเศษเลิศกว่าพระไปอีก ต้องเก่งกว่ามากจึงพยากรณ์ได้(ขอตัดประเด็นการหลอกลวงทิ้งเช่นกัน) เพราะตามคัมภีร์ส่วนใหญ่หน้าที่นี้เป็นหน้าที่ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น ในส่วนญาติโยมนั้นเมื่อมีศรัทธาในผู้ใหญ่ท่านใด บางครั้งก็ศรัทธาแบบไม่พิจารณา เห็นท่านทำอะไรก็เห็นดีไปหมด อาจจะเป็นเพื่อเพิ่มความอึดเอิบในการที่ได้ทำท่าน ได้มีครูบาอาจารย์ที่มีคุณธรรมสูงหรือบางครั้งโดยไม่ได้ตั้งใจ ก็เพื่ออวดว่าอาจารย์ของตนแน่นกว่าของผู้อื่น

ถ้าเรื่องจบลงที่แต่ละคน ก็ไม่มีปัญหา แต่เกิดผลกระทบขึ้นมากเพราะอาจก่อให้เกิดศรัทธาแบบไม่มีปัญหาขึ้น พระลูกศิษย์ก็จะถือนั่นถือขลังในตัวอาจารย์ จนลืมเป้าหมายที่แท้จริงของพระธรรม ดิตตวัตถุ ดิตตอกัมปกิจภายนอก ขณะเดียวกันก็จะไม่มีใครกล้าให้คำแนะนำหรือตักเตือนพระอรหันต์ ทั้งที่พระวินัยอนุญาตให้ทำทุกอุปัชฌาย์อาจารย์ได้ ถ้าทำในสิ่งไม่เป็นศีลเป็นธรรม ถ้าอาจารย์ท่านนั้นยังไม่คุณธรรมที่แน่นพอ ก็อาจจะมีการผิดเพี้ยนไปที่ละนิด นอกนอกถูลูกนอกทางไปได้ ยิ่งถ้าญาติโยมสนับสนุน หรือบางครั้งก็พูดนำไปก่อนเลย โดยเฉพาะในปัจจุบันมีสื่อโฆษณามากมายมาทำให้ "ตื่นขามงคล" ได้ง่ายด้วยแล้ว ความผิดเพี้ยนและความรู้สึกลืมหืมตัว ย่อมมีแก่อาจารย์ท่านนั้นได้โดยง่าย เมื่อเวลา รับแขกมากขึ้น เวลาภาวนาน้อยลงจนเกือบไม่มีการสะสมเป็นแรมปี ก็อาจจะมึนงงการ "ลืมหืมพระ

อรหันต์"เกิดขึ้นได้ แล้วก็ตามมาด้วย "วิกฤตศรัทธา" ทุกคนก็จะบ่นเบื้อพระ เบื้อศาสนามันอีก ทั้ง ๆ ที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการก่อปัญหาขึ้น แล้วต่างก็จะหนีจาก "ของดี" "ของจริง" ของตัวพระธรรมในศาสนา ซึ่งต้องช่วยช่วยตัวเอง รื้อเอง ไม่ใช่เอาแต่ ภูมิใจที่แค่อยู่ใกล้ผู้มีคุณธรรม แล้วก็มีศรัทธาแบบไม่มีปัญญา โดยสรุปก็คือ "การตื่นขามงคล-ตื่นศรัทธา" แยกทั้งขึ้นทั้งลง มีแต่เสียกับเสีย

อย่างไรก็ตาม เป็นสิ่งที่ปฏิเสธได้ยากว่า ความศรัทธาเริ่มต้น ต้องมีตัวบุคคลที่สัมผัสได้ มิฉะนั้นก็จะเป็นเรื่องของตำนานไป จะกล่าวว่าเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ก็ไกลเกินเอื้อม และเมื่อได้หย่อนจากเป้าหมายสูงสุดแล้ว คุณธรรม ศีลธรรมก็มักถูกดึงหย่อนลงไปตาม ๆ กัน ดังนั้นการพยากรณ์จากทั้งพระลูกศิษย์และญาติโยมว่า พระอาจารย์ท่านนั้นท่านนี้เป็นพระอรหันต์ จึงจะเป็นสิ่งที่ไม่หมดไปจากสังคมอย่างแน่นอน

ดังนั้นในฐานะที่เป็นพุทธบริษัท นอกจากต้องมีปัญญาเป็นตัวตั้งศรัทธาไว้แล้ว ก็มีอีกแนวทางหนึ่งไว้สำหรับประเมินครูบาอาจารย์ว่าอยู่ในร่องในรอยหรือไม่ ด้วยหลักเกณฑ์ที่พระพุทธองค์ให้ไว้กับพระนางปชาบดีโคตมี ทั้ง ๘ ประการนี้ ย่อมสามารถใช้ประเมินจริยวัตรของครูบาอาจารย์นั้น ๆ ได้พอสมควร และเป็นแนวทางให้เราเดินเพื่อให้ใกล้กับเนื้อแท้ของพุทธศาสนามากที่สุด ตลอดจนส่งเสริมครูบาอาจารย์ทั้งหลายตามแนวทางนี้ให้ถูกต้องให้ตรงที่สุดได้

ธมฺมวโร

๑๙. คุณศุภชัย	เจริญศักดิ์วัฒนา	๒๐๐ บาท
๒๐. คุณสายรุ้ง	เอกสมิทธิ์	๒๐๐ บาท
๒๑. คุณอัปสร	ศิริวิลา	๒๐๐ บาท
๒๒. คุณประศักดิ์	ถาวรยุติการต์	๒๐๐ บาท
๒๓. ร้อยโทชโล	จันทร์สุวรรณ	๒๐๐ บาท
๒๔. นพ.แพทย์พงษ์	วรวงศ์พิเชษฐ	๒๐๐ บาท
๒๕. คุณอารยัน	เลาสัตย์	๒๐๐ บาท
๒๖. คุณสิน	พงษ์หาญยุทธ	๒๐๐ บาท
๒๗. คุณธีรพล	นิยม	๒๐๐ บาท
๒๘. น.ต.ปุ่นเทพ	ปุ่นโดนทก	๒๐๐ บาท
๒๙. คุณวรทิพย์	คุณธีรประเสริฐ	๒๐๐ บาท
๓๐. คุณศุภกิจ	บัทมานันท์	๒๐๐ บาท
๓๑. คุณภรณ์ศิริ	ศศิศาสตร์	๒๐๐ บาท
๓๒. คุณวีระพันธ์	สุพรรณไชยมาตย์	๒๐๐ บาท

๓๓. บริษัทเอส เอส เอเยนซี		๒๐๐ บาท
๓๔. คุณสุมนา	ไตรแก้ว	๒๐๐ บาท
๓๕. คุณเอกพงศ์	วรวงศ์พิเชษฐ	๒๐๐ บาท
๓๖. พระสมมิตร	ฐิตะปัญญา	๒๐๐ บาท
๓๗. คุณชินันท์	สันติไชยกุล	๒๐๐ บาท
๓๘. คุณวีรวงศ์	เงารธรรมพรรคัน	๒๐๐ บาท
๓๙. คุณวิวัฒน์	โรจนวรรณ	๒๐๐ บาท
๔๐. คุณรัชดา	ธราภาค	๒๐๐ บาท
๔๑. พระเด่นพงศ์	ธีรวโร	๒๐๐ บาท
๔๒. JUN' ETSU KOMATSU		๒๐๐ บาท
๔๓. คุณสมชาย	ปิติปรมชัย	๒๐๐ บาท
๔๔. คุณประจักษ์	ตันติบุญยานนท์	๒๐๐ บาท
๔๕. มูลนิธิส่งเสริมทรัพยากรมนุษย์		๔๐๐ บาท

เพื่อพัฒนาชุมชน

๔) เอเชีย ๑๐๐ ล้านคนจนเพราะวิกฤต

ตัวเลขจากหน่วยงานต่าง ๆ ของสหประชาชาติและผู้วิจัยนโยบายอิสระชี้ว่า ความตกต่ำทางเศรษฐกิจของเอเชีย ได้สร้างผลกระทบที่สร้างความเสียหายต่อความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วไป โดยจุดให้ประชาชน ๑๐๐ ล้านคนยากจนลง

องค์การแรงงานสากล (ไอแอลโอ) ในกรุงจาการ์ตา กล่าวว่า ทิ้งทั้งภูมิภาค มีประชาชนถึง ๑๐๐ ล้านคนที่กลายเป็น คนยากจนกลุ่มใหม่ การประเมินขอบข่ายของความยากจนในเอเชียเป็นเรื่องที่ยากมาก เนื่องจากรัฐบาลส่วนใหญ่ไม่มีข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับปัญหาหรือไม่ก็ใช้ระบบวัดของตัวเอง แต่วิธีวัดซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางเพียงอย่างเดียวคือวิธีวัดของธนาคารโลก ซึ่งกำหนดให้ ๑ ดอลลาร์สหรัฐต่อวันต่อคน เป็นรายได้ขั้นต่ำที่ถือว่าจำเป็นต่อการดำรง ชีวิตขั้นพื้นฐาน

นักเศรษฐศาสตร์มองว่าวิธีวัดดังกล่าวเป็นมาตรฐานที่มีประโยชน์ แต่มันก็สูงเกินไปมากสำหรับสังคมที่ยากจนมาก ๆ เช่น อินโดนีเซีย หรือบังกลาเทศ และต่ำเกินไปสำหรับประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น เกาหลีใต้ หรือไต้หวัน

ศูนย์วิจัยด้านเมืองและสิ่งแวดล้อมในกรุงโซล กล่าวว่า เวลานี้ประชาชนในเกาหลีใต้หาทางที่จะยื่นหยัดให้ได้ และคนจำนวนมากใช้ชีวิตด้วยเงินออมที่มีอยู่เล็กน้อย แต่ถ้าสถาน

การณ์ยังลงต่อเนื่อง พวกเขาก็ไม่สามารถอยู่ได้ รัฐบาลเกาหลีใต้กำลังหวังว่า ถ้าอัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นต่อไปถึง ๔% ภายในปลายปีนี้จะเกิดความไม่สงบทางสังคม

จนถึงขณะนี้วิกฤตการณ์เอเชียได้กระทบต่อประชากรวัยผู้ใหญ่ของจีน และเอเชียใต้น้อยกว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ความยากจนจะเพิ่มขึ้นตามมาถ้าทั่วทั้งภูมิภาคถดถอย แม้แต่ในฮ่องกง คนยากจนกำลังเพิ่มขึ้น การว่างงานสูงถึง ๔.๘% สูงสุดในรอบ ๑๕ ปี

จากหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์
วันที่ ๑๖ ก.ย. ๔๑ หน้า ๖

๔) วันไอโซนเพื่อชีวิต เลิกใช้สารทำลายชั้นบรรยากาศเพื่อเผ่าพันธุ์มนุษย์

นายสนั่น เอกแสงกุล ผู้ก่อตั้งมูลนิธิไอโซนเพื่อชีวิต กล่าวถึงสถานการณ์ไอโซนโลก ปัจจุบัน เนื่องในวันไอโซนโลกเมื่อวันที่ ๑๖ ก.ย. ที่ผ่านมาว่า สภาวะมลพิษที่รุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สารเคมีในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่แผ่กระจายขึ้นสู่ชั้นบรรยากาศที่อยู่ในระดับสูงจากพื้นโลก ๑๐-๓๐ กิโลเมตร ได้ส่งผลให้บรรยากาศชั้นไอโซนถูกทำลาย และคาดว่าภายในปี ค.ศ. ๒๐๕๐ ไอโซนจะถูกทำลายถึงร้อยละ ๔-๑๒ ในบริเวณ

เขตอบอุ่นของโลก และร้อยละ ๐-๔ ในบริเวณ
เขตร้อน

ผลร้ายแรงที่จะเกิดขึ้นต่อมนุษยชาติ จาก
การลดน้อยลงของบรรยากาศชั้นโอโซนคือ
จะทำผิวโลกร้อนขึ้น และทำลายกรรมพันธุ์หรือ
ดีเอ็นเอในเซลล์มนุษย์ เป็นสาเหตุให้เกิดโรค
มะเร็งและต่อกระดูก ฟันและสัตว์ก็จะหยุดการ
เจริญเติบโตพันธุ์กรรม ส่งผลกระทบต่อระบบ
นิเวศวิทยาและสภาพแวดล้อม

ผลกระทบที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้ทั่วโลกตื่นตัว
และพยายามหาทางป้องกันแก้ไข โดยได้ร่วม
กันทำอนุสัญญาว่าด้วยการเลิกใช้สารเคมี
จำพวกโคลโรฟลูโอโรคาร์บอน หรือสาร CFCs
ซึ่งเป็นตัวทำลายชั้นบรรยากาศสูง โดยประเทศ
ไทยได้เข้าร่วมกับอนุสัญญาดังกล่าวด้วย

สาร CFCs เป็นสารที่สังเคราะห์ขึ้นในปีค.ศ.
๑๙๓๐ เป็นสารที่ไม่ค่อยติดไฟและมีความ
เป็นพิษน้อย ทำให้มีความเหมาะสมในการนำ
มาใช้ในการอุตสาหกรรมเป็นอย่างยิ่ง อย่างไร
ก็ตาม สารตัวนี้สามารถคงอยู่ในชั้นบรรยากาศ
โดยไม่เสื่อมสลายได้เป็นเวลานาน และแผ่
กระจายขึ้นไปสู่บรรยากาศ ชั้นบนกระทบกับ
รังสีอัลตราไวโอเล็ตกลายเป็นคลอรีน และ
คลอรีนจะเป็นตัวทำปฏิกิริยากับโอโซน โดย
คลอรีนเพียง ๑ อะตอมสามารถทำลายโอโซน
ได้เป็นพัน ๆ โมเลกุลทีเดียว การรณรงค์ให้
ภาคอุตสาหกรรมลดการใช้สาร CFCs ลง
โดยเฉพาะอุตสาหกรรมผลิตเครื่องทำความ
เย็น และการใช้สารทำความสะอาด อุปกรณ์
อิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนโรงงานสีสเปรย์ต่าง ๆ
นับเป็นทางออกทางหนึ่งที่จะช่วยลดสาร CFCs
ในชั้นบรรยากาศลงได้

จาก X-CITE หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์
วันที่ ๑๖ ก.ย.๔๑ หน้า ๑๕

ยูเอ็นเผยปี ๔๑ ทั่วโลกทำสถิติ กั๊กบริโภค

สหประชาชาติเผยตัวเลขการบริโภคของ
ประชากรโลกปี ๒๕๔๑ เข้าขั้นวิปลาสพุ่งสูงลิ่ว
ระบุ “บริโภคนิยม” แพร่เข้าไปทุกส่วนแม้แต่
ประเทศที่ยากจน

ยูเอ็นดีพี (United Nations Development
Report ๑๙๙๘) ได้เปิดเผยรายงานเรื่อง The
Human Development Report ๑๙๙๘ เมื่อ
วันที่ ๑๕ กันยายน โดยระบุว่าอัตราการ
บริโภคสินค้าและบริการของโลกในปี ๑๙๙๘
มีปริมาณถึง ๒๔ ล้านล้านดอลลาร์ เพิ่มขึ้น
เป็นหกเท่าของปี ๑๙๗๕ เป็นอัตราการบริโภค
ที่เพิ่มขึ้นสูงที่สุดอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ใน
ทุกประเภททั้งอาหาร พลังงาน การศึกษาขนส่ง
การสื่อสาร และบันเทิง

รายงานระบุว่า แม้จะมีประชากรราว ๔.๔
พันล้านที่อาศัยอยู่ในประเทศโลกที่สามจำนวน
เกือบ ๓ ใน ๕ อาศัยในชุมชนที่ปราศจาก
สุขอนามัย เกือบ ๑ ใน ๓ ไม่มีน้ำดื่มที่สะอาด
๑ ใน ๔ ชาติที่อยู่อาศัย ๑ ใน ๕ ของเด็ก ๆ
ไม่ได้เรียนเกินเกรด ๕ และ อยู่ในภาวะขาด
สารอาหาร

และในส่วนของคนที่ยากจนที่สุดในโลก ยังคง
มีการขนส่งด้วยการเดินเท้า เช่น การเก็บฟืน
และขนน้ำ แต่ด้วยระบบโลกาภิวัตน์ทำให้เกิด
ความต้องการสินค้าและบริการอย่างฟุ่มเฟือย
ไม่เว้นแม้แต่ในชุมชนที่ยากจน สิ่งที่ถูก
พิจารณาว่าเป็นของฟุ่มเฟือยเมื่อ ๒๐ ปีที่แล้ว
กลายเป็นสิ่งจำเป็นเสียแล้วในปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะ
จะเป็นรถยนต์สำหรับครอบครัวชั้นกลางใน
ฝรั่งเศส นาฬิกาข้อมือของครอบครัวชนบท
ในอินเดีย หรือตู้เย็นของทุกครอบครัวใน
ประเทศจีน

ระหว่างปี ๑๙๗๕ ถึง ๑๙๙๕ จำนวน การขายวิทยุในประเทศแอฟริกาเพิ่มขึ้นกว่า ๔๐๐ เปอร์เซนต์ ที่วีในละตินอเมริกาเพิ่มกว่า ๕๐๐ เปอร์เซนต์ รถยนต์ในเอเชียตะวันออก เพิ่มกว่า ๑,๔๐๐ เปอร์เซนต์ คอมพิวเตอร์ขาย ในเกาหลีใต้มากเป็นสองเท่าของนอร์เวย์ ยอดจำหน่ายทีวีแต่ละปีของบราซิล ซิลี และ เกาหลีใต้รวมกันแล้วเท่ากับหรือมากกว่าของ ประเทศอุตสาหกรรมทั้งหมด เคเบิลทีวีในจีน เพิ่มขึ้นจาก ๑๑ ล้านรายในปี ๑๙๙๐ เป็น ๓๕ ล้านรายในปี ๑๙๙๕

อย่างไรก็ตาม รายงานนี้ระบุว่า แม้ ประเทศกำลังพัฒนาจะเพิ่ม อัตราการบริโภค สูงมาก แต่ก็น้อยกว่าอัตราการบริโภคของ ประเทศที่ร่ำรวยที่สุดในโลก

ตัวอย่างการบริโภคของประชาชน ๑ ใน ๕ ที่มั่งคั่งที่สุดในโลก คือบริโภคเนื้อและปลา ร้อยละ ๔๕ ของจำนวนทั้งหมด ส่วนคนจน ที่สุดในโลกบริโภคเพียง ๕ เปอร์เซนต์

ผู้ที่รวยที่สุด ๑ ใน ๕ บริโภคพลังงานถึง ๕๔% ของพลังงานทั้งหมด ส่วนคนจนบริโภค ในอัตราที่ต่ำมาก คือน้อยกว่า ๔% และประเทศ ที่มีรายได้สูงที่สุดใช้ไฟฟ้าถึง ๖๕% ของทั้งหมด

ทั้งนี้ ในรายงานของยูเอ็นดีพี ได้เสนอด้วย ว่า ควรเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคให้พัฒนาไปสู่ ความยั่งยืน มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคม และคำนึงถึงคนรุ่นลูกหลาน

จากหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์
วันที่ ๑๖ ก.ย. ๔๑ หน้า ๑๒

❖ ผลกระทบของ IMF ต่อวัดใน กรุงเทพฯ

(ช่วงเวลาที่เราจะ ๒-๔ กันยายน ๒๕๔๑)

บริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด ได้

สำรวจความคิดเห็นเจ้าอาวาส ๕๙ วัด ทั่ว กรุงเทพฯ ปรากฏว่าในยุค IMF คนกรุงเทพฯ ร้อยละ ๕๙ เข้าวัดน้อยลง เนื่องจากภาวะ เศรษฐกิจที่รัดตัว ทำให้การปลีกเวลาเข้าวัด นั้นลดลง นอกจากนี้พฤติกรรมในการไปวัด ของคนกรุงเทพฯเปลี่ยนแปลงไปด้วย กล่าวคือ มีการบริจาคน้อยลง, เข้ามาขอข้าววัดกินมาก ขึ้น, และเน้นการมาฟังเทศน์หรือหาความสงบ ทางใจมากขึ้น

ปัญหาที่คนกรุงเทพฯมาปรับทุกข์กับพระ มากที่สุดในยุค IMF คือ ปัญหาเศรษฐกิจ รong ลงมาคือ ปัญหาการไม่มีงานทำ พ่อแม่หรือ ลูกหลานตกงาน นอกจากนั้น ก็จะมาให้ช่วยดู ดวงชะตา และขอเบอร์ไปแทงหวยใต้ดินเพื่อ แก้ปัญหาในเรื่องรายได้ไม่เพียงพอในปัจจุบัน

ปัญหาที่วัดประสบในยุค IMF คือ ไม่มีเงิน เพียงพอในการบูรณะถาวรวัตถุภายในวัด มีการบริจาคเงินสร้างถาวรวัตถุด้วยเช็ค แต่ไม่ สามารถขึ้นเงินได้เพราะเช็คค้าง หากคนจงกฐิน และผ้าป่าไม่ได้ แต่วัดก็ยังเปิดเพื่อเป็นที่พึ่งพิง ให้แก่ประชาชน เป็นโอกาสในการดึงคนเข้าวัด มากขึ้น ช่วยผ่อนคลายความเครียดจาก ปัญหาต่าง ๆ ที่รุมเร้าลงไปได้บ้าง

❖ การแย่งชิงทรัพยากรชีวภาพ กรรมข้าวหอมมะลิ

หลังจากบริษัทโร้ชเทคจดสิทธิบัตรข้าว บัสมmati ไปก่อนหน้านี้ จนเกิดการต่อต้าน จากรัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชน และชาวนา อินเดียไปแล้ว ขณะนี้โร้ชเทคยังได้ยื่นทะเบียน พันธุ์ข้าวชื่อ จัสมาติ และได้มาจดทะเบียนการ ตีข้าวพันธุ์นี้ไว้ โดยอ้างว่าเป็นข้าวที่เหมือนกับ ข้าวหอมดอกมะลิของไทย แต่ปลูกในเท็กซัส ซึ่งจากการตรวจสอบโดยกระทรวงเกษตรและ

วิทยาศาสตร์ของไทย พบว่าชาวพันธุ์ดังกล่าว มิได้เกี่ยวข้องกับใด ๆ กับชาวหอมดอกมะลิของไทย การกระทำดังกล่าวจึงเป็นความจงใจ หลอกลวงผู้บริโภค ทั้งยังเป็นเครื่องแสดงว่า บริษัทต่างชาติต้องการครอบครองทั้งพันธุ์กรรม และยึดครองตลาดข้าวหอมมะลิไทย

ขณะนี้บริษัทต่าง ๆ ในอเมริกากำลัง พัฒนาข้าว **จัสมีน ๘๕** (Jasmine แปลว่า ดอกมะลิ) ให้ได้ใกล้เคียงกับข้าวหอมมะลิไทย และในระยะยาวหากมีการจดทะเบียนข้าวหอมมะลิไทยโดยบริษัทต่างชาติ จะเกิดผลกระทบต่อภาคเกษตรของไทยอย่างมหาศาล

มีความเคลื่อนไหวจากฝ่ายต่าง ๆ ในการ ปกป้องข้าวหอมมะลิไทย อาทิ การออกกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชที่ให้การคุ้มครองพันธุ์ พืชท้องถิ่น หรือการออกกฎหมายคุ้มครอง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (ซึ่งกำลังอยู่ระหว่างการร่าง โดยกระทรวงพาณิชย์ยังคงไม่เปิดให้ เกษตรกรและชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมใน กระบวนการร่างกฎหมายดังกล่าวอยู่เช่นเดิม)

นอกจากนี้ มีข้อเสนออีกหลายประการ ที่ยังขาดการดำเนินการโดยผู้รับผิดชอบ (กระทรวงพาณิชย์) เช่นการฟ้องร้องให้สหรัฐ อเมริกาและไรซ์เทคถอนชื่อจัสมาติออกจาก ชื่อเครื่องหมายการค้า หรือการร่วมกับอินเดีย นำกรณีข้าวหอมมะลิ/บัสมาติเข้าพิจารณาใน องค์การการค้าโลก เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ท่าทีของกระทรวงพาณิชย์ ต่อกรณีดังกล่าวยังไม่ชัดเจน และที่ผ่านมามาก เป็นไปตามแรงกดดันของสหรัฐอเมริกาและประเทศ อุตสาหกรรมอื่น ๆ มากกว่าที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ

จากบทความเรื่อง การแย่งชิงทรัพยากรชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีข้าวหอมมะลิ และข้าวบัสมาติ

โดย วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ หนังสือ *ปาจารย์สาร* ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ พ.ย. ๔๑-ก.พ. ๔๒ หน้า ๔๗-๕๑

ความเข้าใจในเรื่องพระรัตนตรัย : จากมุมมองของ ส. ศิวรักษ์

เรียบเรียงโดย ส. ศิวรักษ์

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา

พิมพ์ครั้งแรก มกราคม ๒๕๔๒

จำนวน ๒๙๔ หน้า

ผลงานของ ส. ศิวรักษ์ ประเภทความเรียงซึ่งเกี่ยวกับลัทธิศาสนาอย่างชนิดที่อ่านแล้วเต็มอิ่มในความรู้สึก พร้อม ๆ ไปกับบังเกิดทัศนะความรู้อย่างกว้างขวางออกไป นั้นมีปรากฏออกมาแล้วหลายเล่ม อาทิ *กรรมนิพพาน* ที่แปลและเรียบเรียงจากผลงานของ พอล คาร์ล *อมิตตภพพุทธ* โดยผู้เขียนคนเดียวกัน สำหรับเรื่อง *เซน อโศกาวทาน* และ *ความเข้าใจในเรื่องพระพุทธเจ้า* นั้นเป็นการเรียบเรียงขึ้นใหม่โดยอาศัยหลักคัมภีร์เดิม และปรกณชั้นหลังเป็นตัวประกอบ

เรื่อง *ความเข้าใจในเรื่องพระพุทธเจ้า* นั้นมีตีพิมพ์มา ๒ ครั้งแล้ว หากคราวนี้ผู้เขียนตัดตอนหลักมาผนวกเข้ากับข้อเขียนและบทบรรยายของตนเองว่าด้วยเรื่องพระธรรมและพระสงฆ์ เท่ากับขยายมิตติความคิดในเรื่องพระรัตนตรัยจนครบถ้วน ทั้งนี้เป็นไปโดยนัยยะความหมายเท่าที่ผู้เขียนแลเห็นเอง ด้วยเหตุดังกล่าว หนังสือเล่มนี้จึงมีชื่อรองกำกับไว้ว่า "จากมุมมองของ ส.ศิวรักษ์"

ปรารภเหตุที่ พระธรรมปิฎก(ประยุทธ์ ปยุตโต)จะมีอายุครบรอบนักษัตรที่ ๕ ในเดือน มกราคม ๒๕๔๒ ผู้เขียนจึงรวบรวมเรื่องราวว่าด้วยพระไตรรัตน์จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อฉลองและเป็นธรรมบูชาเนื่องในวาระโอกาสอันเป็นมิ่งมงคลนี้

ติดต่อสายส่งศึกษา บริษัทเคล็ดไทย ๑๑๓-๕ ตรงข้ามวัดราชบพิธ พระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐ โทรศัพท์ ๒๒๕๙๕๓๑-๒

เมื่อไม่นานมานี้ องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์เพื่อสังคม (INEB) ซึ่งมีสมาชิกชาวพุทธอยู่ทั่วโลก ได้ส่งจดหมายขอความสนับสนุนในการต่อสู้คดีและขอพระราชทานอภัยโทษแก่นายประจักษ์ เพชรสิงห์ ซึ่ง ณ วันนี้ยังคงได้รับการกล่าวหาจากทางราชการอย่างร้ายแรง เพื่อเป็นการแสดงความระลึกถึงคุณูปการที่นายประจักษ์ได้สร้างไว้แก่สังคมและธรรมชาติเมื่อครั้งที่ยังอยู่ในเทศมณเฑาะ

๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๑

ถึง เพื่อน ๆ ชาวพุทธศาสนิกสัมพันธ์เพื่อสังคม,

วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ นี้ อดีตพระสงฆ์ภิกษุ นายประจักษ์ เพชรสิงห์ จะมีอายุครบ ๖๐ ปี ประจักษ์ซึ่งปัจจุบันอาศัยอยู่ที่อาศรมวงศ์สนธิยังคงต้องต่อสู้กับข้อกล่าวหาอีก ๒ คดี ตามที่นายวินิจ ล้ำเหลือ ทนายความของเขาได้แถลงไว้ ประจักษ์ต้องเผชิญกับข้อกล่าวหา "ผิดพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ นำยานพาหนะเข้าออกโดยไม่ได้รับอนุญาต และแผ้วถางกันสร้างในป่าสงวนแห่งชาติ" โดยการไต่สวนเพื่อพิจารณาคดีเหล่านี้ได้เริ่มขึ้นแล้ว เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๔๑

เห็นได้ชัดว่า ศาลจังหวัดนครราชสีมาไม่สนใจที่จะยุติการไต่สวนลงในเร็ววันนี้ ประจักษ์และทนายของเขาต้องเดินทางกลับไปกลับมาที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาหลายครั้งหลายหน การเดินทางเพื่อรับการไต่สวนแต่ละครั้งจะมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ทั้งค่าเดินทาง ค่าทนาย และอื่น ๆ เป็นจำนวน ๖,๐๐๐ บาท

ในการสนทนาระหว่างพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และสุลักษณ์ ศิวรักษ์ เมื่อเร็ว ๆ นี้ พลตรีสนั่นได้แสดงความเห็นใจต่อประจักษ์และสัญญาว่าจะให้การช่วยเหลือ ทั้งในปี ๒๕๔๒ จะเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุครบ ๗๒ พรรษา ซึ่งจะมีการพระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษเป็นกรณีพิเศษเนื่องในวโรกาสดังกล่าว

พวกเราจึงขอความเห็นใจจากท่านให้ช่วยเหลือนายประจักษ์ โดยสิ่งที่ท่านสามารถทำได้คือ

๑. สอบถามถึงการพระราชทานอภัยโทษแก่นายประจักษ์และส่งจดหมายถึง

พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

กระทรวงมหาดไทย ถ.อัมรินทร์

พระนคร กท. ๑๐๒๐๐

แสดงความเชื่อมั่นในความบริสุทธิ์ของนายประจักษ์และสอบถามรัฐมนตรีถึงการช่วยเหลือนายประจักษ์ให้ได้รับการพระราชทานอภัยโทษและยุติคดีทั้งหมดลง

๒. ส่งจดหมายอวยพรวันเกิดแก่นายประจักษ์ รวมทั้งบริจาคปัจจัยเพื่อใช้ในการต่อสู้คดีเนื่องในวันเกิดดังกล่าว โดยท่านสามารถส่งจดหมายและเช็คมาที่ กองเลขานุการองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์เพื่อสังคม ถึง นายประจักษ์ เพชรสิงห์ P.O.Box ๑๙ ปณ.มหาดไทย กท. ๑๐๒๖๐ ประเทศไทย

๓. ส่งจดหมายฉบับนี้ถึงคนอื่น ๆ

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสนับสนุนของท่าน

ด้วยความปรารถนาดี

มาร์ติน เพชรพิช(เลขานุการ)

เพื่อเอเชีย...ปลอดนิวเคลียร์

“ประชาชนในประเทศอุตสาหกรรมได้หลุดพ้นจากมายาภาพของพลังงานนิวเคลียร์แล้ว และกำลังประสบผลสำเร็จในการปฏิเสธพลังงานชนิดนี้”

นี่เป็นส่วนของคำประกาศเนื่องในการประชุมเครือข่ายเพื่อเอเชียปลอดพลังงานนิวเคลียร์ หรือ NNAF (No Nukes Asia Forum) ครั้งที่ ๖ ที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม - ๑ พฤศจิกายนที่ผ่านมา

NNAF เป็นเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชนจาก ๘ ประเทศในภูมิภาคนี้ ได้แก่ ประเทศไทย ญี่ปุ่น อินเดีย อินโดนีเซีย ด้หวัน ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และเกาหลีใต้ ที่คัดค้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีนิวเคลียร์ในเอเชีย เวทีดังกล่าวเริ่มขึ้นเมื่อ ๖ ปีที่แล้ว หลังจากบริษัทเจ้าของเทคโนโลยีนิวเคลียร์ในประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างญี่ปุ่น อเมริกา และแคนาดา ได้พากันหาทางเปิดตลาดในเอเชียอย่างจริงจัง เวทีนี้จึงเป็นโอกาสในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีนิวเคลียร์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ผลกระทบจากโครงการนิวเคลียร์และร่วมแสวงหายุทธศาสตร์ในการคัดค้านนโยบายส่งเสริมการใช้นิวเคลียร์ของรัฐ

นอกจากการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ใน ๒ วันแรกแล้ว ผู้เข้าร่วมยังได้ไปเยือน

พื้นที่ก่อสร้างศูนย์วิจัยนิวเคลียร์ในอ.อัครักษ์ และเข้าไปร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลกับประชาชนในชุมพรและสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายของโครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ คณะสัมผัสได้กับความวิตกกังวลของชาวบ้านเกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับท้องถิ่นของตน คำถามมากมายจากชาวบ้านเหล่านั้น สะท้อนให้คณะรู้ถึงความกระตือรือร้นที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับอันตรายของโครงการดังกล่าว ซึ่งเป็นข้อมูลที่พวกเขาไม่เคยได้รับรู้จากประชาสัมพันธ์ของ กฟผ.เลย

นอกจากนี้ เวที NNAF ยังได้เชิญตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนในระดับสากล ๓ แห่ง มาร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลด้วย

คนแรกคือ กรอนยา ไรเดอร์ จาก โพรบ อินเตอร์เนชันแนล แคนาดา ทำให้ผู้เข้าร่วมรู้ว่า เมื่อปีที่แล้วโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ในแคนาดา ๗ จาก ๒๑ โรง ถูกปิด ทั้งที่ยังมีอายุการใช้งานได้อีกถึง ๒๐ ปี รวมทั้งแผนการสร้างโรง

ไฟฟ้าใหม่ก็ถูกยกเลิกทั้งหมด ทั้งนี้เพราะ ๑. มีความปลอดภัยและความน่าไว้วางใจต่ำมาก ๒. มีหนี้สินมากจนไม่มีเงินปรับปรุงโรงงาน

ส่วนในยุโรปตะวันตกนั้น เพียร์ เดอ แรค จากไวส์กล่าววว่า “การก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ทุกแห่งได้ยุติลง คำถามตอนนี้คือว่าจะปิดเมื่อไหร่ดี” กล่าวคือ เตาปฏิกรณ์ทุกแห่งที่มีคำสั่งสร้างตั้งแต่ตุลาคม ๒๕๑๖ ค่อย ๆ ถูกยกเลิกจนหมดและไม่มีคำสั่งสร้างอีกเลยนับตั้งแต่ปี ๒๕๒๑ ด้วยเหตุผลที่ว่า มีต้นทุนสูงเกินไป

โรงไฟฟ้านิวเคลียร์มิได้มีความเสี่ยงเพียงแค่อุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นหลังจากดำเนินการเท่านั้น แต่ทุกขั้นตอนของวงจรเชื้อเพลิงนิวเคลียร์ ไม่ว่าจะเป็นเหมืองแร่ยูเรเนียม การกำจัดกาก ฯลฯ ล้วนมีความเสี่ยงสูงจากกัมมันตภาพรังสี พ.ญ.สังคมิตรา เดไซกาเดกาจากอินเดีย ได้เสนอผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นผลร้ายดังกล่าวว่า ในชุมชนใกล้โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ของอินเดีย จะเต็มไปด้วยเด็กและสัตว์ที่พิการตั้งแต่กำเนิดเป็นจำนวนมาก

ซึ่งจนถึงขณะนี้ ก็ยังไม่มีนักวิทยาศาสตร์คนใดในโลกค้นพบวิธีการกำจัดกากอันตรายจากนิวเคลียร์ที่ปลอดภัยอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ พลังงานนิวเคลียร์ก็ไม่ใช่ว่าพลังงาน “สะอาด” ที่จะช่วยลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อันเป็นต้นเหตุของปรากฏการณ์เรือนกระจก(โลกร้อน)แต่อย่างใด เพราะถึงแม้ว่าโรงไฟฟ้านิวเคลียร์จะไม่ได้ปล่อยก๊าซดังกล่าวออกมาโดยตรง แต่ทุกกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ตั้งแต่การทำเหมือง การขนส่ง ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดก๊าซดังกล่าวอย่างมากมาย

อีกทั้งโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ยังเป็นฐานทางเทคโนโลยีที่สำคัญในการก้าวเข้าไปสู่การผลิต

ควรมีการเรียกร้องให้รัฐบาลส่งเสริมเทคโนโลยีการใช้พลังงานที่มีความยั่งยืน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ ลม และพลังงานมวลชีวภาพ รวมทั้ง การศึกษาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นถึงวิถีชีวิตที่ยั่งยืนและเอื้อต่อ การอนุรักษ์พลังงานอีกด้วย

อาวุธนิวเคลียร์เหมือนอย่างอื่นเคยและปากีสถานกำลังทำอยู่ในขณะนี้ เนื่องจากขั้นตอนในการผลิตพลังงานนิวเคลียร์กับการผลิตอาวุธเหมือนกันถึง ๙๙ เปอร์เซ็นต์

พลังงานนิวเคลียร์จึงมิใช่คำตอบของการแก้ไขปัญหาพลังงานในอนาคตแต่อย่างใด หากที่ประชุม NNAF เห็นว่าควรมีการเรียกร้องให้รัฐบาลส่งเสริมเทคโนโลยีการใช้พลังงานที่มีความยั่งยืน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ ลม และพลังงานมวลชีวภาพ รวมทั้งการศึกษาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นถึงวิถีชีวิตที่ยั่งยืนและเอื้อต่อการอนุรักษ์พลังงานอีกด้วย

พร้อมกันนี้ ก็ต้องเลิกวิถีคิดที่มุ่งการเจริญเติบโตและผลกำไร ตลอดจนเลิกระบบผูกขาดการผลิตไฟฟ้าทั้งหมด

เหล่านี้ เป็นข้อเสนอจากที่ประชุม NNAF ที่ควรพิจารณาไม่น้อย เพื่อให้รัฐบาลหยุดคิดก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อว่า ถ้าขนาดประเทศผู้ชายเองยังไม่ใช้สินค้าของตน แล้วเราจะซื้อทำไมกัน?

ข้อมูลจาก กลุ่มศึกษาพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคต โทรศัพท์ ๙๕๒-๗๖๐๖

บทบาทสตรีกับศาสนาและสังคม

ขอลถามเรื่องผู้หญิงบ้างนะคะ คิดว่าบทบาทของผู้หญิงกับศาสนาในบ้านเรามีความสำคัญมากน้อยอย่างไรคะ

สำคัญมากเลย คือศาสนาพุทธในประเทศไทยหรือศาสนาพุทธเถรวาทของเรา ผมว่ามีปัญหาเรื่องบทบาทผู้หญิงมาก คือคุณไม่ให้สิทธิเท่าเทียมกัน ผู้หญิงบวชไม่ได้ เริ่มต้นก็เห็นชัด ๆ ผู้หญิงบวชพระไม่ได้ เป็นนักบวชทางศาสนาไม่ได้ แต่ศาสนาของประเทศไทยสมัยโบราณให้โอกาสผู้หญิงนะ อย่างเช่น ผู้หญิงเป็นนักบวช ของศาสนาที่คู่เคียงกับศาสนาพุทธ คือ ศาสนาผี เป็นต้นว่า "จ้ำ" ในอีสานแต่ก่อนนี่เป็นผู้หญิงเสียส่วนใหญ่ เพิ่งมาเป็นผู้ชายมากขึ้นในภายหลัง "จ้ำ" นี้คือผู้ที่ติดต่อบetween ปู่ตากับชาวบ้าน เพราะฉะนั้นผู้หญิงอาจจะต้องไปกราบผู้ชายที่เป็นพระ แต่ในขณะที่ผู้หญิงอยู่ในร่างทรง ผู้ชายก็ต้องมากกราบผู้หญิงเหมือนกัน มันก็เกิดความเท่าเทียมกันในคนละด้านของสิ่งที่เรียกว่าศาสนา แต่มาในภายหลังเราขจัดในส่วนที่เรียกว่าไสยศาสตร์ ผีเผื่อนี้ออกไป บทบาทผู้หญิงก็เลยหายไป ผมคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญที่จะให้ผู้หญิงมีบทบาทนำในทางศาสนาด้วย

อีกข้อหนึ่งก็คือว่า สมัยก่อนรายได้ที่เข้ามาสู่ครอบครัวมันคล้าย ๆ จะแยกจากกัน รายได้ที่เป็นทรัพย์สิน เช่น ข้าว ผู้ชายเป็นคนดูแล แต่รายได้ที่เป็นตัวเงินที่มีอยู่น้อย ผู้หญิงเป็นคนดูแล และนั่นคือเหตุผลว่าผู้หญิงเป็นผู้ตัดสินใจในการทำบุญที่วัด ผู้หญิงจึงเป็นผู้เข้าไปมีบทบาททางเศรษฐกิจในวัดสูงมาก ผู้หญิงคือคนที่เอาเงิน ไปให้พระหรือซื้อของไปให้พระ ซึ่งบัดนี้มันก็เปลี่ยนแล้ว

อาจารย์คิดว่าท่าทีของ คนทั่วไปที่มีต่อนักบวชสตรีในปัจจุบันเป็นอย่างไรบ้างคะ

คนมองก้ำกึ่งนะผมว่า ซีสมัยก่อนก็คืออุบาสิกภรรมา คือคนที่ถือศีลแปด ปลงผมแล้วก็นุ่งขาว ก็เท่ากับชาวบ้านธรรมดา ความคิดนี้ก็ยังคงติดอยู่ แต่ที่นี้ถ้าเป็นแม่ชีคันสนีย์...กลายเป็น

เป็นว่าเป็นคน ๆ ไปแล้ว กลายเป็นนับถือบุคคล เพราะแม่ชียังไม่อยู่ในสถานะที่เป็นองค์กร ถึงแม้คุณจะมีสมาคมแม่ชีอะไรก็แล้วแต่ คนก็ยังไม่มองแม่ชีในฐานะที่เป็นองค์กร จะมองแม่ชีในฐานะเป็นตัวบุคคลมากกว่า

แล้วถ้าผู้หญิงจะก้าวเข้าช่วยเผยแพร่ธรรมะมากขึ้นต่อไปในอนาคตล่ะคะ ตรงนี้จะมีจุดติดต่อยุติที่ควรพิจารณาตรงไหน อย่างไรบ้าง

เท่าที่นึกออกในเวลาเนี่ยผมเจอแต่จุดติดต่อยุติมากกว่า คือคุณจะต้องฟันฝ่าทัศนคติที่คนไทยมีต่อผู้หญิงในตอนนี้นักก่อน ผู้หญิงไม่ใช่คนที่จะเป็นผู้กุมธรรมะของพระพุทธเจ้า แต่สมัยหนึ่งเวลาผู้หญิงนั่งเป็นช่างทรง ผู้ชายจะ กราบไหว้ได้สบายมากโดยไม่รู้สึกละเลย แต่พอผู้หญิงมาพูดเรื่องธรรมะ (หยุดคิด)... ก็ไม่ยากนักหรอก ถ้าเทียบกับผู้หญิงอินเดีย เพราะในวัฒนธรรมไทยก็ไม่ได้เหยียดผู้หญิงลงไปถึงขนาดนั้น ระยะเวลาเริ่มต้นอาจจะยากนิดหน่อย แต่ผมคิดว่าไม่มีปัญหาในสังคมไทย เพราะอย่างอุบาสิกาคุณรัญจวน หนังสือท่านชายดีมาก ๆ เลย

กับการจัดตั้งสถาบันหรือจัดระบบการเรียนการสอนเฉพาะผู้หญิงทางธรรมโดยตรง อาจารย์มีความคิดเห็นในเรื่องนี้อย่างไรคะ

สำคัญและดีมาก ๆ เลย ผมไปเจอในภาคใต้ ผู้หญิงในหมู่บ้านเขามีปัญหามาก ถ้าพูดภาษาวิชาการ ก็คือ เขาไม่มีสเปซ (SPACE) ไม่มีพื้นที่ของตัวเอง เมื่อโลกเปลี่ยนไปผู้หญิงหมดพื้นที่ของตัวเองในหมู่บ้าน ผัวก็ไม่อยู่บ้าน ลูกก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะดูแลแล้วกล่าวตักเตือนได้อีกต่อไป เพราะเรียนสูงกว่าแม่ซะอีก ผู้หญิงหันมาหาการนั่งสมาธิ แต่ที่นี้มีปัญหาว่าไปนั่งที่วัดพระก็รังเกียจไม่อยากจะให้ผู้หญิงมานั่งสมาธิกันมาก ๆ ท่านก็อาจจะระวังตัว ว่าเดี๋ยวจะเกิดคำครหาหรืออะไรก็แล้วแต่ แต่ผู้หญิงไม่มีพื้นที่ของตัวเองในการจะทำกิจกรรมร่วมกัน ผมคิดว่าสิ่งนี้สำคัญมาก ไม่เฉพาะผู้หญิงอย่างเดียว ผมคิดว่าการที่ผู้หญิงจะจัดองค์กรของตัวเองมาเพื่อจะทำสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดีที่ควรทำ

เคยมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า การตั้งเป็นองค์กรอาจทำให้เกิดข้อจำกัดในการพัฒนาได้เหมือนกัน

ผมว่ามันเป็นอุปสรรคเพราะอย่างนี้ในวงการพระสงฆ์ไทยเรา สิ่งที่เป็นอุปสรรคร้ายกาจที่สุดก็คือ การที่องค์กรพระสงฆ์เลือกที่จะไปอยู่ภายใต้การคุ้มครองของรัฐ แล้วรัฐคุ้มครองโดยไม่ยอมให้มีคู่แข่ง ซึ่งการไม่มีคู่แข่ง ทำให้คุณกลายเป็นคนล้า เป็นคนไม่คิดจะปรับปรุงตนเอง

“ศาสนาพุทธในประเทศไทย...ผมว่ามันมีปัญหาเรื่องบทบาทผู้หญิงมาก... คือคุณไม่ให้สิทธิเท่าเทียมกัน ผู้หญิง...เป็นนักบวชทางศาสนาไม่ได้ แต่ศาสนาของประเทศไทยสมัยโบราณ...ให้โอกาสผู้หญิงนะ อย่างเช่น ผู้หญิงเป็นนักบวชของศาสนาที่คู่เคียงกับศาสนาพุทธ คือ ศาสนาผี”

“อย่าได้เรียนอย่างของพระเป็นอันขาด เพราะการศึกษาของพระนั้น ล้มเหลวไม่เป็นเรื่องที่สุด... ในแง่ปฏิบัติทำน้อยมาก มุ่งที่จะเรียนเพื่อไป สอบเปรียญเอาวุฒิมากกว่า เพราะฉะนั้นถ้าของแม่ซึ่งจะทำ... ต้องคิดถึง การศึกษาใหม่ของตัวเอง”

แล้วในส่วนของครุฑของผู้หญิงอย่างที่กล่าวละคะ คิดว่าน่าจะมีลักษณะอย่างไร

ยิ่งง่ายกว่าซะอีก เพราะว่าองค์พระสงฆ์ไทยไม่สามารถมาคุมแม่ชีได้ คือทำเลย แต่ว่า อย่าไปอยู่ในองค์พระเดียวกันใหญ่ๆ แล้วไปขอความคุ้มครองจากรัฐ โดยให้รัฐมาออกกฎต่าง ๆ นานา แล้วใครก็ตามแต่ที่ไม่ทำตามอย่างที่รัฐต้องการ คนนั้นก็ถูกหมายหัวหรือถูกสีก ถูกอะไร ก็แล้วแต่ ผมว่าอย่าทำอย่างนั้น เราอย่ารวมศูนย์ได้ไหม สร้างความหลากหลายไม่ได้หรือ สมมติ ที่นี้คิดไปอย่าง ก็ทำไปอย่างหนึ่ง แต่อีกที่หนึ่งคิดอีกอย่างก็ทำไปอย่าง ให้คนมีทางเลือกไม่ได้หรือ ทำไม่ต้องทำทุกอย่างให้เหมือนกันหมด เพราะถึงอย่างไรก็ตาม เราไม่ต้องการจะสอนคนเพื่อจะ ไปเอาเงินเดือน เพราะฉะนั้นทำไมจะต้องเหมือนกันด้วย ผมไม่เข้าใจ

ผู้หญิงทางธรรมกับบทบาททางสังคมละคะ

บทบาททางสังคมไม่ใช่เฉพาะแม่ชี ผมว่าพระก็น่าจะทำ วัดเราเวลานี้ผมว่าแย่มาก ๆ เอา ตัวอย่างง่าย ๆ ก็ได้ เวลานี้เกิดโรทอนในวัดสักกี่แห่งและเกิดโรทอนนอกวัดกี่แห่ง ก็เราเลี้ยงพระ มาตั้งเจ็ดร้อยปี ถึงคราวอดยากพระเลี้ยงเราบ้างไม่ได้หรือ (พูดหัวเราะ) สิ่งเหล่านี้ผมว่าสำนึก ในการที่พระจะต้องมีบทบาท ทางสังคมน้อยมาก ๆ เลย (เน้นเสียงจริงจัง)

อันนี้ถามในฐานะอาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนมานานนะคะ

ว่าถ้าพูดถึงหลักสูตรการเรียนธรรมะสำหรับผู้หญิงโดยเฉพาะ อาจารย์คิดถึงอะไรบ้างคะ

ผมว่าสองอย่างด้วยกัน คือสำหรับผู้หญิงต้องคิดให้ดี ๆ ว่าจะต้องทำอย่างไร ผมคิดให้ไม่ได้ คิดไม่ออกเหมือนกัน แต่อันที่สอง อย่าได้เรียนอย่างของพระเป็นอันขาด เพราะการศึกษาของ พระนั้นล้มเหลวไม่เป็นเรื่องที่สุด เป็นต้นว่าการศึกษาของพระจริง ๆ เวลานี้ ส่วนใหญ่ก็คือเน้นการ เรียนภาษาต่างประเทศเหมือน ๆ เอยูเอ (สถาบันสอนภาษาอังกฤษ) เพียงแต่เป็นภาษาบาลีเท่านั้นเอง ในแง่ปฏิบัติทำน้อยมาก มุ่งที่จะเรียนเพื่อไปสอบเปรียญเอาวุฒิมากกว่า เพราะฉะนั้น ถ้าของ แม่ชีจะทำบ้าง อย่าได้เรียนแบบพระสงฆ์อย่างนั้นเป็นอันขาด ต้องคิดถึงการศึกษาใหม่ของตัวเอง

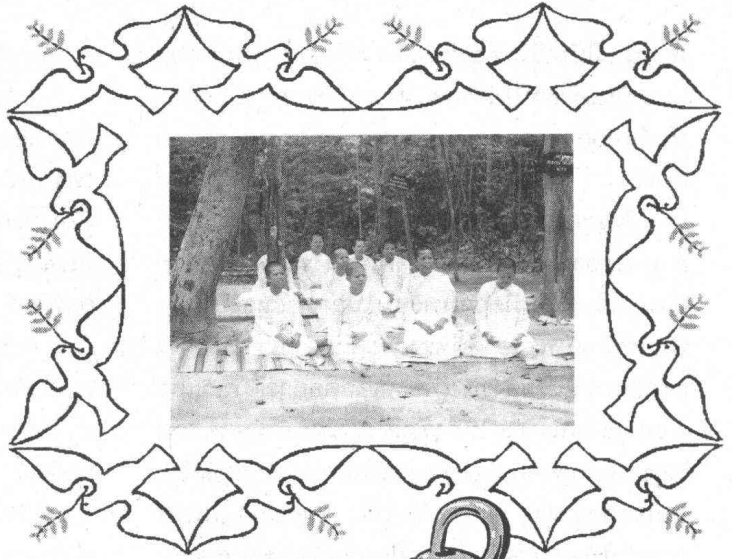
ตัดทอนและปรับปรุงจากบทสัมภาษณ์เรื่อง

“การศึกษาธรรมะ คือการสร้างวิมมิงโลก ที่มีจุดยืนจากธรรมะในพุทธศาสนา”

ศ.ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์

หนังสือ สภาวิภา ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑๗ เดือนตุลาคม ๒๕๔๑ หน้า ๔๕-๔๘

คณะกรรมการดำเนินงานเส-
ชียธรรมได้ตระหนักเห็นความ
สำคัญของแม่ชีในการพัฒนา
สังคมไทย จึงได้เปิดเวทีการ
เรียนรู้ที่ขึ้น โดยเฉพาะอย่าง
ยิ่งต่อกรณี พ.ร.บ.คณะแม่ชีที่
กำลังดำเนินการอยู่ โดยเราจะ
พยายามนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับ
พ.ร.บ.คณะแม่ชี นับจาก
ฉบับนี้เป็นต้นไป โปรดติดตาม
อย่างใกล้ชิด-กองสาราณียกร

พ.ร.บ. แม่ชีไทย เสียงสะท้อนจากพระสงฆ์และฆราวาส

ก่อนอ่านเรื่องนี้ลองถามตัวเองสักนิดว่า
ในทัศนะของท่าน **แม่ชีคือใคร คือนักบวช หรือ
คนธรรมดา?**

ตามกฎหมายเลือกตั้ง แม่ชีไม่มีสิทธิเลือกตั้ง
เพราะถือว่าเป็นนักบวช แต่ขณะเดียวกัน แม่ชีก็
ต้องเสียค่าโดยสาร เสียภาษีด้วยถือเป็นบุคคล
ธรรมดา ความลักลั่นในทางกฎหมายที่มีมาช้านาน
นำไปสู่การครุ่นคิด ทบทวน ถึงสถานภาพและ
บทบาทของแม่ชี และเป็นเวลากว่าปีมาแล้วที่ได้มี
การพูดคุย แลกเปลี่ยนหาข้อสรุปกันหลายต่อหลาย
ครั้ง เพื่อยกร่าง “พระราชบัญญัติแม่ชีไทย” ขึ้นเป็น
ครั้งแรกในสังคมไทย

ผู้เปิดประเด็นเป็นท่านแรก คือ **พระมหาเจิม
สวโจ** ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
แห่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดมหาธาตุ กทม.

“อาตมาคิดว่าประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจ
กันก่อนก็คือความแตกต่างระหว่างกฎหมายกับ
พระวินัย การออกกฎหมายนั้นมุ่งเน้นเพื่อจะ
ปกครองและควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้

อยู่ในความสงบเรียบร้อย แต่พระวินัยนั้นบัญญัติ
ขึ้นเพื่อให้มีการจัดชุมชนที่เอื้อต่อการศึกษาธรรม
ของนักบวช เพื่อให้ไปถึง ศิล สมาธิ ปัญญา ได้ดี
และเป็นไปได้สะดวกกว่าชุมชนชาวบ้านทั่วไป

ขอยกตัวอย่าง พ.ร.บ.สงฆ์ให้แม่ชีฟัง เพื่อเป็น
อุทาหรณ์ในการร่าง พ.ร.บ.แม่ชีว่า **พ.ร.บ.สงฆ์**
สะท้อนให้เห็นว่า เป็น **พ.ร.บ.ที่กำหนดขึ้นโดย
ฆราวาส** เพื่อให้สถาบันศาสนาเป็นกลไกที่จะ
เกื้อกูลการปกครองและความสงบเรียบร้อยของคน
ในสังคม หรือกลุ่มเกลาคคนไทยให้จ่ายต่อการ
ปกครองของบ้านเมืองนั่นเอง แต่สาระสำคัญทาง
พระธรรมวินัยหรือแก่นสารของพุทธศาสนากลับถูก
มองข้ามไป เพราะผู้ออกกฎหมายส่วนใหญ่เป็น
ราชการและนักการเมืองที่เคยชินกับระบบการใช้
อำนาจ แต่ห่างเหินพระศาสนา ไม่เข้าใจว่าชุมชน
ของนักบวชที่แท้จริงนั้นเกิดขึ้นมาเพื่ออะไร”

พระมหาเจิมยังได้วิเคราะห์ร่าง พ.ร.บ.คณะ
แม่ชีไทยที่มีการยกร่างกันขึ้นมาอีกว่า “เมื่ออาตมา
วิเคราะห์ดู ก็พบว่าส่วนใหญ่เน้นเป็นการลอกเลียน
มาจาก พ.ร.บ.คณะสงฆ์ ซึ่งกล่าวถึงแล้วว่า เป็น

พ.ร.บ. ที่เกิดขึ้นเพื่อปกครอง หรือควบคุมนักบวช และเป็นเครื่องมือของรัฐ โดยรูปแบบการปกครองนั้นก็แตกต่างจากการปกครองในสมัยพุทธกาลโดยสิ้นเชิง

ในยุคแรก พระพุทธองค์ทรงบริหารคณะสงฆ์ด้วยพระองค์เอง ต่อมาเมื่อคณะสงฆ์เกิดขึ้น ขยายตัวมากขึ้น และมีความพร้อมในการบริหารกิจการพระศาสนา พระองค์ก็ทรงกระจายอำนาจไปให้ในแต่ละชุมชนหรือสังฆะ เพื่อให้เอื้อต่อการศึกษาและพัฒนาชีวิตนักบวชให้ถึงที่สุด และผู้ปกครองจะอยู่ในรูปคณะบุคคล คือยึดสงฆ์เป็นใหญ่ในการตัดสินใจกิจการสำคัญ ๆ แต่ปัจจุบัน จะเห็นว่านักบวชเราถูกผู้มีอำนาจในบ้านเมืองจำกัดบทบาทมาก และละเลยการปกครองที่เอื้อต่อพระศาสนา ดังนั้นรูปแบบการบริหารปกครองและการออกกฎหมายคณะสงฆ์ จึงออกมาในแนวตั้ง จากบนลงล่าง ยึดแนวอำนาจนิยมมากกว่ายึดหลักความจริง หรือธรรมะ ที่สำคัญคือฆราวาสเป็นผู้กำหนดให้ และในกระบวนการออกกฎหมายหลายฉบับที่ผ่านมา ก็ไม่เคยมีสักครั้งเดียวที่พระสงฆ์จะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการออก พ.ร.บ. นั้น อาตมาคิดว่านี่อาจถือเป็นโชคคดียของคณะแม่ชีก็ว่าได้ ที่ได้มีโอกาสมาร่วมศึกษา พ.ร.บ. ของสงฆ์กันก่อน"

พระมหาเจิม ได้กล่าวถึงท้ายเอาไว้อย่างน่าสนใจว่า "แม่ชีต้องตระหนักว่า พ.ร.บ. คณะแม่ชีจะต้องเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของแม่ชีด้วย เพราะเจตนาของการบวชก็เพื่อ "การศึกษา" และการศึกษาตามกระบวนการไตรสิกขานี้เองจะเป็นปัจจัยสำคัญนำไปสู่การพัฒนาวิถีชีวิตของนักบวชตามอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ดังนั้น พ.ร.บ. คณะแม่ชีที่กำลังดำเนินการยกร่างอยู่นี้ จะต้องไม่มุ่งเน้นเพียงเพื่อให้รับรองสถานภาพของแม่ชีเท่านั้น มิเช่นนั้นอาจจะได้ไม่คุ้มเสีย คือ อาจได้พ.ร.บ. รับรองสถานภาพ แต่ได้ข้อกำหนดผูกมัดขึ้นมา และพร้อมกับการขาดหายไปของความอิสระคล่องตัวของนักบวชตามพระธรรมวินัย" ประโยคสุดท้ายนี้ดูเหมือนจะตรงใจหลายคนทำงานด้านนี้

ท่านที่สองคือ ผศ.ดร.มาลี พุกษ์พงศาวัล

จากคณะนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ กล่าวว่า

"สาเหตุที่ต้องมี พ.ร.บ. แม่ชีไทย ประการแรกคือ ต้องการให้มีการรับรองสถานภาพของแม่ชี เพราะขณะนี้สถานภาพของแม่ชีไม่ชัดเจน เป็นนักบวชก็ไม่ใช่ ฆราวาสก็ไม่เชิง ยิ่งไปเปรียบเทียบกับพระ ยิ่งมีการปฏิบัติที่ลึกลับ ในแง่ของการยอมรับทางสังคมก็น้อยกว่า

"ประการที่สอง คือ โอกาสทางการศึกษาของแม่ชี ทั้งในทางโลกและทางธรรม มีน้อยกว่าพระสงฆ์อย่างเห็นได้ชัด ยกตัวอย่างงบประมาณปี ๒๕๓๗ รัฐได้จัดงบฯ เพื่อการศึกษาของพระและสามเณร ๔๐๐ ล้านบาท ขณะที่แม่ชีไม่มีเลย แล้วเมื่อมองเปรียบเทียบโอกาสทางการศึกษาระหว่างนักบวชกับฆราวาสที่เป็นชายและหญิงได้ตัวเลขว่า เมื่อปี ๒๕๓๖ มีวัดและสำนักสงฆ์อยู่ประมาณ ๔๒,๐๐๐ แห่ง มีนักบวชชายคือภิกษุและสามเณรประมาณสามแสนรูป และถ้าเราประมาณว่า วัดแต่ละแห่งจะมีเด็กชายหรือผู้ชายที่เป็นลูกศิษย์อาศัยอยู่แห่งละ ๑๐ คน ก็จะมีผู้ชายอีกจำนวน ๔๒๐,๐๐๐ คน สรุปแล้วจะมีผู้ชายที่เกี่ยวข้องกับสถาบันศาสนาประมาณเจ็ดแสนคน สถิติปีเดียวกันระบุว่า มีแม่ชี ๑๖,๐๐๐ รูปในประเทศไทย และไม่ปรากฏตัวเลขว่าเด็กหญิงหรือผู้หญิงจะได้รับประโยชน์ด้านการศึกษาจากวัดมากน้อยเพียงไร แต่อุณมานได้ว่า ไม่สามารถเปรียบเทียบกับสัดส่วนที่ผู้ชายได้รับเลย ถ้าเราพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ว่า คนที่เข้าวัดไม่จำเป็นจะต้องเป็นคนเคร่งครัดศรัทธาไปทั้งหมด บางคนอาจเข้ามาเพราะมองว่านี่คือโอกาสทางการศึกษาก็ได้ ดังนั้นจึงน่าจะเปิดโอกาสให้แก่ผู้ชายและผู้หญิงอย่างเท่าเทียมกัน"

ในฐานะนักกฎหมาย อาจารย์มาลีมองว่าการรับรองสถานภาพของแม่ชีให้ชัดเจนว่าเป็นนักบวชหรือฆราวาสเป็นเรื่องสำคัญ เพราะในปัจจุบัน กฎหมายย่อย ๆ หลายฉบับปฏิบัติต่อแม่ชีอย่างลึกลับ เช่น กฎหมายเลือกตั้งระบุว่าแม่ชีไม่มีสิทธิเลือกตั้งเช่นเดียวกับภิกษุ เพราะถือว่าเป็นนักบวช แต่ขณะเดียวกันกฎหมายฉบับอื่นๆ กลับไม่ได้มองว่าแม่ชีเป็นนักบวช ดังนั้นแม่ชีจึงต้องเสียค่าโดยสารถ เสียภาษี ฯลฯ

“อย่างไรก็ตาม ถ้าสิ่งที่แม่ชีต้องการคือการรับรองสถานภาพ และการจัดระบบการศึกษา เราสามารถได้มาทั้งสองประการโดยที่ยังไม่ต้องมี พ.ร.บ. ได้หรือไม่ เพราะสถานภาพนั้นจะมาพร้อมกับการควบคุม เราจึงต้องพิจารณากันไปด้วยว่า การควบคุมนั้นไปทำลายเจตนารมณ์และสาระสำคัญของสังคมแม่ชีหรือไม่ ท่านพระธรรมปิฎกกล่าวว่า จุดมุ่งหมายสำคัญของสังคมชาวพุทธคือ การศึกษาธรรมะ และภิกษุ ภิกษุณี หรือแม่ชีก็ เป็นผู้นำทางศาสนาที่มีบทบาทหน้าที่ในการศึกษาธรรมะ เพื่อที่จะพัฒนาตนเอง และถ้าเข้มแข็งแล้ว ก็นำธรรมะนั้นไปเผยแผ่แก่ชาวโลก ให้หลุดพ้นจากวัฏสงสาร”

“ดังนั้น แม่ชีไม่ควรรีบออก พ.ร.บ. โดยไม่ได้ศึกษาอย่างถี่ถ้วน เพราะอาจจะนำเราไปติดกับก็ได้พร้อมกันนั้น ก็อยากจะเสริมว่า การออก พ.ร.บ. สักฉบับนั้นก็มีกระบวนการที่ซับซ้อนมากมาย ร่าง พ.ร.บ. นั้นจะต้องผ่านรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ ส.ส. เมื่อผ่าน ส.ส. แล้วก็ต้องไปผ่านวุฒิสมาชิกอีก จากนั้นก็จะมี การอภิปรายในสภากันอย่างกว้างขวาง ซึ่งถ้าเขาไม่เข้าใจก็จะอภิปรายกันไปคนละทิศคนละทาง แทนที่จะเป็นผลดีกลับจะเป็นผลร้าย เขาอาจมองแม่ชีในภาพเก่า ๆ ว่าเป็นผู้หญิงอกหัก ไม่มีทีไปเลยต้องหันมาบวชชี ต้องอย่าลืมว่าทั้ง ส.ส. และวุฒิสมาชิกเป็นคนในทางโลกทั้งนั้น เขาจะเข้าใจความต้องการของคนในทางธรรมมากน้อยเพียงใด มหาเจิมได้กล่าวแล้วว่า พ.ร.บ. สงฆ์ร่างขึ้นมาโดยชราวาสที่ไม่เข้าใจความต้องการที่แท้จริงของนักบวชเลย แม่ชีมีโอกาสดึกว่าที่จะทบทวนศึกษาให้ถ่องแท้ถึงความต้องการของตนเอง เพื่อที่จะไม่ให้เกิดความผิดพลาดซ้ำสอง”

สุดท้ายเป็นความเห็นของพระภิกษุชาวอเมริกันจากสวนโมกขพลารามคือ ท่านสันติกโรภิกขุ “ในสายตาของอาตมา แม่ชีคือนักบวชแม่ชีโกนหัว เปลี่ยนเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม กินอยู่แบบเรียบง่ายสันโดษ บางรูปยิ่งกว่าพระเสียอีกเมื่อมองจากวิถีคิดของพระพุทธเจ้าซึ่งไม่ได้เน้นที่ “ชื่อเรียก” หรือ “กฎหมาย แต่เน้นที่ ธรรมะ หรือ

หน้าที่และการกระทำ ในแง่นี้ ถ้าแม่ชีทั้งหลายทำหน้าที่และกระทำ เป็นนักบวช ถ้ารูปไปคำชาก็เป็นแม่ค้า พระก็เหมือนกัน ไม่ว่าจะนุ่งห่มอย่างไรก็ตาม”

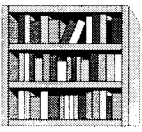
“สิ่งที่แม่ชีต้องช่วยกันคิดเรื่องหนึ่งซึ่งสำคัญกว่าเรื่องพ.ร.บ. คือ แม่ชีต้องรู้จักตัวเองให้ชัดเจนว่าเราจะเป็นนักบวชเช่นไร เพราะถ้าแม่ชีไม่ชัดเจนแล้ว จะให้พระสงฆ์ นักกฎหมาย ผู้ยกวางหรือ ส.ส. เขาชัดได้อย่างไร”

“อีกเรื่องคือพระวินัย ไม่ว่าจะจะเป็นพระปาฏิโมกข์ ศีลห้า ศีลแปด ศีลสิบ เหล่านี้ถือเป็นพุทธบัญญัติ แต่ พ.ร.บ. ไม่ใช่พุทธบัญญัติ แต่เป็นปุถุชนบัญญัติ ต้องระวังว่า ปุถุชนจะเข้าในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเพียงพอหรือไม่ ช่วยกันดูเรื่องนี้ดี ๆ ต้องให้ปุถุชนบัญญัตินั้นสอดคล้องและสนับสนุนพุทธบัญญัติ ไม่ใช่บิดเบือนพุทธบัญญัติ”

“ดังนั้น อาตมาจึงอยากให้ทุกคนคิดให้ดีให้ถี่ถ้วน กฎหมายไม่สามารถสร้างความดีงามได้กฎหมายเป็นตัวห้าม ตัวกั้นเท่านั้น การมีกฎหมายหรือมี พ.ร.บ. ออกมา ไม่ได้ทำให้คนดีได้ พระวินัยที่พระพุทธเจ้าบัญญัติก็ไม่ใช่ว่าจะทำให้คนเป็นคนดีได้ แต่ท่านบัญญัติขึ้นเพื่อห้ามปรามคนเลว กฎหมายจะห้ามคนได้ก็ต้องมีตำรวจรักษา และชาวบ้านเคารพกฎหมายนั้นด้วย ดังนั้น แม่ชีจะต้องรู้ว่าสิ่งที่ตนเองต้องการคืออะไร และอะไรจะเป็นหนทางที่จะได้สิ่งนั้นมา การมีกฎหมายช่วยได้บางเรื่องเท่านั้น ไม่ใช่ทุกเรื่อง แล้วยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน มีกฎหมายขึ้นมาแล้ว แต่ถ้าเขาไม่ห้งบประมาณก็ทำอะไรไม่ได้ เราอาจมีกฎหมายว่าให้แม่ชีมีสิทธิเรียนได้สูง ๆ เท่าเทียมพระ แต่ถ้าไม่มีคนดี ๆ คอยรักษาให้เป็นไปตามกฎหมายลำพังการออกกฎหมายหรือพระราชบัญญัติใด ๆ ออกมาอาจทำอะไรไม่ได้ ต้องมีส่วนอื่น ๆ ประกอบด้วย

กฎหมายไม่มีอำนาจจะทำให้คนเป็นคนดี ธรรมะเท่านั้นที่จะทำได้” ๑

(ปรับปรุงจากข้อเขียนของชวัญใจ เอ็มใจ สารคดี ฉบับที่ ๑๔๗ ปีที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๐ หน้า ๓๖)

ตู้หนังสือเสขิยธรรม

๒-๓ เดือนที่ผ่านมา มีเหตุการณ์น่าสังเกตที่เกี่ยวข้องกับวงการหนังสือและการอ่าน ซึ่งเห็นได้ชัดโดยเฉพาะในกรุงเทพฯ คือ มีการจัดงานแสดงหนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่านกันค่อนข้างถี่ และมีการลดราคาหนังสือกันค่อนข้างมาก ด้วยเหตุผลว่าเพื่อเป็นการส่งเสริมการอ่าน แสดงให้เห็นถึงสภาพวิกฤตของวงการหนังสือที่จำเป็นต้องแสวงหาเงินสดมาหมุนเวียน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าใจกันได้ แต่อยากตั้งข้อสังเกตเพียงนิดเดียวต่อเรื่องดังกล่าวว่า เราควรมีความระมัดระวังมิให้ประเด็นดังกล่าวถูกนำไปใช้เป็นข้ออ้างเพื่อส่งเสริมการบริโภคอีกทางหนึ่ง เท่านั้น

ทั้งนี้ เพราะเราวัดปริมาณและคุณภาพของการอ่านจากปริมาณการซื้อขายไม่ได้ พร้อมกันนี้เราต้องไม่ลืมว่า ยังมีการพิมพ์หนังสือมากเท่าไร ก็ยังต้องตัดต้นไม้และทำลายสิ่งแวดล้อมมากเท่านั้น ดังนั้น น่าจะคิดหาวิธีว่า ทำอย่างไรเราจึงจะใช้ประโยชน์จากหนังสือให้มากที่สุด การซื้อหนังสือเป็นกลุ่มโดยเวียนอ่านกันหลาย ๆ คน ต่อ ๑ เล่ม (มีเพื่อนหลายคนเริ่มใช้) หรือการส่งเสริมสถานที่อ่านหนังสือสาธารณะเช่น ห้องสมุด รวมทั้งการจัดกระบวนการส่งเสริมการอ่านให้หลากหลายและน่าสนใจกว่าที่ผ่านมา ๆ มา จึงควรเป็นทางเลือกหนึ่งที่ชุมชน, รัฐ หรือบริษัทหนังสือทั้งหลายควรให้ความสำคัญอย่างยิ่งไปพร้อม ๆ กัน (ใครมีข้อเสนออื่น ๆ ก็ส่งมาที่ **เสขิยธรรม** ได้)

สำหรับตู้หนังสือฉบับนี้ มีผู้อ่านบางท่านเสนอมาว่า ควรจะลงรายชื่อหนังสือที่เคยเสนอในคอลัมน์นี้ ซึ่งเรายังเปิดให้บริการอยู่เอาไว้ด้วย เพื่อทำให้เกิดความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น อันอาจจะทำให้มีผู้ใช้บริการมากขึ้นด้วยก็ได้ เราจึงคัดรายชื่อหนังสือต่าง ๆ ย้อนหลังไป ๑ ปีที่ยังมีเหลือที่ศพพ. หรือยังมีวางจำหน่ายอยู่

ท้ายนี้ มีข้อความที่ให้แง่คิดเกี่ยวกับการอ่านที่ผมพบใน **สารโกมล** (พ.ย.-ธ.ค.) จุลสารเล่ม เล็ก ๆ ที่ทำหน้าที่จุดไฟแห่งอุดมคติให้กับคนหนุ่มสาวมาเป็นเวลานานจนย่างเข้าปีที่ ๑๖ แล้ว

"ผมคิดว่า หนังสือแต่ละเล่มน่าจะเป็นตัวทำให้คนไปข้างหน้า ไม่ใช่ตรึงคนอยู่กับที่ และหนังสือไม่ใช่สิ่งจะในตัวมันเอง แต่เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะทำให้ช่วยแสวงหาสิ่งจะ แสวงหาคำตอบ ... ถ้าหนังสือของ นาย ก. ทำให้ผมชอบและหยุดอยู่แค่นั้น แสดงว่ามันตายแล้ว มันมีปัญหา ..."

การอ่านหนังสือมีข้อดีข้อเสีย ถ้าเราอ่านหนังสือหมั่นเล่มเล่ม แต่เราไม่รู้จักอ่านตัวเอง เราก็มีขอบเขตประโยชน์ บางคนอ่านหนังสือมาก ในหัวเต็มไปด้วยปรัชญาของคนนั้น แนวคิดของคนนั้น แต่เขาขาดพื้นฐานทางจิตใจ บางคนถึงขนาดทำสิ่งที่อันตรายต่อตัวเองและสังคม เพราะอ่านหนังสือมากเกินไป ควบคุมจิตใจตนเองไม่ได้ การที่เรามีรากของตัวเองเล็กน้อยดีไว้ มันจะทำให้การอ่านเป็นดอกผลอันงดงามของชีวิต

การอ่านจึงมีทั้งข้อดีข้อเสีย ขึ้นกับผู้อ่านว่าจะจัดการกับสิ่งที่เราอ่านอย่างไร เห็นด้วยหรือเห็นแย้งอย่างไร ก็เขียนบอกมาให้เราทราบด้วย"

ไพโรรินทร์ ขาวงาม (สารโกมล พ.ย.-ธ.ค. ๔๑)

รายชื่อหนังสือย้อนหลัง ๑ ปี ที่ตู้หนังสือเสขิยธรรมยังให้บริการ

๑. ไตรภูมิพระร่วง : อธิพิพลต่อสังคมไทย	พระธรรมปิฎก	ราคา ๔๔ บาท
๒. พลังงานปลอดภัย โลกไร้นิวเคลียร์	Plutonium Free Future	ราคา ๕๕ บาท
๓. อเมริกาจาริก	หลวงพ่อคำเขียน สุวณฺโณ	
	พระไพศาล วิสาโล	ราคา ๑๒๐ บาท
๔. บทเรียน ๒๕ ปี คนไทยเรียนรู้หรือยัง	พระธรรมปิฎก	ราคา ๑๐๐ บาท
๕. คนปลุกต้นไม้	ฌ็อง ฌิโอิน เขียน	
	กรรณิการ์ พรหมเสาร์ แปล	ราคา ๕๕ บาท
๖. เมื่อฉันรู้ตัวว่าเป็นมะเร็ง	สุภาพร พงศ์พุกฤษ์	ราคา ๒๐๐ บาท
๗. ชัมบาลา	เชอเกียม ตรุงปะ เขียน	ราคา ๙๕ บาท
	พจนานา จันทรสันติ แปล	
๘. ความไม่รู้ไร้พรมแดน	วีระ สมบูรณ์	ราคา ๑๓๐ บาท
๙. ความเป็นเลิศทางวิชาการ	ส.ศิวรักษ์	ราคา ๙๕ บาท

หลักเกณฑ์ปฏิบัติ สำหรับการใช้บริการตู้หนังสือเสขิยธรรม

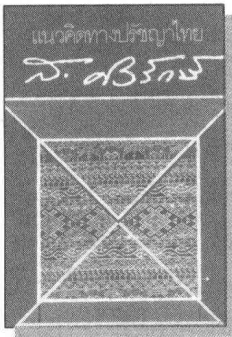
๑) หากท่านมีความต้องการหนังสือเล่มใดที่ทางกองสาราณียกรได้แนะนำผ่านตู้หนังสือแล้ว ขอได้ส่งจดหมายหรือไปรษณียบัตรแจ้งความจำนง พร้อมระบุชื่อหนังสือที่ท่านต้องการ มาให้ทางเจ้าหน้าที่ทราบ ทั้งนี้ โดยขอได้ครั้งละ ๑ เล่ม โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

๒) การให้บริการตู้หนังสือเสขิยธรรมนี้ เพื่อจุดประสงค์สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าของ ภิกษุ สามเณร และแม่ชีเป็นหลัก ดังนั้น ภายหลังจากที่ผู้จัดทำได้ส่งหนังสือไปถวายแล้ว หากท่านมีความสนใจหนังสือเล่มอื่นอีก ขอให้แสดงความจำนงพร้อมระบุชื่อหนังสือที่ต้องการ มาให้ทางเจ้าหน้าที่ได้ทราบ และเขียนวิจารณ์หรือเสนอความคิดเห็นที่ได้จากการอ่านหนังสือเล่มก่อนมาด้วย

สำหรับท่านผู้อ่านที่เป็นฆราวาสนั้น หากท่านสนใจหนังสือที่เราแนะนำ ก็สามารถสั่งซื้อผ่านทางศพพ. ในราคาพิเศษพิเศษ ๒๐ % โดยส่งรายชื่อหนังสือที่ต้องการมาที่ ตู้หนังสือเสขิยธรรม ๑๒๔ ข. วัดทองนพคุณ ถนนสมเด็จพระยา คลองสาน ๑๐๖๐๐ ธนาณัติสั่งจ่าย นายวรพงษ์ เวชมาลินนท์ ปณ.คลองสาน

แนวคิดทางปรัชญาไทย

ส.ศิวรักษ์ เขียน หน้า ๔๕ หน้า

หนังสือเล่มนี้ แบ่งออกเป็น ๕ ตอน ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ ๑ ว่าด้วยแนวคิดทางปรัชญาของกรีก

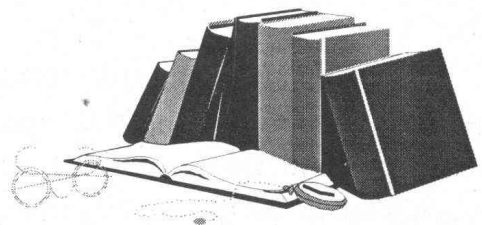
ตอนที่ ๒ พูดถึงแนวคิดทางปรัชญาของตะวันตกยุคใหม่ ซึ่งสามารถโยงกลับไปหาต้นตอทางความคิดของกรีกและคริสตศาสนา

ตอนที่ ๓ จึงกล่าวถึงแนวคิดทางปรัชญาไทย เริ่มตั้งแต่จากจารีกรีกพหุขนรามคำแหงจนถึงการสิ้นสุดระบอบราชาธิปไตย

ตอนที่ ๔ เป็นอธิบายจากยุคเริ่มต้นประชาธิปไตยถึงปัจจุบัน

ตอนที่ ๕ จบด้วยข้อสังเกตต่อคุณวิเศษในทางธรรมของพระเถระ ๒ รูปซึ่งมีอิทธิพลในทางปรัชญาของไทยในปัจจุบันอย่างสำคัญคือท่านพุทธทาส กับ พระประยูรท์ ปยุตโต ๔ ประการ

อนึ่ง การพิมพ์ในครั้งนี้ เพื่อเป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นายวัชร กาศยจนเลขกะ ซึ่งนางสมานพันธ์ กาศยจนเลขกะ ผู้ภรรยา ได้มอบหนังสือส่วนหนึ่งให้ศพพ. เป็นผู้ถวายแก่พระสงฆ์ แม่ชี และสามเณร เพื่อประโยชน์ในการศึกษา

นิติศาสตร์แนวพุทธ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)

สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม

กระดาษปอนด์ ๑๕๓ หน้า ราคา ๗๐ บาท

นักกฎหมายไทยสนใจแนวคิดพุทธศาสนามากน้อยมาก หรือแทบจะไม่มีเลยก็ได้ ส่วนใหญ่มุ่งสนใจแนวคิดทางตะวันตกมากกว่า ยิ่งผู้ที่ออกกฎหมายจบวิชากฎหมายจากเมืองนอกเมืองนาด้วยแล้ว ย่อมหนีไม่พ้นที่จะเดินตามกันฝรั่งอย่างเชื่องๆ โดยอาศัยปรัชญาตะวันตกนำทาง ไม่ว่าจะเป็นโสกราตีสและศิษย์เอกอย่างเพลโตและอริสโตเติล ตลอดจนนักปรัชญารุ่นต่อๆ มาอย่างมาเคียเวลลี, โรมัส ฮอบบ์, จอห์น ล็อก, รัสโซ และคนอื่นๆ อีกมากมาย ล้วนมีอิทธิพลต่อนักกฎหมายรุ่นหลังเป็นอย่างมาก

กล่าวจำเพาะแต่นักกฎหมายในเมืองไทยด้วยแล้ว ยิ่งไม่กล้าแตกแถวที่จะหันกลับมาศึกษาปรัชญาแนวพุทธเอาเลย กฎหมายที่ร่างออกมาจึงมุ่งเพื่อบังคับและควบคุม มากกว่าเป็นเครื่องมือพัฒนาคนยิ่งๆ ขึ้นไป ตามนัยพุทธศาสนา ดังวินัยของภิกษุซึ่งคือปฏิบัติตามสิกขาบท ๒๒๗ ข้อ ก็เป็นไปเพื่อการศึกษาทั้งสิ้น

ในด้านพุทธกาลนั้น การอยู่ร่วมกันของพระสงฆ์ถือตามหลักการเป็นสำคัญ ต่อเมื่อคณะสงฆ์ตั้งมั่นอยู่นาน มีจำนวนมากขึ้น มีผลประโยชน์เกิดเข้ามาจึงได้บัญญัติสิกขาบทตามปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากพระสงฆ์ที่กระทำผิด

และมีบุคคลติเตียน สิกขาบทจึงเพิ่มขึ้นมาตามลำดับมากถึง ๑๕๐ ข้อ ส่วนที่เหลือ ๗๗ ข้อนั้น คาดว่าบูรพจารย์รุ่นต่อมาบัญญัติใหม่เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีงามของสงฆ์ ซึ่งพออนุโลมได้ตามหลักมหาบท ๔ และลักษณะตัดสิ้นวินัจฉัย ๘ ประการ ในมหาบทชาติโคตมีสูตรรวมเป็น ๒๒๗ ข้อ แต่สิกขาบทเหล่านี้มิใช่เป็นข้อบังคับควบคุมให้อยู่ร่วมกันด้วยดีเท่านั้น หากแต่เป็นเครื่องมือที่จะพัฒนาตนให้เข้าถึงธรรม และเป็นข้อหมายรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาตนเท่านั้น แม้กระทั่งพระอรหันต์ก็ต้องถือปฏิบัติตามสิกขาบทอย่างเคร่งครัดโดยไม่ยี่ดมั่น เนื่องจากพระอรหันต์ท่านมีวิถีทางที่ดำรงตนตามสิกขาบทอยู่แล้ว สิกขาบทจึงเป็นเพียงเครื่องหมายรู้ร่วมกันในหมู่ชนที่พัฒนาตนแล้วเท่านั้น

ในสังคมปัจจุบันมีความสับสนแยกแยะไม่ออกระหว่างสังฆะ คือความจริงในธรรมชาติ และสมมติสังฆะ จึงเกิดปัญหาต่างๆ มากมายตามมา ตัวอย่างการทำงานของเราในปัจจุบันส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับเงิน ๆ ทอง ๆ มากกว่าความดีเลิศของงาน การทำงานในลักษณะที่มีเงินเป็นจุดหมายเป็นเหตุให้การทำงานไม่เต็มกำลังแห่งตนและเพื่อผลดีเลิศของงานนั้น อย่างนี้เป็นต้น ในแง่ของกฎหมายก็เช่นกัน เจ้าคุณพระธรรมปิฎกได้ชี้ให้เห็นถึงธรรมซึ่งอยู่เบื้องหลังของกฎหมาย หาไม่แล้วกฎหมายก็จะเป็นไปเพื่อบังคับและควบคุมแต่ฝ่ายเดียว ไม่สามารถที่จะเป็นเครื่องมือพัฒนาคนจนและเป็นเครื่องหมายรู้ร่วมกันได้ ดังนั้นกฎหมายที่ถูกต้องมีธรรมเป็นฐาน

ในหนังสือ**นิติศาสตร์แนวพุทธ** ท่านเจ้าคุณยังได้พูดถึงกฎหมายในแง่มุมมองอื่นๆ อีกมากมาย ล้วนแต่นำสนใจหลายประเด็นด้วยกัน ตั้งแต่ความหมายของวินัย เรื่องสิทธิ การยึดติดในสมมติที่ทำให้มนุษย์ไม่เข้าถึงความจริง ตลอดไปถึงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ออกมา

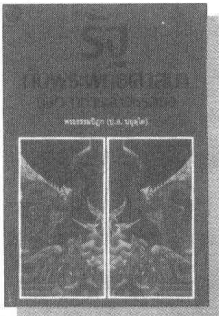
ไม่เชื่อต่อการสร้างชุมชนแห่งการศึกษา ล้วน แต่เป็นประเด็นสำคัญที่กฎหมายเข้ามามี บทบาทในสังคมปัจจุบัน อันสะท้อนถึงภูมิธรรม ภูมิปัญญาของผู้ออกกฎหมายว่ามีปัญญาเข้า ถึงธรรมแค่ไหน และมีเจตนาที่เป็นธรรมหรือไม่ ซึ่งเจ้าคุณพระธรรมปิฎกได้เตือนสติแก่ผู้ออก กฎหมายและผู้ที่ใช้กฎหมาย โดยหันกลับมา ใช้กระบวนการทัศน์เป็นฐาน และเลิกตามกันฝรั่ง เสียที

รัฐกับพระพุทธศาสนา ถึงเวลาชำระล้างหรือยัง

พระธรรมปิฎก

กระดาศปอนด์ ๕๘ หน้า ราคา ๓๕ บาท

สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม

จุดมุ่งหมายของรัฐกับพระพุทธศาสนา มี จุดหมายร่วมกันคือ ประโยชน์สุขของประชาชน ตามหน้าที่ฐานะของตน ปัจจุบันบทบาทของรัฐ กับพระพุทธศาสนา หรือที่เราเรียกว่าอาณาจักรกับศาสนจักรแยกออกจากกัน ฝ่ายรัฐไม่ได้ ทำหน้าที่ของตนตามสมควร ฝ่ายศาสนาก็อ่อน เเปลี้ย เมื่อทั้ง ๒ ฝ่ายไม่ได้ทำหน้าที่ของตนตาม สมควร ผลอันจะเกิดแก่สังคมก็มีมากขึ้นตาม มา พอมาคิดแก้ปัญหา กลับทำให้ปัญหาใหม่ เกิดขึ้นมาอีก ในที่สุดทั้ง ๒ ฝ่ายต่างก็ไม่บรรลุ จุดมุ่งหมาย

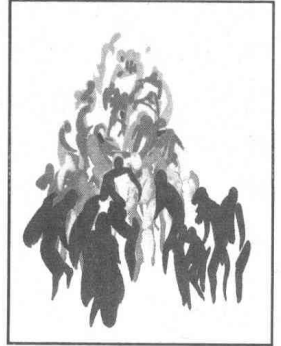
ในหนังสือเล่มนี้ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก ได้พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพุทธ

ศาสนาไว้อย่างน่าสนใจโดยเฉพาะสมัยเมื่อครั้ง พุทธกาล ฝ่ายรัฐมีบทบาทสำคัญในการ อุปถัมภ์ค้ำจุนพุทธศาสนา และอารักขาให้พระ สงฆ์ได้ทำหน้าที่สั่งสอนประชาชนให้อยู่ร่วมกัน อย่างสงบสุข ส่วนพระสงฆ์ก็ทำหน้าที่ให้คำ ปรีกษา ให้ความรู้ความเข้าใจแนะนำในทาง ธรรม ทั้งสองฝ่ายต่างเกื้อกูลกันจนบ้านเมือง สมัยนั้นอยู่เย็นเป็นสุข พระเจ้าปเสนทโกศล ถึงกับทรงจูบพระบาทของพระพุทธเจ้าที่ทรง ปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ พหุชน หรือตัวอย่างของการห้ามทัพญาติ ๒ ฝ่าย ได้แก่ฝ่ายศากยะกับโกลิยะที่รบชิงแม่น้ำ โรหิณี พระองค์ก็ได้ทรงทำหน้าที่สั่งสอนชี้แจง จนทำให้พระญาติทั้ง ๒ ฝ่ายไม่ระรานกัน

ส่วนภารกิจของฝ่ายรัฐในการคุ้มครอง อารักขาพุทธศาสนานั้น อดีตกาลปรากฏเป็น หลักฐานสืบมาหลายยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็นการ ส่งคายนาแต่ละครั้ง หรือก่อนสมัยรัตนโกสินทร์ และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นก็ปรากฏเป็นหลัก ฐานอยู่ ยิ่งสมัยพระนารายณ์ พระองค์ก็ทรง สอบสวนพระที่เขามาบวชในพุทธศาสนาเพื่อหา ลากสักการะหรือหนีภารกิจทหาร มาในต้น รัตนโกสินทร์ พระเจ้ากรุงธนบุรีก็ขจัดอลัชชีโดย การให้ดำเนินพิธีจวนอย่างนี้เป็นต้น ในกรณีหลัง ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎกไม่ได้วิเคราะห์เจาะ ลึกลงไป เพียงแต่ท่านยกตัวอย่างมาให้เห็นถึง บทบาทของรัฐในการให้ความอารักขาคุ้มครอง พุทธศาสนาเท่านั้น แม้กระทั่งความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐกับพุทธศาสนา ในสมัยพระจุลจอม เกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ท่านก็มีได้วิเคราะห์ เจาะลึกลงไปมากนัก เพียงแต่เตือนสติให้ขุดคิด กันอย่างรอบด้าน แยกแยะในแง่ดีแง่เสียออก มาก่อนตอบชัดลงไปว่าพรบ. และสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ และพรบ.คณะสงฆ์ ๒๔๘๔ และ ๒๕๐๕ ที่ใช้ปัจจุบันเป็นอย่างไร

มุทิตาพจน์

ข้าพเจ้าเสียดายที่มาร่วมงานคืนแห่งสิทธิมนุษยชน ๒๕๔๑ ไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ได้ไปร่วมฉลองครึ่งศตวรรษแห่งปฏิญญาสากลมาแล้ว กับการประชุมสุดยอดของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่กรุงปารีสเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม นี้ แม้นายทองใบ ทองเปาด์ จะไปร่วมไม่ได้ ก็มีตัวแทนไปงานดังกล่าว องค์การสิทธิมนุษยชนสากลแห่งกรุงลอนดอนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของภาพด้วย ยิ่งคืนวันที่ ๑๐ อันตรงกับห้าสิบปีของการประกาศปฏิญญาสากลดังกล่าวด้วยแล้ว องค์การนี้จัดคอนเสิร์ตใหญ่ ณ ไจกกลางกรุงปารีส มีคนมาร่วมหลายหมื่น เขาเชิญเสด็จทะเลลามะ ไปตรัสปราศรัย ในฐานะนักปกป้องสิทธิมนุษยชนคนสำคัญ ปรากฏว่ามวลชนให้ร้องต้อนรับพระองค์ท่านอย่างน่าประทับใจ

องค์การสิทธิมนุษยชนสากลมีบุญคุณกับข้าพเจ้าเสมอมา ไม่ว่าข้าพเจ้าจะถูกจับกรณีใด รวมถึงคดีล่าสุดเรื่องท่อแก๊สจากพม่าที่บุกเข้ามาทางป่าจังหวัดกาญจนบุรี โดยที่ข้าพเจ้าจะต้องไปขึ้นศาลอาญา ถนนรัชดาภิเษก ณ เช้าวันที่ ๒๕ ธันวาคม นี้ด้วย

การที่เกิดองค์กรนิรโทษกรรมสากลประเทศไทยขึ้น จึงนับว่าเป็นนิมิตหมายที่ดี ยังมีกรให้รางวัลสื่อมวลชนดีเด่นด้านสิทธิมนุษยชน ในปีอันสำคัญนี้ ยิ่งเป็นมงคลนัก เพราะถ้าสื่อมวลชนอยู่ข้างมนุษยชนแทนที่จะอยู่ข้างนายทุน ขุนศึกและบรรษัทข้ามชาติ โดยออกมาปกป้องสิทธิให้คนเล็กคนน้อยและชนกลุ่มน้อยที่ถูกเอารัดเอาเปรียบด้วยแล้ว ผู้ที่ทำสื่อเช่นนั้นมักถูกบีบคั้น ทางด้านอิสรภาพ ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ไม่ทางการเมือง ก็ทางเศรษฐกิจ ดังกรณีของนายชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์ กับนิตยสาร *อาทิตย์* นั้น เป็นอุทาหรณ์ที่ถูกกระทำอย่างบอบช้ำมาแล้วทั้งสองทาง จนนิตยสารนั้นต้องอันตรธานไป แต่ความมุ่งมั่นของเขาในทางปกป้องสิทธิเสรีภาพและความเป็นไท *อาทิตย์* จึงฟื้นขึ้นมาอีก อย่างควรแก่การจับตามอง ฉะนั้น การที่เขาได้รับรางวัลดีเด่นจึงเป็นการสมควรแท้ทีเดียว

สำหรับนายบุญเลิศ ศษายุทธเดช นั้น ก็แสดงออกทางด้านสิทธิมนุษยชน ทั้งทางหน้าหนังสือพิมพ์ *มติชน* และการพูด การเขียนในที่ต่าง ๆ รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมผลักดันรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งมีแนวโน้มในทางสิทธิเสรีภาพ ยิ่งกว่าที่แล้ว ๆ มา ยิ่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการที่ออกมาได้ ๆ กับรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวด้วยแล้ว ถ้าสื่อมวลชนและองค์กรพัฒนาเอกชนรู้จักใช้ประโยชน์จะนำสังคมไทยไปในทางที่มีสิทธิมนุษยชนยิ่ง ๆ ขึ้นเป็นแน่แท้ บทบาทของนายบุญเลิศในเรื่องนี้ จึงสมควรแก่การยกย่อง

ในส่วนของนายทวี จงกิจถาวร นั้น เขาเข้ามาทำงานด้านสื่อสารมวลชนเพราะจิตใจอันรักความเป็นธรรม ยอมสละเงินเดือนสูง ๆ แพง ๆ จากงานระดับภูมิภาคมาเป็นบรรณาธิการบริหาร *The Nation* ซึ่งได้รับการยกย่องจากนานาชาติว่ามีจุดยืนทางด้านสิทธิเสรีภาพและความยุติธรรมในสังคม ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ทั่วทั้งภูมิภาคนี้อย่างเที่ยงธรรม และเข้าข้างคนกลุ่มน้อยที่ถูกรังแกอย่างน่าชื่นชม โดยเฉพาะกรณีของธิเบตและติมอร์ตะวันออก ดังเมื่อคราวผู้ที่ต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของติมอร์ตะวันออกได้รับรางวัลสันติภาพจากมูลนิธิโนเบลเมื่อไม่กี่ปีมานี้ เขาเป็นตัวแทนสื่อมวลชนคนเดียวจากประเทศนี้ ที่ได้รับเชิญให้ไปร่วมเป็นสักขีพยานด้วย ในการมอบรางวัลดังกล่าวจากพระราชอาธิบดีแห่งนอร์เวย์ ณ กรุงออสโล

ข้าพเจ้าขออภัยให้บุคคลทั้งสามนี้ด้วยมุทิตาจิต ขอให้เขาคงความดีไว้ดูจดังเกลือที่คงความเค็มไว้ และขอให้องค์กรนิรโทษกรรมสากลประเทศไทย จงออกงาม มั่นยืน ในทางกิจกรรมอันควรแก่การสรรเสริญนี้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปเรื่อย ๆ

ส.ศ.ช.

๑๔ ธันวาคม ๒๕๔๑

แต่ ธีรนาถ กาญจนอักษร

ข้าพเจ้ารู้จักกับธีรนาถมาแต่สมัยที่เธอยังเรียนหนังสืออยู่มหาวิทยาลัย ทั้งที่ในประเทศไทยและประเทศอังกฤษ ยิ่งในอังกฤษด้วยแล้ว แม้เธอจะอยู่เคมบริดจ์ ก็อุตสาหกรรมมีแกใจขับรถมาพบข้าพเจ้าคราวข้าพเจ้าไปแสดงปาฐกถาว่าด้วยพระยาอนุমানราชธนะ ณ มหาวิทยาลัยลอนดอน ในโอกาสที่ยูเนสโกประกาศให้ท่านเป็นบุคคลสำคัญของโลกในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ทั้งนี้มีไ้เพราะคุณความดีของปาฐก หากเธอเคยเป็นศิษย์ของอาจารย์ภัทรศรีอนุমানราชธนะ บุตรีของท่านเจ้าคุณ มาแต่สมัยที่เธเรียนอยู่โรงเรียนศึกษานารี เธอเห็นว่าอาจารย์ภัทรศรีเป็นครูที่ดีที่สุด ที่เข้าใจนักเรียนที่เพิ่งแตกเนื้อสาว โดยไม่มีช่องว่างระหว่างวัย และมีเวลาให้เด็กวัยรุ่น อย่างตั้งอกตั้งใจปัญหาของศิษย์แทบทุกคน ทั้งยังไม่สอนอย่างยัดเยียด หากใช้วิธีสนทนาวิสาสะประกอบด้วยการให้ความรู้ อย่างตั้งตัวเป็นแบบอย่างในทางคุณธรรมให้ศิษย์เห็นอีกด้วย กล่าวคือสำหรับธีรนาถแล้ว อาจารย์ภัทรศรีเป็นกัลยาณมิตรของเธอ และเป็นปูชนียบุคคลของเธอด้วย

ต่อมาเมื่อธีรนาถเป็นอาจารย์ ก็เข้าใจว่า เธอได้แบบอย่างของอาจารย์ภัทรศรี มามีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ที่ตั้งตนเป็นกัลยาณมิตรกับมหาชน คือไม่แต่กับคนที่เรียนกับเธอในมหาวิทยาลัยเท่านั้น หากรวมถึงผู้ใ้รู้อื่น ๆ และผู้แสวงหาความเป็นธรรม ที่สำคัญก็คือคนยากไร้ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ โดยอาจกล่าวได้อย่างเต็มปากว่า เธอเป็นปูชนียบุคคลของคนเป็นอันมากเอาเลยทีเดียว และเธอเป็นครูบาอาจารย์ของผู้คนในวงกว้างอย่างน่าชื่นชมอีกด้วย ทั้งนี้โดยไม่ต้องกล่าวถึงการต่อสู้ อย่างสันติวิธีของเธอ เพื่อให้ได้มาซึ่งความยุติธรรมและความสมดุลงทางธรรมชาติ รวมถึงความงาม

และความคิด ตลอดจนถึงศักดิ์ศรีของคนเล็กคนน้อย ซึ่งไม่ควรด้อยไปกว่าคนใหญ่ คนโต หรือคนร่ำ คนรวย ยกตัวอย่างกรณีท้อแก๊สจากพม่ามาเมืองกาญจนนั้น ธีรนาถอยู่ข้างประชาชนอย่างเห็นได้ชัด เพราะเธอรู้ข้อมูลอย่างชัดเจน ว่าประชาชนที่ต่อต้านท้อแก๊สเป็นฝ่ายที่ถูกต้อง ที่ต้องการอนุรักษ์ป่าอย่างดีที่สุดของเรา ต้องการให้สัตว์ป่าปลอดภัย ให้ลูกหลานได้มีสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอย่างสมบูรณ์ และไม่ให้คนเล็กคนน้อยถูกรังแก โดยขบวนการอันชั่วฉลของรัฐและการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ซึ่งสมคบกับเผด็จการพม่า และบรรษัทข้ามชาติอย่างโหดที่ฝรั่งเศสและยูโนคัลที่สหรัฐ ซึ่งไม่แต่ย่ำยีป้าคนไทยและเมืองไทย หากยังทำลายสิทธิมนุษยชนของคนเล็กคนน้อยในพม่าอย่างสาหัส

เธอติดต่อกับผู้คนในทุกระดับ ไม่ว่าจะชนชั้นปกครอง ข้าราชการ นักการเมืองและผู้เชี่ยวชาญ ให้เข้าใจปัญหาของชาวบ้าน ให้เข้าใจในเรื่องความยุติธรรม ในเรื่องนิเวศวิทยา น่าเสียดายที่เธอล้มเหลวในระยะสั้น แต่เธอจะได้ชัยชนะในระยะยาว เพราะธรรมย่อมชนะอธรรมในที่สุด

ยังกรณีการต่อสู้เรื่องปฏิรูปการศึกษาในเรื่องสิทธิเสรีภาพของสตรีด้วยแล้ว เธอก็ใช้ทั้งสติ ทั้งปัญญา ทั้งศักยภาพต่าง ๆ ตลอดจนถึงกลุ่มกัลยาณมิตรที่เธอมีอยู่มีไ้ช่น้อย รวมถึงการล้าลาหยื่นห้าหมื่นชื่อ เพื่อให้ได้สิทธิในการคุ้มครองแรงงาน เธอก็กฝักดันอย่างเต็มที่ ถ้าเธอไม่จากไปแต่อายุน้อย

เชื่อว่าเธอจะเห็นผลสำเร็จของกรณียกิจที่เธอทำ ตามกระบวนการประชาธิปไตยอย่างน่าสนใจยิ่งนัก แม้ผู้ที่ต่อต้านและคัดค้านเธอ หลายต่อหลายคนก็ต้องก้มหัวให้เธอ ในความจริงใจและในความวิริยะ อุตสาหะของเธอ

คนอย่างนี้ นับเป็นตัวอย่างให้อนุชน และคนร่วมยุคร่วมสมัย ตลอดจนคนที่แก่เฒ่ากว่าเธอ ถ้าคนพวกนี้จักมีแววที่ดวงตาอยู่บ้าง นิมิตต์ก็ตรงที่เยาวชนและชนชั้นกลาง ตลอดจนชนชั้นล่าง เริ่มมีแววตาในทางความสุจริตยุติธรรมยิ่ง ๆ ขึ้นทุกทีนี้แลคือความหวังของกรุงสยาม ซึ่งจักช่วยให้ธีรนาถนอนตายตาหลับ ข้าพเจ้าเชื่อว่าแม้ขณะที่เครื่องบินอัปปางลงนั้น เธอก็หลับตาตายอย่างสันติ สมกับที่เธอเป็นนักต่อสู้ในขบวนการอิทธิธรรม

น่าเสียดายที่ธีรนาถอายุสั้นเกินไป แต่ก็มิพระพุทธรูปเป็นเครื่องเตือนใจว่า คนที่บำเพ็ญคุณงามความดี และต่อสู้เพื่อความถูกต้องดีงามเช่นนี้ แม้อายุน้อย ก็มีค่ายิ่งกว่าคนที่มียายุยืนนาน หากอยู่อย่างเป็นกาฝากของสังคม หรืออยู่อย่างแค้นแค้น หากไม่มีคุณธรรมประจำชีวิตและจิตใจ

และที่น่าเสียดายยิ่งกว่านี้ ก็ตรงที่ธีรนาถร่วมกับพวกเราอีกหลายคน ซึ่งเตรียมจัดงานฉลองศตวรรษแห่งชาติกาลของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ณ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ ให้อย่างใหญ่ไม่น้อยไปกว่างานศตวรรษของอาจารย์เจ้าคุณอนุमान ราชธน คือนอกจากเน้นทางด้านวัฒนธรรมแล้ว เรายังต้องการความยุติธรรมทางสังคม ไม่แต่กับคนไทย หากกับเพื่อนบ้าน และมวลมนุษยชาติอีกด้วย การขาดธีรนาถไปคนหนึ่ง นับเป็นการสูญเสียในเรื่องนี้ไม่น้อยไปกว่าเรื่องอื่น ๆ เพราะเธอเป็นธีระ (ผู้เปรี๊ยะปราชญ์) และนาถะ (อันเป็นที่พึ่งของเราทั้งหลาย) โดยเธอสู้ชีวิตที่ไม่ถอย หรือพูดตามภาษาของอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ก็คือเธอก็ด้อย่างไม่ปล่อย อย่างเอาจริงเอาจัง โดยใช้อิทธิธรรมเป็นหลัก

ที่น่าพอใจก็คือธีรนาถมีคู่ชีวิตที่เข้าใจกัน โดยทำงานร่วมกันเพื่อสังคมและเพื่อศิษยานุศิษย์ อย่างที่เรียกว่า เป็นกัลยาณมิตรของกันและกัน ที่น่าเศร้าและน่าเสียดายเป็นพิเศษนั้น ไม่จำเพาะแต่กับ

สามีและญาติสนิทของเธอเท่านั้น หากกับพวกเราทุก ๆ คนที่รู้จักและรักน้ำใจในการต่อสู้อย่างเสียสละของเธอ โดยที่การเสียชีวิตคราวนี้ ก็เพราะความเสียสละที่จะเดินทางไปให้ความรู้และความเป็นธรรมกับผู้ที่ยึดเธอไป ทั้ง ๆ ที่เธอมีกิจการงานอยู่ มากหลายแล้วมิใช่น้อยในเมืองกรุง

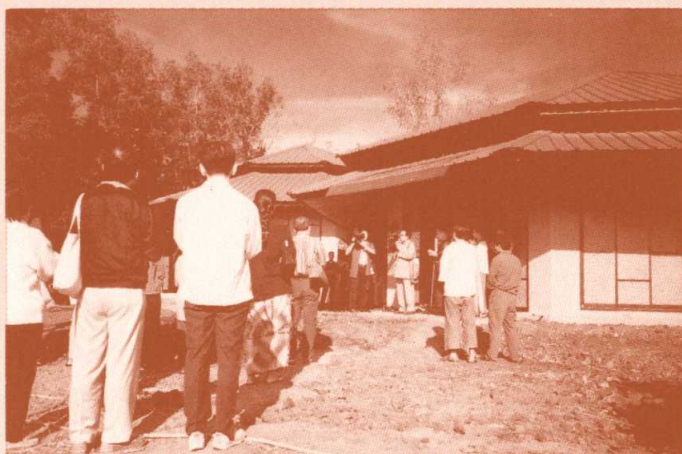
จะอย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าเธอยอมเดินทางไปสู่สุคติภพ โดยเธอจะกลับมารับใช้เพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ผู้ยากไร้อีกต่อไป สมกับที่เธอได้บำเพ็ญโพธิสัตว์ธรรมบารมีมาอย่างยาวนาน แม้เธอจะไม่เคยพูดถึงความซื่อนี้ และอาจจะไม่เชื่อในเรื่องที่เป็นสังฆธรรมนี้ก็ตามที่

ธีรนาถมีผลงานทางวิชาการ ทั้งที่เป็นคำพูดและข้อเขียนไม่น้อยไปกว่าบทบาททางสังคมและการเมือง สมกับที่เป็นปัญญาชน ยิ่งกว่าเป็นนักวิชาการประเภทที่อยู่บนหอคอยงาช้าง การตายของเธอ ทำให้นึกถึงสวามีสัตยนันทบุรี ที่ตกเรือบินตายนอกประเทศไทย ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยที่ท่านผู้นั้นมีแววแห่งความเป็นปราชญ์ และมีแนวทางการต่อสู้ทั้งทางด้านสังคมและการเมืองคล้าย ๆ ธีรนาถ แม้จะต่างเพศ ต่างภาษาและต่างวัฒนธรรมกัน หากประสบบุปัทภพในขณะอายุน้อยคล้าย ๆ กัน ถ้าท่านผู้นั้นมีอายุยืนยาวต่อมาสยามจะได้อะไร ๆ ในทางวิชาการจากท่านผู้นั้นที่ลุ่มลึกและกว้างขวางยิ่งกว่าผลงานของท่านที่เริ่มไว้บ้างแล้ว ทั้งที่เป็นภาษาไทยและอังกฤษ

ธีรนาถก็เช่นกัน ถ้าเธอมีชีวิตรอดที่มีประสบการณ์ดังที่แล้ว ๆ มา และมีอายุยืนนาน ผลงานทางวิชาการของเธอ จะไม่แต่เป็นทฤษฎีดังที่พวกซึ่งไปเรียนมาจากนอกอย่างเคร่งครัด และยืนหยัดอยู่แต่กับกระแสหลักของนักวิชาการที่รับใช้ชนชั้นบน หากงานของเธอจะสะท้อนสภาพทางความเป็นจริงจากทุกซอกซี้ดในสังคมให้พวกเราได้รับทราบ โดยเธออาจแสวงหาเหตุแห่งทุกข์ จนหาทางดับทุกข์ให้สังคมได้ ตามนัยแห่งไตรสิกขาก็ได้ ใครจะไปรู้ ๑

ส.ศ.ช.

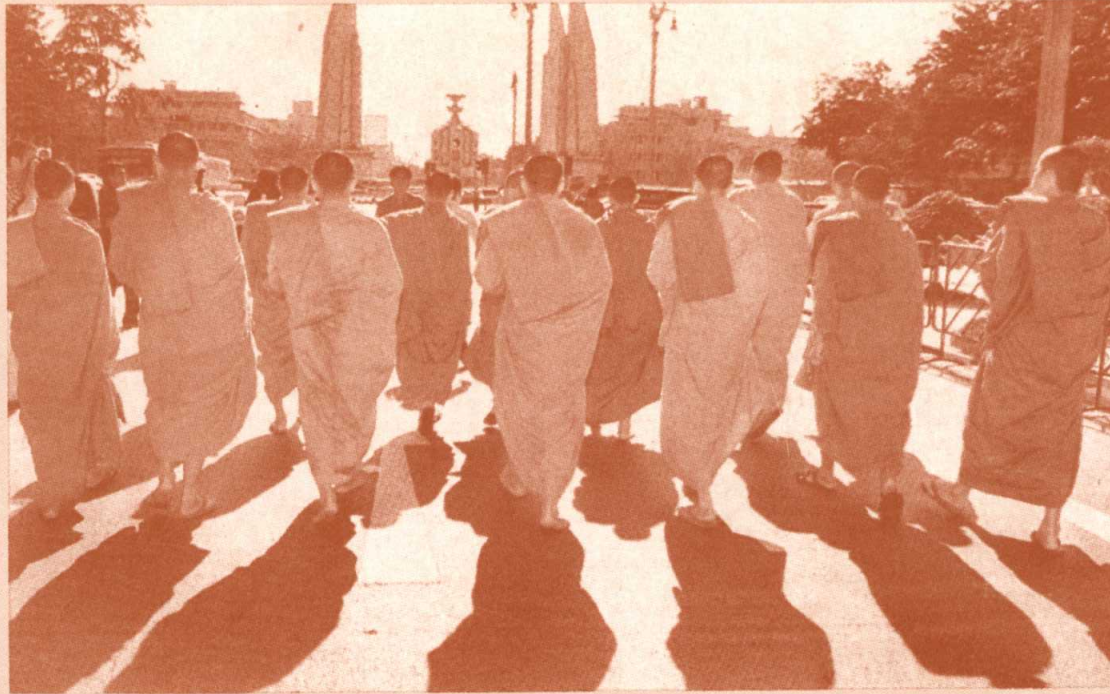
คุณอังคาร กัลยาณพงศ์ กำลังทำพิธีเปิดอาคารอำนวยการวัน ณ อาคารมงคลสนิท

คุณไชแสง สุกใส ในงานปฐกฐาเสม พริ่งพวงแก้ว ครั้งที่ ๔

จากซ้าย ดอริส คาราเวา กุนตาร์ โทแดง สองปราชญ์ของงานปฐกฐาเสม พริ่งพวงแก้วครั้งที่ ๔

ตามภาพโดย Jejjaras Na Ranong หนังสือพิมพ์ Bangkok Post วันที่ ๑๕ ต.ค. ๒๕๕๑

พระสงฆ์นำขบวนธรรมยาตราในงาน ๒๕ ปี ๑๔ ตุลา
อันเป็นสัญลักษณ์ของการเรียกร้องประชาธิปไตยที่เป็นไปโดยธรรม

บริษัท เอพินา อุตสาหกรรม จำกัด อ.แก่ง จ.ระยอง ร่วมสนับสนุน